

POLSKA GOSPODARCZA TYGODNIK

1 9 3 9

POLSKIE KOPALNIE SKARBOWE NA GÓRNYM ŚLĄSKU

SPÓŁKA DZIERŻAWNA
SPÓŁKA AKCYJNA
SOCIÉTÉ FERMIÈRE DES MINES
FISCALES DE L'ÉTAT POLONAIS
EN HAUTE-SILESE

CHORZÓW I C.ŚL.

PLAC MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO 9-12, TEL. 409-01

SPRZEDAŻ

WĘGLA, KOKSU, BRYKIETÓW
I SIARCZAMONU Z KOPALNI
„KRÓL, BIELSZOWICE, KNURÓW”

ADR. TELEGR.

CHORZÓW

SKARBOWE FERME

POLSKA GOSPODARCZA

TYGODNIK, WYDAWANY PRZY POPARCIU MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU
ORAZ MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA I REF. ROLN., KOMUNIKACJI, POCZT I TELEGR.

WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	Str.		Str.
PRZEMÓWIENIE PANA WICEPREMIERA I MINISTRA SKARBU INŻ. EUGENIUSZA KWIATKOWSKIEGO W SEJMIE	213	KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	242
BANK POLSKI W ROKU 1938 — KONSTANTY SOKOŁOWSKI	218	RYNEK AKCYJNY	243
EWOLUCJA DŁUGÓW PAŃSTW WZGLĘDEM BAN- KÓW CENTRALNYCH — JAN PARTYKA	219	KOMUNIKACJA I TRANSPORT	243
KRONIKA GOSPODARCZA:		ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE	244
SPRAWY GOSPODARCZE W IZBACH USTAWODAWCZYCH	223	PRACA I SPRAWY SOCJALNE	245
GÓRNICZTWO I PRZEMYSŁ:		SAMORZĄD	245
Zagadnienie opracowania statystycznego surowców—H. Moszczyński		KRONIKA TYGODNIOWA:	
GÓRNICZTWO WĘGLOWE	228	PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ	246
PRZEMYSŁ NAFTOWY	229	TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH	247
HUTNICZTWO	229	SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY	229	Przemówienie Pana Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Skarbu Józefa Koźuchowskiego w Sejmie	
Eksport włókienniczy w roku 1938 — St. W.		BUDŻET	251
ROLNICTWO	233	PODATKI I OPŁATY	254
Przemówienie Pana Ministra Rolnictwa i Ref. Roln. Juliusza Poniatowskiego w Sejmie		Scalone podatki obrotowe — Wł. K.	
Nowe zasady popierania zbytu krajowej wełny a postulaty rol- nictwa — P. K.		AKCYZY I MONOPOLE	256
HANDEL:		PIENIĄDZ I KREDYT	256
HANDEL ZAGRANICZNY	239	RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	257
Wywóz trzody chlewnej i przetworów mięsnych w roku 1938 — J. Staroń		PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
		KRONIKA ZAGRANICZNA:	
		ANGLIA	258
		HISZPANIA	259
		Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	259

PRZEMÓWIENIE PANA WICEPREMIERA I MINISTRA SKARBU INŻ. EUGENIUSZA KWIATKOWSKIEGO W SEJMIE¹⁾

WYSOKA KOMISJO. Gdybyśmy, idąc śladem myśli referenta P. Sowińskiego, chcieli przestudiować perspektywy gospodarcze i finansowe 1939 r. i 1940 r. i gdybyśmy badali te tendencje gospodarcze w skali międzynarodowej na podstawie raportów giełdowych — mieliśmy przed sobą obraz, przejęskrawiony tylu wątpliwościami i wahaniami, że na nim nie moglibyśmy zbudować jakiegokolwiek wytycznej na przyszłość. Oto donoszono:

„Sytuacja w marcu kształtowała się nieco pomyślniej, jednakże dalsze zaostrzenie konfliktu hiszpańskiego

i rozluźnienie stosunków angielsko-francuskich pogłębiało ujemne nastroje”.

„Sytuacja w czerwcu — po silniejszej depresji w kwietniu i maju — kształtowała się nieco pomyślniej, nastąpiło wyraźnie zbliżenie między rynkiem francuskim i angielskim, jednakże przedłużający się konflikt na Dalekim Wschodzie i odsunięcie się Ameryki od spraw europejskich pogłębiało ujemne nastroje”.

„Sytuacja w sierpniu kształtowała się znacznie pomyślniej niż w miesiącu ubiegłym. Jednakże brak kolaboracji francusko-angielskiej i ucieczka złota z kontynentu do Ameryki oraz narastający konflikt sudecki pogłębiał złe nastroje”.

¹⁾ Wygłoszone na Komisji Budżetowej Sejmu w dn. 8/II 1939 r.

Od września sytuacja ulegała poprawie co dwa tygodnie. Ale po każdej poprawie następowało gwałtowne zaciemnienie sytuacji: konflikt sudecki, konflikt włosko-francuski, złoto ucieka do Anglii, złoto ucieka do Francji, Ameryka zbliża się do Europy, w konflikcie hiszpańskim występują nowe siły, złoto wraca do Europy— itd., jak w kalejdoskopie. W połowie roku ubiegłego statystyki notowały nowe dno kryzysu w Stanach Zjedn., w jesieni kryzys dochodził do zenitu we Francji, w zimie pogorszenie dość silnie zarysowało się w Anglii. Ale od jesieni nastąpiło znaczne ożywienie w Ameryce, potem nastąpił czarny krach giełdowy w New Yorku. Ostatnio znowu rysuje się poprawa w Stanach Zjedn. i we Francji, a pewne pogłębienie depresji w Anglii.

Ten obraz koniunktury—na tygodnie, i kryzysów—na miesiące, ma swoją wymowę. Podjęto tyle różnorodnych prób ratowania się przed kryzysem i poprawienia własnej sytuacji, ale nawet narody, rozporządzające największymi zasobami, rezerwami w postaci kapitału rzeczowego i pieniężnego oraz ludźmi, mogącymi wykazać się największym doświadczeniem—nie uchroniły się przed katastrofami gospodarczymi, dającymi większe spustoszenia i klęski niż wielka wojna.

Cykl koniunkturalny w sensie światowym skończył się przed siedmiu laty, gdy interwencjonizm monetarny rozbił względną jedność gospodarstwa światowego; od tego czasu różnice pomiędzy spadkami i napięciami koniunkturalnymi poszczególnych krajów są tak wielkie, że nie można już mówić o jednolitej koniunkturze światowej. Dołączają się momenty polityczne. Pokój wewnętrzny i zewnętrzny, pokój długotrwały jest najlepszym klimatem dla rozwoju gospodarstwa. Bardzo złym klimatem jest stan, który określa się „ni wojna, ni pokój”.

„Ale jeżeli niepokój staje się chroniczny — to „ekonomia” negocjuje ze wzburzoną polityką o „modus vivendi”.

Instynkt życia góruje w człowieku. Ten sposób życia był układany w różnych krajach bardzo różnorodnie. Jedne — olśniewały nowością metod w zakresie nakręcania koniunktury i wysokością „liczb stosowanych”. Inne — demonstrowały pozytywne rezultaty, osiągnięte przy pomocy techniki pieniężnej. Jedne — stosowały recepty od strony konsumenta, podwyższając pensje, zarobki i płace przy wysiłku stabilizacyjnym w zakresie cen, inne — atakowały osłabienie gospodarcze od strony dynamizmu produkcyjnego. Słabsi próbowali naśladować silniejszych, szczególnie po pierwszych efektach, osiąganych na drodze nowej polityki, nowych planów, nowych zasad ekonomicznych.

Ale im dłuższy okres czasu upływał od chwili startu do eksperymentu, tym większe powstawały trudności i wątpliwości co do celowości metody, a objawy zbliżały się do tych, które istniały w fazie początkowego kryzysu. Tak na przykład, pomimo dewaluacji franka od 1930 r. do 1938 r. produkcja przemysłowa francuska zmalała o 25 %, liczba załadowań wagonów towarem spadła o 35 %, aktywność przemysłu budowlanego skurczyła się o 40 %, a eksport fabrykatów — wbrew nadziejom dewaluacyjnym — spadł o 46 %. W ciągu jednego miesiąca zadłużenie Skarbu francuskiego w banku emisyjnym francuskim wzrosło o 10 mild. fr.; pieniądze te zostały wydane, ale bez rezultatu gospodarczego. Okazuje się, że czasami „dynamizm” gospodarczy nie chce kielkować na strumieniu nowych pieniędzy.

W Ameryce — po zastosowaniu tyłu planów celem trwałego sparaliżowania kryzysów — produkcja przemysłowa w ciągu jednego roku (od połowy 1937 r. do połowy 1938 r.) spadła o 33 %, a liczba bezrobotnych wzrosła ponownie do 10 miln. Eksperymentująca Belgia miała spadek o 20 %. W Anglii w ciągu roku fundusz walutowy utracił złota za przeszło zł 5 mild., przy czym ponownie wzrosło bezrobocie. Nawet w Italii — po wykonaniu 15-letniego planu inwestycyjnego — po zwycięskiej wojnie zjawily się trudności gospodarcze i produkcja spadła o prawie 7 %. A ostatnio, oficjalne sprawozdania kierowników Rzeszy mówią już o trudnościach gospodarczych i wskazują na to, że przepompowanie przez kasy instytucji państwowych i publiczno-prawnych powyżej 50 % dochodu społecznego dało na niektórych odcinkach złe rezultaty.

Choć więc metody, stosowane przez wymienione państwa, tworzą chyba najszerszą rozpiętość, jaka w pojęciu polityki gospodarczej mogła się kiedykolwiek w przeszłości, równocześnie obok siebie, zmieścić — to jednak rezultaty są chwiejne i nie zdołały ustalić prymatu [żadnej nowej wiary i techniki ekonomicznej].

Wreszcie, w poważnych naukowych pracach o gospodarstwie w Z. S. R. R. znajdujemy takie charakterystyczne opinie o gospodarce w Rosji Sowieckiej: „W okresie pierwszej pięciolatki istniało nastawienie na osiągnięcie możliwie dużych ilościowych wyników produkcji”. Pieniądz w gospodarce idealno-sowieckiej miał zamrzeć i nie miał się liczyć z dotychczasową jego teorią. Dalej stwierdzają jednak publikacje: „Wyniki produkcji ilościowo wzrastały, lecz jednocześnie rosły koszty produkcji, pomimo wprowadzania nowych, bardziej postępowych urządzeń technicznych. Dążenie do obniżenia kosztów produkcji (tracącej wartości konkurencyjne i konsumcyjne) wywołało konieczność stworzenia możliwie stałej podstawy kalkulacyjnej, która stałaby się sprawdzianem kosztów i wyników w poszczególnych jednostkach produkcyjnych...”. „...Stąd powrót do uznania wielkiej roli pieniądza jako miernika wartości i odrzucenie — jako kontrrewolucyjnej, trockistowskiej herezji — tezy o stopniowym obumieraniu pieniądza w społeczeństwie socjalistycznym”. Oto cykle filozofii ekonomicznej, powracające czasem po męczącej drodze do stacji wyjściowej.

Natomiast — w tej demonstracji praktycznych rezultatów eksperymentowania na egzystencji setek milionów ludzi przy pomocy przeróżnych psychologicznych i dynamicznych teorii — pozostały niewzruszone wartości pewnych stałych i prostych zasad. Tak np. wszędzie w świecie z r ó w n o w a ż o n a g o s p o d a r k a b u d ż e t o w a państwa dawała lepsze rezultaty niż gospodarka deficytowa. Wszędzie, gdzie przeciwstawiano się marnotrawstwu grosza publicznego, gdzie kosztorysowano przed wykonywaniem prac publicznych, gdzie ustalano hierarchię potrzeb i wydatków, gdzie ceniono wartość pieniądza i wartość produkcji — osiągnięto lepsze rezultaty sytuacji ogólnogospodarczej. Wszędzie, gdzie udało się uchronić politykę ekonomiczną przed jaskrawą jednostronnością — osiągnięto bardziej trwałe i pozytywne rezultaty. Wreszcie, wszędzie tam, gdzie wyniki pracy i organizacji były wyżej cenione, niż hasła, gdzie realne osiągnięcie miało więcej uroku niż licytacja postulatów, gdzie tendencje inwestycyjne i nakładowe przewyższały tendencje jednostronnie konsumcyjne — tam koniunktura

była trwalsza i wyższa niż o miedzę, gdy poza nią stosowano politykę odwrotną.

Te zasady przyświecały i nam, gdy układaliśmy budżet państwowy i plany gospodarcze na rok 1939/40. Można, oczywiście, mieć zastrzeżenie co do realizacji takiej tendencji w wielu nawet bardzo ważnych szczegółach polityki gospodarczej Państwa czy Ministra Skarbu, ale tendencja ta jest wyraźna we wszystkich przedłożeniach i wnioskach rządowych.

Jest rzeczą ważną, iż w ocenie przyszłej koniunktury opinie, wypowiedziane na Komisji Budżetowej, nie różnią się w zasadzie od opinii Ministra Skarbu. Rok 1935/36 oceniałem dość pesymistycznie pod względem gospodarczym i budżetowym. W połowie roku 1936 zapowiadałem znaczny „skok” w koniunkturze gospodarczej roku 1937. Rok 1938 był oceniany nieco słabiej. Rok następny — przynajmniej z budżetowego punktu widzenia — oceniam jako rok szczególnie trudny, i zdaje mi się, że opinie nasze są zgodne. Będzie to okres — prawdopodobnie — łatwiejszy dla gospodarstwa społecznego niż dla Skarbu Państwa, a wniosek taki popierają fakty i liczby z ostatnich 3 miesięcy.

Budżet za okres kwiecień ÷ grudzień

	1936	1937	1938	1939/40
	m i l i o n y z ł			
Dochody	1 612·6	1 740·7	1 826·8	1 892·7
Wzrost (okrągło) . . .		130	85	66
Wydatki	1 610·0	1 729·5	1 825·0	
Saldo	+ 2·6	+ 11·2	+ 1·8	

Struktura budżetu naszego ulega ewolucji, która wymaga bacznej uwagi.

Idealne wykonanie budżetu wpływów za 3 kwartały powinno wynosić 75·0%. Faktycznie w roku 1938/39 osiągnięto: w dochodach, administrowanych całkowicie przez Skarb: w daninach publicznych 78·7%, w monopolach — 78·3%, i sumarycznie zł 1 593·8 miln., tj. 86% wszystkich dochodów budżetowych. W dochodach, uzależnionych od resortów, osiągnięto: w dochodach administracyjnych 66·1%, w dochodach z przedsiębiorstw państwowych — 48·6%, a więc sumarycznie zł 233 miln., tj. 16% sumy dochodów.

W tych warunkach należy być bardzo ostrożnym w tendencji reformowania wpływów budżetowych. Zarówno tendencja faktycznego zniżania pozycji dochodowych, jak i optymistycznego podnoszenia dochodów stanowiłaby duże ryzyko. Oczywiście, iż zawsze w budżecie można znaleźć pozycję dochodową, co do której można z pewnym uzasadnieniem prorokować wyższy optymizm, niż optymizm Ministra Skarbu. Ale nie można zapominać, że corocznie szereg innych pozycji dochodowych zawodzi. Któż wówczas poniesie odpowiedzialność za równowagę budżetową — ten fundamentalny czynnik koniunktury — gdy wbrew opinii Ministra Skarbu pocznie się rozdymać sumę dochodów do nierealnego poziomu.

Rok bieżący jest bardzo pouczającym przykładem, jak wielkiej wagi państwowej potrzeby zjawiają się nagle. Gdyby Minister Skarbu był nieco mniej ostrożny w preliminowaniu dochodów w roku ubiegłym, to przy nowych potrzebach i powstałych brakach po stronie wpląt — miałbyśny rok, zamknięty deficytem.

Również jednak po stronie wydatków struktura naszego budżetu staje się gorsza — częściowo bez winy Ministra Skarbu. Tak więc coraz mniejsza część budżetu wydatków jest zdolna do kompresji — wydatki stają się sztywne.

Przekonaliście się Panowie o tym sami, pracując 2 miesiące nad preliminarzem, z zasadniczym nastawieniem każdego parlamentu pod słońcem: szukania przerostów, szukania oszczędności, kompromowania budżetu. Widzicie Panowie sami nikłość rezultatu waszej pracy w tym zakresie i widzicie, że Minister Skarbu doszedł tu do granicy wobec istniejącego stanu faktycznego i prawnego.

Ale są jeszcze inne dwa charakterystyczne zjawiska: po pierwsze — od chwili poprawy koniunktury wszyscy, nie wyłączając Rządu i Parlamentu, rolników i urzędników, zapominają, że nie tylko w ich działach pracy, ale i w Skarbie Polski zaległy ciężkie skutki długotrwałego kryzysu światowego i kryzysu polskiego. Niestety, o tych ostatnich skutkach nie może zapominać Minister Skarbu, gdyż realizm ich przejawia się w codziennej pracy jego resortu.

U wstępu do wielkiego kryzysu na dz. 1/IV 1930 r. Skarb Państwa rozporządzał następującymi rezerwami z okresu koniunktury: gotówka — zł 366·6 miln., papiery wartościowe według ceny zakupu — zł 112·8 miln., portfel akcji Banku Polskiego — zł 75·0 miln., lokaty w bankach państwowych — zł 204·1 miln., bilon w depozycie — zł 85·0 miln., razem zł 843·5 miln., a po potrąceniu wszelkich sum obcych — rozporządzał jeszcze sumą zł 657·4 miln. Niewyczerpane możliwości kredytowe — łącznie rezerwa płynna i potencjalna — wynosiła ok. zł 1 mild.

Dziś Skarb jest nie tylko pozbawiony rezerw, ale ponadto budżet wydatków jest bardziej „sztywny” niż w 1930/31 r.

Jeżeli w warunkach normalnych można się spierać o to z Ministrem Skarbu, czy ważniejsza jest równowaga budżetu zwyczajnego, związana z mechanicznym cięciem ważnych pozycji, czy potrzeby życia — to przy planie inwestycyjnym takie rozważanie jest bezprzedmiotowe. Deficyt równa się natychmiastowemu ograniczeniu inwestycji, a więc równa się znacznemu pogłębieniu kryzysu. Deficyty budżetowe od 1930/31 r. przekroczyły — po zaliczeniu Pożyczki Narodowej na dochód — wzwyż zł 1 300 miln.

Oddłużenie rolnicze kosztować ma Skarb kapitałowo wzwyż zł 1 mild., oddłużenie samorządów — wzwyż zł 300 miln., aktywa skarbowe zostały w sporej części stracone. Długi wewnętrzne wzrosły nieproporcjonalnie i wciąż z tego okresu nowe przybywają (np. likwidowanie w Banku Polskim długów rezerwy zbożowej itp.).

Do istniejącego majątku państwowego poszczególne resorty dodały nowe inwestycje w okresie 12-letnim na kilka miliardów, a dochody z przedsiębiorstw spadły, przy czym wartość majątku państwowego łącznie z tymi inwestycjami jest niższa niż poprzednio bez inwestycji.

Idziemy więc w nieznaną przyszłość prawie bez rezerw kapitałowych płynnych i zdolnych do szybkiego uruchomienia, przy ograniczonej możliwości kompresji wydatków. To w imię jasności i obiektywizmu mam obowiązek stwierdzić.

Po wtóre: w polityce budżetowej tak łatwo przerzucamy się z jednej krańcowości do drugiej. Przed szeregiem lat odbywał się proces gwałtownego odciążania budżetu. Szereg obowiązków państwowych, związanych z ciężarem wydatków, wyrzucaliśmy z budżetu; ciężary przerzucaliśmy na samorządy, na banki państwowe, na społeczeństwo, na życie gospodarcze. Teraz — w tym szczupłym polskim budżecie, zabierają-

cym jednak sporą część dochodu społecznego — chcemy pomieścić szereg, czasem sprzecznych z sobą, polityk.

Chcemy więc np. przyspieszyć tempo inwestycji, a więc zadłużać Skarb Państwa i budżet. Przy obecnym tempie inwestowania za 7÷8 lat koszt obsługi długów wewnętrznych wyniesie bardzo poważną pozycję rocznie. Jeżeli zaś równocześnie chcemy przyspieszyć odbudowę rentowności w gospodarstwie prywatnym, to musimy ograniczać rozbudowę podatków bezpośrednich i pośrednich, a więc dochodów Państwa.

Z coraz większą gwałtownością cisną na budżet i potrzeby obrony, i oświaty, i opieki społecznej, i potrzeby bezpieczeństwa wewnętrznego, i potrzeby rolnictwa, i eksportu, i komunikacji itd. Jeżeli chcemy realizować kosztem pomocy Skarbu oddłużenie rolnictwa, to nie możemy równocześnie montować na szerszą skalę nowych i tanich kredytów obok wszystkich poprzednio wymienionych akcji. Problem finansów komunalnych, problem budowy szkół i gmachów państwowych, wszystko to wiąże się ze stroną dochodową lub wydatkową budżetu Państwa.

Mimo to — przy tylu programowych, długo- i krótkofalowych zamiarach — podjęliśmy w budżecie państwowym realizację zagadnienia personalnego.

Od strony społecznej istnieje zagadnienie pracownika państwowego jako jednostki i jako grupy, decydującej — jak w każdym narodzie współczesnym — o charakterze wysiłku państwowego. Tego wysiłku nie może dać człowiek zatroskany i niezadowolony.

Tyłu Panów Posłów mówiło o tej społecznej stronie zagadnienia, że mnie — Ministrowi Skarbu — przypada w udziale niewdzięczny obowiązek spojrzeć na tę samą sprawę z innej strony, mianowicie — od strony najmniej popularnej, to jest od budżetu wydatków.

Stwierdzam więc, że budżet nasz staje się w zawrotnym tempie budżetem konsumcyjnym i ja — jako Minister Skarbu — ponoszę za to bezsprzecznie część winy. Jedynym usprawiedliwieniem może być tylko to, że i człowiek o tysiącrotnie większej sile autorytetu stwierdzał przed 9 laty, że tego samego zagadnienia nie opanował. W sprawie wydatków personalnych w budżecie Państwa — biję na alarm. Moi następcy staną za kilka lat przed piekielnym problemem, jeżeli tempo wydatków sumarycznych na cele personalne nie zostanie złamane.

W ciągu jednego roku 1938/39 obniżka norm specjalnego podatku od wynagrodzeń pracowników publicznych wyniosła zwyż $\text{zł } 75$ miln. Ale ponadto awanse łącznie z wojskiem i K. O. P. wyniosły blisko $\text{zł } 25$ miln. rocznie, a łącznie z nowymi etatami — wydatki na płace wzrosły o ok. $\text{zł } 60$ miln.; inne świadczenia personalne wzrosły w tym samym roku o zwyż $\text{zł } 17$ miln. W następnym roku — wedle preliminarza — obniżenie podatku specjalnego wyniesie $\text{zł } 26,5$ miln., a w zakresie samych funkcjonariuszów państwowych — $\text{zł } 21$ miln. Ale ponadto wydatki na cywilne i wojskowe awanse, na wzrost etatów, na pomoce dla pracowników, na emerytury — wzrosną o $\text{zł } 120$ miln. Razem przy wzroście budżetu państwowego (netto) w ciągu 2 lat w zakresie dochodów o $\text{zł } 150$ miln., wydatki personalne w budżecie brutto wzrastają o $\text{zł } 197$ miln. — niezależnie od redukcji podatku specjalnego dla samych funkcjonariuszów państwowych o zwyż $\text{zł } 80$ miln.

Uznaję, że stan materialny pracownika państwowego jest zły, i że wymaga pomocy i reformy. Ale proszę

uznać, że wydatki personalne są nadmierne w budżecie polskim i nie harmonizują z polityką inwestycyjną i z polityką przebudowy strukturalnej gospodarstwa narodowego.

Rozwiązanie problemu widzę w realizacji tych zasad, które wypowiedział przy dyskusji nad budżetem Skarbu P. Pos. Barański. Ustawa z 1934 r. winna być znowelizowana. Rozpiętość poborów, już zmniejszona bardzo znacznie, winna być jeszcze bardziej zmniejszona. Podatek dochodowy winien być przywrócony. Podatek specjalny powinien w przyszłości zniknąć całkowicie. Jest rzeczą słuszną, by wprowadzone były dodatki rodzinne i pomoce przy wpisach szkolnych. Ale globalny wydatek skarbowy na świadczenia personalne musi być zmniejszony; jeśli tego wspólnym wysiłkiem i przygotowaniem opinii nie osiągniemy — to za lat kilka powstaną trudności bardzo znaczne, a przy spadku koniunktury i spadku dochodów skarbowych powstaną fatalne konsekwencje zarówno dla pracowników państwowych, jak i dla emerytów. Każdy dodatkowy wydatek dziś na te cele, to nie tylko niechybny powrót do deficytu budżetowego, ale to przyspieszenie kryzysu całego zagadnienia. Dlatego nie mogę akceptować wniosków budżetowych na cele personalne.

Wymownym dowodem naszych trudności budżetowych jest nasza ustawa skarbowa. Od półtora roku przepracowujemy w Skarbie zasady przyszłego prawa budżetowego; jest to zagadnienie trudne i skomplikowane, szczególnie w dzisiejszych stosunkach finansowo-gospodarczych. Prawdopodobnie obecna ustawa skarbowa nie byłaby w harmonii z przyszłym naszym prawem budżetowym; mamy tu bowiem, jak w księdze hipotecznej, zastrzeżenia co do podziału nadwyżek budżetowych, gdyby one w roku budżetowym 1939/40 powstały. Minister Skarbu chętnie poskreślałby te hipoteki, gdyby potrzeby życia nie przemawiały w chwilach wyjątkowych silniej, niż najślusniejsze nawet zasady.

Czy jednak praktycznie hipoteki te mogą mieć jakieś znaczenie? Sądzę, że nie można by dziś odpowiedzieć na to absolutnie przecząco. Nie idziemy bezbronni na spotkanie przyszłego roku gospodarczego. Posiadamy pewne elementy aprowizacji naszego gospodarstwa społecznego:

1) Nowy plan inwestycyjny, który, omawiać będziemy niebawem na komisji specjalnej.

Dotychczasowy plan z roku 1938/39 jest wykonywany bardzo dobrze pomimo trudności, które powstały na rynku pieniężnym, i wykonany będzie w 100%.

W roku 1934/35 ogólne inwestycje publiczne w budżecie i poza budżetem wykonane zostały na sumę $\text{zł } 475,7$ miln., w tym udział Skarbu Państwa $\text{zł } 340,9$ miln. W roku 1936/37 mamy inwestycję ogółem na $\text{zł } 612,5$ miln., w tym udział Skarbu łącznie z operacjami kredytowymi $\text{zł } 434,5$ miln. W roku 1937/38 ogólne wydatki inwestycyjne wyniosły $\text{zł } 994,6$ miln., w tym udział Skarbu $\text{zł } 738,4$ miln. łącznie ze Skarbem śląskim. W roku 1938/39 budżet i plan przewiduje inwestycje na $\text{zł } 1063,1$ miln., w tym udział Skarbu Państwa $\text{zł } 816,5$ miln. Na rok 1939/40 budżet i plan, biorąc $\frac{1}{3}$ planu 3-letniego, przewidują inwestycje na sumę $\text{zł } 1251,4$ miln., w tym udział Skarbu $\text{zł } 1029,1$ miln.

Jeżeli weźmiemy 3 lata — od 1934/35 do 1936/37 (w tym jeden rok już z wielkiego planu) — to wydaliśmy na cele inwestycyjne $\text{zł } 1648,4$ miln., w tym udział

Skarbu zł 1 191.6 miln., czyli udział Skarbu łącznie z operacjami kredytowymi wynosi 72%. W następnym 3-leciu—1937/38 ÷ 1939/40—ogólna suma na inwestycje wynosi zł 3 309.1 miln., w tym udział Skarbu zł 2 584 miln. W tym momencie muszę zaznaczyć, iż obsługa długów wzrastać będzie na pewno silniej, niż to preliminował P. Pos. Sowiński.

2) Odbudowa płynności na rynku pieniężnym dokonywa się szybko. Polityka nasza nie ulega jakimś zasadniczym przeobrażeniom czy załamaniom w tej dziedzinie. Będę miał możliwość właśnie przy ustawie o inwestycjach szczegółowego scharakteryzowania tej sytuacji. W chwili obecnej pragnę tylko wskazać, że zarówno Ministerstwo Skarbu, jak też i Prezes i Rada Banku Polskiego uznali, że nadszedł właściwy moment dla zatwierdzenia nowego, na długą metę obliczonego planu działania Banku, opracowanego na wspólnych konferencjach przed długim szeregiem miesięcy, a zainicjowanych jeszcze w 1937 r. Bank uzyskuje nowe 15-lecie monopolu emisyjnego—i w stosunku do tej perspektywy nakreślone zostały jego prawa i obowiązki emisyjne. Egzamin opanowania trudnej sytuacji pieniężnej, zdany dwukrotnie w ciągu 1938 r.—zarówno przez instytucje kredytowe, jak i kasy skarbowe, które w tym okresie ułatwiały upłynnienie instytucji finansowych—wykazał, że reforma statutu Banku Polskiego dojrzała do realizacji i może być przeprowadzona bez obawy o nadużycie jej w celach, obcych zadaniom instytucji emisyjnej.

3) W zakresie zarówno bilansu handlowego, jak i bilansu płatniczego nastąpiła pewna poprawa w ostatnim kwartale 1938 r., nie należy tej poprawy przeceniać. Ale doprowadzenie pewnej sumy gotówki do gospodarstwa polskiego przez likwidację aktywów płynnych, ulokowanych za granicą, powiększenie możliwości eksportowych rolnictwa w szeregu umów handlowych oraz produkcji Śląska Zaolziańskiego—wzmocniło nasze gospodarstwo i ponownie upłynniło rynek pieniężny.

4) Zasadniczy program w zakresie rolniczym jest Panom znany, gdyż był kilkakrotnie referowany. Rekapituluję go—jak gdyby telegraficznie:

a) najszerzy rozmiar przyjęły prace agrarne Ministerstwa Rolnictwa oraz Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej i Państwowego Banku Rolnego. Istnieją w tej dziedzinie bardzo dokładne sprawozdania statystyczne i opisowe—dlatego na tym wielkim temacie nie zatrzymuję się;

b) w coraz szerszym zakresie realizowana jest sprawa ułatwienia zbytu płodów rolnych w kraju i za granicą przy pomocy eksportowej, w budowie elewatorów, rzeźni, przechowalni owoców, mleczarni etc.;

c) w traktatach handlowych, w układach specjalnych gospodarczo-finansowych—sprawy rolnictwa są stawiane na miejscu nadrzędnym (np. układ niemiecko-polski);

d) wobec potęgających się trudności w zbyciu zboża, a w szczególności żyta na międzynarodowych rynkach Rząd współdziała w realizacji programu bardziej rentownych produkcji, jak: tytoń, spirytus, buraki cukrowe, nasiona oleiste, włókno etc.;

e) jednym z najtrudniejszych zagadnień jest sprawa odbudowy kredytu rolniczego. Wedle opinii Ministra Skarbu, jest to sprawa najważniejsza w programie intensyfikacji produkcji rolnej. Od roku 1934 i na

tym polu dokonane zostało zadanie olbrzymie. Sądzę, że Minister Skarbu będzie miał okazję do uzasadnienia swego poglądu w tej materii wobec zapowiadanych wniosków poselskich co do wskrzeszenia akcji oddłużeniowej, której Minister Skarbu w ustalonej w ramach poselskich formie jest przeciwny. Natomiast—niezależnie od rozwoju kredytów krótkoterminowych—przekazany został Radzie Ministrów wstępny projekt Skarbu co do uruchomienia nowych kredytów długoterminowych nisko oprocentowanych dla średniego i drobnego rolnictwa;

f) wreszcie, najwięcej wysiłku skoncentrowano w roku bieżącym na sprawie ułatwienia opłacalności produkcji—zarówno hodowlanej, jak i zbożowej. W zakresie zbożowym—jeżeli nie uwzględnia się sytuacji międzynarodowej—osiągnięto rezultat bardzo niski.

Tym nie mniej należy stwierdzić, że został stworzony nowy i potężny aparat finansowy, który w przyszłości odda duże usługi rolnictwu polskiemu. Żadna ustawa, a szczególnie ustawa podatkowa—jak to zostało udowodnione wielokrotnie—nigdy w pierwszym roku nie wydaje pełnego rezultatu. Jestem przekonany, że ustawa przemialowa będzie tym poważnym na przyszłość instrumentem, którym zorganizowane rolnictwo i Ministerstwo Rolnictwa będzie w przyszłości w możności operować w ten sposób, aby zwalczać katastrofalnie niskie ceny w rolnictwie.

Oczywiście, że obok tych siedmiu punktów, które przedstawiłem, można przedstawić 'długi szereg postulatów i wniosków w odniesieniu do tego wielkiego zagadnienia rolniczego. Braki w tej dziedzinie od wielu generacji mamy bardzo duże. Nagromadziło się dużo paradoksów i dysproporcji szczególnie w tej dziedzinie, ale—jak to słusznie stwierdził ongiś Pan Minister Lechnicki w swoim przemówieniu w 1935 r. na Zjeździe Spółdzielczym w Krakowie: „tak, jak nie ma siły, żeby w warunkach polskich żyto dwa razy dojrzało, tak nie ma możliwości nienaturalnego wzmorzenia tempa procesów organizacyjno-gospodarczych wsi. Stały, stopniowy rozwój sił gospodarczych, nieszukanie efektywnych cudownych rozwiązań, które tak często są skazane na niepowodzenie—oto jest właściwa metoda podejścia do wszystkich niemal dziedzin naszego życia gospodarczego”.

6) W dziedzinie przemysłu, handlu i drobnego rzemiosła istnieje szereg spraw ważnych, częściowo spornych, dyskutowanych publicznie—zarówno w publicystyce, jak i w Parlamencie.

Tak, jak i w poprzednich stwierdzeniach—nie formułuję w chwili obecnej programu, gdyż czyniłem to i czynię co roku w przemówieniu wstępnym. Sprawom takim, jak: kartele, etatyżm, ceny w skali bezwzględnej, czy w skali względnej—możnaby poświęcić osobne referaty. Ale w chwili obecnej idzie tylko o jeden szczegół w całym przekroju moich rozważań: mianowicie, czy rok 1939/40 został budżetowo oceniony prawidłowo, czy też został przeceniony lub niedoceniony. Z tego punktu widzenia wydaje mi się, iż można oczekiwać ponownie większego zatrudnienia, wyższej skali obrotów i dochodowości bez obawy o zmianę tych naczelných zasad, które ustalone są już od kilku lat. To samo odnosi się i do ruchu budowlanego, który w roku bieżącym przygotowuje się jak najbardziej starannie.

Czyż w tych stwierdzeniach chciałbym zaszczyścić nową dawkę optymizmu na kredyt? Nie, ponownie

stwierdzam, że rok nadchodzący może stworzyć nam szereg trudności. Obecny stan gospodarczy ma w szeregu elementów charakter daleko zaawansowanej koniunktury. W niektórych działach produkcja wzrasta ostatnio silniej niż konsumpcja. Ceny przemysłowe, wyrażone w złocie, są dość wysokie, ceny rolnicze zbyt niskie. Oddziaływanie depresji zagranicznej na rynek polski—tak widoczne np. w kształtowaniu się cen zboża—musi być również brane pod uwagę. Na dopływ znaczniejszych kredytów zagranicznych nie liczymy. Przekonaliśmy się jednak, że własnymi siłami możemy pokonać wiele oporów. Nie jesteśmy w stanie w czasie stosunkowo krótkim uwolnić się od konsekwencji nieraz wiekowych trudności, ale mo-

żemy pokonywać wciąż nowe przeszkody—tak, jak to czyniliśmy od dnia odzyskania niepodległości, a również w roku 1937 i 1938.

Nie zmiierzając nawet do wyjaśnienia wszelkich wątpliwości i wszelkich zarzutów w zakresie polityki finansowej i gospodarczej Państwa, na które i ja patrzę z najwyższą dozą samokrytycyzmu, stwierdzam, że w danych okolicznościach przedstawiony budżet jest nie tylko koniecznością państwową, ale—jak mi się zdaje—jedyną realną możliwością. Dlatego proszę o przyjęcie go z poprawkami, ustalonymi przez Komisję w porozumieniu z Rządem, w granicach jego uprawnień konstytucyjnych, w szczególności zawartych w art. 50-59 ustawy konstytucyjnej.

BANK POLSKI W ROKU 1938

SYTUACJA Banku Polskiego kształtowała się w roku 1938 pod znakiem poważnego zwiększenia działalności kredytowej.

Znaczny wzrost stanu kredytów wykorzystanych pozostawał w związku ze zmniejszeniem się płynności rynku pieniężnego. Na spadek płynności rynku złożył się przede wszystkim odpływ wkładów w marcu i we wrześniu 1938 r.—w związku ze znanymi wydarzeniami politycznymi w świecie, a ponadto wzrost popytu na kredyt—tak ze strony przedsiębiorstw, biorących udział w ruchu inwestycyjnym, jak i przemysłów, korzystających z ożywienia produkcji. Wzrosły zatem kredyty, wykorzystane bezpośrednio na cele obrotowe przez akredytowane w Banku przedsiębiorstwa przemysłowe, jak również zwiększyło się redyskonto weksli

z podaży tych instytucji kredytowych, które zaspakajaly zwiększony popyt na kredyt po części właśnie ze środków, uzyskanych w Banku Polskim—w drodze redyskonta portfeli lub lombardu papierów wartościowych. W okresie wycofywania wkładów, zwłaszcza we wrześniu, instytucje oszczędnościowe i kredytowe w bardzo poważnym stopniu wykorzystaly kredyty Banku Polskiego, co umożliwiło im wywiązanie się bez zarzutu ze swych zobowiązań wobec wkładców. Rola Banku Polskiego, jako instytucji rezerwowej, uwydatniła się wówczas w całej pełni. Najwyższy stan kredytów Banku przypadał na koniec września, przekraczając w tym czasie o 63% stan z dn. 30/IX 1937 r. Rozwój kredytów Banku przedstawia następujące zestawienie (w milionach zł):

Na koniec każdego miesiąca	Portfel wekslowy	Portfel weksli zagranicznych ¹⁾	Bilety skarbowe zdyskontowane	Pożyczki zastawione	Dług Skarbu Państwa	Razem kredyty
Koniec grudnia . . . 1936	681·3	2·3	66·9	107·4	90·0	947·9
„ „ . . . 1937	660·9	2·3	23·3	24·3	80·0	790·8
„ stycznia . . . 1938	592·4	1·9	1·1	28·7	80·0	704·1
„ lutego . . . „	570·0	2·5	10·4	29·5	75·0	687·4
„ marca . . . „	606·0	2·3	41·3	24·0	50·0	723·6
„ kwietnia . . . „	633·7	2·3	42·8	32·9	50·0	761·7
„ maja . . . „	647·1	2·2	40·1	31·9	45·0	766·3
„ czerwca . . . „	679·8	1·5	28·4	33·2	45·0	787·9
„ lipca . . . „	686·4	2·3	36·7	32·7	45·0	803·1
„ sierpnia . . . „	714·8	1·8	39·7	36·7	45·0	838·0
„ września . . . „	879·0	1·2	82·5	205·5	45·0	1 213·2
„ października . . . „	859·6	1·0	83·5	91·0	45·0	1 080·1
„ listopada . . . „	838·3	1·5	51·6	85·5	45·0	1 021·9
„ grudnia . . . „	830·8	2·2	81·9	112·1	45·0	1 072·0

Na uwagę zasługuje, że jakość materiału wekslowego, przedstawianego przez banki do redyskonta, uległa wyraźnej poprawie w porównaniu ze stanem z lat 1931÷32, gdy banki—narażone na odpływ kredytów zagranicznych—podobnie znacznie zwiększyły redyskonto w Banku Polskim. W ostatnim kwartale roku sprawozdawczego stan wykorzystanych kredytów w Banku uległ obniżeniu, utrzymując się jednakże na poziomie znacznie wyższym niż przed rokiem. W końcu 1938 r. ogólna suma udzielonych kredytów Banku była o 36% wyższa niż na dz. 31/XII 1937 r.—pomimo spłaty w międzyczasie części zadłużenia Skarbu Państwa z tytułu kredytu bezprocentowego.

Ożywienie działalności kredytowej Banku wyraziło się zwiększeniem obiegu biletów; w końcu września obieg ten wzrósł do poziomu jeszcze nienotowanego, osiągając bez mała zł 1 550 miln.—wobec ok. zł 1 150 miln. w końcu sierpnia. Emisja Banku wzrosła w stopniu silniejszym aniżeli emisja skarbowa monet srebr-

nych i bilonu—tak, że udział biletów Banku w ogólnej sumie obiegu pieniężnego wykazał zwiększenie. Zachodziły obawy, iż tak znaczny rozwój obiegu pieniężnego wywrze wpływ w kierunku zwyczajki cen. Zjawiska tego rodzaju jednak nie zaobserwowano, tylko bowiem stosunkowo drobna część wycofanych wkładów przeznaczona została na wydatki konsumpcyjne, natomiast znakomita ich większość była według wszelkiego prawdopodobieństwa stezauryzowana, o czym świadczy silny wzrost obiegu wyższych odcinków biletów (100- i 500-złotowych). W okresie odpływu wkładów stan natychmiast płatnych zobowiązań Banku ulegał spadkowi, gdyż instytucje kredytowe podejmowały utrzymywane na tych rachunkach rezerwy. Spadek pozycji różnych rachunków żyrowych, w których figurują m. in. zagraniczne rachunki zablokowane, pozostaje w związku z podjęciem na nowych

¹⁾ Objęty pozycją bilansową: „Pieniądze zagraniczne i dewizy”.

zasadach obsługi zagranicznych pożyczek państwowych.

Na tle zmniejszającej się płynności rynku krótkoterminowego okazało się, iż rynek kapitałowy posiada stosunkowo dużą odporność na wstrząsy o charakterze pozagospodarczym. Sytuacja na krajowym rynku kapitałowym uległa bowiem poprawie, która wyraziła się zwyżką kursów, ożywieniem obrotów giełdowych i ulokowaniem na rynku większych ilości obligacji i akcji niż w roku 1937. Wyraźny wzrost zainteresowania papierami wartościowymi spowodowany był poprawą dochodowości spółek akcyjnych i polepszeniem się sytuacji finansowej instytucyj kredytu długoterminowego. Ponadto korzystny wpływ wywarły celowe posunięcia polityki finansowej, jak: zniesienie podwójnego opodatkowania spółek akcyjnych, ustalenie wyższych kursów kaucyjnych i ułatwienie spłaty papierami procentowymi długów rolniczych i hipotecznych oraz zaległości podatkowych. Bank Polski dopuścił w roku 1938 do zastawu szereg nowych kategorii listów zastawnych i obligacji oraz podwyższył z 50% do 60% wartości giełdowej normy udzielanych pożyczek na zastaw obligacji i listów zastawnych prywatnych instytucyj kredytu długoterminowego. Akcje Banku Polskiego, podlegając—podobnie jak inne papiery dywidendowe—mocnej tendencji, zwyżkowały na giełdzie pieniężnej w Warszawie w ciągu całego niemal roku 1938 i zamknęły rok kursem 137.50—wobec 113 na ultimo grudnia 1937 r.

Dodatnim zjawiskiem, zanotowanym w roku 1938, był dalszy wzrost obrotów bezgotówkowych na rachunkach żyrowych Banku Polskiego, podobnie jak i na rachunkach czekowych w P. K. O., oraz w 7 izbach rozrachunkowych, funkcjonujących przy oddziałach Banku. Przeciętna miesięczna obrotów bezgotówkowych wynosiła zł 6.9 mild.—wobec zł 6.1 mild. w 1937 r.

Kształtowanie się rezerw złota oraz pieniędzy zagranicznych i dewiz Banku było nieco mniej pomyślne niż w roku 1937. Rezerwy te lekko spadały pod wpływem deficytu bilansu handlowego oraz podjęcia transferu szeregu pożyczek zagranicznych po zawarciu układów z wierzycielami. Jedynie w listopadzie i grudniu zapasy złota i dewiz Banku wzrosły—dzięki uzyskaniu w ostatnim kwartale roku sprawozdawczego nadwyżki bilansu handlowego oraz rozpoczęciu repatriacji należności polskich z zagranicy. W końcu roku stan pieniędzy zagranicznych i dewiz wynosił zł 18 miln., a po uwzględnieniu zysku kursowego—zł 19.2 miln.—wobec zł 36 miln. przed rokiem; spadek ten częściowo skompensowany został po-

większeniem zapasów złota o zł 10 miln.—do zł 445 miln.

W związku ze znacznym wzrostem obiegu biletów pokrycie złotem biletów i natychmiast płatnych zobowiązań—mimo wzrostu rezerw złota—obniżyło się w końcu września, a przejściowo również w październiku i grudniu, poniżej statutowego minimum 30%-owego. Sprawozdanie Banku stwierdza, iż ze względu na wyjątkowe okoliczności, które spowodowały wzrost emisji, Minister Skarbu postanowił nie pobierać podatku emisyjnego, przewidzianego w tych okolicznościach statutem Banku, a Rada Banku uznała za niewskazane zastosowanie postanowień statutowych o podwyższeniu stopy dyskontowej. Ponadto Rada postanowiła opracować projekt zmiany odnośnych przepisów statutowych. Jak wiadomo, projekt zmian w statucie Banku przedstawiony ma być Walnemu Zebraniu Akcjonariuszów w dn. 13 b. m.

Na skutek ożywienia działalności kredytowej Banku suma bilansowa wykazała wzrost, wynosząc w końcu 1938 r. zł 1 999.4 miln.—wobec zł 1 758.2 miln. w końcu 1937 r.

Dochody brutto Banku osiągnęły w roku 1938 ogółem zł 47.8 miln., tj. o zł 7.2 miln. więcej niż w roku 1937. Zwiększenie zysków przypada głównie na odsetki dyskontowe; poza tym wzrosły—dzięki zwyżce kursów giełdowych—zyski na kursie papierów procentowych własnych. Pozostałe pozycje dochodowe nie wykazały większych zmian. Po stronie wydatków—koszty handlowe, utrzymując się na poziomie sprzed roku, wyniosły zł 27.3 miln. Z zysków brutto przeznaczył Bank na dotację funduszu emerytalnego pracowników kwotę zł 3 miln. Ogólna suma odpisów i przelewów na rezerwy (między innymi na budowę gmachów i na druk biletów bankowych) osiągnęła zł 9.2 miln.—wobec zł 5.1 miln. w 1937 r. Stan rezerw na wątpliwe należności i możliwe straty wynosił w końcu roku sprawozdawczego zł 15.9 miln.—wobec zł 14.0 miln. na ultimo 1937 r. Czysty zysk osiągnął zł 8.2 miln. Rada Banku zaproponowała Walnemu Zebraniu Akcjonariuszów uchwalenie dywidendy w wysokości 8%—podobnie, jak w 6 latach poprzednich.

Wspomnieć na zakończenie należy, iż w końcu roku Rząd przedłożył Sejmowi projekt ustawy o zwolnieniu akcji i kuponów od akcji Banku od podatków oraz innych danin publicznych i samorządowych. W ten sposób całkowicie przywrócony zostanie stan, który istniał do 31 grudnia 1937 r.

Konstanty Sokółowski

EWOLUCJA DŁUGÓW PAŃSTW WZGLĘDEM BANKÓW CENTRALNYCH

JEST RZECZĄ zrozumiałą, że bank centralny w zamian za nadany mu przywilej emisji biletów, mających charakter prawnych środków płatniczych, oddaje państwu szereg usług i świadczeń. Wśród tych usług wysuwa się historycznie na pierwsze miejsce kredyt, przyznawany państwu przez bank na wyjątkowo korzystnych warunkach. Do tego kredytu, będącego pewnego rodzaju ekwiwalentem przywileju emisji banknotów, dołączyły się z biegiem czasu inne, wpływające z rozwinięcia się współpracy pomiędzy

bankiem i skarbem państwa w dziedzinie finansowej. W wielu krajach utarł się zwyczaj—gospodarczo bardzo słuszny—scentralizowania wszystkich wolnych funduszy skarbu w banku centralnym, a nawet—jak w Anglii—powierzenia mu administracji długów państwa. W tych warunkach było rzeczą zupełnie naturalną, że bank centralny szedł—w razie potrzeby—na rękę swojemu największemu klientowi, udzielając mu krótkoterminowych kredytów w okresach słabszych wpływów skarbowych oraz większych pożyczek o dłuż-

szym terminie płatności w razie konieczności sfinansowania nadzwyczajnych zadań rządu w chwilach szczególnie trudnych dla państwa (np. podczas wojny, ciężkiego kryzysu gospodarczego itd.).

Wyżej podany podział długów państwa względem banku centralnego, który był do czasów reformy walutowej z lat 1926 ÷ 28 na ogół dość wyraźny we wszystkich krajach, uległ następnie zaciemnieniu wskutek skonsolidowania kredytów wojennych, przejęcia emisji biletów skarbowych przez banki itp. Jednak przy bliższej analizie zadłużenia skarbu w banku centralnym można i obecnie wyodrębnić wszędzie te 2 rodzaje długów — pomimo ich częstego ząębienia się.

I. Pożyczkę, udzieloną przez bank skarbowi w zamian za nadanie mu przez państwo przywilejów emisji biletów, spotyka się w historii po raz pierwszy w najstarszej — poza Bankiem Szwecji — instytucji biletowej, mianowicie w Banku Angielskim. Na zasadzie ustawy z 1694 r. utworzono Bank Angielski, który otrzymał na okres 12 lat przywilej emisji biletów w zamian za wypożyczenie Skarbowi — w celu sfinansowania wojny z Francją — całego swojego kapitału zakładowego w kwocie £ 1.2 miln. na 8%. W ciągu XVIII w. przywilej Banku został przedłużany kilkakrotnie w zamian za nowe świadczenia na rzecz Skarbu, w szczególności za wypożyczenie mu nowych kwot, wzgl. skonsolidowanie zadłużenia, zaciągniętego w Banku w okresie wojen. Potrzebne do tego sumy zostały uruchomione w drodze emisji nowych akcji Banku Angielskiego. W ten sposób kapitał zakładowy Banku podniesiony został do £ 11 642 000 w 1782 r. i do £ 14 553 000 w 1816 r. — przez przelanie części kapitału rezerwowego. Suma ta, która po dzień dzisiejszy nie uległa zmianie, była już w początkach XIX w. unieruchomiona całkowicie w pożyczkach, udzielonych Skarbowi. W tych warunkach można twierdzić, że już wtedy działalność Banku nie była właściwie oparta na własnym kapitale zakładowym, lecz wyłącznie na przywileju emisji biletów. Ten stan rzeczy został usankcjonowany ustawą Peela z 1844 r., która ustanowiła podział Banku na 2 departamenty: emisyjny i bankowy, i ustaliła sumę emisji fiducjarnej — pokrytej nie złotem, lecz długiem Skarbu i papierami państwowymi — na £ 14 miln. Dług ten i papiery zostały przeniesione do departamentu emisyjnego Banku. Od sumy £ 14 miln. Skarb płacił Bankowi odsetki wg stopy, równej oprocentowaniu papierów państwowych tzw. Consols, wynoszącego np. w 1903 r. 2½%. Jednocześnie ustawą przewidywała, że w razie zwiększenia się sumy emisji fiducjarnej ponad kwotę £ 14 miln. przez odziedziczenie przywileju emisyjnego któregoś z banków prowincjonalnych Skarb nie będzie płacił Bankowi procentów od papierów, stanowiących pokrycie wspomnianej nadwyżki emisji fiducjarnej.

Skutkiem „dziedziczenia” przywilejów emisyjnych zwiększyła się emisja fiducjarna, a zatem i dług Skarbu Państwa (wraz z papierami), wykazany w departamencie emisyjnym, do £ 19 750 000 w 1928 r. W myśl ustawy z tegoż roku, która m. in. miała na celu zupełną likwidację obiegu biletów w odcinkach po £ 1 i sh 10, emitowanych przez Skarb podczas wielkiej wojny, emisja tych biletów została przejęta całkowicie przez Bank Angielski. W zamian za to otrzymał Bank od Skarbu papiery państwowe, co łącznie z poprzednim zadłużeniem podniosło ogólną sumę długów

Państwa, wykazaną w departamencie emisyjnym Banku, do £ 260 miln. Jednocześnie otrzymał Bank prawo emisji banknotów, niepokrytych złotem, do tejże kwoty, ale Skarb zastrzegł się w ustawie, że od całej sumy długów i papierów państwowych, stanowiących pokrycie emisji fiducjarnej, nie przysługują Bankowi żadne dochody. Ostatnio w 1939 r. w związku z dużym wpływem kapitałów i złota z Anglii emisja fiducjarna Banku Angielskiego — a zatem i dług Skarbu w formie papierów państwowych w departamencie emisyjnym — została podwyższona do £ 400 miln.

Również Bank Francuski — podobnie jak Bank Angielski — został powołany do życia m. in. w celu ułatwienia zadań finansowych Skarbu. Jednak pomoc ta polegała początkowo nie na udzielaniu bezpośrednich pożyczek Skarbowi, lecz na dyskontowaniu weksli skarbowych. Dopiero w 1857 r. pojawiła się pierwsza bezpośrednia pożyczka dla Skarbu w wysokości 60 miln. fr., która następnie przy okazjach przedłużania przywileju emisyjnego została podwyższona do 140 miln. w 1878 r., 180 miln. fr. w 1897 r. i 200 miln. fr. w 1911 r. Dług ten odpowiadał mniej więcej wpłaconemu kapitałowi zakładowemu Banku Francji (182½ miln. fr.). Podobnie, jak to miało miejsce w Anglii — powyższe pożyczki były udzielone przez Bank Francji Skarbowi na cały czas trwania przywileju emisyjnego i stanowiły jego częściowy ekwiwalent. Początkowo pożyczki te — po potrąceniu sumy salda kredytowego rachunku Skarbu w Banku — były oprocentowane przez Państwo (najprzód wg stopy 3%, a potem 1%). Od 1896 r. oprocentowanie tych „trwałych pożyczek” (avances permanentes) zostało całkowicie zniesione. Po wojnie w związku z reformą monetarną, dokonaną przez Poincaré'go w 1928 r., bezprocentowy kredyt dla Skarbu został podwyższony o 3 mild. fr. „dla zapewnienia Skarbowi koniecznej płynności”. W 1938 r. bezprocentowy dług Państwa względem Banku Francji został zwiększony z 3.2 mild. fr. do 10 mild. fr. — w związku z reformą finansową i walutową, dokonaną przez Rząd Daladiera.

Bank Rzeszy, założony w 1875 r., nie udzielił Państwu w zamian za przywilej emisyjny żadnej specjalnej pożyczki. Pożyczka taka zjawiła się dopiero w 1924 r. w związku z reformą waluty niemieckiej oraz Banku Rzeszy. W myśl ustawy bankowej z tegoż roku w zamian za przywilej emisyjny, nadany mu na okres 50 lat, Bank przyznał Skarbowi m. in. pożyczkę w wysokości RM 100 miln., oprocentowaną na 2%, płatną po wygaśnięciu przywileju, oraz pożyczkę w kwocie RM 135 miln., oprocentowaną na 3%, a płatną w równych ratach w ciągu 15 lat. Poza tym Bank przejął na siebie spłatę dolarowych bonów skarbowych (RM 252 miln.), płatnych w kwietniu 1926 r.

II. Najważniejszą grupę pożyczek, udzielonych przez bank centralny państwu, stanowią pożyczki krótko- i długoterminowe, przyznawane skarbowi w różnej formie, np. pod postacią dyskonta weksli skarbowych, skupu papierów państwowych, udzielania zaliczek skarbowi itp. Zależnie od warunków, istniejących w poszczególnych krajach, i zmieniających się okoliczności — kredyty, udzielane przez bank centralny skarbowi, przybierają różne formy, z których jedna staje się zwykle dominującą. Wszystkie jednak mają wspólną cechę, mianowicie stanowią część ogólnej działalności kredytowej banku i, jako takie, są przeważnie oprocentowane przez skarb i płatne niezależnie od czasu trwania przywileju emisyjnego.

W Anglii bank centralny, oprócz wypożyczania Państwu całego swojego kapitału zakładowego, udzielał początkowo Skarbowi kredytów przede wszystkim na finansowanie wojen—pod postacią dyskonta oraz skupu bonów skarbowych. Wykup tych bonów przez Skarb nastąpił przeważnie w drodze skonsolidowania tego zadłużenia na papiery państwowe, z których zwykle znaczna część została skupiona przez Bank, wzgl. na wieczysty dług Państwa względem Banku (jak o tym wyżej). W okresie lat 1844 ÷ 1914 (tj. od reorganizacji Banku przez ustawę Peela do wielkiej wojny) Skarb korzystał w Banku bezpośrednio jedynie z krótkoterminowych kredytów, służących do wyrównywania w pewnych okresach budżetowych chwilowych deficytów kasowych Skarbu. Kredyty te nie przekraczały zazwyczaj kilku milionów funtów i były stale spłacane w tym samym roku budżetowym w okresach zwiększonych wpływów skarbowych. Od powyższych krótkoterminowych pożyczek, z których Skarb korzysta również i obecnie, Bank pobiera w myśl ustawy z 1892 r. odsetki według stopy o połowę niższej od każdorazowej stopy dyskontowej Banku, jednak w żadnym razie oprocentowanie krótkoterminowych długów Skarbu nie może przekroczyć 3% w stosunku rocznym. W sposób pośredni Skarb Angielski korzystał już przed wojną w banku centralnym z kredytu w formie dyskonta i skupu weksli skarbowych oraz papierów państwowych przez instytucję biletową. Zaznaczyć jednak należy, że operacje te nie miały właściwie charakteru pomocy finansowej dla Skarbu, ponieważ celem ich było przede wszystkim odpowiednie wpływanie przez Bank na sytuację rynku pieniężnego przy pomocy tzw. operacji otwartego rynku.

W okresie wielkiej wojny potrzeby finansowe Skarbu zostały przede wszystkim zaspokojone w drodze emisji pożyczek na rynku, znacznego podwyższenia podatków oraz wypuszczenia przez Skarb biletów w odcinkach po £ 1 i sh 10. Bank Angielski przejął—ze względu na utrzymanie w mocy dawnych przepisów o pokryciu biletów bankowych—stosunkowo niewielką ilość pożyczek. W okresie 1914 ÷ 1920 portfel papierów państwowych wzrósł w Banku Angielskim z £ 11 miln. do £ 70·8 miln., a tzw. innych papierów z £ 33·6 miln. do £ 78·8 miln. Po wojnie—w związku z przejęciem całej emisji skarbowej biletów na £ 1 i sh 10—dług Skarbu w departamencie emisyjnym Banku wzrósł—jak wspomniano wyżej—do £ 260 miln. w 1928 r. W okresie kryzysu światowego Bank Angielski—poza zwykłymi krótkoterminowymi kredytami w okresach słabszych wpływów podatkowych—nie udzielił Skarbowi żadnych dalszych bezpośrednich pożyczek. Polityka Banku w tym okresie polegała przede wszystkim na odpowiednim oddziaływaniu na sytuację rynku pieniężnego w kierunku obniżenia stopy procentowej, co m. in. umożliwiło konwersję pożyczek państwowych. Łączna suma portfela papierów państwowych i innych—poza papierami, wykazanymi w departamencie emisyjnym i służącymi do pokrycia emisji fiducjarnej—wykazała w okresie 1931 ÷ 1938 tylko stosunkowo niewielki wzrost, który zresztą nie był wywołany potrzebami Skarbu, lecz stosowaniem przez Bank normalnych operacji w celu lokowania własnych wolnych środków wzgl. prowadzenia polityki otwartego rynku. Również ostatnie zwiększenie się długu Skarbu Państwa w Banku Angielskim w związku z podwyższeniem emisji fiducjarnej do £ 400 miln. w styczniu 1939 r. nie zostało wywołane potrzebami Skarbu, lecz koniecz-

nością obrony waluty. Fundusz Walutowy dla zwiększenia swoich rezerw kruszcowych otrzymał £ 200 miln. złota (po cenie parytetowej) od Banku—w zamian za oddanie mu £ 200 miln. weksli skarbowych, które weszły w miejsce złota, stanowiącego dotąd pokrycie takiej sumy (£ 200 miln.) obiegu biletów. W tych warunkach Bank Angielski nie uzyskał podstawy do zwiększenia emisji banknotów. Gdy się zważy, że Fundusz Walutowy jest faktycznie jedną z agend Banku Angielskiego, powyższa operacja oznacza w praktyce jedynie przesunięcie, a raczej przeksięgowanie poszczególnych aktywów wewnątrz Banku.

Bank Francji udzielił Skarbowi w pierwszych latach swego istnienia przede wszystkim krótkoterminowych pożyczek na finansowanie wojen napoleońskich, a ponadto zdyskontował w dużych rozmiarach weksle poborców podatkowych i dostawców armii. W ten sposób bezpośredni i pośredni dług Skarbu Państwa wzrósł w końcu 1805 r. do ok. 80 miln. fr. przy portfelu weksli handlowych, sięgającym zaledwie sumy 17 miln. fr. Powyższy dług Skarbu został jednak w stosunkowo krótkim czasie spłacony i odtąd aż do 1848 r. zadłużenie Państwa w Banku nie osiągało nigdy większych rozmiarów. W związku z rewolucją 1848 r., która pociągnęła za sobą znaczne perturbacje w dziedzinie finansowej, Skarb zaciągnął w Banku 4% pożyczkę w wysokości 150 miln. fr. Suma tej pożyczki została zmniejszona w 1852 r. do 75 miln. fr. i miała być spłacona przez Skarb do 1867 r. w ratach po 5 miln. fr. rocznie. W rzeczywistości Skarb spłacił tylko część pożyczki, a w 1857 r. przy okazji przedłużenia przywileju Banku Francji skonsolidował resztę na pożyczkę w kwocie 60 miln. fr., płatną po wygaśnięciu przywileju Banku.

Poza bezpośrednimi pożyczkami udzielał także Bank Skarbowi kredytów w sposób pośredni, mianowicie drogą zdyskontowania bonów skarbowych i udzielania zaliczek miastom, departamentom oraz Caisse de Dépôts et Consignations. Kredyty te zostały przeważnie spłacone do 1855 r., a reszta—skonsolidowana w 1857 r. na wyżej wspomnianą pożyczkę 60 miln. fr. W okresie wojny 1870/71 r. Bank Francji udzielił Skarbowi pożyczek nadzwyczajnych na ogólną kwotę 1 530 miln. fr. Oprocentowanie tych pożyczek wynosiło początkowo 3%, a od 1872 r.—1%. Pożyczki te miały być spłacone stosownie do planu, przewidzianego w specjalnej ustawie, do 1880 r. W rzeczywistości, dzięki pomyślnemu kształtowaniu się finansów Państwa, ostatnia rata została wpłacona do Banku już w marcu 1879 r., czyli na 9 miesięcy przed terminem ustawowym.

Od tej daty do wybuchu wielkiej wojny zadłużenie Skarbu w Banku wzrosło jedynie w formie bezprocentowych pożyczek, udzielanych w zamian za przedłużenie przywileju emisyjnego (jak o tym wyżej). Wprawdzie, w niektórych latach Bank dyskontował poważniejsze sumy krótkoterminowych bonów skarbowych (np. 100 miln. fr. w 1882 r.), jednak były to tylko kredyty o charakterze przejściowym, gdyż wobec niskiej stopy procentowej (1%) było dla Skarbu korzystniej ulokować swoje bony na rynku pieniężnym.

W okresie wojny światowej ogromne potrzeby finansowe Skarbu były w znacznej mierze zaspokajane przez Bank Francji. Na zasadzie tajnej konwencji, zawartej na wypadek mobilizacji już w 1911 r. między Skarbem i Bankiem, a zatwierdzonej ustawą z dn. 5/VIII 1914 r.—przyznane zostało Skarbowi prawo korzystania z zali-

czek w Banku Francji do wysokości 2·9 mild. fr. Oprocentowanie tych zaliczek zostało ustalone na 1⁰/₀, jednak termin ich spłaty nie był ściśle określony. Jako zabezpieczenie tych pożyczek oddane zostały Bankowi 3-miesięczne bony skarbowe. W następnych latach wojny powyższy kredyt Skarbu w Banku Francji został kilkakrotnie podwyższony aż do 21 mild. fr. w 1918 r., z czego wykorzystana została przez Skarb do końca wojny suma 17·2 mild. fr. Po wojnie trudności finansowe Skarbu spowodowały dalsze kilkakrotne podwyższanie kredytów państwowych w Banku aż do 39·5 mild. fr. w 1925 r. Poza powyższymi pożyczkami udzielił Bank Francji Skarbowi zarówno w okresie wojennym jak i po wojnie dalszych kredytów w formie dyskonta bonów skarbowych, których równowartość została przeznaczona na pożyczki Rządu francuskiego dla państw sprzymierzonych i zaprzyjaźnionych. Suma tych zdyskontowanych bonów, która wynosiła w końcu 1918 r. 3 526 miln. fr., wzrosła do 1925 r. do 5 133 miln. fr.

Dzięki uzdrowieniu sytuacji finansowej i reformie monetarnej, dokonanej przez Premiera Poincaré'go, nadzwyczajne kredyty, udzielone Skarbowi przez Bank w okresie wielkiej wojny i w latach powojennych, uległy w 1928 r. likwidacji. W bilansie Banku pozostały jedynie bony, zdyskontowane przez Skarb w celu umożliwienia mu udzielania pożyczek państwu sprzymierzonym. Spłata zadłużenia Skarbu z tego tytułu została powierzona specjalnej Kasie Amortyzacyjnej.

Od roku 1928 do roku 1933 Bank nie udzielał Skarbowi nowych kredytów; jednak w miarę pogłębiania się kryzysu gospodarczego Skarb zaczął znowu korzystać w coraz to większej mierze z dyskonta krótkoterminowych walorów państwowych w Banku. Pomimo tego, że statut Banku nie przewidywał tego rodzaju operacji — suma zdyskontowanych bonów skarbowych wzrosła do 13 833 miln. fr. w bilansie Banku z dn. 19/III 1936 r. W celu ulegalizowania tego stanu rzeczy wydana została w tymże roku ustawa, na mocy której Bank otworzył Skarbowi Państwa kredyt w wysokości 14 mild. fr. dla umorzenia powyższych zdyskontowanych bonów. Jednocześnie ustawa postanowiła, że wszelkie obligi długu płynnego Państwa, płatne najdalej w ciągu 3 miesięcy, mogą być przyjmowane do dyskonta przez Bank, jednak z tym zastrzeżeniem, że dyskonto nie może być dokonane bezpośrednio na korzyść Skarbu.

Poza powyższym kredytem 14 mild. fr. — zasadniczo bezprocentowym, bo Bankowi przysługuje jedynie prowizja 2⁰/₀ oraz zwolnienie odpowiedniej sumy obrotu od podatku od obrotu — udzielił Bank Rządowi na tych samych warunkach dalszego kredytu w wysokości 10 mild. fr. W miarę pogorszenia się sytuacji Skarbu Bank musiał przyznać Rządowi dalsze kredyty. Ogółem zadłużenie Skarbu w Banku Francji wzrosło w okresie od grudnia 1929 r. do sierpnia 1938 r. o ok. 40 mild. fr. (z 9 mild. fr. do 49 mild. fr.). W listopadzie tegoż roku dokonane zostało przeliczenie zapasów złota Banku Francji po niższej od poprzednio obowiązującej cenie, a zysk książkowy — przeznaczony na częściowe umorzenie zadłużenia Skarbu w Banku. Skutkiem tej operacji ogólne zadłużenie Skarbu obniżyło się z 51·3 mild. fr. w dn. 10/XI 1938 r. do 30·6 mild. fr. w dn. 17/XI tegoż roku. Kwota ta składa się z 2 pozycji, mianowicie, pożyczki w wysokości 10 mild. fr., płatnej po wygaśnięciu przywileju emisyjnej-

go Banku, oraz „pożyczek tymczasowych” na sumę 20·6 mild. fr. Od pierwszej pożyczki Bank otrzymuje od Skarbu tytułem zwrotu kosztów manipulacyjnych prowizję w wysokości 5⁰/₀ rocznie, od „pożyczek tymczasowych” zaś — prowizję w wysokości 2⁰/₀. W myśl ustawy z 1938 r. tzw. pożyczki tymczasowe mają być spłacone z zysku, jaki zostanie zrealizowany przy likwidacji Funduszu Walutowego i Funduszu Regulacji Kursów Rent oraz z zysku książkowego ewent. nowego przeliczenia zapasów złota i dewiz Banku Francji.

Bank Rzeszy od chwili swojego założenia do wybuchu wielkiej wojny udzielał Skarbowi przede wszystkim pożyczek w formie dyskonta bonów skarbowych. Sumy, zaangażowane przez Bank w tych operacjach, wzrosły w ostatnich latach przedwojennych do poważnych kwot — w związku ze zwiększeniem się potrzeb finansowych Rządu na zbrojenia, jednak nie na tyle, aby wywołać objawy inflacji. Po wybuchu wojny światowej Bank Rzeszy dostarczył Skarbowi Państwa potrzebnych mu środków w drodze dyskonta bonów i weksli skarbowych w ogromnych rozmiarach, o czym świadczy fakt, że emisja biletów bankowych w ciągu okresu 1914 ÷ 1918 wzrosła 7-krotnie. Po wojnie, kiedy sytuacja Skarbu uległa dalszemu pogorszeniu, Bank Rzeszy zmuszony był udzielić Rządowi dalszych coraz to większych pożyczek, co wywołało inflację pieniężną i zupełne załamanie się waluty niemieckiej. Po reformie waluty, dokonanej w 1924 r., Bank Rzeszy, który został postawiony pod kontrolę zagranicy, udzielał Skarbowi — poza pożyczkami, stanowiącymi ekwiwalent przywileju emisyjnego (jak wyżej) — jedynie pożyczek krótkoterminowych, przede wszystkim w formie kredytów obrotowych (Betriebsmittelkredit des Reichs), nie mogących każdorazowo przekraczać kwoty RM 100 miln. Natomiast po zniesieniu kontroli zagranicznej w 1930 r. nastąpił znowu wzrost zadłużenia Skarbu w Banku, który przybrał szczególnie na sile po objęciu władzy przez Rząd narodowo-socjalistyczny w 1933 r. Przystępując do walki z bezrobociem, Rząd opracował program wielkich robót publicznych, który został sfinansowany na początku przede wszystkim drogą wyzyskania przez Skarb możliwości kredytu krótkoterminowego w Banku Rzeszy. Wychodzono przy tym z założenia, że kredyty te będą mogły być spłacone w następnych latach — w miarę ożywienia się obrotów gospodarczych — ze zwiększonych wpływów podatkowych wzgl. skonsolidowane na pożyczki długoterminowe. W rzeczywistości, nastąpiło w latach 1933 ÷ 38 ożywienie gospodarcze oraz wzrost wpływów podatkowych i kapitalizacji, co umożliwiło sfinansowanie części nowych zadań Rządu Rzeszy z wpływów skarbowych i z emisji pożyczek długoterminowych (tzw. pożyczek konsolidacyjnych). Dług Skarbu Państwa w Banku Rzeszy zwiększył się przede wszystkim drogą zdyskontowania przez Bank tzw. weksli pracy (Arbeitsbeschaffungswchsel) oraz innych weksli „specjalnych”, akceptowanych przez różne instytucje państwowe (np. „Deutsche Reichsbahnbeschaffungsgesellschaft, G. m. b. H.”, „Reichsautobahnbedarfs, G. m. b. H.” itd.). Poza tym Bank zdyskontował również znaczne sumy tzw. weksli zbrojeniowych (Rüstungswchsel). Suma wszystkich tych weksli nie jest znana, jednak na ogół przypuszcza się, że stanowią one 80% całego portfe-

lu wekslowego Banku Rzeszy, który w końcu 1938 r. wynosił RM 8·1 mild. wobec RM 2·8 mild. w 1932 r. Od kwietnia 1938 r. zaprzestano wystawiania nowych weksli specjalnych; zamiast tego wydaje Skarb tzw. weksle za dostawy (Lieferschattanweisungen), które dotychczas tylko w niewielkiej części znajdują drogę do Banku Rzeszy.

Poza dyskontem weksli specjalnych udzielił Bank Rzeszy Skarbowi znacznych pożyczek w formie sku-

pu papierów państwowych, co zostało umożliwione nowelą z dn. 27/X 1933 r., która przewiduje możliwość zaliczenia do pokrycia bankowego obiegu biletów nie tylko weksli i czeków, ale również niektórych rodzajów papierów. W okresie lat 1931÷1938 portfel papierów wartościowych Banku Rzeszy wzrósł z RM 160·7 miln. do RM 854 miln.

Jan Partyka

KRONIKA GOSPODARCZA

AKCJA POMOCY ZIMOWEJ BEZROBOTNYM

OBRADE

NACZELNEGO WYDZIAŁU WYKONAWCZEGO

W dn. 7/II b. r. odbyło się posiedzenie Naczelnego Wydziału Wykonawczego Ogólnopolskiego Obywatelskiego Komitetu Pomocy Bezrobotnym. Posiedzenie zagań—w zastępstwie Pana Ministra Kościółkowskiego—Wiceprzewodniczący Wydziału, Ks. Biskup Gawlina, poczem referat sprawozdawczy z działalności pomocy zimowej wygłosił Dyr. Biura Akcji Pomocy Zimowej P. A. Łada-Bieńkowski. W toku obrad objął przewodnictwo przybyły na posiedzenie Pan Minister Kościółkowski.

Po referacie sprawozdawczym wywiązała się dyskusja. Reasumując wyniki obrad, Pan Minister Kościółkowski stwierdził na podstawie 2½-letniej działalności obywatelskiej organizacji pomocy dla bezrobotnych, że pomoc zimowa zdobyła sobie „prawo obywatelstwa” jako jedna z akcji najpowszechniej przyjętych przez całe społeczeństwo, a jej dotychczasowe wyniki świadczą o tym, że ta dobrowolna akcja społeczeństwa ma swą głęboką rację i dobroczynne skutki—za-

równo z punktu widzenia charytatywnego, socjalnego, państwowego, jak i spokoju społecznego, co jest nieodzownym warunkiem przeprowadzenia wielkiego planu rozbudowy gospodarczej Państwa, a tym samym likwidacji bezrobocia. Ponadto Pan Minister Kościółkowski wskazał na doniosłą rolę sprawowanej przez pomoc zimową opieki nad dziećmi, która pozwala mieć nadzieję, że w bliskim już czasie nie będzie w Polsce dzieci bez opieki.

W końcu Pan Minister Kościółkowski wyraził w imieniu Naczelnego Wydziału zadowolenie, że już do przeszłości należy dyskusja nad kwestionowaniem zapracowywania świadczeń pomocy zimowej przez bezrobotnych, składając przy tej okazji reprezentantowi związków robotniczych podziękowanie za przeprowadzenie reasumacji swej uchwały i uznanie zasady pomocy dla bezrobotnych przez zatrudnienie za celowe i dobre. W tych warunkach bowiem — stwierdził Pan Minister — społeczeństwo przez drobne, indywidualne ofiary nie tylko daje wyraz trosce o los bezrobotnych, ale i przysparza Polsce społecznie użytecznych inwestycji.

Ś. P. INŻ. ZDZISŁAW CZALBOWSKI. — W dn. 31/I b. r. zmarł w Warszawie ś. p. Inż.-roln. Zdzisław Czałbowski, Pierwszy Dyrektor Banku Akceptacyjnego, wybitny znawca zagadnień agrarnych i finansowo-rolnych, wychowanek Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Odszedł do wieczności człowiek, co niestrudzoną pracą kładł podwaliny państwowości polskiej.

Ś. p. Czałbowski urodził się w 1889 r. w pow. niezawskim.

Do chwili odzyskania Niepodległości ś. p. Czałbowski po ukończeniu studiów w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego pracował w rolnictwie, następnie w Centralnym Towarzystwie Rolniczym w Warszawie w charakterze inspektora i jako pedagog (w Szkole Rolniczej w Liskowie). Po wskrzeszeniu Państwa Polskiego ś. p. Czałbowski poświęcił się pracy państwowej. Zajmował kolejno stanowiska: Komisarza Ziemskiego i Inspektora Ziemskiego w Głównym Urzędzie

Ziemskim, wreszcie Dyrektora Departamentu Urządzeń Rolnych w Ministerstwie Reform Rolnych.

Po opuszczeniu służby państwowej, w roku 1925 obejmuje stanowisko Sekretarza Generalnego Polskiego Związku Organizacji i Kółek Rolniczych, na którym to stanowisku pozostaje do 1928 r., przechodząc następnie do Państwowego Banku Rolnego, gdzie był kolejno Dyrektorem oddziałów w Kielcach, Poznaniu i Lublinie.

Gdy w lipcu 1933 r. organizowano Bank Akceptacyjny, powołano na stanowisko Pierwszego Dyrektora tej instytucji ś. p. Czałbowski. Na tym trudnym i odpowiedzialnym stanowisku trwał ś. p. Czałbowski do ostatnich dni.

Zmarły odznaczony był Komandorią Orderu „Polonia Restituta”, Złotym Krzyżem Zasługi i in.

SPRAWY GOSPODARCZE W IZBACH USTAWODAWCZYCH

PRACE KOMISJI BUDŻETOWEJ SEJMU

Ministerstwo Spraw Wojskowych

W dn. 3 lutego b. r. na Komisji Budżetowej Pos. Pikusa referował preliminarz budżetowy Ministerstwa Spraw Wojskowych. Dwa czynniki składają się na to, że obrona Państwa stanowi najdonioślejsze zagadnienie Polski: pierwszy—to geograficzno-strategiczne położenie Polski, drugi—to obecna sytuacja polityczna w Europie. Aby nasze pogotowie wojenne postawić na najwyższym poziomie musimy scharmonizować wysiłki w dziedzinie czysto wojskowej z działalnością na wszystkich polach życia społecznego. W dziele tym podstawową rolę odgrywa polityczna konsolidacja narodu.

Przechodząc do liczb budżetu, referent stwierdza, że preliminarz na rok 1939/40 został utrzymany na wysokości 1938/39 r. i wynosi zł 800 miln. Wydatki budżetowe dzielą się na stałe i niestałe; pierwsze wynoszą zł 651 120 tys., z czego m. in. wypada na: utrzymanie—zł 269 600 tys., na wyposażenie—zł 134 730 tys., na zaopatrzenie i konserwację—zł 237 940 tys. Wydatki niestałe wynoszą kwotę zł 132 060 tys., z czego m. in. wypada na: pomieszczenia—zł 71 700 tys., na wydatki polowe—zł 37 100 tys., na studia—zł 15 250 tys. Referent stwierdza, że stan fizyczny i umysłowy poborowych polepsza się z każdym rokiem, o czym świadczy zwiększenie się procentowe poborowych z kategorią A. W dziedzinie wyszkolenia poborowych—wszystkie rodzaje broni osiągnęły bardzo

wysoki poziom. W dziedzinie wychowania obywatelskiego, pracy kulturalno-oświatowej, opieki nad szkolnictwem powszechnym — wszędzie widzimy postęp. Tak np. w roku szkolnym 1937/38 pod opieką wojska i K. O. P. pozostawało 825 szkół, w bież. roku liczba szkół wzrosła do 946. Współpraca z organizacjami o charakterze wojskowym, jak: Związek Strzelecki, związki rezerwistów, daje jak najlepsze wyniki, przyczyniając się do utrzymywania rezerwy na stopie gotowości wojskowej. Na odcinku młodzieżowym praca nad przysposobieniem wojskowym i wychowaniem fizycznym wykazuje poważne rezultaty; pracą tą obejmowane są coraz szersze kręgi młodzieży oraz przedpoborowych. Nowa ustawa o powszechnym obowiązku wojskowym pozwoliła również na organizację przysposobienia wojskowego kobiet. Referent omawia z kolei organizację kadr Obrony Narodowej, Legii Akademickiej, instytucję Junackich Hufców Pracy.

Następnie mowa omawia przygotowanie materiałowe wojska. Mimo trudności finansowych wojsko posiada broń całkowicie nowoczesną, wyprodukowaną przez polski przemysł uzbrojeniowy. Również zaopatrzenie lotnictwa w sprzęt wojenny znalazło całkowite rozwiązanie. W dziale broni pancernej i zmotoryzowanej osiągnięliśmy pozytywne wyniki; to samo dotyczy działów: łączności, saperckiego, taborowego, sanitarnego. Jeśli chodzi o sprawę zaopatrzenia w środki żywności—to wojsko realizuje od szeregu lat akcję bezpośredniego zakupu u producentów, co daje obustronnie dodatnie wyniki.

Akcja budowlana wojska obejmuje nie tylko pomieszczenia dla zakwaterowania oddziałów, ale także budowę szpitali, kościołów wojskowych, domów wypoczynkowych, domów żołnierza itd. Służba budownictwa bierze czynny udział w akcji rozbudowy Centralnego Okręgu Przemysłowego.

Referent przechodzi następnie do omawiania rozwoju i potrzeb marynarki wojennej. Rozbudowa marynarki wojennej jest sprawą szczególnie palącą, która obok zwiększenia środków z budżetu Państwa wymaga zorganizowanej akcji społeczeństwa.

Jeśli chodzi o przemysł wojenny—to dążymy do uzyskania całkowitej samodzielności w zakresie zaopatrzenia i wyposażenia wojska. Na szczególną uwagę zasługuje rozbudowa przemysłu wojennego w C. O. P.; rozwój tego przemysłu, wrpniętego w ogólny program rozbudowy przemysłu, pociąga za sobą budowę kolei, osiedli mieszkaniowych, szkół, co przyczynia się do uprzemysłowienia kraju i zmniejszenia bezrobocia. Referent omówił szczegółowo zagadnienie surowców w ogóle i w zastosowaniu do potrzeb przemysłu wojskowego, poczem scharakteryzował prace i wyniki Wojskowego Instytutu Geograficznego i działalność Korpusu Kontrolerów, poświęcając również uwagę pracy wojska nad usprawnieniem administracji wojskowej i akcji oszczędnościowej. Na zakończenie referent podniósł ofiarności społeczeństwa na Fundusz Obrony Narodowej, o czym najlepiej świadczą wyniki dobrowolnej zbiórki przedmiotów materiałowych oraz sum pieniężnych, poczem wniósł o przyjęcie preliminarza Ministerstwa Spraw Wojskowych bez zmian.

Następnie zabrał głos Pan Minister Spraw Wojskowych Gen. T. Kasprzycki, przedstawiając całokształt prac Ministerstwa.

W imieniu ludności żydowskiej złożył deklarację Pos. Sommerstein. Preliminarz budżetowy Ministerstwa Spraw Wojskowych został w II czytaniu przyjęty.

Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln.

W dn. 4 lutego na posiedzeniu Komisji Budżetowej Pos. Ostafin referował preliminarz budżetowy Ministerstwa Rolnictwa i Ref. Roln. Mówca podkreślił na wstępie, że Polska jest krajem chłopskim i na długo takim pozostanie. W poszukiwaniu rozwiązań trudności społecznych i gospodarczych wsi—należy brać jednocześnie pod uwagę zarówno uprzemysłowienie miast, jak i podniesienie gospodarcze wsi. Przeludnienie wsi, wysokie koszty produkcji, niski poziom cen artykułów rolniczych, zły stan dróg, nie uregulowany zbyt—oto trudności wsi polskiej. Niski poziom oświatowy i zawodowo-rolniczy, zaniedbania w melioracji, nie uregulowane stosunki władania—dodają ostrości tym trudnościom. Do zwalczania tych objawów potrzeba zorganizowanej akcji Rządu, organizacji społecznych i gospodarczych rolnictwa, współpracy społeczeństwa i samych rolników. W obliczu niskich cen płodów rolnych—opłacalność produkcji rolniczej napawa rolnictwo szczególnym niepokojem. Gdy mowa o opłacalności—należy do niej podchodzić od strony cen, jak i kosztów produkcji. W obecnej sytuacji wydaje się wskazane przedstawienie produkcji roślinnej na hodowlaną przez spasanie zbóż na pokarm dla inwentarza. Poza tym wydaje się być wskazane przesunięcie produkcji zbóż na korzyść okopowych, roślin oleistych itd. ze względu na większą łatwość ich zbytu. Jeżeli chodzi o koszty produkcji—to wiele jest do zrobienia w dziedzinie należytego wyzyskania środków produkcji; wiele jest do poprawienia w dziedzinie zmianowania i uprawy roli, doboru należytych odmian roślin. Ważnym środkiem poprawy bytu ludności rolniczej jest dostarczenie rolnikom dodatkowych zarobków; w tej dziedzinie można wiele uzyskać poprzez rozwój przemysłu ludowego i chałupniczego. Należyte rozwinięcie spółdziel-

czości w dziedzinie zbytu produktów rolnych, jak i zakupu artykułów, potrzebnych do produkcji, jest nakazem chwili. Referent przywiązuje wielką wagę do zorganizowania wszelkich poczynąń rolnictwa systemem zespołowym, szczególnie jeśli chodzi o organizację produkcji.

Podnosząc braki oświaty na wsi, mówca podkreśla znaczenie trzech czynników pracy nad poprawą bytu wsi: oświata, produkcja, zbytu. Przeszkolenie zawodowe rolników byłoby najbardziej celowe, niestety nie jest ono wykonalne w naszych warunkach. Toteż rolę oświecającą zawodowo rolnika muszą wykonać zrzeszenia dobrowolne i samorząd terytorialny pod kierunkiem izb rolniczych i wojewódzkich towarzystw ogólnorolniczych. Akcja przysposobienia rolniczego młodzieży wiejskiej spełnia doniosłą rolę wśród młodego pokolenia wsi i rozwinęła się żywiołowo. Referent omawia działalność izb rolniczych, konstatując ich pozytywne wyniki, poczem przechodzi do oceny pracy naukowo-badawczej w rolnictwie, stwierdzając poważne osiągnięcia na tym polu.

Akcja zagospodarowania łąk rozpoczęta w 1935 r. daje dobre wyniki, wyrażające się w 1938 r. ilością ponad 16 tys. ha. Wielkie znaczenie posiada akcja scalania gruntów, która poprawia strukturę wsi. Początkowo uważano, że akcja parcelacyjna wpłynie na poprawę struktury wsi, rozparcelowano 2 600 tys. ha, pozostał zapas ziemi już tylko 800 tys. ha, a zagadnienie poprawy struktury wsi jest nadal aktualne. Referent omawia zabiegi Rządu przy utrzymaniu i podniesieniu cen rolniczych. Jeśli zabiegi te nie są w stanie utrzymać cen na pożądanym poziomie—to jest zadaniem rolnika, aby w granicach swego gospodarstwa podnosił opłacalność swej produkcji przez zróżniczkowanie produkcji, intensyfikację, racjonalną uprawę itd.

W eksporcie głównym naszym artykułem wywozowym jest żyto. Powinniśmy starać się o zróżniczkowanie wywozu i przestawienie się na artykuły zwierzęce przerobione. Rozpatrując nasz wywóz rolniczy należy wziąć pod uwagę trzodę chlewną, masło i jaja, które, stanowiąc poważne pozycje w eksporcie rolniczym, są pozycjami dochodowymi w warsztacie rolnym.

Jeśli chodzi o rynek wewnętrzny—to wiele jest na nim do zrobienia. Spożycie np. mleka w miastach jest małe. Referent omawia sprawy aprowizacyjne na tle dekretu Prezydenta Rzplitej o zesrodkowaniu tych zagadnień w resorcie Ministerstwa Rolnictwa i Ref. Roln., poczem przechodzi do omawiania gospodarki Lasów Państwowych. Wpłata Lasów Państwowych do Skarbu Państwa projektowana jest na 1939/40 r. w wysokości zł 61 miln. Składa się ona z dochodu netto, prelinowanego na okres I/X 1938—30/IX 1939 w wysokości zł 41 311 tys., oraz z części dochodu, wygospodarowanego do dn. 30/IX 1938 r., nie przelanego do Skarbu Państwa—w wysokości zł 19 689 tys. Jeśli chodzi o możliwości realne wygospodarowania wpłaty do Skarbu Państwa—to odbyć się ona może kosztem ograniczenia wydatków Lasów Państwowych, z drugiej strony—przez zmniejszenie środków obrotowych, co i jedno i drugie jest możliwe i realne. Plan użytkowania drzewostanu na 1939/40 r. przewiduje do wyrębu 10 542 tys. m³ masy drzewnej, a więc o 177 tys. m³ więcej niż w 1938/39 r. Jeśli chodzi o gospodarkę Lasów Państwowych—to wytyczne, którymi się kierują, nie uległy zasadniczej zmianie; były one niejednokrotnie przedmiotem debat Izb Ustawodawczych. Wyśitek handlowy Lasów Państwowych zmierza w kierunku zwiększenia eksportu drewna. Użytkowanie drewna w Polsce stoi na niskim poziomie, toteż Lasy Państwowe zamierzają realizować inwestycje, pozwalające na szlachetniejszą przeróbkę drewna. Referent jest zdania, że na te inwestycje powinny się znaleźć środki spoza budżetu Lasów Państwowych. Działalność eksploatacyjna, przemysłowa, handlowa L. P. stoi na wysokim poziomie, jednak nic nie zrobiono na odcinku przeróbki chemicznej i kwoty na inwestycje są zbyt szczupłe, należałoby na te cele upoważnić Rząd do zaciągnięcia długoterminowej pożyczki w wysokości zł 40 miln., przeznaczonej m. in. na rozwinięcie produkcji celulozy. Sprawa ta posiada doniosłe znaczenie, zarówno ze względu na zwiększenie dochodowości L. P., jak również na bilans handlowy, jak i ze względów ogólnogospodarczych. Referent wniósł o przyjęcie preliminarza budżetowego Ministerstwa Rolnictwa i Ref. Roln. bez zmian z drobnymi poprawkami wewnątrz preliminarza.

Po sprawozdawcy zabrał głos Pan Minister Rolnictwa i Ref. Roln. J. Poniatowski, którego przemówienie podajemy na innym miejscu (str. 233).

W dyskusji, która się rozwinęła, zabierali głos Posłowie: Rączkowski, Wichliński, Krupski, Długosz, Barański, Lechnicki, Piłkusa, Trębicki, Peleński, Żyboriski, Szwed, Browiński, Sanojca, Myszkowski, Ks. Padacz, Konieczny, Jedynek, poczem Pan Minister J. Poniatowski udzielał szczegółowych odpowiedzi na podniesione zagadnienia. Po końcowych uwagach referenta preliminarz budżetowy Ministerstwa Rolnictwa i Ref. Roln. został przez Komisję — w myśl wniosku referenta—przyjęty.

Ministerstwo Skarbu

W dn. 6 lutego b. r. odbyło się posiedzenie Komisji Budżetowej Sejmu, na którym Pos. Sikorski referował preliminarz budżeto-

wy Ministerstwa Skarbu. Jeśli chodzi o linię rozwojową naszej polityki skarbowej w okresie 20 lat niepodległości, to musieliśmy obficie czerpać z dochodu społecznego ze względu na ogrom potrzeb państwowych. Ponieważ zaś ten dochód społeczny był niski, tym uciążliwsze były dla ludności obciążenia skarbowe. Zjawiska takie, jak: potrzeba ujednostajnienia naszego aparatu skarbowego oraz dewaluacja — w znacznym stopniu utrudniały uporządkowanie zagadnień skarbowych. Opłaty i podatki powstawały i rosły w sposób nieskoordynowany, toteż zagadnienie reformy podatkowej jest wciąż kwestią palącą. Przyszły system podatkowy musi być: 1) prosty i jasny, 2) tani, 3) sprawiedliwy i powszechny.

Linia rozwojowa podatków bezpośrednich od 1922 r., a pośrednich od 1924 r. — ukształtuje w 1929/30 r. swój szczytowy punkt, potem w okresie kryzysu spada silnie. Dochody zwyczajne z danin publicznych w preliminarzu obecnym szacowane są o zł 50-5 miln. wyżej, natomiast dochód z nadzwyczajnych danin zmniejszony jest o przeszło zł 29-5 miln. — głównie na skutek reformy poboru podatku specjalnego. Wpływy z podatku dochodowego wynosiły w 1929/30 r. — zł 277 126 tys., w 1934/35 r. — zł 142 170 tys., a w 1937/38 r. — razem z podatkiem specjalnym — zł 461 451 tys. Ten podatek specjalny wprowadzony został, jak wiadomo, dla uzyskania równowagi budżetowej. Przyszła reforma podatkowa powinna zlikwidować podatek specjalny od uposażań. Wpływy z podatku dochodowego w preliminarzu wzrosły o przeszło 10% w porównaniu z rokiem ubiegłym, mianowicie z zł 295 miln. — do zł 325 miln.; podwyżkę tę należy uznać za realną. Wpływy z podatku przemysłowego wynosiły w 1922 r. zł 10 525 tys., w 1928/29 r. — już zł 350 400 tys., w 1937/38 r. zaś — zł 267 908 tys. Podatek przemysłowy od obrotu wprowadzony został jako obrona przeciw skutkom dewaluacji marki, jest on niewątpliwie gospodarczo szkodliwy i należałoby pomyśleć o szybkiej jego likwidacji. Mógłby on być stopniowo zastępowany podatkiem scalonym, który został już wprowadzony dla szeregu artykułów. Dochód z podatku obrotowego przewidziany jest w preliminarzu na rok 1939/40 w wysokości zł 290 miln., a więc o zł 20 miln. wyżej niż w ub. r. Wpływy z podatku od nieruchomości preliniują się w kwocie zł 85 miln., a więc w wysokości niezmienionej w stosunku do ub. roku. Podatek gruntowy wynosił w 1922 r. — zł 3 116 tys., w 1928/29 r. — zł 64 412 tys., a w 1937/38 r. — zł 59 115 tys. Podatek ten jest podstawowy dla rolnictwa, a niewielka jego wysokość wskazuje na niski udział wsi w dochodzie społecznym. Przy tej okazji należy zwrócić uwagę, że prace nad zunifikowaniem podstaw wymiaru tego podatku nie postępują dość szybko, toteż wzmocnić należy tempo prac przy klasyfikacji gruntów.

Jeśli chodzi o podatki pośrednie — to nasz system podatkowy jest bardzo rozwinięty w tym względzie. Najwyższy wpływ z tego podatku dał rok 1929/30, bo wraz z 10%-owym dodatkiem blisko zł 212 miln. Liczby przytoczone przez referenta w odniesieniu do takich produktów, jak: wino, piwo, drożdże, cukier, benzyna, nafta, oleje smarowe, parafina i świece, gudron i asfalt — wskazują, że poza cukrem spożycie tych artykułów mimo przyrostu ludności nie przewyższyło liczb z 1928/29 r. Mówiąc o opłatach stempowych, referent wskazuje na bardzo skomplikowany system obliczania tego podatku, podkreślając, że zasadnicza reforma jest sprawą pilną.

Przechodząc do spraw zaległości podatków, sprawozdawca przytacza, że na koniec 1932/33 r. wynosiły one zł 1 137-3 miln., zmniejszając się stopniowo i dochodząc do sumy zł 750 miln. na dz. 1/IV 1938 r.

Problem celny domaga się od wielu lat, zdaniem referenta, gruntownej analizy ze strony Izby Ustawodawczych. Cło jest decydującym narzędziem w kształtowaniu struktury gospodarczej; obciążenie celne można uważać za zbyt wysokie albo zbyt niskie — zależnie od oceny zadań, które ono ma spełnić.

W dziedzinie handlu zagranicznego należy w układach handlowych forsować taki eksport, który najmniej wymaga pomocy celnej.

Na zakończenie omawiania strony dochodowej preliminarza Min. Skarbu referent podkreśla, że udział Skarbu Państwa w dochodach Skarbu Śląskiego wynosi w praktyce zero — tak, że najbogatsze polskie województwo stanowi pozycję bierną w naszym budżecie państwowym, co wymaga gruntownego zbadania i rozstrzygnięcia. Ogólnie biorąc, referent uważa stronę dochodową preliminarza za realną i wyraża jednocześnie pogląd, że podatek od nieruchomości należałoby zwiększyć o zł 5 miln., podatek od cukru — zmniejszyć o zł 4 miln. i opłaty stempowe — o zł 2 miln.

W wydatkach preliminarza place i różne świadczenia osobowe wynoszą zł 78 048 500. Zgodnie ze sprawozdaniami N. I. K., gospodarka finansowa ulega dalszej poprawie, a prace nad unifikacją ustawodawstwa podatkowego oraz usprawnieniem akcji egzekucyjnej czynią dalsze postępy. Mimo jednak udoskonalania systemu podatkowego rośnie liczba urzędników skarbowych, a równolegle mnożą się skargi na złe uposażenie i przeprocowanie.

Referent przeprowadza analizę rynku pieniężnego i kapitałowego w okresie 20 lat, stwierdzając, że dopiero przeprowadzenie stabiliza-

cji złotego w 1926 r. zapewniło podstawę dla jego okrzepnięcia. Utworzenie Banku Polskiego dało walucie polskiej silne i trwałe podstawy, a przez to samo umożliwiło gospodarstwu społecznemu aktywizację procesów produkcyjnych i oszczędnościowych. Omawiając prace bankowości prywatnej, referent podkreśla jej rolę w życiu gospodarczym oraz zaznacza, jak ciężko przeszła ona przez kryzys gospodarczy i to przy pomocy państwowej. Znamienna jest rola spółdzielczości kredytowej oraz komunalnych kas oszczędności w naszym życiu gospodarczym, jak również instytucji kredytu długoterminowego. Rola bankowości państwowej jest znaczna, można powiedzieć, że dominuje ona bezapelacyjnie na polskim rynku kapitałowym. Działalność bankowości państwowej przyczyniła się bezwątpienia do wzmocnienia czynności gospodarczych Państwa. Świadczą o tym sprawozdania N. I. K.

Z kolei mówca zajmuje się działalnością B. G. K. W 1924 r. kapitały własne Banku wynosiły zł 40 miln., wpłaty i lokaty Państwa — zł 69 miln., ogólna suma bilansowa — zł 221 miln., w 1938 r. zaś — kapitały własne — zł 201 miln., wpłaty i lokaty państwowe — zł 877 miln., suma bilansowa — zł 2 753 miln. Bank figuruje z wpłatą do Skarbu Państwa w wysokości zł 1 miln., co — zdaniem mówcy — nie stoi w żadnym stosunku do wniesionych przez Skarb Państwa kapitałów, zwłaszcza jeżeli się uwzględni, że Bank nie płaci żadnych podatków.

Jeżeli chodzi o Państwowy Bank Rolny to stał się on centralą finansową rolnictwa jak i głównym instrumentem Rządu w zakresie naprawy ustroju rolnego i przeprowadzania inwestycji rolnych. Nadmienić wypada również o roli, jaką odgrywa Min. Skarbu w polityce lokacyjnej instytucji ubezpieczeniowych — zarówno prywatnych, jak i społecznych. Dla ilustracji podać należy, że pod koniec 1937 r. łączne dyspozycje kapitałów wszystkich instytucji finansowych i ubezpieczeniowych wynosiły zł 7 750 miln.

Reasumując swoje uwagi, sprawozdawca stwierdza realność przewidywań preliminarza, co zabezpiecza równowagę budżetową. Projekty poprawek i przesunięć budżetowych wniesione będą przez referenta w III czytaniu.

Następnie przemawiał Pan Wiceminister Skarbu J. Kożuchowski, którego przemówienie podajemy na str. 247.

W dyskusji zabierali głos Posłowie: Barański, Wróblewski, Żyborcki, Pikusa, Długosz, Jahoda-Zółtowski, Jedynek, Pietrzak, Browiński, Krupski, Peleński, Sokolowski, Sommerstein, Trębicki, Skotnicki, Dziekoński, Wydra, Jóźwiak, Ks. Padacz, Dobkowski, Milewski, Jaworski, poczem Pan Wiceminister Grodyński udzielał szczegółowych informacji na poruszone w dyskusji tematy. Przemawiał również Dyrektor Dep. Podatków w Min. Skarbu Lubowicki. Końcowe uwagi referenta zakończyły debatę, poczem Komisja w głosowaniu preliminarz budżetowy Min. Skarbu w brzmieniu rządowym przyjęła.

Ustawa skarbowa

W dn. 8 lutego b. r. na Komisji Budżetowej Poseł Sowiński referował projekt ustawy skarbowej. W 1938 r. nastąpił powrót recesji gospodarczej, tylko w Polsce i w Niemczech wzrost produkcji trwał nadal, a Stany Zjedn. podjęły ponowną próbę nakręcania koniunktury. Od maja 1938 r. wskaźnik aktywności gospodarczej w Europie utrzymuje się na niezmienionym poziomie, jednakże alarmy wojenne wpływają hamująco na rozwój koniunktury. Na terenie gospodarczym świata zaważyły zawarte po długich rokowaniach traktaty handlowe: angielsko-amerykański i amerykańsko-kanadyjski. Walka o kolonie, walka o surowce państw „nasyconych” i „nienasyconych” dopełnia całości obrazu.

W Polsce w 1938 r. tempo ożywienia gospodarczego uległo nieznacznie osłabieniu, co najsilniej uwidoczniło się na odcinku cen, zwłaszcza rolnych. Gdy ceny surowców i półfabrykatów, uzależnionych od zagranicy, zmniejszyły o 10% — cena zbóż spadła o blisko 34%. Odczuł to najbardziej wrażliwy przemysł włókienniczy, gdzie spadł wskaźnik produkcji i zatrudnienia. Impulsem ożywienia gospodarczego było wykonywanie planu inwestycyjnego. Rynek pieniężno-kapitałowy w 1938 r. był wystawiony na dwie ciężkie próby: run z marca i run z września, które przetrzymał zwycięsko. Zarządzenie przymusowej repatriacji kapitałów obywateli polskich z zagranicy wzmocniło naszą dyspozycję na rynku wewnętrznym. Jeśli chodzi o przewidywania przebiegu koniunktury na 1939 r. — to należy się spodziewać, że na jej przebieg będą miały wpływ czynniki raczej gospodarcze, przy czym ze strony koniunktury światowej nie należy przewidywać silniejszych niekorzystnych uderzeń. Na naszej koniunkturze w 1939 r. zaważy wykonanie planu inwestycyjnego i zdecydowana akcja na odcinku rolnym. Bez premiowania wywozu nie obejdzie się. Należałoby życzyć ujawnienia w najbliższym czasie programu Państwa w dziedzinie polityki zbożowej. Powinniśmy wyjść z polityki równania w dół, gdyż nasze możliwości gospodarcze czekają na wprężenie do działalności gospodarczej możliwie największej ilości warsztatów i rąk roboczych. Nie możemy stosować

metody konsumpcyjnej w dziedzinie stwarzania impulsów gospodarczych, na co mogą sobie pozwolić państwa bogate, natomiast musimy stosować metodę produkcyjną. Dążyć musimy do wzmocnienia zaufania do inicjatywy prywatnej, oraz do wzmoczenia rentowności. Metoda przebudowy gospodarczej zdała dobrze egzamin w C. O. P., co zostało tak dokładnie oświetlone w niezwykle interesującym referacie, wygłoszonym przez Pana Wicepremiera z okazji pierwszego czytania projektu ustawy skarbowej.

Projekt ustawy skarbowej upoważnia Rząd do czynienia wydatków administracyjnych zwyczajnych do kwoty zł 2 482 507 930, nadzwyczajnych zaś—do kwoty zł 34 440 950. Na dopłaty ze Skarbu Państwa do niektórych przedsiębiorstw i zakładów państwowych przewidziana jest kwota zł 6 193 800. Łącznie więc po stronie wydatkowej figuruje kwota zł 2 523 141 780. Na pokrycie tych wydatków służą dochody zwyczajne w kwocie zł 2 425 923 795, nadzwyczajne zaś w kwocie zł 97 250 000, co daje łączną kwotę zł 2 523 173 795.

Zestawienie ogólne preliminarza administracji wraz z zestawieniem planów finansowo-gospodarczych przedsiębiorstw i zakładów, monopolów i funduszy przewiduje w dochodach zwyczajnych i nadzwyczajnych kwotę zł 4 723 098 tys., w wydatkach zaś—zł 4 723 066 tys. W porównaniu z budżetem na rok 1938/39 preliminarz na 1939/40 r. jest wyższy w wydatkach o zł 48·2 miln., na co wpłynęło przede wszystkim zwiększenie wydatków na oświatę o zł 23 miln., na emerytury i renty—o zł 14·9 miln. oraz zwiększone wydatki na spłaty zobowiązań. W dochodach preliminarzu się wpływ z podatków i opłat o zł 22·1 miln. wyższy, z monopolów o zł 32·8 miln., z dochodów administracyjnych o zł 25·1 miln. Zmniejszeniu natomiast ulegają dochody z przedsiębiorstw—o zł 32·6 miln. Przewiduje się obniżenie podatku specjalnego o zł 26·5 miln., wpływów z ceł o zł 20 miln., z podatku gruntowego o zł 9·1 miln., z nadzwyczajnych dodatków do podatków o zł 2·5 miln. Podwyższe ulega podatek obrotowy o zł 20 miln., dochodowy o zł 30 miln.

Referent specjalną uwagę poświęca przedsiębiorstwom państwowym, które reprezentują łącznie kapitał zakładowy o wysokości ponad zł 11 miliardów. Wpływy brutto z tych przedsiębiorstw prelimitowane są w kwocie zł 1 485 miln., wpłata zaś do Skarbu Państwa—po potrąceniu dopłat ze Skarbu Państwa—wyniesie zł 78 893 tys., co wynosi w stosunku do wpływów brutto 5·3%. Jeżeli wyłączymy Lasy Państwowe i Poczty, to pozostałe przedsiębiorstwa wpłacają do Skarbu zł 11 582 tys., co wynosi ok. 1% ich wpływów brutto. Ten stan rzeczy wskazuje, że zdrowa i słuszna jest tendencja Pana Wicepremiera Kwiatkowskiego pozbywania się przez Państwo deficytowych lub nierentownych przedsiębiorstw.

W naszym systemie podatkowym uwidacznia się przewaga podatków bezpośrednich nad pośrednimi, co wywiera ujemny wpływ na życie gospodarcze.

Analiza strony wydatkowej preliminarza wykazuje, że ok. 84% ogółu wydatków stanowią wydatki opancerzone, poza tym wykorzystane maksymalnie źródła dochodowe nie są w stanie zaspokoić niezbędnego minimum potrzeb Państwa. Ogólnie biorąc, preliminarz budżetowy ma gorsze warunki do utrzymania równowagi, niż budżet wykonywany i tylko dalszy rozwój koniunktury w roku 1939 pozwala przypuszczać, że nie zamknie się on deficytowo.

Na zakończenie referatu mówca omawia ogólnie zagadnienie surowcowe i związaną z nim emigracją ludzi i towarów. W końcu zwraca się do Pana Wicepremiera z apelem w sprawie poprawy bytu pracowników.

Następnie wygłosił przemówienie Pan Wicepremier E. Kwiatkowski, które podajemy na wstępie zeszytu.

W dyskusji wzięli udział posłowie: Lechnicki, Barański, Pikuś, Sanojca, Ostafin, Jaworski, Budzanowski, Filipki.

Z kolei sprawozdawca generalny zreferował poprawki do projektu ustawy skarbowej, m. in. art. 6 ust. 1 p. BI przewiduje zwiększenie wydatków również w miarę uzyskania oszczędności w budżecie wydatków. Ust. 1 p. BII, uwzględnia odpowiednio zwiększenie wydatków na fundusz na rzecz szkół zawodowych. Mówca proponuje wprowadzenie do projektu ustawy skarbowej nowego art. 7, który przewidywałby przyznanie funkcjonariuszom państwowym, pobierającym uposażenie, nie wyższe od zł 200 i mającym na utrzymaniu jedno lub więcej dzieci—dodatek do uposażenia. Wniosek ten nie został uzgodniony z Rządem.

Pos. Barański zgłosił wniosek do projektu ustawy skarbowej o przeznaczeniu ewentualnych nadwyżek budżetowych na utrzymanie dróg i mostów. Została przyjęta poprawka Pos. Giduli do części IV budżetu; w części V podwyższono wydatki o zł 825 tys. oraz dochody z opłat konsularnych—na wniosek Pos. Surzyńskiego. Przyjęto wniosek Pos. Żybońskiego, zwiększający wydatki na płace, podróże, środki lokomocji, a zmniejszający wydatki na remont i konserwację nieruchomości; przyjęto poprawkę Rządu i Pos. Krupskiego zwiększając wydatki i dochody w dziale „klasyfikacja i ewidencja gruntów”; zmniejszono na wniosek Pos. Sikorskiego dochód z podatku od cukru o zł 4 miln., opłaty stempłowe o zł 1·5 miln., a zwiększono dochód z podatku od nieruchomości o zł 5·5 miln. Na wniosek Rządu podnie-

siono „różne dochody” o zł 1 720 tys.; w części 12 przyjęto poprawkę Pos. Ostafina, zwiększając wydatki na popieranie kultury wsi, a zmniejszając wydatki na podróże służbowe i przesiedlenia oraz na subwencje i dotacje na hodowlę koni, poza tym wyodrębniono ryczałtową subwencję dla Związku Izb i Organizacji Rolniczych. W części 13 zwiększono o zł 300 tys.—na wniosek Pos. Stahla—wydatki na wyznaczenie katolickie, o zł 100 tys.—na szkolnictwo wyższe i naukę, oraz na wniosek Pos. Surzyńskiego zwiększono pozycję „muzyka”, a w myśl wniosku Rządu—na wyznaczenia prawosławne i ewangeliczne. W części 14 przyjęto poprawkę Pos. Żybońskiego.

W tak zmienionym preliminarzu ogólna kwota dochodów ustalona została w wysokości zł 2 525 884 145, wydatków zaś—zł 2 525 847 560. W głosowaniu projekt ustawy skarbowej przyjęty został ze zmianami referenta generalnego i Pos. Barańskiego wraz z preliminarzem budżetowym z powyższymi zmianami. W wykazie etatów administracji cywilnej zostały wprowadzone zmiany, wynikające z przyjęcia poprawek do poszczególnych części preliminarza.

Komisja uchwaliła ponadto kilkadziesiąt rezolucyj.

W ten sposób prace Komisji Budżetowej Sejmu nad budżetem zostały zakończone.

PRACE KOMISJI BUDŻETOWEJ SENATU

Ministerstwo Sprawiedliwości

W dn. 3 lutego b. r. na posiedzeniu Komisji Budżetowej Sen. Głowacki referował preliminarz budżetowy Ministerstwa Sprawiedliwości, który po stronie wydatków przewiduje kwotę zł 95 010 tys., po stronie zaś dochodów—zł 38 600 tys. Kwota dochodów jest mniejsza od budżetu na rok bieżący o zł 78 tys.—na skutek odpisania nieściągalnych należności sądowych. Wydatki zwiększone są o zł 3 500 tys.—w wyniku podwyższenia wydatków na płace o zł 1 656 400, na pomieszczenia o zł 537 tys. i na utrzymanie więźniów—o zł 1 211 tys. Ogólna liczba zatrudnionych sędziów wynosi 3 551, a przewiduje się 45 miejsc więcej. Liczba asesorów i aplikantów wzrosła do 1 023. Wskutek niedostatecznych kredytów pozostaje nieobsadzonych 246 stanowisk sędziowskich i prokuratorских oraz 250 urzędniczych. Awansowanie jest utrudnione—wobec szczupłości kredytów personalnych. Referent omawia sprawę częstego nowelizowania ustaw, co stwarza duże trudności w orientowaniu się nawet dla wytrawnych prawników, następnie przechodzi do omawiania wymiaru sprawiedliwości w sprawach prywatno-prawnych oraz w dziedzinie karnego wymiaru sprawiedliwości. Referent porusza zagadnienie plac w sądownictwie oraz dyslokację sądów, wypowiadając się przeciwko tendencji do komasowania sądów grodzkich. Jeśli chodzi o zagadnienie personalne w sądownictwie—to zwraca uwagę brak urzędników sądowych, co powoduje zwłokę w otrzymywaniu wyroków. Pracę techniczną sądów należałoby usprawnić. Przechodząc do spraw więziennictwa, referent podaje zaludnienie więzień w wysokości ponad 70 tys. osób. Zorganizowane zostały w b. r. 23 ośrodki pracy, w których było zatrudnionych 10 500 osób. Więziennych gospodarstw rolnych jest 85 na obszarze 4 tys. ha.

Referent charakteryzuje preliminarz budżetowy jako wegetacyjny, który nie rozwiązuje spraw, których konieczność jest bezsporna, jak np. unormowanie uposażeń dla sędziów i prokuratorów. W tej sprawie referent wnosi odpowiednią rezolucję. Referent wnosi o przyjęcie preliminarza bez zmian.

W dyskusji zabierali głos Senatorowie: Bisping, Szczałowska, Budzanowski, Barcikowski, Jędrusik, poczem zabrał głos Pan Minister Grabowski, odpowiadając na poruszone w dyskusji zagadnienia.

Ministerstwo Spraw Wojskowych

W dn. 7 lutego b. r. odbyło się posiedzenie Komisji Budżetowej Senatu, na którym Sen. Dąbkowski referował preliminarz budżetowy Min. Spraw Wojskowych. Referent zaznaczył na wstępie, że sytuacja geopolityczna Polski predestynuje ją do ustawicznej gotowości bojowej. W realizacji hasła „Naród pod bronią” wojsko organizuje przysposobienie wojskowe już na terenie młodzieżowym i obecnie stało się ono obowiązkowym przedmiotem nauczania w szkołach. W pracy nad szkoleniem obywatela do służby żołnierskiej wojsko ściśle współpracuje z organizacjami byłych wojskowych i rezerwistów—ze Związkiem Strzeleckim na czele. W dalszym ciągu referatu omówione zostało zagadnienie surowcowe i jego znaczenie dla wojska. Nasze zasoby surowcowe w szeregu wypadków są niewystarczające lub niekorzystnie rozmieszczone. Nad tymi zagadnieniami pracuje wojsko wspólnie z Państwowym Instytutem Geologicznym oraz Ministerstwem Przemysłu i Handlu, a studia nad produkcją, kontrolą racjonalnego zużycia, rozdziałem oraz wyszukiwaniem pokrycia niedoboru surowców zmierzają ku naprawie stosunków w tej dziedzinie. Podkreślić tu należy czynny wysiłek rolnictwa w dziedzinie surowcowej, zmierzający do rozszerzenia produkcji wełny owczej. W dziedzinie środków żywienia zawsze aktualna jest kwestia budowy spichrzów zbożowych.

Następnie referent przeszedł do omawiania prac wojskowych na terenie C. O. P. Okrąg ten posiada bardzo korzystne warunki rozbudowy, bowiem ma zapewnioną dostawę energii elektrycznej i ciepłej. W dziedzinie zaopatrzenia w węgiel powstaje konieczność budowy drogi wodnej z zagłębia węglowego i uszlawnienia górnego biegu Wisły.

Osiągnięciem wojska w dziedzinie motoryzacji, które przedstawiają się dość znacznie, nie towarzyszą osiągnięcia motoryzacyjne rynku prywatnego. Nasz przemysł lotniczy, chociaż najmłodszy w Europie, poszczycić się może wynikami bardzo wybitnymi, bowiem produkujemy obecnie płatowce wszystkich typów wojskowych i komunikacyjnych, a częściowo i silniki. Referent podnosi zasługi L. O. P. P. w sprawie rozwoju lotnictwa cywilno-sportowego i w przygotowaniu personelu latającego dla wojska.

Z kolei omówiona została produkcja w zakresie uzbrojeniowym i amunicyjnym, przy czym referent nakreślił rys historyczny pracy w tej dziedzinie. Na uwagę zasługują poważne rezultaty, jakie osiągnęło wojsko w przygotowaniu własnych kadr inżynierów, techników i specjalistów rzemieślników na polu produkcji sprzętu uzbrojenia — w drodze praktyk i studiów inżynierów za granicą oraz organizowania

na wyższych uczelniach wydziałów i katedr wojskowo-technicznych.

Jeżeli chodzi o sprawy morskie—to aczkolwiek polska flota wojenna nie jest wystarczająca ilościowo, to jednak sprzęt jej reprezentuje w swej kategorii pierwszorzędną wartość bojową. Zasadniczym warunkiem rozbudowy floty wojennej polskiej jest ukończenie rozpoczętej w 1934 r. budowy własnej stoczni.

Reasumując, mówca stwierdza, że niestety budżet Min. Spraw Wojskowych wraz z dotacją na F. O. N. jest zbyt mały w stosunku do potrzeb, jakie kierownictwu naszej armii stawia obecna sytuacja polityczna oraz stały stan zagrożenia, wynikający z geograficznego położenia Polski. Zdaniem referenta, wysokość obecnego budżetu wojska jest niewystarczająca. W ramach naszych wewnętrznych możliwości gospodarczych istnieją potencjalne możliwości, które dostarczyć mogą środków nie tylko dla wojska, ale i dla szeregu niezaspokojonych potrzeb społecznych. Podkreślając ofiarność społeczeństwa na cele obrony narodowej, referent stawia wniosek o uchwalenie preliminarza w brzmieniu rządowym.

Po referencji zabrał głos Pan Minister Spraw Wojskowych Gen. T. Kasprzycki.

GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ

ZAGADNIENIE OPRACOWANIA STATYSTYCZNEGO SUROWCÓW

Zagadnienia surowcowe od dawna zajmują jedno z czołowych miejsc wśród zagadnień gospodarczych. Kwestia posiadania surowców względnie kwestia możliwości zdobycia czy zaopatrzenia się w surowce jest obecnie motorem polityki gospodarczej, a nawet polityki w szerszym zakresie wielu państw. Sprawa surowców nabrała specjalnego napięcia od czasu wprowadzenia ograniczeń w wymianie międzynarodowej, od czasu szerszego przejawiania się — a w niektórych państwach zupełnego zapanowania—tendencji autarkicznych w dziedzinie gospodarczej. Od tej pory kwestia możliwości zaopatrzenia się w surowce, głównie pochodzenia zagranicznego, kwestia ich zużycia, zapasów, a następnie kwestia wprowadzenia surowców zastępczych i oraz żywej interesuje szerokie koła społeczeństwa, przedstawicieli świata gospodarczego, a w momencie napięcia politycznego, które jest znakiem obecnych czasów, w szczególności interesuje czynniki, których pieczy powierzone są sprawy, związane z obroną państwa, z przygotowaniem pogotowia wojennego.

W uwagach swych nie kusimy się o poruszenie całości tych zagadnień, ograniczymy się tylko do sprawy ujęcia statystycznego, oświetlenia liczbowego zagadnień surowcowych, mianowicie: czy posiadamy i jakie posiadamy dane z tej dziedziny, czy istnieje możliwość otrzymania wyczerpujących lub przynajmniej dostatecznych informacyj, i jakimi drogami. Nasuwa się tu szereg problemów. Przede wszystkim należy ustalić, jakie surowce mają być przedmiotem opracowania statystycznego, czy chodzi o surowce podstawowe — surowce w znaczeniu ścisłym, czy o surowce, które mają specjalne znaczenie, choć niekiedy mogą to być artykuły, będące przetworami przemysłowymi, półfabrykatami, stanowiącymi surowiec dla innych wytworów. Zależnie od zadań, jakim ma służyć badanie zagadnień surowcowych, może ono obejmować coraz to inny zasięg—może być brana pod uwagę mniejsza lub większa liczba surowców; mogą te zainteresowania ograniczyć się do uzyskania informacyj tylko o ogólnym zużyciu tych surowców i o ich zapasach, a mogą również pójść w kierunku zbadania zużycia czy zapasów z uwzględnieniem rodzajów przemysłu i rozmieszczenia geograficznego, w kierunku uchwycenia organizacji handlu surowcami, ich cen itd.

Parę uwag co do listy surowców. Choć np. tak ważnym surowcem jest woda, obfitość jej usługuje potrzebę statystycznego ujęcia, owszem badania energetyczne wiele miejsca poświęcają obliczeniu sił wodnych, ale nie spotykamy analogicznego zainteresowania wodą, jako surowcem przemysłowym. Ważnym surowcem przemysłowym jest drzewo. Badanie zapotrzebowania tego surowca i jego źródeł stanowi przedmiot zainteresowania w skali międzynarodowej; również ba-

danie kwestii lasów w gospodarce państwowej—szczególnie w tych państwach, gdzie lasy są poważnym składnikiem dóbr narodowych—jest konieczne. Natomiast w opracowaniach specjalnych, gdzie punkt ciężkości zainteresowania spoczywa na surowcach, trudnych do zdobycia w ogóle czy w czasie zakłóceń w życiu gospodarczym narodów—dla państw, posiadających ten surowiec w znacznej ilości, wystarczą ogólnie znane wiadomości, zaczerpnięte z innych specjalnych źródeł.

Podchodząc do kwestii surowców od strony zapotrzebowania i zużycia dla bezpośredniej przeróbki na wytwory produkcji przemysłowej, stwierdzamy, iż, do tej pory w Polsce nie przeprowadzono dla całego przemysłu przetwórczego opracowań statystycznych. Na podstawie specjalnych opracowań nad różnymi surowcami—czy to pochodzenia roślinnego, czy mineralnego — można uzyskać informacje o roli tych surowców w przemyśle, ale całość zagadnienia surowców czeka na opracowanie, choćby nawet w ogólnym zakresie. Instytucją najbardziej do tego powołaną, biorąc pod uwagę obecną formę organizacji statystyki administracyjnej, jest Główny Urząd Statystyczny. Urząd ten posiada odpowiednią komórkę Wydział Statystyki Przemysłowej, do którego zakresu należą badania, dotyczące produkcji przemysłowej i innych z tym związanych zagadnień, oraz wyposażony jest w uprawnienia, zezwalające na zbieranie odpowiedniego materiału. Uprawnienia w tej dziedzinie określa rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 17/VI 1927 r. o statystyce przemysłowej („Dz. Ust. R. P.” Nr 63, poz. 558). Z brzmienia § 1 tego rozporządzenia wynika, iż G. U. S. może zbierać od poszczególnych zakładów (I–VII kat.) dość wyczerpujące informacje, jak np. o produkcji, zapasach, zainstalowanej sile mechanicznej, zużyciu energii i m. in. o zużyciu surowców. W formularzach, rozsyłanych przez G. U. S. do zakładów przemysłowych, figurują rubryki, dotyczące surowców. Wprawdzie zamieszczenie takiej rubryki jest niezależne od kwestii opracowań specjalnych, ponieważ informacje o surowcu są potrzebne jako jeden z elementów, niezbędnych do oceny prawdziwości innych danych, np. produkcji, ale można wyzyskać rubryki, dotyczące surowca, celem statystycznego ujęcia. Tak więc w miarę możliwości i środków możnaby podjąć opracowania statystyczne surowców.

Jakim materiałem rozporządza w tym zakresie G. U. S. w danym momencie? Urząd zbiera dane li tylko odnośnie zużycia surowców; jedynie w formularzach przemysłu drzewnego figuruje pozycja, dotycząca zapasów surowca na początku roku. W materiałach G. U. S. przez surowiec rozumie się nie tylko surowce zasadnicze, ale i wszystkie artykuły, które służą do dalszej obróbki, do wytworzenia jakiegoś innego produktu. Ten sam więc artykuł, będąc w jednym wypadku w pewnym procesie produkcyjnym wytworem końcowym, w innym wypadku będzie surowcem. Np. garbniki w pro-

dukcji chemicznej są wytworem, w przemyśle garbarskim są surowcem, a skóry wyprawione—produkt garbarni—są surowcami w przemyśle obuwniczym. Do zakresu opracowania należy kwestia powiązania tych elementów.

Formularze dotychczasowe statystyki przemysłowej nie ujmują kwestii zużycia surowców jednolicie: w jednym ujęciu mamy wyliczenie wszystkich albo prawie wszystkich dla danej gałęzi czy rodzaju przemysłu ważniejszych surowców—z podaniem ich ilości i wartości, zakończone pozycją „inne” z określeniem tylko wartości, inne zaś ujęcie przedstawiają formularze, w których wymaga się zamieszczenia typowych dla danego rodzaju zakładów surowców; w tym drugim wypadku grozi dowolność w wypełnianiu formularza. Poza tym dla niektórych przemysłów stosuje się podział na surowce zagraniczne i krajowe, dla większości jednak zakładów tego rozróżnienia nie ma. Spotyka się też informacje co do surowców, które zakład przerabia na własny rachunek, oraz surowców, przerabianych na rachunek obcy—dla innego zakładu przemysłowego, czy handlowego. Poza tym zasługuje na uwagę podział na surowce zakupione i surowce własnej produkcji. Nie analizując dłużej kwestii stosowania tego czy innego podziału surowców dla poszczególnych przemysłów, wysunąć należy na przyszłość postulat, aby dla szeregu surowców, ważnych dla przemysłu a trudnych do zdobycia, szczególnie w okresie zakłóceń gospodarczych (poza już wymienionym przemysłem drzewnym, gdzie ta rubryka ma raczej charakter kontrolujący prawdziwość innych informacji), dać rubrykę zapasy. Zdaniem naszym, gdyby zamierzano się przeprowadzić szerzej opracowania z dziedziny surowców, należałoby w konsekwencji ustalić jednolite podejście, dotyczące danych o surowcach z uwzględnieniem specjalnych właściwości poszczególnego rodzaju przemysłu. Zależnie od celów, jakie byłyby wytknięte przy podjęciu opracowania statystycznego surowców—opracowanie to może pod względem zakresu i pod względem sposobu przyjmować rozmaite formy.

Traktując na tym miejscu o surowcach, zużywanych w produkcji przemysłowej, w szerszym zakresie, tj. o surowcach zasadniczych plus półwytwory i wytwory, zużywane do dalszej obróbki, musimy sobie zdać sprawę, iż opracowanie wszystkich surowców według różnych cech, a więc gałęzi czy rodzajów przemysłu, z uwzględnieniem wielkości zakładu, terytorium i in.—byłoby niezmiernie szerokie i w stosunku do uzyskanych wyników nieproporcjonalnie kosztowne.

Zasadniczo opracowanie może iść w dwu kierunkach: 1) według gałęzi i rodzaju przemysłu, ze specjalnym uwzględnieniem surowców typowych i zasadniczych dla wytwórczości danego rodzaju zakładów, 2) według z góry ustalonej listy—niezależnie od tego, czy dla wytwórczości jakiegoś zakładu dany surowiec jest zasadniczym, typowym, czy też nie. W pewnych wypadkach dla tych samych surowców te dwa sposoby podejścia mogą dać takie same wyniki. Na ogół jednak rezultaty tych opracowań mogą wzajemnie uzupełniać się. Przy sposobie pierwszym wiele surowców znalazłoby się w pozycji zbiorczej—jako surowce „inne” czy „różne”.

Rozpatrując wyniki opracowań surowców, jakie można otrzymać na podstawie materiałów statystyki przemysłowej, prowadzonej w obecnym zakresie, należy się liczyć z okolicznością, iż wymogi utrzymania tajemnicy statystycznej nie pozwolą w pełni na opracowanie i opublikowanie szczegółowe statystyki surowców. Luki, w ten sposób powstałe, dla całości opracowania surowców w przemyśle przetwórczym nie będą jednak sięgały większych rozmiarów. Dla niektórych surowców większe luki wytworzą się wskutek opracowania w statystyce przemysłowej tylko zakładów I—VII kat. świadectw przemysłowych, a wiemy, iż zależnie od rodzaju przemysłu kat. VIII odgrywa to mniejszą to większą rolę.

Choć opracowania na podstawie materiału Wydziału Statystyki Przemysłowej nie mogą być w pełni wyczerpujące i pod każdym względem nie zaspokoją postulatu szerokiego uwzględnienia zagadnień surowcowych, nosiłyby jednak charakter opracowań podstawowych, wyjściowych. Do dalszych opracowań—że użyjemy tu takiego wyrażenia—

prowadzących „w głąb i wszcz” tego zagadnienia, można będzie przystąpić, opierając się na tym bądź co bądź bogatym materiale.

Poza Głównym Urzędem Statystycznym istnieją również możliwości opracowań statystycznych surowców. Możliwości takie posiadają te instytucje, które mają możność otrzymywania odpowiednich danych o surowcach od zakładów przemysłowych. Tu zaliczymy szereg branżowych związków przemysłu, izby przemysłowo-handlowe; poza tym uprawnienia w sprawie statystyki górnictwa i hutnictwa posiada Ministerstwo Przemysłu i Handlu. Ministerstwo z uprawnień tych korzysta, przeprowadzając stale opracowania statystyczne. Zresztą Ministerstwo Przemysłu i Handlu i podległe mu organa, posiadając prawo wymagania informacji i od zakładów przemysłu przetwórczego, mogą zażądać m. in. i informacji odnośnie surowców, które to dane mogłyby służyć za podstawę do statystycznego opracowania surowców. Byłaby to jednak droga żmudna i nieskuteczna, gdybyśmy chcieli w ten sposób przeprowadzać opracowanie statystyczne dla całego przemysłu.

Zapewne, zarówno Min. Przem. i Han. jak i niektóre instytucje posiadają pewne dane o surowcach. Jednakże te wszystkie opracowania stanowią fragmenty, niekiedy poważne i cenne, ale dalekie od całkowitego i jednolitego liczbowego ujęcia surowców.

H. Moszczyński

GÓRNICTWÓ WĘGLOWE

WYWÓZ WĘGLA KAMIENNEGO W STYCZNIU 1939 R. przedstawiał się — według danych tymczasowych — jak następuje (w tys. ton):

K r a j e	1 9 3 8				Styczeń 1939	
	1936	1937	Styczeń	Grudzień		Zmiana w stosunku do grudnia
Rynki środkowo-europejskie . .	69	72	93	365	382	+ 17
Niemcy (b. Austria) .	69	69	79	99	88	- 11
Węgry	—	—	—	8	11	+ 3
Czecho-Słowacja . .	—	—	8	241	283	+ 42
Niemcy	—	3	6	17	—	- 17
Rynki skandynawskie	362	230	272	272	352	+ 80
Szwecja	250	176	172	169	220	+ 51
Norwegia	36	21	37	49	33	- 16
Dania	63	25	47	33	53	+ 20
Islandia	1	—	—	—	—	—
Finlandia	12	8	16	21	46	+ 25
Rynki bałtyckie	5	6	18	2	12	+ 10
Łotwa	5	5	18	2	10	+ 8
Estonia	—	1	—	—	2	+ 2
Rynki zachodnio-europejskie . .	183	259	183	200	221	+ 21
Francja	125	165	114	127	121	- 6
Belgia	41	45	52	15	35	+ 20
Holandia	12	21	15	49	55	+ 6
Szwajcaria	5	28	2	9	10	+ 1
Rynki południowo-europejskie	115	121	108	135	160	+ 25
Włochy	84	111	103	122	146	+ 24
Jugosławia	—	—	—	5	7	+ 2
Grecja	27	4	—	5	3	- 2
Malta	4	6	5	1	4	+ 3
Portugalia	—	—	—	2	—	- 2
Rynki pozaeuropejskie	21	42	58	51	33	- 18
Alger	4	4	14	7	6	- 1
Egipt	6	17	10	16	6	- 10
Afryka pozostała . .	—	10	12	6	—	- 6
Argentyna	11	11	22	22	21	- 1
Węgiel okrętowy	48	81	130	161	161	—
Razem za granicę:	803	811	862	1 186	1 321	+ 135
W. M. Gdańsk	24	27	32	30	30	—
Ogółem:	827	838	894	1 216	1 351	+ 135

Przeładunek

w portach:

w Gdyni	548	489	556	514	590	+ 76
w Gdańsku	213	336	307	311	399	+ 88
R a z e m:	761	825	863	825	989	+164

Ekspert węgla kamiennego w styczniu—przy tej samej liczbie dni roboczych (25), co i w grudniu—wzrósł o 135 tys. t (11·10%). Wzrost wywozu nastąpił ze wszystkich rejonów eksportujących, przy czym z rej. śląskiego wyeksportowano 896 tys. t, czyli o 80 tys. t więcej, z rej. karwińskiego 302 tys. t, a zatem o 37 tys. t więcej, i wreszcie z rej. dąbrowskiego 153 tys. t, czyli o 18 tys. t więcej w porównaniu z grudniem ub. r.

Co się tyczy poszczególnych grup rynków—to wywóz na rynki śródokoeuropejskie wzrósł o 17 tys. t w następstwie wzmoczenia wysyłek do Czecho-Słowacji, wywóz bowiem do Niemiec uległ dość znacznemu spadkowi.

Ekspert na rynki skandynawskie wzrósł o 80 tys. t i wyniósł 352 tys. t, co tłumaczy się zwiększonymi wysyłkami do wszystkich krajów tej grupy rynków—prócz Norwegii, do której wywóz zmalał.

Wywóz na rynki bałtyckie zwiększył się o 10 tys. t—w następstwie wzmoczenia wysyłek dla Łotwy oraz wznowienia eksportu do Estonii.

Na rynki zachodnio-europejskie wywieziono 221 tys. t, czyli o 21 tys. t więcej w porównaniu z grudniem. Wzrost wywozu nastąpił do wszystkich krajów, objętych tą grupą rynków—prócz Francji, do której eksport nieznacznie zmalał. Nadmienić przy tym należy, że stosunkowo poważniejszy wzrost wywozu do Belgii nastąpił w pozycji węgla bunkrowego.

Wysyłki na rynki południowo-europejskie wzrosły o 25 tys. t, wskutek zwiększenia dostaw dla głównego odbiorcy tej grupy rynków—Włoch, wywóz bowiem do pozostałych krajów nie wykazał poważniejszych odchyleń.

Ekspert na rynki pozaeuropejskie kształtował się niepomysłnie — wskutek silnego ograniczenia wywozu do Egiptu oraz wstrzymania wysyłek do Afryki Południowej.

Wysyłki do W. M. Gdańska, jak również odbiór węgla okrętowego utrzymały się na poziomie poprzedniego miesiąca.

Udział poszczególnych rynków zbytu w ogólnym eksporcie węgla w styczniu w porównaniu z grudniem ub. r. obrazuje poniższe zestawienie (w % -ach):

	Grudzień 1938	Styczeń 1939
Rynki śródokoeuropejskie	30'02	28'28
„ skandynawskie	22'37	26'05
„ bałtyckie	0'16	0'89
„ zachodnio-europejskie	16'45	16'36
„ południowo-europejskie	11'10	11'84
„ pozaeuropejskie	4'19	2'44
Węgiel okrętowy	13'24	11'92
W. M. Gdańsk	2'47	2'22

Przeciętna dzienna wysyłka węgla kamiennego za granicę wynosiła w styczniu—przy 25 dniach roboczych—ok. 54 tys. t, a zatem wzrosła o ok. 5·5 tys. t w stosunku do poprzedniego miesiąca, przy czym wysyłka ta wynosiła w rej. śląskim ok. 36 tys. t, w rej. karwińskim ok. 12 tys. t i w rej. dąbrowskim ok. 6 tys. t.

Przeładunek w portach Gdynia/Gdańsk w styczniu w porównaniu z grudniem wzrósł o 164 tys. t i wyniósł 989 tys. t, przy czym przeładunek w Gdyni wzrósł o 76 tys. t i stanowił 590 tys. t, a w Gdańsku o 88 tys. t i wyniósł 399 tys. t.

PRZEMYSŁ NAFTOWY

SYTUACJA PRZEMYSŁU NAFTOWEGO W ROKU 1938.—W sprawozdaniu pod powyższym tytułem, drukowanym w zesz. 4 tygodnika (str. 138), mylnie podano dane, dotyczące produkcji wytworów naftowych w roku 1938. Ustęp ten powinien brzmieć, mianowicie, następująco:

Produkcja wytworów naftowych wyniosła ogółem 500 306 t (495 266), w tym (w tonach): benzyny i gazoliny 140 542 (129 585), nafty 141 853 (144 400), olejów: gazowego, opalowego i lekkich 90 316 (102 111), olejów smarowych 47 591 (45 627), parafiny 22 584 (23 638), asfaltu 30 023 (25 670) oraz innych produktów naftowych 27 397 (24 235).

HUTNICTWO

WYTWÓRCZOŚĆ HUTNICTWA ŻELAZNEGO W STYCZNIU 1939 R. przedstawiała się—wg danych tymczasowych—następująco (w tonach):

		Surówka	Stal	Wytwory walcown.	Rury
Polska bez Zaolzia					
Grudzień 1938		67 297	88 878	74 483	6 447
Styczeń 1939		63 637	100 885	75 136	5 922
„ 1938		68 826	110 242	77 586	3 855
Zaolzie					
Grudzień 1938		30 879	43 032	21 365	3 505
Styczeń 1939		34 970	49 556	21 814	2 015
„ 1938		—	—	—	—
Polska ogółem					
Grudzień 1938		98 176	131 900	95 848	9 952
Styczeń 1939		98 607	150 441	96 950	7 937
„ 1938		68 826	110 242	77 586	3 855

Jak widać z powyższego zestawienia, wytwórczość surówki w całej Polsce w styczniu 1939 r. prawie nie uległa zmianie w porównaniu z grudniem 1938 r., produkcja stali zwiększyła się znacznie, wytworów walcownianych wzrosła nieznacznie, a rury—zmniejszyła się poważnie. W porównaniu ze styczniem ub. r. wytwórczość wszystkich działów wzrosła—w wyniku przyłączenia Zaolzia.

Procentowo biorąc, wytwórczość surówki w styczniu 1939 r. pozostała w całej Polsce niemal bez zmiany w porównaniu z grudniem ub. r., stali zwiększyła się o 14% i wytworów walcownianych o 1·1%, natomiast produkcja rur spadła o 20%. W porównaniu ze styczniem ub. r. wytwórczość surówki zwiększyła się o 43%, stali—o 36·7%, wytworów walcownianych o 25% i rur o 136%.

Stan zamówień wewnętrznych, przydzielonych hutom przez Syndykat P. H. Ż., przedstawiał się następująco (w tonach):

	Grudzień 1938	Styczeń 1939	
		1939	1938
Zamówienia rządowe	3 169	6 519	24 936
„ prywatne	19 815	29 046	25 394
R a z e m:	22 984	35 565	50 330

Z powyższego wynika, że w styczniu b. r. w porównaniu z grudniem ub. r. ogólny stan zamówień nieznacznie wzrósł, przy czym zwiększyły się zarówno zamówienia rządowe, jak i prywatne. W porównaniu ze styczniem ub. r. ogólny stan zamówień uległ zmniejszeniu—wskutek spadku zamówień rządowych, podczas gdy prywatne nieco wzrosły. W styczniu b. r. w porównaniu z grudniem ub. r. ogólna ilość zamówień zwiększyła się o 54·8%, przy czym zamówienia rządowe wzrosły o 103%, a prywatne o 45%. W porównaniu ze styczniem ub. r. ogólna ilość zamówień zmniejszyła się o 29·2%, przy czym zamówienia rządowe spadły o 74%, a prywatne wzrosły o 16%.

WYTWÓRCZOŚĆ HUTNICTWA CYNKOWEGO I OŁOWIANEGO W STYCZNIU 1939 R. przedstawiała się—wg danych tymczasowych—jak następuje (w tonach):

	Grudzień 1938	Styczeń 1939	
		1939	1938
Cynk mufłowy i elektrolit	10 100	9 700	8 857
Błacha cynkowa	1 613	1 212	1 576
Kwas siarkowy	19 120	18 997	19 630
Olów surowy	1 374	1 567	1 333

Jak wynika z powyższego zestawienia, w styczniu 1939 r. w porównaniu z grudniem 1938 r. zmniejszyła się produkcja cynku i blachy cynkowej, wytwórczość kwasu siarkowego pozostała prawie bez zmiany, a ołowiu—wzrosła. W porównaniu ze styczniem 1938 r. zmniejszyła się produkcja cynku, blachy cynkowej i kwasu siarkowego, a wzrosła wytwórczość ołowiu.

Procentowo zmiany powyższe przedstawiają się następująco: wytwórczość cynku w styczniu b. r. w porównaniu z grudniem ub. r. zmniejszyła się o 3%, blachy cynkowej o 25%, produkcja kwasu siarkowego pozostała prawie bez zmiany, a ołowiu wzrosła o 14·6%; w porównaniu ze styczniem ub. r. tegoroczna produkcja cynku zwiększyła się o 9·5% i ołowiu o 17·8%, natomiast wytwórczość kwasu siarkowego spadła o 3·2% i blachy cynkowej o 23·3%.

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

EKSPORT WŁÓKIENNICZY W ROKU 1938

Rok ubiegły przyniósł stosunkowo znaczne pogorszenie wyników wywozu włókienniczego, bowiem zmniejszenie tego wywozu w porównaniu z 1937 r. wyniosło zł 32 493 tys., tj. 36%. Wyniki te są zbyt małe w stosunku do importu włókienniczego, jak również do rozmiarów produkcji włókienniczej, gdyż wartość importu w tym

roku wyniosła zł 300 252 tys., wartość zaś produkcji tekstylnej co najmniej 15-krotnie przekroczyła wartość eksportu włókienniczego. W globalnej wartości wywozu z Polski udział eksportu włókienniczego w 1938 r. wynosi zaledwie 5%—gdy w 1937 r. stanowił on jeszcze 8-5%. To pogorszenie sytuacji wywozu włókienniczego związane jest z szeregiem czynników, które kolejno omówimy poniżej, nie mniej jednak już na wstępie stwierdzić należy, że tak ważny odcinek produkcji krajowej, jakim jest włókiennictwo, pracujące w znacznej mierze na surowcach zagranicznych, powinien wykazać się znacznie pozytywniejszymi rezultatami niż te, jakimi wchodzi on do bilansu zeszłorocznego. Zjawisko poważnego spadku wywozu nabiera szczególnego wyrazu na tle akcji Rządu w dziedzinie rozbudowy produkcji krajowych surowców włókienniczych. Rozbudowa tej ostatniej produkcji ma, jak wiadomo, m. in. na celu redukcję importu tekstylnego, akcji tej przeto, wykazującej coraz to lepsze rezultaty i stale pogłębianej, winien towarzyszyć jednoczesny wzrost wywozu—nie zaś, jak obserwujemy, jego spadek. Oceniając więc osiągnięte rezultaty jako niedostateczne, należy podkreślić, że rok bieżący przyniesie powinien zasadnicze zmiany w tej dziedzinie w drodze przeprowadzenia niezbędnej intensyfikacji eksportu przy scentralizowaniu i wykorzystaniu wszystkich rozporządzalnych środków.

Argument barier celnych, reglamentacji towarowej i dewizowej jest niewątpliwie poważny, gdyż bariery te stanowią ochronę produkcji przed importem artykułów włókienniczych pochodzenia zagranicznego. Dotyczy to wzajemnie wielu krajów, a zwłaszcza europejskich, a jednak nie wyklucza to skutecznego wykorzystywania kontyngentów przywozowych na rynkach europejskich, a na rynkach zamorskich—rozszerzania swego stanu posiadania. Należy zwrócić uwagę, że nasz bliski sąsiad—Czecho-Słowacja—przez szereg lat, będąc jednym z głównych naszych konkurentów na rynkach zagranicznych, prowadziła do ostatnich miesięcy działalność eksportową w szerokim zasięgu geograficznym, w rozmiarach bardzo poważnych, osiągając przy tym nadwyżkę wywozu tekstylnego nad całym przywozem włókienniczym (np. w 1937 r.¹⁾). Z powyższego wnosić należałoby, że jakkolwiek nie możemy spodziewać się osłabienia zewnętrznych przeszkód w wywozie, związanych z polityką ochrony produkcji rodzimej państw zagranicznych, głównie europejskich, to jednak nie możemy pogodzić się z tym, aby ten argument mógł być w całości i jako jedyny wykorzystany dla usprawiedliwienia obecnego stanu eksportu tekstylnego polskiego, a tym bardziej aby mógł on być stawiany jako zasadnicza przeszkoda na drodze koniecznego i wydatnego wzmocnienia tego wywozu w roku bieżącym. Przesunięcie punktu ciężkości włókienniczego eksportu polskiego na rynki zamorskie może przyczynić się w dużej mierze do uniezależnienia się od omawianych trudności wywozowych.

Jakkolwiek, omawiając sytuację eksportową za 1937 r. na tle jej poprawy w tym okresie, daliśmy wyraz pogładowi, że przejawilo się ogólne zrozumienie przemysłu co do konieczności eksportowania—zarówno z punktu widzenia ogólnogospodarczych interesów Państwa, jak również z uwagi na interesy danego zakładu przemysłowego, co miało oznaczać jednocześnie oderwanie się od rynku wewnętrznego—to jednak po upływie dalszego okresu rocznego pogląd ten zmuszeni jesteśmy poddać pewnej rewizji i sformułować go w sposób następujący: im sytuacja na rynku krajowym w zakresie cen i przebiegu koniunktury jest lepsza, tym zainteresowanie wywozem jest słabsze—i odwrotnie. Przykładem tego są lata 1937 i 1938. Właśnie w ubiegłym roku wobec pomyślniejszego kształtowania się obrotów we włókiennictwie krajowym omawiane zjawisko wystąpiło stosunkowo wyraźnie. Oczywiście, że nie obejmuje ono generalnie wszystkich gałęzi włókiennictwa. Faktem jednak pozostaje, że tak rozbudowany przemysł, jak bawelniany, legitymuje się wywozem, wynoszącym ok. zł 4 miln., cały zaś przemysł przetwórczy wełniany zgrzebny i czesankowy (w zakresie tkanin)—pozycją zł 8 miln., nie mówiąc już o przemyśle dzianym, który wyeksportował towarów na kwotę zł 457 tys. Jest rzeczą jasną, że zainteresowane przemysły łącznie z handlem powinny same wykazać aktywność, przedsiębiorczość eksportową, zwłaszcza że

akcja Państwowego Instytutu Eksportowego oraz samorządu gospodarczego ułatwia, zachęca do wywozu. Ponieważ jednak mimo to w dalszym ciągu osiągnięcia eksportowe we włókiennictwie są niewystarczające, przeto nasuwa się uwaga, czy nie należałoby obok dotychczasowego czynnika zachęty wprowadzić czynnik obowiązku wywozu, rozumiany na razie nie w sposób generalny, obejmujący całość włókiennictwa, lecz mający objąć niektóre najważniejsze jego gałęzie.

Jak dziś rozwój produkcji zastępczych surowców włókienniczych prawie całkowicie oparty jest na obowiązku, którego niewykonanie pociąga za sobą sankcje w postaci potrącenia kontyngentów bawelny, wełny—tak mogłoby okazać się celowe ew. powiązanie kontyngentów surowców i ew. półfabrykatów zagranicznych na potrzeby rynku wewnętrznego z wywozem. Sprawa ta od strony techniki jej przeprowadzenia jest dość skomplikowana, nie mniej jednak zupełnie możliwa. Przypuszczać należy, że bardziej aktualną niż obecnie stałaby się sprawa organizacji eksportowych oraz udziału firm handlowych w wywozie. Jeżeli chodzi właśnie o wspomniane organizacje eksportowe, to na terenie Łodzi—głównego ośrodka produkcji i wywozu włókienniczego—nie jest dotąd zorganizowany przemysł tkacki bawelniany, ani przemysł tkacki wełniany zgrzebny i czesankowy, ani dziany. Istniejące w dużej liczbie zrzeszenia branżowe w rzeczywistości prawie nie zajmują się ani bezpośrednio ani pośrednio sprawami eksportowymi od strony organizacyjnej. Firm handlowych w skali europejskich domów eksportowych we włókiennictwie, niestety, nie znajdujemy. Liczba istniejących mniejszych przedsiębiorstw handlowych, wyspecjalizowanych w handlu zagranicznym, jest nieznaczna; dziwne bowiem obserwujemy zjawisko: producent najczęściej chce sam być eksporterem-kupcem, sądząc, że omija w ten sposób „zbędny” łańcuch pośrednictwa, a tymczasem najczęściej, nie mając dokładnej znajomości rynku zagranicznego, nie tylko nie uzyskuje wyższych cen, jakie przewidywał, lecz i w zakresie wielkości transakcyj nie otrzymuje wyników pożądaných, a spodziewanych. Z tym też wiąże się pewna przypadkowość w dokonywaniu transakcyj, gdy tymczasem warunkiem sine qua non tej—bądź co bądź—niełatwej czynności, jaką jest wywóz, jest planowa, długofalowa praca, wyposażona w znajomość metod handlu, gruntowną znajomość danego rynku w określonej branży, struktury jego przemysłu i handlu, oparta o kapitały, kredyty itp. Zagadnieniu temu poświęcano wprawdzie już wiele miejsca, bądź to w prasie fachowej, bądź na organizowanych w sprawach eksportu konferencjach—konieczne jednak jest, naszym zdaniem, by na tak ważnym odcinku podjęte zostały prace w terenie przy współudziale samorządu gospodarczego.

Konkurencyjność towaru polskiego na rynkach zagranicznych w dużej mierze zależna jest od rozmiarów danego wywozu, zwłaszcza że na rynkach tych spotykamy się z konkurentami, posiadającymi rozbudowany przemysł tekstylny (Niemcy, Włochy), kalkulującymi tanio często w oparciu również i o premie wywozowe. Z tych więc względów kalkulacja eksportowa powinna być wyrazem jak największej redukcji tych kosztów, których ew. wyrównanie dokonane być może w związku z dostawami na rynek wewnętrzny.

W zakresie jakości eksportowanych towarów rok ubiegły był dalszym krokiem naprzód. Jakość ta była nadal kontrolowana przez komisje standaryzacyjne w Łodzi i Białymstoku oraz przez kontrolerów Państwowego Instytutu Eksportowego w Bielsku i Gdyni. Dodacь należy, że komisje te prowadzą również kontrolę cen eksportowych w kierunku przeciwdziałania ew. wzajemnej konkurencji firm polskich na rynkach odbiorczych. Obydwa rodzaje tej kontroli dają rezultaty jak najbardziej pozytywne. Eksport odzieży po reorganizacji, przeprowadzonej w końcu ub. r., również poddano ścisłej kontroli wspomnianych komisji i delegatur P. I. E., uznając, iż nie zachodzi w związku z tym potrzeba tworzenia żadnych organizacji eksportowych po likwidacji Syndykatu Eksportu Odzieży.

Wypadki polityczne, jakie miały miejsce w październiku ub. r., a w wyniku których m. in. poważna część przemysłu Czecho-Słowacji przeszła do Niemiec, nie pozostały bez poważnego wpływu na możliwość wzmocnienia ekspansji eksportowej polskiego włókiennictwa a

¹⁾ P. „Polska Gospodarcza” zes. 43/1938, str. 1485.

Jakkolwiek eksport w ostatnich 3 miesiącach ub. r. nie obejmuje poważniejszych pozycji, pozostałych po Czecho-Słowacji—co jest rzeczą zrozumiałą, bo okres ten wykorzystano dla nawiązania kontaktów, przyjęcia zamówień, itd.—to jednak nie ulega wątpliwości, że w bilansie nadchodzących miesięcy pozycje te znajdą swe odzwierciedlenie.

Na tle ogólnie scharakteryzowanych warunków rozwoju polskiego eksportu włókienniczego zaznaczyć należy, że ze strony Ministerstwa Przemysłu i Handlu czynione są wszelkie możliwe ułatwienia w dziedzinie wywozu, nie wyłączając nawet sprawy wyszukiwania rynków zbytu dla danego artykułu, komunikowania firmom bezpośrednio

lub pośrednio via prasę, radio o możliwościach eksportowych, baczenia, by firmy wykorzystywały te możliwości itp. Uproszczony—zautomatyzowany obrót uszlachetniający na szereg surowców i półfabrykatów, których lista stale się rozszerza, powinien ułatwić zaopatrywanie się w te surowce i półfabrykaty i wzmoczyć przez to konkurencyjność oraz rozwój wywozu. Wreszcie, działalność samorządu gospodarczego przemysłowo-handlowego nastawiona jest także na popieranie w całej rozciągłości akcji eksportowej.

Kształtowanie się wywozu tekstylnego w ub. r. w porównaniu z 1937 r. ilustruje poniższe zestawienie:

RODZAJ TOWARU	1 9 3 7		1 9 3 8		Wzrost (+) lub spadek (—) w 1938 r. w stos. do 1937 r.			
	ton	tys. zł	ton	tys. zł	ton	tys. zł	% wagi	% wartości
Len	17 738	20 106	11 424	14 535	— 6 314	— 5 571	35	27
Konopie	517	352	93	52	— 424	— 300	82	85
Wełna, odpadki wełniane	1 496	2 438	1 007	1 202	— 489	— 1 236	32	51
Odpadki bawełniane, wyczeski	89	95	77	92	— 12	— 3	13	3
Szmaty	11 240	7 649	5 852	3 307	— 5 388	— 4 342	47	58
Surowce razem:	31 080	30 640	18 453	19 188	— 12 637	— 11 452	40	37
Przędza bawełniana	243	613	124	323	— 119	— 290	48	47
„ wełniana	1 511	15 140	1 547	14 000	+ 36	— 1 140	2	7
„ z jedwabiu sztucznego	201	1 184	99	485	— 102	— 699	50	59
„ lniana i konopna	482	1 613	545	1 725	+ 63	+ 112	13	7
Przędza razem:	2 437	18 550	2 315	16 533	— 122	— 2 017	5	11
Tkaniny bawełniane	1 641	7 561	740	3 975	— 901	— 3 586	54	47
„ wełniane z przędzy nieczesankowej	1 971	10 149	1 124	5 636	— 847	— 4 513	43	44
„ wełniane z przędzy czesankowej	118	2 871	98	2 441	— 20	— 430	17	15
„ półwełniane, aksamity	85	396	91	665	+ 6	+ 269	7	68
„ i worki jutowe	807	524	1 257	1 050	+ 450	+ 526	55	100
„ lniane i konopne	773	2 889	332	1 339	— 441	— 1 550	57	53
„ z jedwabiu naturalnego	8	566	9	555	+ 1	— 11	12	2
Tkaniny razem:	5 403	24 956	3 651	15 661	— 1 752	— 9 297	32	37
Materiały i wyroby dziane	87	825	50	457	— 37	— 368	42	44
Bielizna, odzież, konfekcja	1 745	12 010	890	4 804	— 855	— 7 206	49	60
Stożki, kapelusze, berety	233	3 183	103	1 375	— 130	— 1 808	55	59
Inne artykuły włók., wyżej nie wymienione	644	2 419	584	2 072	— 60	— 347	9	14
Ogółem:	41 629	92 583	26 046	60 090	— 15 583	— 32 493	37	36

Dane powyższe obejmują dział VIII taryfy celnej oraz grupę 78 (kapelusze, stożki, berety). W pierwszym rzędzie zwrócić uwagę należy na zmiany strukturalne, jakie zaszły w ostatnich 3 latach w omawianym wywozie.

	1936	1937	1938
	w % -ach ogóln. wywozu		
Surowce	41	33	32
Półfabrykaty	18	20	27
Wyroby gotowe	41	47	41

Jeśli porównać udział procentowy eksportu surowców, półfabrykatów i wyrobów w tych latach, to widać, że o ile w 1937 r. nastąpiło w stosunku do 1936 r. przesunięcie na korzyść wywozu wyrobów gotowych—o tyle w ub. r. udział wyrobów gotowych zmniejszył się, natomiast wzrosła pozycja wywozowa półfabrykatów. Oczywiście jest, że objaw ten nie może być uznany za korzystny—zarówno z punktu widzenia dewizowego (duży udział surowca zagranicznego), jak i zatrudnienia. Pozycja eksportu przetwórczego (półfabrykaty i wyroby gotowe) wyniosła w 1938 r. zł 40 902 tys., co stanowi redukcję w stosunku do 1937 r. o zł 21 041 tys. (34%).

Jakkolwiek wywóz surowcowy utrzymał się pod względem procentowym na poziomie 1937 r., to jednak w zakresie wartości obserwujemy jego zmniejszenie o zł 11 452 tys. (37%), wynikające ze spadku eksportu lnu i szmat. Zagadnienie zbytu lnu via eksport wiąże się z nadwyżkami, jakie powstają na rynku wewnętrznym, bowiem przemysł przetwórczy lniany nie może wchłonąć zwiększonych ilości tego surowca ze względu na ograniczoną pojemność rynku wewnątrz-

niego w zakresie artykułów lnianych jako znacznie droższych od bawełnianych. Spadek wywozu lnu, wynoszący w stosunku do 1936 r. kwotę zł 8 844 tys., jest dla interesów rolnictwa niekorzystny; sytuację w tej mierze łagodzić powinno spodziewane zwiększenie spożycia lnu w przemyśle włókienniczym—poza przemysłem lnianym. Niepomyślna koniunktura w lokowaniu lnu na rynkach zagranicznych spowodowana została trudnościami przy wywozie do Francji i Czecho-Słowacji—głównych odbiorców tego surowca. Sytuacja w lnianstwie nabiera jeszcze bardziej wyrazu po uwzględnieniu różnic, jakie zaszły w wywozie przędzy i tkanin lnianych na niekorzyść 1938 r. Łączny wywóz artykułów lnianych wyniósł w 1937 r. zł 4 502 tys., natomiast w 1938 r. zaledwie zł 3 064 tys., w tym spadek o zł 1 550 tys. (53%) dotyczy tkanin lnianych. Fakt ten szczególnie wskazuje na konieczność intensyfikacji wywozu, opartego na surowcu krajowym—tym bardziej, że przemysł ten od strony eksportu jest zorganizowany w Zrzeszeniu Eksporterów Wyrobów Lnianych. Zmniejszenie pozycji wywozowej szmat o 58% pozostaje w związku z reglamentacją wywozu tego surowca (cło wywozowe), uzasadnioną koniecznością zaopatrzenia w szmaty lniane przemysłu papierniczego.

W dziedzinie wywozu przędzy wełnianej czesankowej sytuacja w ub. r. kształtowała się na ogół pomyślnie. Zmniejszenie wartości tego wywozu jest wynikiem spadku cen eksportowych na tle obniżki cen światowych wełny. Kierunki wywozu tego półfabrykatu były następujące (w tys. zł): Anglia—2 089 (w 1937 r.—1 927), Turcja—1 695 (975), Holandia—1 928 (2 536), Indie Brytyjskie—1 413 (300), Kolumbia—1 403 (2 322), Czecho-Słowacja—1 360 (2 600), Bułgaria—1 084 (265), Argentyna—350 (838), Irak—374 (150).

Ogółem przędza ta była eksportowana na 30 rynków, z czego widać, że eksport ten jest bardzo zróżniczkowany pod względem geograficznym. Zmiany, jakie miały miejsce w ub. r. w kierunkach omawianego eksportu, są poważne, świadczące o wykorzystaniu przez przemysł przedzalnicy wełnianej istniejących możliwości wywozowych. Pozycja przędzy wełnianej czesankowej stanowi najpoważniejszy artykuł wywozu z okręgu łódzkiego. Jeśli uwzględnić, że udział rynków zamorskich w wartości ogólnej tego wywozu wynosi zł 4008 tys., tj. 30%, to wypada stwierdzić, że ekspansja na rynkach zamorskich ma charakter stały (w 1936 r. wywóz na rynki zamorskie wyniósł 9%).

Drugi z kolei pod względem ważności artykuł eksportowy okręgu łódzkiego—odzież—wykazuje w ub. r. gwałtowne zmniejszenie. Niepomyślnie ukształtowanie się wywozu tego artykułu związane było ze słabą ekspansją na rynku angielskim, będącym najpoważniejszym odbiorcą odzieży. Ponieważ reorganizacja aparatu sprzedaży na rynku angielskim w ramach działalności Syndykatu Eksportu Odzieży napotykała na trudności, przeto Syndykat rozwiązał się i obecnie wywóz odzieży odbywa się w sposób niezorganizowany—w oparciu jedynie o wspomnianą wyżej kontrolę jakości i cen. Rok bieżący przynieść powinien poprawę na tym odcinku wywozu, gdyż obowiązujące obecnie zasady przewidują udział w tym wywozie z reguły wszystkich zainteresowanych eksporterów, czynnik zaś inicjatywy prywatnej przy tym nie może pozostać bez wpływu na wzmoczenie tego eksportu. Z grupy tej były wywiezione następujące artykuły (w tys. zł): odzież męska z tkanin bawełnianych—1998 (w 1937 r.—2510), odzież męska z tkanin wełnianych—1524 (5408), odzież damska oraz dziecięca—194 (439), bielizna pościelowa, stołowa, chustki do nosa—205 (119), płaszcze, palta z tkanin bawełnianych—212 (200), z tkanin wełnianych—106 (2810).

Z ogólnej wartości wywozu tkanin bawełnianych, wynoszącej w ub. r. zł 3975 tys.—na eksport z okręgu łódzkiego przypada zł 3410 tys., w tym pozycja tkanin niebarwionych stanowi zł 479 tys., tkanin zaś pluszowych i welwetów zł 629 tys. Tkaniny bawełniane barwione, jak wynika z tego, reprezentują kwotę zł 2302 tys.—gdym w 1937 r. zł 5565 tys. Odbiorcami tkanin barwionych było ogółem 37 krajów, przy czym do najpoważniejszych należą (w tys. zł): Egipt—1257 (w 1937 r.—3141), Zw. Połudn.-Afryk.—375 (358), Irlandia—104 (335). Z danych tych widać, że w ub. r. nastąpiło załamanie wywozu do Egiptu, przy czym straty, powstałe na tym rynku, nie zostały skompensowane działalnością wywozową na inne rynki, przeciwnie—poważne zmniejszenie obserwujemy przy wywozie do Anglii, Argentyny, Indji Holenderskich, Palestyny, Persji, Stanów Zjedn. itd. Uwagi, zamieszczone na wstępie niniejszych rozważań na temat wzmoczenia wywozu włókienniczego, odnoszą się w szczególności do produkcji eksportowej tkanin bawełnianych.

Sytuacja wywozowa tkanin wełnianych nieczesankowych uległa w roku sprawozdawczym szczególnie pogorszeniu. Jeśli chodzi o okrąg łódzki, z którego—poza okręgiem białostockim—pochodzą te tkaniny, to wywóz ten osiągnął w ub. r. wartość zł 1616 tys.—wobec zł 3293 tys. w 1937 r. Głównymi odbiorcami tych tkanin były (w tys. zł): Stany Zjedn.—495 (w 1937 r.—1445), Indie Brytyjskie—256 (455), Egipt—153 (322), Zw. Poł.-Afryk.—80 (107), Palestyna—43 (133). Spadek omawianego eksportu nastąpił prawie na wszystkie rynki odbiorcze, zwłaszcza zaś uwydatnił się w odniesieniu do rynku północno-amerykańskiego. Zwiększenie wywozu tkanin wełnianych na rynki zamorskie powinno być dezyderatem doby obecnej, przy czym wobec rozdrobnionego przemysłu wełnianego tkackiego niezbędnym wydaje się ujęcie tego wywozu w ramy organizacji eksportowej.

Wywóz materiałów i wyrobów dzianych spadł poniżej poziomu z 1936 r., wynoszącego w tym okresie zł 604 tys. Eksport rękawiczek dzianych uległ redukcji z zł 421 tys. w 1937 r. do zł 210 tys. w ub. r., czyli o 50%—wbrew spodziewanej poprawie, z jaką liczone się na początku ub. r. wobec istniejących możliwości wywozowych na teren Stanów Zjedn. Ponieważ, jak już zaznaczyliśmy uprzednio, możliwości wywozowe w dziedzinie całego przemysłu dzianego, a więc obejmującego rękawiczki, pończochy, skarpetki itp. wyroby, znacznie

wzrosły w związku z osłabieniem wpływów Czecho-Słowacji, odnośny zaś przemysł krajowy przejął już w ostatnich miesiącach ożywioną działalność eksportową—toteż wzmoczenie wywozu w tym dziale produkcji zyskało ostatnio bardziej na rzeczywistości.

Ogólny wywóz włókienniczy—wg danych Delegatury Państwowego Instytutu Eksportowego w Łodzi i Białymstoku oraz Zrzeszenia Eksporterów Wyrobów Włókienniczych w Bielsku—dotyczący 3 najważniejszych ośrodków przedstawiał się w roku 1938 w porównaniu z rokiem 1937 następująco:

	1937		1938		Spadek w 1938 r. w stos. do 1937 r.	
	q	tys. zł	q	tys. zł	tys. zł	% wart.
Łódzki	49 041	34 732	33 818	23 335	11 397	32
Białostocki . .	20 064	9 945	9 572	4 018	5 927	58
Bielski	9 852	5 671	9 436	5 121	550	9
Razem:	78 957	50 348	52 826	32 474	17 874	35

Porównanie tych danych z liczbami Gł. Urzędu Stat., dotyczącymi eksportu przemysłu włókienniczego przetwórczego, wykazuje różnicę w wysokości zł 8428 tys., która pochodzi stąd, iż powyższe dane nie obejmują eksportu z innych ośrodków poza łódzkim, białostockim i bielskim, a wchodzi tu w rachubę artykuły z grupy jedwabiu naturalnego, sztucznego, tkaniny techniczne, przędza i wyroby lniane, tkaniny i worki jutowe itp.

Udział okręgu łódzkiego w wywozie jest wprawdzie największy, ale w stosunku do rozmiarów produkcyjnych Łodzi i pozostałych okręgów nieproporcjonalnie mały—tym bardziej, że spadek wywozu z tego ośrodka wynosi 32%. Okrąg białostocki legitymuje się, co prawda, najpoważniejszą redukcją wywozu (58%), nie mniej jednak stan ten znajduje w zasadzie umotywowanie w płaszczyźnie wypadków siły wyższej, jak działania wojenne na Dalekim Wschodzie. Najlepszą pozycję eksportową utrzymał ośrodek bielski, wykazując wzmoczoną działalność pod kątem nie tylko rozwoju wywozu, ale i rozszerzenia jego wachlarza kierunkowego.

Z okręgu białostockiego wyeksportowano w 1938 r. tkanin wełnianych nieczesankowych 8159 q wartości zł 3460 tys., koców 642 q—zł 208 tys., płedów 78 q—zł 33 tys.; resztę stanowiła odzież oraz bereoty, stożki.

Wywóz tkanin wełnianych skurczył się poważnie w porównaniu z 1937 r., bowiem wynosił w tym okresie 15 573 q wartości zł 7 018 tys. Kierunki tego wywozu były następujące (w tys. zł): Chiny—304 (w 1937 r.—1938), Mandżuria—624 (1436), Indie Brytyjskie—413 (173), Zw. Połudn.-Afryk.—165 (1024), Irak—239 (318), Ekwador—84 (eksportu nie było). Mniejsze ilości wywieziono do Syrii, Holandii, Persji, Egiptu, Boliwii itp. Z danych tych wynika, że zmniejszenie eksportu w ub. r. spowodowane zostało gwałtowną redukcją wywozu na rynki chiński i mandżurski, jak również połudn.-afrykański. Obecne kształtowanie się eksportu do Chin wywołane zostało, jak wiadomo, działaniami wojennymi, pogorszenie zaś wywozu do Mandżurii wiąże się z reglamentacją przywozową do tego kraju. Sytuacja na rynku poł.-afrykańskim doznała pogorszenia—z jednej strony—na skutek wzmocnionej akcji dumpingowej Włoch, z drugiej zaś—z powodu nagromadzenia towarów białostockich na tym rynku w 1937 r. Pozytywne rezultaty osiągnięte zostały na rynku Indji Brytyjskich—dzięki bardziej aktywnemu opracowywaniu tego rynku; wypada nadmienić, że w Indiach Brytyjskich w 1938 r. ułokowano towarów białostockich na sumę zł 714 tys., a w latach poprzednich eksport ten był znacznie jeszcze większy. Z tych względów zwrócić baczniejszej uwagi na tego odbiorcę przez przemysł białostocki jest konieczne—zwłaszcza, że sytuacja na trzech głównych dotąd rynkach nie wypadła korzystnie dla wywozu z omawianego okręgu. Oceniając możliwości wywozowe Białegostoku w 1939 r. na podstawie obecnych zainteresowań odbiorców artykułami białostockimi, zauważyć należy, że eksport ten powinien wydatnie wzrosnąć—o ile, oczywiście, akcja eksportowa będzie należycie zorganizowana.

Odbiorcami koców w ub. r. były (w tys. zł): Syria—73, Kolumbia—105, Irak—12. Jak widać z powyższego, pozycja koców uległa w porównaniu z 1937 r. zmniejszeniu o zł 110 tys., przy czym do Kolumbii

zaznaczył się wzrost wywozu o zł 101 tys., spadek zaś przejawiał się przy wywozie na inne rynki. Dotychczasowy nieznaczny udział Białegostoku w eksporcie odzieży ulegnie, przypuszczać należy, rozszerzeniu, ze względu na inicjatywę prywatną, która w tym ośrodku dawała zawsze rezultaty pozytywne.

Wywóz okręgu bielskiego obejmował w ub. r. następujące artykuły: tkaniny wełniane 1 722 q wartości zł 2 211 tys., przędzę lnianą 4 213 q—zł 1 405 tys., stożki i kapelusze wełniane 579 q—zł 655 tys., tkaniny bawełniane 133 q—zł 209 tys., płótno żaglowe 599 q—zł 199 tys., tkaniny lniane 370 q—zł 142 tys., wyroby konopne 741 q—zł 126 tys. oraz tkaniny półwełniane, jutowe, jak również odpadki lniane i konopne. W porównaniu z ub. r. nastąpiły w tym wywozie zmiany, mianowicie: wzrosła pozycja wywozowa tkanin wełnianych o zł 195 tys., przędzy lnianej o zł 131 tys., natomiast spadł wywóz stożków i kapeluszy o zł 520 tys., tkanin lnianych o zł 339 tys., płótna żaglowego o zł 85 tys.

Ekspert tkanin wełnianych odbywał się na następujące rynki (w tys. zł): Jugosławii—996 (w 1937 r.—680), Węgier—284 (287), Argentyny—146 (310), Niemiec (b. Austrii)—125 (103), Szwajcarii—141 (36), Indyj Brytyjskich—64 (182). Ogółem rynków odbiorczych było 38, co wskazuje na duże zróżniczkowanie kierunkowe tego wywozu. Charakterystyczne jest, że gros eksportu tkanin wełnianych odbywa się na rynki clearingowe.

W dziedzinie eksportu stożków rok sprawozdawczy nie był pomyślny ze względu na niekorzystną sytuację w Stanach Zjedn. w zakresie zbytu tego artykułu. O ile na rynku tym ulokowaliśmy w 1937 r. stożków za sumę zł 306 tys.—to w ub. r. zaledwie za zł 61 tys. Rynek angielski również partycypował w odbiorze stożków polskich w stopniu niedostatecznym, gdyż wywóz do tego kraju wyniósł zaledwie zł 139 tys.—wobec zł 343 tys. w 1937 r. Z liczby

22 krajów odbiorczych—poza Anglią i Stanami Zjedn.—wchodziły w rachubę następujące ważniejsze kraje (w tys. zł): Nowa Zelandia—77, Chiny—70, Belgia—70, Zw. Pol.-Afryk.—22.

Przedzalniana znajdowała zbytnie głównie (w tys. zł): w Bułgarii—456 (w 1937 r.—510), b. Austrii—389 (158), Jugosławii—195 (227), a więc na rynkach clearingowych.

Przeciętna wartość eksportowa 1 q artykułów włókienniczych dla poszczególnych okręgów wynosiła (w zł):

Okręg	1936	1937	1938
Łódzki	612	708	690
Białostocki	350	495	420
Bielski	1 614	575	542

Z danych tych wynika, że w zakresie przeciętnej wartości eksportowej nastąpiły zmiany stosunkowo nieduże w 1938 r. w porównaniu z 1937 r. Redukcja tej wartości jest następstwem zniżki cen sprzedażnych, wywołanych zniżkową tendencją cen surowców włókienniczych.

Reasumując uwagi na temat kształtowania się wywozu włókienniczego w 1938 r., należy podkreślić, że spadek tego wywozu w ub. r. może być traktowany jako przejściowy, nie mogący wyrzucić wpływu na dalszy rozwój omawianego eksportu. Intensyfikacja wywozu włókienniczego, jak to już zaznaczyliśmy na wstępie niniejszych rozważań, jest szczególnie aktualna w dobie obecnej i powinna być realizowana jako naczelną postulat w ramach prowadzonej akcji eksportowej. Główny nacisk być powinien, wydaje się, położony na sprawę udziału w eksporcie tych firm przemysłowych, które dotychczas nie przejawiały zainteresowania wywozem, względnie przejawiały je w stopniu niedostatecznym.

St. W.

**NOWE ZASADY POPIERANIA ZBYTU KRAJOWEJ WEŁNY
A POSTULATY ROLNICTWA** — p. str. 237.

ROLNICTWO

PRZEMÓWIENIE PANA MINISTRA ROLNICTWA I REF. ROLN. JULIUSZA PONIATOWSKIEGO W SEJMIE¹⁾

Pan Poseł-sprawozdawca był łaskaw, rozważając całość trudnej sytuacji Ministerstwa Rolnictwa, położyć szczególny nacisk na to, że dla jej polepszenia, dla wyjścia z tego stanu, który niewątpliwie potrzebom Państwa i Narodu na dłuższą przyszłość nie odpowiada, konieczne jest z e s p o l e n i e r ó ż n y c h w y s i ł k ó w samego rolnictwa, wysiłków jego organizacji i wysiłków Rządu. Przyłączając się do tej tezy, muszę stwierdzić, że uznawanie słuszności tego twierdzenia nie zwalnia Rządu od współodpowiedzialności za stan polskiej rzeczywistości. Nie ulega wątpliwości, że w ostatecznym efekcie wysiłek społeczności rolniczej stanowić może najwięcej, jednak nie wydaje mi się możliwe, aby można było odpowiedzialnością za spełnienie lub niespełnienie tych nadziei obarczać jednostronnie tylko świat rolniczy.

Stwierdzając zgodnie z P. Posłem-referentem, iż porównanie naszych stosunków rolnych z innymi krajami wyraźnie daje obraz tego, jak liczne jeszcze mogą być wysiłki samej społeczności rolniczej i jej organizacji w polepszeniu jakości produkcji, w podniesieniu jej ilości, w lepszym zorganizowaniu obrotu tymi produktami—tym niemniej muszę zwracać uwagę w swym przemówieniu przede wszystkim na te prace, które podejmuje Rząd, i próbować uzasadnić, czy i w jakiej mierze przyczynia się Rząd istotnie do

polepszenia warunków ogólnych, wewnątrz których prężność naszego polskiego rolnictwa stwarza nową i lepszą rzeczywistość. Rozpocznę tym razem od p r a c y z a k ł a d ó w b a d a w c z y c h, które zbyt małe może budzą zainteresowanie opinii.

Rozpaczam od Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. Mamy tak wielkie przemiany nie tylko w potrzebach rynku, ale również w potrzebach całości gospodarstwa rolniczego, że na to, żeby móc wskazać z dostateczną dozą pewności, jakimi drogami iść należy, musimy uciekać się do badań o charakterze naukowym. Jeżeli w odniesieniu do powiększenia personelu administracji państwowej panuje na ogół dość duża niechęć, i to niechęć zrozumiała, w sensie unikania mnożenia niepotrzebnego aparatu biurokratycznego—to zdaje mi się, że w żadnej mierze nie może to być odnoszone do kadr pracowników naukowych, którzy rozszerzają nasze możliwości na przyszłość.

W rozroście preliminarza budżetowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach za kilka lat ostatnich znajdują Panowie nie tylko powiększenie sumy wydatków, ale znajdują Panowie również znaczny rozrost sił naukowych, pracujących w tym zakładzie, oraz powiększenie placówek, związanych z Instytutem Naukowym. Przez zmianę ustawy o Instytucie Naukowym, przez dalszą możliwość ingerencji Państwa co do zakresu tych prac i przez powiązanie

¹⁾ Wygłoszone na Komisji Budżetowej Sejmu w dn. 4/II 1939 r.

prac samego Instytutu z pracami badawczymi, wykonywanymi w pracowniach zakładów wyższych i na stacjach doświadczalnych, osiąga się—nie powiem, że w zakresie pełnym, ale w znacznie lepszym niż lat temu kilka—koordynację wysiłków. W ostatnich czasach założono Instytut dla Badań nad Ziemiakami i nad Żyznością Gleby, rozszerzono placówkę bydgoską, a na terenie samych Puław rozpoczęto rozbudowę zakładu weterynaryjnego. Konieczność prac, związanych z problemem zdrowotności zwierząt, doprowadziła nas do zmian organizacyjnych w centrali Ministerstwa, jak również do rozszerzenia placówek naukowych i produkujących środki lecznicze.

Następnym działem, rozwijanym w Puławach jest sadownictwo, które jest ściśle związane z intensyfikacją kultury rolniczej i musi w Polsce być znacznie rozpowszechnione.

Unikając nużenia Panów szczegółowymi liczbami, chcę wspomnieć, że w tym zakresie mamy do zaobserwowania ogromny wzrost corocznie nowopowstających sadów. Gdy kilka lat temu było 2 miliony sadzonych nowych drzew rocznie, to w ostatnich paru latach mamy 5 milionów. Równoległe do tego musi się rozwijać, oczywiście, pomoc intelektualna, a więc grupa instruktorów, pracujących nad sadownictwem, i naturalnie grupa środków technicznych, służących do należytej nad sadami opieki. Gdybyśmy wzięli czy to liczbę aparatów, zużytkowanych do spryskiwania drzew, czy ilość środków chemicznych, które na ten cel użyto, to zaobserwowalibyśmy wzrost istotnie silny, albowiem z roku na rok kilkakrotnie się zwiększający. Na pewno daje się to już odczuć i na pomniejszeniu importu owoców, który w dwóch ostatnich latach zmalał w sposób bardzo stanowczy, szczególnie jeśli chodzi o jabłka.

Otóż rozwój placówki sadowniczej wewnątrz Instytutu Naukowego w Puławach jest tym drugim—najbliższym z kolei—zamierzeniem po zakładach weterynaryjnych, będzie on musiał pociągnąć za sobą i pewien szereg wydatków. Kompletowanie sił naukowych i sił pomocniczych odbywa się już od roku.

Obok prac badawczych, wykonywanych zarówno w Instytucie, jak i przez sieć zakładów doświadczalnych, muszę wskazać na doświadczalnictwo w szerszym tego słowa znaczeniu, dokonywane w szczególności z największym naciskiem na terenie kultur roślin pastewnych. Jest rzeczą znaną, że jeśli w zakresie produkcji na gruntach ornych jesteśmy w tyle poza krajami zachodnimi, to przecież dystans ten jest jeszcze większy w zakresie łąk, pastwisk i w ogóle kultury roślin pastewnych. To zaniedbanie musiało być ze szczególnym przeto naciskiem wyrównywane—i prace doświadczalne, jak i szerokie zachęcanie rolników do przeprowadzania prac, podnoszących kulturę łąkową, oparte zostały na szczególnych wysiłkach kredytowych ze strony Rządu. Obsiewy roślin pastewnych, które są podstawą dla głównej części pożywienia zwierząt, mogą spowodować, że rolnictwo nasze zdola dorównać rolnictwu zachodniemu co do tanioci produkcji hodowlanej.

Jest rzeczą paradoksalną, że litr mleka produkujemy w Polsce o wiele drożej niż w Danii, że rywalizując z tym stałym dostawcą światowego rynku, jakim jest mleczarstwo duńskie, my właśnie, a nie oni musimy się troszczyć o zasiłki i pomoc państwową. Przyczyną tego jest przede wszystkim złe wykorzystanie produkcji roślin pastewnych i nieumiejętne wydobycie nawet

z tych zwierząt, jakie dziś mamy, odpowiedniej zdolności produkcyjnej.

Mówiąc o produkcji roślinnej ze szczególnym naciskiem chcę podnieść korzystne zmiany, jakie zachodzą w produkcji okopowych. Jeżeli w całości rozmiarów w produkcji roślinnej obserwujemy posunięcia poważne, to w produkcji okopowych są one najsilniejsze. Ten ekstensywny, zaniedbany wschód Polski, dokonuje pod tym względem kroków olbrzymich. I jakkolwiek powoduje to zmniejszenie obszarów roślin zbożowych, nie powoduje to zmniejszenia ilości produkowanych zbóż, gdyż jest to z nadwyżką wyrównywane poprzez zwiększenie plonów z ha.

Chcę zwrócić uwagę na jedną korekturę, która do tych naszych danych statystycznych, do wielkości plonów zbożowych w Polsce musi być wprowadzona na skutek nowych materiałów, jakie uzyskaliśmy poprzez kontrolę, wykonywaną na zasadzie ustawy przemiałowej. Przez szereg lat, nie posiadając bliższych danych, liczone się z tym, że konsumpcja wewnętrzna zbożowa w Polsce—dotyczy to zbóż chlebowych—miast i miasteczek wynosi 20 ÷ 22 miliony kwintali; dane, które mamy od szeregu miesięcy na podstawie ściślej rejestracji, w związku z ustawą przemiałową, wskazują na to, że tę konsumpcję określić należy na 27 miln. kwintali. Potwierdza to zdanie, które miałem zaszczyt wypowiedzieć parokrotnie w tej Izbie, że oceniam na ogół naszą statystykę rolniczą, jako statystykę, która nie odzwierciedla w całej pełni tego postępu rolniczego, który ma miejsce w produkcji.

Liczyby, dotyczące rozwoju łakarstwa, były przez P. Referenta przytoczone, chcę tylko stwierdzić, że akcja ta, oparta dotychczas o kredyty, dostarczane przez Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej—rozrasta tak silnie, że okaże się konieczne przesunięcie tej sprawy na bardziej zwykle, normalne formy kredytowania przez Bank Rolny.

Gdy mówię o sprawach łąkarskich, muszę poruszyć zagadnienie niewystarczającej produkcji nasion traw w Polsce, jakkolwiek wykazuje ona dość silny postęp. Mimo ochrony celnej produkcja nasza tak dalece nie wystarcza, że w ciągu 3 ostatnich lat import tych nasion wzrasta z 1 000 q do 5 000 q, jakkolwiek równoległe do tego produkcja krajowa z kilkuset wzrasta do 4 000 q. Naturalnie, że produkcja tych nasion jest jedną z trudniejszych i winna się ona stać typowym zakresem pracy dla gospodarstw folwarcznych.

Nie chcąc rozwijać w tej chwili zagadnienia roli warsztatów większych, poprzestaję jedynie na stwierdzeniu, że poza zwróceniem się ze strony Min. Rolnictwa do organizacji zawodowych większej własności już przed dwoma laty z bardzo natarczywym żądaniem podniesienia kultur specjalnych dla obsługi całości rolnictwa, jesteśmy w toku prac, zmierzających do ustalenia w poszczególnych działach produkcji roli większych warsztatów i potrzeb całości gospodarstwa—tak, by w niedługim czasie móc mieć ustalone do pewnego stopnia kontyngenty tych szczególnie trudnych produkcji, które musiałyby być wykonane przez własność większą w imię podstawowego założenia, którym technię i nasza ustawa o reformie rolnej. Potrzeba pewnej ilości warsztatów rolniczych większych i pozostających pod kierownictwem fachowych rolników z wyższym wykształceniem jest oczywiście pod warunkiem, że warsztaty te spełniać będą

zadania, których mała własność nie może spełnić lub wykona z wielkim trudem.

W zakresie prac, związanych z produkcją zwierzęcą, prace Państwa polegają na systematycznym oddziaływaniu na stan hodowli poprzez pomoc w zaopatrzeniu kraju w rozplodniki, poprzez oddziaływanie na standart produktów—jest to szczególnie silne w odniesieniu do produkcji maślarskiej—i poprzez oddziaływanie inwestycyjne w zakresie przedsiębiorstw, dokonujących przerobu produktów rolnych.

Działania nad owczarstwem wykazują, że o ile w zakresie hodowli owiec, ilościowo biorąc, powiększanie pogłowia ciągle następuje—to jednak ustawicznie jesteśmy bardzo dalecy od tej skali rozrostu, jaką Państwo chciałoby widzieć ze względu na dążenie do większej samowystarczalności. Nie ulega wątpliwości że ostatnie posunięcia Rządu w zakresie unormowania zbytu przyczynić się mogą do tego w sposób bardzo istotny. Tak samo duży wpływ będzie mieć na tę sprawę regulacja pastwisk, regulacja serwitutów w Małopolsce Wschodniej i zagospodarowanie pastwisk górskich.

Pomoce, świadczone ze strony Rządu w zakresie hodowli, bezpośrednio nie pochłaniają sum wielkich. Są to udziały ze strony Państwa w kosztach zakupu rozplodników kwalifikowanych, znaczniejsza część ciężarów spoczywa tu na samorządach miejscowych i te wydatki stanowią ciągle bardzo szczupłą i w niektórych zakresach pracy na pewno niewystarczającą pomoc Państwa.

Jeżeli mówię o całości zabiegów, zmierzających do podniesienia produkcji, muszę wspomnieć i o tej pomocy, którą Państwo świadczy dla aparatu oświatowego, prowadzonego przez izby rolnicze i organizacje rolnicze dla celów oświaty pozaszkolnej w rolnictwie. W budżecie znajdują Panowie dość znaczny wyraz podnoszenia skali nacisku na te zagadnienia. Prace techniczne, wykonywane przez aparat najczęściej lokalnie opłacany przez samorządy terytorialne, kierowane są i wspomagane przez izby rolnicze. Te prace techniczne w latach ostatnich przybrały na rozwoju bardzo silnie i stąd zjawily się również wielkie trudności w pozyskaniu odpowiedniego personelu, toteż w kosztach, które znajdują wyraz w budżecie, odnajdą Panowie wzmocnione pozycje, zmierzające do szkolenia instruktorów. Nie będę się zatrzymywał nad metodami tej pracy, ograniczając się do stwierdzenia, że polegają one przede wszystkim—poza kursami—na prowadzeniu pewnych okręgów ćwiczebnych, gdzie młodzi ludzie, posiadający wykształcenie szkolne, przechodzą do pewnej praktyki, przygotowania do tych zadań, jakich wymaga od nich zawód doradcy i kierownika postępu technicznego w gospodarstwie drobnym.

Rozrost organizacyj rolniczych, które mają ogromne znaczenie dla przygotowania rolnika do zbiorowego wysiłku w zakresie podniesienia warsztatu swej produkcji, w latach ostatnich jest szczególnie silny w kołach gospodyń wiejskich. Z tą ilością rozrostu, którą ta organizacja wykazuje, żadna inna równać się nie może. To jest wyraz bardziej wszechstronnego, bardziej pełnego życia wsi i uwzględnienia potrzeb rodziny, potrzeb domu, potrzeb gospodarstwa domowego w sposób równoległy do potrzeb warsztatu. W organizacjach, obejmujących już wła-

ścicielei, kierowników warsztatów drobnych, więc w kołkach rolniczych, rozwój jest bardzo nierównomierny. Sądzielnice, które znamionuje przyrost członków w tych organizacjach bardzo silny. Na szarym końcu znajduje się Małopolska Wschodnia, dla której organizacja rolnictwa jest tak przecież ważna.

Środki, jakimi rozporządza Min. Rolnictwa na pomoce izbom rolniczym i organizacjom dobrowolnym, są wymienione w dziale 3 budżetu. Środki te są mniej więcej utrzymane na dotychczasowym poziomie—z powiększeniem jedynie w dziale przysposobienia rolniczego, które stanowi akcję o szczególnej wadze, o której Panowie już od P. Pośła-referenta słyszeli. Powiększenie tej akcji prowadzić nas musi do możliwie daleko idącego zastępowania przez to przysposobienie szkolenia, niedostatecznie rozległego w szkołach rolniczych, albowiem—jak wiadomo—ilość szkół rolniczych w dalekiej mierze nie odpowiada tym potrzebom, które Polska w tym zakresie musi stawiać. O ile w latach kryzysowych samo wypełnienie tych szkół szwankowało, to lata ostatnie przynoszą bardzo dobre wypełnienie dotychczasowych ram szkolnych i wskazują wyraźnie na potrzebę dalszego rozszerzenia.

Działanie, związane z podniesieniem kultury rolniczej, wiąże się w sposób niezmiernie ścisły i nierozłączny z całą naszą pracą w zakresie regulacji rolnych. Muszę stwierdzić, że stopniowo Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej, mający za zadanie regulację agrarną, w coraz większej mierze w wydatkach swoich i w wysiłkach swoich staje się podstawą dla urzędzeń rolnych w sensie pełnym, w sensie najszerszym. A zatem powiązanie prac agrarnych z melioracjami, z zabudową staje się już dziś pokaznym od-cinkiem rzeczywistości, i oczywiście koszt tych zabiegów musi bardzo silnie powiększać.

Prace, związane z melioracją, dokonywaną przez komasację, wchodzi w ogólnie koszty komasacyjne—jeżeli chodzi o pracę techników melioracyjnych i nadzór nad tymi pracami, natomiast same czynności wykonywane są przez zainteresowanych w trybie, nakazanym ustawą o szarwarku. Szwankuje w sposób wybitny skala pomocy, jaką jesteśmy w stanie otoczyć nowo skomasowane gospodarstwa w zakresie potrzeb budowlanych. Jeżeli dwa lata ostatnie dają nam około dziewięćdziesiąt parę tysięcy gospodarstw rocznie, kończących komasację, to na podstawie naszych dość szczegółowych danych, musimy wychodzić z założenia, że ponad $\frac{1}{3}$ tych gospodarstw przebudowuje się, przenosząc swoje osiedla, a zatem, jak obecnie, trzydzieści parę tysięcy gospodarstw rocznie musi znieść swoje budowle i przesunąć je na inne miejsce. Gdybyśmy tym gospodarstwom przychodzili z pomocą kredytową, bardzo nawet szczupłą, wynoszącą zł 300 na gospodarstwo, mielibyśmy już ponad zł 9 miln. rocznie tej najkonieczniejszej, minimalnej pomocy kredytowej na to, aby móc ułatwić zadanie przeniesienia całego osiedla. Zdaje sobie Wysoka Komisja sprawę z tego, że zakres potrzeb, oceniony na zł 300 czy zł 400 przy przeniesieniu całości budowli, jest, właściwie mówiąc, pomocą więcej niż skromną, albowiem wystarczyć może jedynie na zakup pewnych artykułów przemysłowych, a więc gwoździ, szkła, żelaza, potrzebnych dla skonstruowania budynku w innym miejscu. Ale nawet i ten zakres pomocy nie jest przez nas wykonywany, albowiem środki, którymi operujemy, pozwalają na zaspokojenie około połowy potrzeb.

Podobnie w zakresie zabudowy gospodarstw osadniczych rzeczywistość do tego zmusiła, żeby nowotworzone gospodarstwa osadnicze w sposób szybszy niż dotychczas były do czynnej produkcji doprowadzone. Polska nie jest w stanie znieść tego długiego procesu, który przechodził dawniej osadnik, aklimatyzując się na nowym miejscu i powoli własnym wysiłkiem uruchamiając to nowe gospodarstwo. Przyspieszenie uaktywnienia tych nowych osad zależy w olbrzymiej mierze od wkładu budowlanego. Jeżeli ten wkład jest dokonany w sposób łatwy, oparty na pomocy Państwa, to wówczas energia osadnika jest skierowana do zabudowania działki, a nie do budowania z trudem swoich budynków. Działanie Państwa w tym kierunku skoncentrowane jest na trzy województwa, mianowicie: poznańskie, pomorskie i tarnopolskie. Poza tymi trzema województwami, bezpośrednio zabudowy Rząd nie prowadzi, udziela niestety tylko tu i owdzie niewielkich kredytów.

Przeglądając Panów, dopatruję się poważnego znaczenia w tym zbiegu rzeczy, który zachodzi w programowych działaniach naszych w latach 1934 ÷ 1938 i w latach osiemdziesiątych w Niemczech. To jest rzeczywistość. Nie możemy i nie powinniśmy oddawać się złudzeniu, że bez wyrównania tej przeszłości będziemy mogli dzisiaj stawać do rywalizacji i wzorować się na ich ostatnich krokach, jeżeli nie spełnimy tego, co oni spełnili przed pół wiekiem.

I oto te proste zadania usprawnienia struktury rolniczej, dokonania melioracji i podniesienia tych i owych kultur, dokonania tych zabiegów najkonieczniejszych, muszą być stale i systematycznie traktowane jako podstawowa praca na długi dystans, i jeszcze—niestety—przez długi okres czasu ze strony Rządu jako praca na długiej fali.

Jeżeli kładę nacisk na te działania na fali długiej, to nie znaczy wcale, abym się miał uchylać od stwierdzenia konieczności działań bardziej doraźnych i bardziej bezpośrednio skierowanych do dopomoczenia rolnictwu w tym ciężkim okresie, w jakim się teraz znajduje. Działania te znajdują głębokie uzasadnienie w tym stanie rzeczy, jaki rolnictwo polskie w ostatnim roku przechodziło. Już P. Referent wspominał, że ogólny dochód rolnictwa, jeżeli nawet w roku bieżącym będzie utrzymany na poziomie, zbliżonym do roku poprzedniego, to jednak różni się od kilku lat przeszłych tym, że nie daje żadnego awansu—wówczas gdyśmy poprzednio mieli ten awans dość istotny. Jeżeli w toku lat pięciu z ogólnego dochodu rolniczego, wynikającego ze sprzedaży produktów rolnych i ocenianego przed kilku laty na mniej więcej zł 1 600 miln., przeszliśmy w roku zeszłym na dochód, który może być oceniany na zł 2·5 mild., to rok bieżący daje nam zahamowanie awansu, daje nam zaledwie w najlepszym wypadku utrzymanie dotychczasowej pozycji. Ta luka, która zaszła na skutek pogorszenia cen zbożowych, wyrwała z gotówkowego dochodu rolniczego sumę zł 100 ÷ 120 miln. Powiększenie sprzedaży w zakresie produktów hodowlanych, powiększenie sprzedaży w zakresie roślin przemysłowych, a więc roślin oleistych, buraków, daje pewne wyrównanie, które szacujemy na zł 80 ÷ 100 miln. Być może, że do końca roku—mówię o latach gospodarczych, licząc od sierpnia do sierpnia—to wyrównanie zbliży się do tej sumy, która jako strata w zakresie zbożowym zachodzi.

Wydaje się jednak być pewnym, że ponad tamtą sumę nie przejdziemy, że—co najwyżej—uzyskamy wyrównanie. Przy równoległym wzroście obciążeń z tytułu obsługi długów, jest rzeczą niewątpliwą, że pogorszenie stanu rolnictwa w tym roku zaszło wyraźnie. Wysiłki ze strony Państwa, zmierzające do przeciwstawienia się temu uderzeniu, temu wstrząsowi, jakiego rolnictwo doznało, biegły przede wszystkim w kierunku złagodzenia wstrząsu na odcinku cen i zbytu, a więc równie dobrze przez oddziaływanie na ilość zbytu, na rynku zbytu zagranicznego, jak i przez oddziaływanie na ceny. Oddziaływanie to, dokonywane równolegle i poprzez układy z państwami, kupującymi od nas towary, i poprzez pomoce eksportowe, doprowadziły nas do tego, że rejestrujemy silne zwiększenie wartości pozycji eksportowych w produkcji zwierzęcej, że możemy zarejestrować wreszcie brak zmian w cenach, po których te produkty zwierzęce sprzedajemy. Na odcinku zbożowym wprowadzić odskoczyliśmy dość znacznie od tego poziomu, któryby się ukształtował, gdyby pomoc Państwa nie przyszła, ale nie mniej dalecy jesteśmy od cen, które mogłyby rolnictwu zapewnić niepamięszanie się jego dochodów na sprzedawanych przez nie artykułach roślinnych.

Sumy, które Państwo mobilizuje na kampanię, sięgają zł 50 miln. Pogotowiem drugim, przeznaczonym dla popierania zbytu produktów zwierzęcych, była suma budżetowa, wynosząca zł 12·5 miln. Sumę tę w tym roku przekroczyliśmy dzięki możliwości zacierpnięcia ze środków pozabudżetowych.

W zakresie zbóż pragnę stwierdzić, że wysiłki doraźne mogą pomniejszać wstrząs, pomniejszać uderzenie, doznawane przez dochodowość rolnictwa, oczywiście w żadnym razie nie powinny wyczerpywać dalszej planowej działalności Rządu nad unikaniem tego rodzaju wstrząsów. I tutaj wysuwa się na czoło konieczność dokonywania inwestycji w takim zakresie, który pozwoliłby Polsce iść z większymi zasobami z roku na rok, łagodzić skoki cen w okresie każdorocznym, który pozwoliłby robić te zapasy w latach, gdy zboże w Polsce jest tanie, a zbywać je, gdy jest drogie, który pozwoliłby, wreszcie, normalnie i w sposób współczesny zorganizować obrót zbożem—tak, by można było o jego opanowaniu przy dalszej ingerencji ze strony Państwa myśleć.

Działem, ściśle związanym z pracami nad obrotem artykułów rolniczych, jest i pewna część pracy naszego nowego aparatu aprowizacyjnego. Jest rzeczą oczywistą, że praca tego aparatu rozpada się na dwa główne składowe elementy, a więc na prace, zmierzające do przygotowań, związanych ściśle z obronnością Państwa, i na prace, zmierzające do ogólnego usprawnienia obrotu i zdolności dostawczej rynku krajowego. Dla wykonywania tych ostatnich prac—sieć przygotowanych pracowników winna istnieć w całym kraju. Jest to powód, dla którego spotkają Panowie w dziale osobowym dość poważny rozrost w budżecie Min. Rolnictwa.

W działach innych—w działach, związanych z tą troską o ogólny poziom oświatowy rolnictwa w Polsce—nie znajdują Panowie zmian budżetowych poważniejszych prawie żadnych. Min. Rolnictwa przy czynia się w pewnej mierze do tego, żeby praca w oświacie pozaszkolnej mogła być na odpowiedniej skali utrzymana,

Państwowy Instytut Kultury Wsi, który budżetowo się nie zmienia i w roku następnym, jest w stanie wykazać się już w roku ubiegłym swymi pierwszymi pracami i nie wątpię, że w okresie krótkim, kilku lat, stanie się on pozycją równie niezbędną do ogarnięcia całości zjawisk, dziejących się na polskiej wsi, jak się stał placówką Wydział Gospodarstw Drobnych wewnątrz Instytutu Puławskiego. Tak, jak dorobku tamtej placówki nikt nie jest w stanie pominąć, gdy pragnie osiągnąć obraz gospodarki wsi polskiej, tak samo sędzę, że prace Instytutu przyczynią się waleśnie do tego, ażeby oświetlić obraz przemian psychicznych, umysłowych i całości kultury, jakie na wsi zachodzą.

Ogólne moje uwagi o budżecie wprowadzają się przeto do tego, że zmiany personalne, które mogą Panowie dostrzec, wyłączenie niemal dotyczą prac technicznych w dziale melioracji i urzędzeń rolnych obok grupy pracowników, która zostaje wprowadzona dla celów aprowizacyjnych. W dziale pomocy dla prac oświatowych i kształcenia w rolnictwie znajdują Panowie utrzymanie olbrzymiej większości pozycji i małe powiększenia, dotyczące przysposobienia rolniczego i pomocy organizacjom rolniczym. W dziale prac agrarnych, po-

mimo pomniejszenia dotacyj Państwa, dzięki zwiększeniu wpłat ze strony samych zainteresowanych, czyli dzięki zwiększeniu własnych funduszy, Fundusz Obrotowy mamy utrzymany na dotychczasowym poziomie. Wreszcie, w dziale prac nad usprawnieniem zbytu artykułów rolniczych, a więc w dziale inwestycyjj, zmierzających do usprawnienia, znajdują Panowie pomniejszenia, które Rząd uzasadnia tym, że po raz pierwszy równoległe do pozycji budżetowych liczy na uzyskanie poprzez ustawę inwestycyjną możliwości kredytowych świadczeń na ten dział pracy.

W tym planie 3-letnim odnajdą Panowie sumę zł 15 miln., która obok pozycji, znajdującej się w budżecie, na ten cel służyć miała. Wreszcie, jeżeli chodzi o dział melioracyjny, to tutaj mimo utrzymania prawie że na równi z zeszłym rokiem pozycji budżetowej muszę stwierdzić, że zawiera ona w pierwszym rzędzie pokrycie zobowiązań poprzednich, a więc spłatę na rzecz robót kredytowych, które były wykonane w ostatnich latach, nie zawiera natomiast sum na nowe prace melioracyjne, czyli tutaj całkowicie liczy się na ustawę inwestycyjną. Podobnie i w zakresie prac agrarnych szereg prac kredytowych zarówno w zakresie zabudowań, jak i pomocy komasacyjnej przesunięto do ustawy inwestycyjnej.

NOWE ZASADY POPIERANIA ZBYTU KRAJOWEJ WEŁNY A POSTULATY ROLNICTWA¹⁾

Chociaż wełna była pierwszym surowcem, który objęta stosowana w ostatnich latach polityka preferencyjna w stosunku do surowców rolniczych krajowego pochodzenia (uchwała Komitetu Ekonomicznego Ministrów z 1931 r.), przyznać trzeba, że zasady, na których opierała się dotychczas polityka preferencji w stosunku do wełny, nie dawały w pełni pożądanego rezultatu i w zakresie wełny nie obserwujemy tego postępu, jaki możemy stwierdzić np. w zakresie tłuszczów, z nasionami oleistymi na czele.

Nie będziemy przypominać tu historii ewolucji zasad, stosowanych w zakresie preferencji wełny, a poprzestaniemy jedynie na omówieniu ostatnio obowiązującej ich formy oraz na przypomnieniu postulatów rolnictwa w tym względzie (opierając się na wytycznych, opracowanych przez grupę rolniczą Podkomisji Wełnianej Komisji Surowców), aby na tym tle ocenić, jak dalece wprowadzone obecnie nowe zasady polityki preferencyjnej w stosunku do wełny uwzględniają postulaty rolnictwa.

Omawiane zasady zostały opracowane przez zainteresowane Ministerstwa na podstawie materiałów, dostarczonych przez przemysł i rolnictwo. Przy tym punktem wyjścia było stanowisko przemysłu, skorygowane w oparciu o poglądy rolnictwa.

*

W ostatniej fazie polityka preferencyjna w zakresie wełny opierała się na następujących 3 głównych podstawach:

1.—Wełna krajowa miała stanowić 60%-ową domieszkę do wszystkich materiałów, dostarczanych instytucjom rządowym i samorządowym. W praktyce ograniczono się do tego, iż fabryki, otrzymujące zamówienia, udowodniały jedynie posiadanie przez nie świadectw krajowego pochodzenia wełny na wymagane 60% domieszki wełny. Konieczność tolerowania takiego załatwienia podyktowana była tym, że dotychczasowa produkcja krajowej wełny nie dawała potrzebnych ilości wełny odpowiedniego gatunku. Mianowicie, do dostaw rządowych i samorządowych (gros materiałów odbiera wojsko) potrzebne są wełny średniej grubości, tymczasem w Polsce produkuje się przeważnie albo wełny najcieńsze, albo bardzo grube. Pierwsze pochodzą z hodowli rasowych owiec (wielkiej własności i gberskich gospodarstw Wielkopolski i Po-

morza), grube zaś wełny przeważnie z pospolitych ras owiec gospodarstw małorolnych, przede wszystkim ze wschodu i południa kraju. Utrzymywanie fikcyjnej domieszki wełny zmuszało jednak przemysłowców do nabywania wełny krajowej, co przyczyniało się do umożliwienia jej zbytu. Z czasem jednak przepis powyższy odgrywał coraz słabszą rolę; coraz większe zaś rozmiary przybierał handel świadectwami krajowego pochodzenia wełny—tak, że uznano za konieczne położyć temu kres.

2.—Świadectwa krajowego pochodzenia wełny, wystawiane przez Targi Poznańskie na podstawie zaświadczeń rolników, potwierdzonych przez gminy i izby rolnicze, były drugim filarem dotychczasowego systemu. Świadectwa powyższe miały służyć za dowód krajowego pochodzenia wełny, użytej jako domieszka przez przemysłowców do dostaw rządowych i samorządowych. Pomimo istnienia tak skomplikowanego systemu sprzedaży krajowej wełny i jej weryfikacji—przez cały rok 1937 i rok 1938 tworzyły się bardzo poważne stocki krajowej wełny. Zdarzały się jarmarki, na których w ogóle nie dochodziło do sprzedaży wełny z licytacji. Stan powyższy był bardzo trudny do wytlumaczenia, skoro się zważy, że krajowa wełna stanowi zaledwie ok. 5% importu i jeżeli się weźmie pod uwagę, że wysoka, bo 60%-owa, domieszka krajowej wełny do dostaw publicznych stwarzała możliwości zbytu dla całkowitych ilości krajowej wełny, dostającej się do obrotów handlowo-przemysłowych. Bez rezultatów przeszły też wezwania Rządu, kierowane pod adresem przemysłu włókienniczego o zakup krajowej wełny.

3.—Dlatego też postanowieniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu wprowadzono tzw. wiązanie zakupów krajowej wełny z przywozem wełny zagranicznej. Przydział pozwoleń przywozowych dla przemysłu włókienniczego uzależniono od uprzedniego zakupu krajowej wełny. Wynikiem tego zarządzenia było wykupienie całej niemal ilości krajowej wełny, zgromadzonej na jarmarku w dn. 15/VII 1937 r. Jednak już następny jarmark zawiódł dla tej przyczyny, że już przed jarmarkiem dokonano rozdziału pozwoleń przywozowych, wzywając jednocześnie przemysł do dokonywania zakupu wełny. Ponowne wprowadzenie wiązania miało ten skutek, iż parę następnych jarmarków udało się. Wiele spośród dalszych jednak znowu nie dawało zadowalających rezultatów¹⁾. Pomimo tych trudności obrót krajową wełną na jarmarkach

¹⁾ P. również art. „Popieranie zbytu wełny krajowej” („Polska Gospodarcza” zesz. 5/1939, str. 186).

¹⁾ Szczegóły w tym względzie można znaleźć w broszurze, wydanej ostatnio przez Targi Poznańskie pt. „Jarmarki wełny w Poznaniu”.

wzrósł i nie dopuszczono do spadku cen wełny. (W ostatnim roku na blisko 1-3 mln. kg wełny weryfikowanej—585 tys. kg przeszło przez aukcje w Poznaniu, a 200 tys. kg—przez magazyny Bazarów Przemysłu Ludowego, których Centrala prowadzi aukcje w Białymstoku. Cena na ostatnim jarmarku w przeliczeniu na wełnę praną przekraczała zł 10 za 1 kg).

*

Wychodząc z założenia, iż zagadnienia stosowania surowców krajowych wymagają długodystansowych środków polityki gospodarczej, grupa rolnicza Podkomisji Wełnianej w opracowanych przez siebie wytycznych, zmierzających do ilościowego i jakościowego podniesienia hodowli owiec i produkcji wełny, proponowała zastosowanie następujących środków, które—jej zdaniem—miały doprowadzić do osiągnięcia powyższych celów:

1.—Zużycie krajowej wełny przez przemysł i obrót wełną normowałaby ustawa o przemyśle stosowania krajowych surowców wraz z rozporządzeniami wykonawczymi. Rolnicy przywiązują dlatego tak wielką wagę do ustawowego uregulowania zagadnień surowcowych, że ustawa daje podstawy formalno-prawne dla akcji forsowania produkcji i przerobu krajowych surowców. Poza tym ustawa zawiera w sobie elementy stałości i pewności—tak niezbędne dla rozwoju produkcji surowców rolniczych. W rolnictwie bowiem z reguły operuje się wieloletnią fazą produkcji. Podjęcie lub zaniechanie jej z dnia na dzień jest niemożliwe.

2.—Wełna, importowana do kraju pod wszelkimi postaciami, miałaby być obciążona specjalnymi opłatami, ustalonymi w takiej wysokości, aby z funduszy, stąd powstałych, można było pokryć wydatki, związane z premiowaniem krajowej wełny, popieraniem hodowli owiec, niezbędnymi pracami naukowymi, opracowaniem standartów i odpowiednią organizacją obrotu wełną. Wpływy, pochodzące z omawianych opłat, miałyby być przekazywane na rzecz specjalnego funduszu popierania hodowli owiec i produkcji wełny.

3.—Racjonalizację obrotu krajową wełną miałaby ująć w swoje ręce centrala, której zostałyby powierzone m. in. czynności, związane z premiowaniem zużycia krajowej wełny przez przemysł. Premie miałyby być ustalone w takiej wysokości, aby wyrównywały różnicę pomiędzy cenami wełny krajowej i zagranicznej. Przy pomocy premiowania lepszych gatunków wełny miał być zrealizowany, powszechnie wysuwany i doceniany, postulat podniesienia jakości krajowej wełny i dostosowania jej do potrzeb przemysłu.

*

W wyniku blisko 3 lata trwającej dyskusji, prac i doświadczeń opracowano nowe zasady popierania zbytu krajowej wełny, nad których realizacją ma czuwać Ministerstwo Przemysłu i Handlu, któremu powierzone jest prowadzenie polityki surowcowej.

Wedle nowego systemu popierania zbytu krajowej wełny:

1.—Wełna ma być objęta stosowaną wobec innych surowców (textura, kotonina, ker, olej lniany) zasadą uzależniania przywozu surowców zagranicznych od zakupu, względnie przerobu surowców krajowych. Zasadę powyższą, wprowadzoną—jak widzimy—w stosunku do szeregu innych surowców krajowych, ma realizować Ministerstwo Przemysłu i Handlu. W związku z powyższym zniesiony zostanie obowiązek domieszki krajowej wełny do dostaw rządowych i samorządowych, wobec czego skasowane zostaną dotychczasowe świadectwa krajowego pochodzenia wełny i zastąpione przez faktury aukcji wełnianej, które staną się dowodem zakupu krajowej wełny, upoważniającym do otrzymania pozwoleń przywozowych na wełnę zagraniczną. W ten sposób koszty, związane z akcją preferencyjną w stosunku do wełny, a wyrażające się dotychczas w płaceniu wyższej ceny za dostawy rządowe i samorządowe, zawierające domieszki krajowej wełny (świadectwo), zostaną równomiernie rozłożone na całość zużycia wełny.

2.—Preferencje, płynące z powiązania zakupów krajowej wełny z przywozem zagranicznej, będą dotyczyły tylko wełny, sprzedawanej na aukcjach. Nabywanie więc wełny poza aukcjami, względnie produkowanie jej we własnych majątkach przemysłowców wełnianych—nie będzie upoważniało do zakupu odpowiedniej ilości wełny zagranicz-

nej¹). Wszystkie zakłady przemysłowe, importujące wełnę, będą zobowiązane do zakupu odpowiedniej ilości krajowych surowców na podstawie rozdzielnika, obejmującego całkowite ilości krajowej wełny, przewidywanej przez Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln. do zbytu w przemyśle włókienniczym. Jako sankcje za nienabycie odpowiedniej ilości wełny, przypadającej na dany zakład, przewiduje się potrącanie kontyngentu wełny zagranicznej w ilości, stanowiącej 10-krotną niezakupioną wełnę krajową. Stosunek pomiędzy wełną produkowaną w kraju i importowaną wynosi 1:20. Dla zapewnienia więc zbytu całkowitych ilości krajowej wełny powinno by się teoretycznie przewidywać sankcje w postaci 20-krotnego potrącania; przyjęcie 10-krotnej podtyktowane zostało chęcią ujednostajnienia sankcyj, które w stosunku do tetry wynosiły właśnie tyle.

3.—Dostawcami wełny na aukcje mogą być tylko producenci rolni, organizacje i spółdzielnie rolnicze oraz spółdzielnie rolniczo-handlowe, upoważnione przez Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln., oraz firmy handlowe, upoważnione przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu (handel kwalifikowany), przy czym te organizacje, spółdzielnie i firmy zobowiążą się nabywać wełnę bezpośrednio u rolników przy pomocy własnego aparatu i poddadzą się kontroli ksiąg co do cen, płaconych za wełnę w terenie. Dowodem rolniczego i krajowego pochodzenia wełny na aukcji będą nadal deklaracje rolników, potwierdzane przez zarządy gminne i izby rolnicze—z tym, że w stosunku do organizacji rolniczych może być ustalony inny system, za który odpowiedzialność ponosiłyby izby rolnicze.

4.—Wełna, która ma być przedmiotem sprzedaży na aukcjach, będzie sklasyfikowana każdorazowo przed daną aukcją przez rzeczoznawców, działających z ramienia Komitetu do Spraw Wełny, według zasad, jakie zostaną oddzielnie ustalone dla wszystkich rodzajów wełny.

5.—Omówione wyżej zasady popierania zbytu krajowej wełny mają zagwarantować rolnictwu opłacalne ceny, przy czym ustalono dolną granicę, poniżej której ceny nie mogą zejść, na poziomie co najmniej o 25% wyższym od ceny światowej. Górna granica cen nie została ustalona. O poziomie ceny minimalnej decydować będzie Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln. w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu. Za optymalne są uważane ceny, osiągnięte na ostatnim jarmarku w Poznaniu.

Wełna—w odróżnieniu od zbóż i bydła—należy do tej grupy artykułów rolniczych, których cena wewnątrz kraju może być ukształtowana stosunkowo łatwo na poziomie wyższym od cen światowych, opłacalnym dla rolnictwa²). Artykułów takich mamy niezbyt wiele. Przeważnie są nimi te, na które—względnie na podobne którym (zastępowalność) artykuły—zapotrzebowanie kraju nie jest pokrywane całkowicie przez krajową produkcję.

Oprócz scharakteryzowanych pokrótce wyżej głównych zasad, na których mają się opierać preferencje w stosunku do krajowej wełny, przewiduje się szereg postanowień szczegółowych i ściśle wykonawczych. Tu jeszcze chcielibyśmy wyjaśnić, że nie może być obawy dyskwalifikowania pewnych ilości krajowej wełny—z uwagi na to, że klasyfikacja ma obejmować wszystkie rodzaje i gatunki wełny, i że gorzej przygotowane partie wełny mogą być dyskryminowane jedynie pod względem ceny.

Nowe omówione wyżej zasady popierania zbytu wełny krajowej są—wydaje się—tak skonstruowane, żeby rzetelne, dobre ich wykonanie mogło doprowadzić do pożądanego uregulowania zagadnienia krajowej wełny, natomiast—oczywiście—opaczna i niewłaściwa ich interpretacja i realizacja mogłaby przyczynić się raczej do pogłębienia chaosu w tej dziedzinie.

Reasumując, należy podkreślić z całym naciskiem, „że platoniczna propaganda na rzecz owczarstwa i sama praca techniczno-terenowa (w gospodarstwach rolnych) bez zasadniczych i kapitalnych bodźców w postaci zwiększenia funduszy na wzmocnienie akcji (owczarskiej),

¹ Przepis ten do pewnego stopnia upośledza tych, którzy kupowali krajową wełnę bez przymusu, tym niemniej względy techniczne zmuszają do takiego rozwiązania sprawy.

² Por. ref. Dyr. Cz. Bobrowskiego: „O polityce cen rolniczych” („Polska Gospodarcza” zes. 5/1939, str. 192).

przede wszystkim w postaci korzystnego ukształtowania koniunktury na produkty chowu owiec, nie zdołają sprostać zadaniu podciągnięcia na właściwy, z punktu widzenia obronności kraju, poziom samowystarczalności w zakresie surowców owczych¹⁾). Pod tym kątem widzenia należy też rozważać wprowadzone obecnie zasady popierania zbytu krajowej wełny.

P. K.

HANDEL

HANDEL ZAGRANICZNY

WYWÓZ TRZODY CHLEWNEJ I PRZETWORÓW MIĘSNYCH W ROKU 1938

Ostateczne wyniki eksportu trzody chlewnej, a zwłaszcza przetworów mięsnych, w 1938 r. zależały od szeregu okoliczności specjalnych dla tego roku, w których dwie wywarły wpływ decydujący. Zwiększenie produkcji amerykańskiej było bezpośrednim powodem zmniejszenia polskiego wywozu szynek i innych przetworów mięsnych na ten rynek—tak, jak zmniejszenie produkcji angielskiej oraz trudności w produkcji duńskiej i kanadyjskiej, wyrażające się w mniejszych dostawach bkonu do Anglii przyczyniły się do poważnego wzrostu eksportu bkonowego ponad normalny kontyngent. Podobny skutek wywarły dwa inne zjawiska, mianowicie: niepokoje wojenne w II połowie roku sprawozdawczego oraz zaraza pryszczycy; pierwsze—wzmogły krótkotrwałe zapotrzebowanie na różnego rodzaju konserwy mięsne, pryszczycza zaś spowodowała zupełne zaprzestanie wywozu mięsa wieprzowego mrożonego do Stanów Zjedn. Przyłączenie Austrii do Rzeszy było przyczyną poważnego nadkontyngentowego eksportu świń żywych do Wiednia (do dn. 31/VIII wymiana polsko-austriacka dokonywana była niezależnie od wymiany polsko-niemieckiej), podobnie—wejście w życie z dniem 1/IX nowego układu gospodarczego polsko-niemieckiego wpłynęło na ogólny wzrost wywozu świń żywych i bitych w ramach powiększonych kontyngentów eksportowych. Okolicznością, która nie wywarła jeszcze wpływu w 1938 r. na polski eksport hodowlany, ale której niewątpliwie wpływ wystąpi już w roku bieżącym—było zawarcie układu handlowego angielsko-amerykańskiego z datą wejścia w życie od 1/I b. r. Bezpośrednim skutkiem tego układu jest rozdział dotychczasowej angielskiej kwoty bkonowej, obejmującej wszelkie przetwory mięsa wieprzowego, na oddzielną kwotę bkonową i oddzielną kwotę szynek peklowanych. Niewątpliwie, pozycja Stanów Zjedn. na angielskim rynku mięsnym będzie ulegała stalemu wzmocnieniu. Obok przywilejowanego stanowiska (91·15%) w zakresie zbytu szynki peklowanych wzmocnieniu tej pozycji będzie sprzyjało zniesienie dotychczasowego (10% ad valorem) cła importowego na smalec, którego głównym dostawcą są Stany Zjedn.

Wspomniane wyżej okoliczności specjalne wywarły, oczywiście, także odpowiedni wpływ na ruch cen, co szczególnie uwidoczniło się w II półroczu. Normalny ruch cen na trzodę chlewną na rynku krajowym, wyrażający się niskim ich poziomem w miesiącach zimowych i wiosennych, wzrostem w okresie letnim (żniwa) i ponownym spadkiem w miesiącach jesiennych—uległ jedynie małemu odchyleniu, w związku bowiem z naprężoną sytuacją polityczną na jesiń—panowała dość mocna tendencja na żywiec, która osłabła dopiero w listopadzie, podczas gdy w okresie normalnym spadek tych cen daje się obserwować już we wrześniu. Poważny wpływ na kształtowanie się cen na rynku krajowym miał zwiększony eksport do Niemiec, zwłaszcza jeśli chodzi o towar ciężki. Niewątpliwie, również zaraza pryszczycy wpłynęła poważnie na ceny, przy czym wpływ ten wyraził się różnorodnie—o ile bowiem w powiatach, zamkniętych do wywozu, powodował niższą cenę, o tyle w powia-

WYWÓZ TRZODY CHLEWNEJ I PRZETWORÓW MIĘS-
NYCH W ROKU 1938 — p. niżej.

PODSTAWOWA CENA ZA SPIRYTUS NA KAMPANIĘ
1938/39 — p. str. 256.

REJESTR EKSPORTERÓW WŁÓKNA LNIANEGO — p. str. 245.

tach, wolnych od zarazy, pryszczycza była przyczyną koncentracji popytu, wywołując tym samym wyższą cenę.

Ceny na bekony w Londynie kształtowały się dość korzystnie — z wyjątkiem kilku tygodni w listopadzie, kiedy ceny spadły bardzo znacznie.

Poniższe zestawienie ilustruje—orientacyjnie—ruch cen na świnie mięsne w okręgu Lwowskiej Izby Przemysłowo-Handlowej oraz na polskie bekony w Londynie:

Miesiąc	Świnie		Bekony	
	1937	1938	1937	1938
	gr za 1 kg		sh za cwt.	
Styczeń . . .	65 ÷ 75	60 ÷ 70	71 ÷ 87	77 ÷ 86
Luty . . .	65 ÷ 75	60 ÷ 70	71 ÷ 80	80 ÷ 93
Marzec . . .	70 ÷ 85	55 ÷ 70	71 ÷ 86	80 ÷ 95
Kwiecień . . .	70 ÷ 85	60 ÷ 70	79 ÷ 88	90 ÷ 97
Maj . . .	70 ÷ 80	60 ÷ 70	78 ÷ 88	83 ÷ 95
Czerwiec . . .	65 ÷ 80	60 ÷ 75	73 ÷ 84	83 ÷ 96
Lipiec . . .	65 ÷ 75	60 ÷ 75	79 ÷ 84	93 ÷ 104
Sierpień . . .	75 ÷ 85	65 ÷ 80	92 ÷ 100	86 ÷ 88
Wrzesień . . .	75 ÷ 90	60 ÷ 80	92 ÷ 100	89 ÷ 93
Październik . . .	70 ÷ 85	60 ÷ 75	81 ÷ 90	83 ÷ 93
Listopad . . .	60 ÷ 85	55 ÷ 75	81 ÷ 96	75 ÷ 86
Grudzień . . .	65 ÷ 75	55 ÷ 70	84 ÷ 90	85 ÷ 91

Duża podaż towaru krajowego na rynku amerykańskim wywołała potrzebę dostosowania cen na polskie szynki do ogólnego ruchu cen towarów mięsnych w Stanach Zjedn. Tymczasem ceny na trzodę chlewną (w słabszym stopniu—na mięso i produkty mięsne) w Stanach Zjedn. wykazywały stały spadek. Świnie mięsne w Chicago notowane były (w \$ za 1 cwt.): w styczniu 6·75 ÷ 8·75, w lutym 7·65 ÷ 9·20, w marcu 8·60 ÷ 9·85, w kwietniu 7·90 ÷ 8·95, w maju 7·50 ÷ 8·95, w czerwcu 8·20 ÷ 9·35, w lipcu 8·10 ÷ 10·15, w sierpniu 7·25 ÷ 9·10, we wrześniu 8·10 ÷ 9·30, w październiku 7·10 ÷ 8·55, w listopadzie 7·30 ÷ 7·80 i w grudniu 6·75 ÷ 8·00. Rezultatem tego było obniżenie cen sprzedanych na polskie szynki w miesiącach jesiennych—z tym, że w końcu roku ceny te wykazywały pewną wyższą. Wraz z wejściem w życie umowy gospodarczej polsko-niemieckiej nastąpiły także zmiany w cenach sprzedaży świń do Niemiec, które zostały obniżone w stosunku do cen poprzednich o ok. 7%—w zależności od gatunku towaru. Na wzmiankę zasługuje niski poziom cen (sh 45 ÷ 54 za 1 cwt.) na smalec w Londynie—podczas gdy w 1937 r. najniższe notowania wynosiły sh 51, a najwyższe sh 75. Tak niski stan cen na smalec w Londynie powodowany jest słabym rynkiem smalcowym w Chicago, gdzie duże zapasy smalcu doprowadziły do rzadko notowanych cen \$ 6·55 za 1 cwt.

Przy uwzględnieniu powyższych okoliczności należy uważać ostateczne rezultaty eksportowe w roku 1938 za korzystne. Ogólna wartość wywozu trzody chlewnej, mięsa wieprzowego i przetworów mięsnych (bez konserw cielęcych, wołowych i drobiowych) wyniosła zł 176 154 tys., co stanowi 14·7% wartości całego polskiego wywozu. Wartościowo eksport ten zwiększył się w porównaniu z 1937 r. o zł 6 919 tys. (4%).

Eksport trzody chlewnej żywej wykazuje wzrost w porównaniu z wywozem w 1937 r. Jak już wyżej wskazano, do wzrostu tego przyczyniły się przede wszystkim zwiększone dostawy do Wiednia bezpośrednio po Anschlussie oraz większe kontyngenty eksportowe, przewidziane w nowej umowie gospodarczej polsko-niemieckiej.

¹⁾ Inż. S. Czerny: „Wyniki akcji owczarskiej izb rolniczych w roku 1937/38” („Przegląd Hodowlany” zes. 1/1939).

Ujemnie oddziaływało na rozmiary tego wywozu zaprzestanie eksportu do Włoch i zmniejszenie do Szwajcarii. Na podkreślenie zasługuje wznowienie wywozu do Czecho-Słowacji w okresie zmiany granic tego kraju i bezpośrednio po tym fakcie.

Wywóz trzody chlewnej żywej w poszczególnych kwartałach 1938 r. wyniósł (w sztukach):

I kwartał	59 624
II „	54 772
III „	69 850
IV „	79 409
1938	263 655
1937	229 631
1936	198 520

Eksport ten został skierowany do następujących krajów (w sztukach):

	1938	1937
Austria	108 455 ¹⁾	134 812
Czecho-Słowacja	1 109	—
Grecja	200	260
Niemcy	150 548	69 930
Szwajcaria	3 343	18 751
Włochy	—	5 878

W wywozie świń żywych brało udział 67 firm.

Eksport świń bitych i mięsa wieprzowego wykazał dalszy dość poważny wzrost, do czego przyczyniły się w pierwszym rzędzie większe wysyłki do Niemiec, a następnie wznowiony wywóz do Belgii i dalsze rozszerzenie dostaw do różnych portów wolnocłowych kontynentu europejskiego, w tym także do portów niemieckich, których obsługa artykułami mięsnymi objęta jest specjalnymi plafonami wywozowymi w clearingu polsko-niemieckim. Jak już wyżej wspomniano, prawie zupełnie został zaniechany wywóz mrożonego mięsa wieprzowego do Stanów Zjedn.—z uwagi na zarazę pryszczycy, która spowodowała zakaz importu tego mięsa do Stanów Zjedn.

W poszczególnych kwartałach wywieziono świń bitych i mięsa wieprzowego—po przeliczeniu na sztuki świń:

I kwartał	24 733
II „	25 340
III „	37 108
IV „	71 403
1938	158 584
1937	124 867
1936	98 374

Kierunki tego wywozu były następujące (w sztukach):

	1938	1937
Austria	—	1 248
Belgia	8 037	—
Czecho-Słowacja	985	—
Holandia	4 202	1 509
Niemcy	120 842	101 842
Stany Zjedn.	446	17 625
Wolne porty niemieckie	23 874	2 538
Inne kraje	198	105

W eksporcie świń bitych brało udział 56 firm.

Wywóz bekonoń miał miejsce w ramach normalnego kontyngentu bekonoń, nadkontyngentów specjalnych oraz w ramach kwot, przeznaczonych na reeksport. Ogólny kontyngent bekonoń, obejmujący poza bekonońmi także szynki peklowane, szynki w puszkach i peklowane przetwory mięsne, wraz z nadkontyngentami specjalnymi wyniósł w 1938 r. 443 025 cwt., podczas gdy w 1937 r.—427 672 cwt. Znaczne nadkontyngenty zostały uruchomione w okresie letnim, w czasie alarmów wojennych i w końcu roku, kiedy nie dopisywały dostawy duńskie. Na podkreślenie zasługuje fakt prawie zupełnego zaprzestania wywozu szynek peklowanych w ramach kontyngentu bekonoń. Na skutek wprowadzonego przez Anglię podziału kontyngentu bekonoń na kwotę bekonoń i kwotę szyn-

kową—począwszy od dn. 1/I b. r. nastąpi wznowienie eksportu szynek peklowanych w granicach przydzielonego Polsce kontyngentu.

Wywóz bekonoń łącznie z transportami, przeznaczonymi na reeksport, wyniósł w poszczególnych kwartałach (w kwintalach):

I kwartał	50 601
II „	61 699
III „	49 637
IV „	55 754
1938	217 691
1937	216 384
1936	191 624

Wyżej podana ilość została wywieziona do Anglii. Z przeznaczaniem na reeksport wywieziono 24 856 q (w 1937 r.—19 400 q). Zaznaczmy, iż dostawy na reeksport towarów, objętych kontyngentem bekonoń, wyniosły w 1938 r. 25 331 q, co stanowi ok. 12% ogólnego polskiego kontyngentu bekonoń. Nieznaczny wzrost efektywnego wywozu w porównaniu z 1937 r. mimo zwiększonych dość znacznie kontyngentów tłumaczy się tym, że w 1937 r. wywóz przekroczył przydzielone Polsce kontyngenty, wskutek czego wywóz w 1938 r. musiał być odpowiednio zmniejszony dla wyrównania tych przekroczeń.

W eksporcie bekonoń brało udział 30 bekoniarni.

Wywóz szynek peklowanych uległ prawie zupełnemu zanikowi, co należy tłumaczyć przede wszystkim tym, że szynki surowe przeznaczane były przez przemysł mięsny do produkcji szynek w puszkach. W poszczególnych kwartałach wywieziono szynek w puszkach (w kwintalach):

I kwartał	10
II „	—
III „	41
IV „	5
1938	56
1937	617
1936	5 858

Powyższa ilość szynek peklowanych została wywieziona do Anglii (36 q) i do Belgii (20 q). Jak już wyżej zaznaczono, w b. r. należy się liczyć z wywozem szynek peklowanych w znacznie większych rozmiarach niż dotychczas. Prawdopodobnie w roku 1939 wywóz ten osiągnie 8 tys. q.

W wywozie szynek peklowanych brało udział 3 firmy.

Wywóz peklowanych przetworów mięsnych wykazał nieznaczny spadek. W poszczególnych kwartałach wywieziono tych przetworów (w kwintalach):

I kwartał	5 369
II „	8 035
III „	4 273
IV „	5 146
1938	22 823
1937	25 886
1936	23 768

Peklowane przetwory mięsne zostały wywiezione do następujących krajów (w kwintalach):

	1938	1937
Anglia	19 093	20 898
Chiny	—	3
Francja	1	50
Hamburg W. P.	130	—
Marokko	265	422
Norwegia	—	32
Stany Zjedn.	3 096	4 017
Szwajcaria	1	352
Szwecja	30	10
Tunis	192	95
Włochy	15	—
Inne kraje	0	7

W wywozie peklowanych przetworów mięsnych brało udział 22 firmy.

¹⁾ Do dn. 31/VIII 1938 r.

Stały wzrost wywozu szynek w puszkach, datujący się od chwili uruchomienia tego przemysłu w Polsce, tj. od 1932 r., osiągnął swój punkt kulminacyjny w 1937 r. W roku sprawozdawczym wywóz szynek w puszkach uległ dość znacznemu spadkowi (o blisko 10% w stosunku do wywozu z roku poprzedniego). Spadek ten został spowodowany mniejszymi wysyłkami na rynek amerykański i hiszpański, gdyż ogólny wywóz na pozostałe rynki w porównaniu z wywozem w 1937 r. wykazuje pewien wzrost. Wywóz na te rynki (bez Stanów Zjedn., Anglii i Hiszpanii) wyniósł w 1937 r. 8 377 q, w 1938 r. zaś — 9 577 q, co należy ze szczególną uwagą podkreślić, gdyż rozpracowywanie także innych rynków poza angielskim i amerykańskim winno być jednym z podstawowych założeń naszego eksportowego przemysłu mięsnego.

W poszczególnych kwartałach wywieziono szynkę w puszkach (w kwintalach):

I kwartał	45 137
II „	49 109
III „	37 198
IV „	40 833
1938	172 277
1937	190 345
1936	107 852

Szynki w puszkach zostały wywiezione do następujących krajów (w kwintalach):

	1938	1937
Anglia	17 771	11 855
Afryka Polud.	242	600
Afryka Półn. i Zachod.	172	—
Australia	14	3
Brema W. P.	401	294
Bermudy	—	24
Belgia	1 923	3 177
Barbados	18	12
Brazylia	2	127
Bułgaria	—	1
Chiny	124	—
Costa Rica	13	—
Cypr	8	—
Egipt	188	342
Francja	514	528
Filipiny	77	9
Grecja	15	—
Guernsey	88	58
Guatemala	20	—
Hamburg W. P.	774	163
Hiszpania	5 607	10 821
Holandia	8	1
Honduras	18	2
Indie Holend.	38	14
Indie Bryt.	122	82
Japonia	4	29
Jersey	42	3
Kanada	247	392
Kolumbia	11	—
Kuba	57	—
Marokko	377	545
Malta	56	12
Meksyk	549	257
Peru	117	54
Palestyna	99	52
Panama	952	751
Porto Rico	19	—
Rodezja	16	—
Republika Domin.	16	—
Szwajcaria	65	63
Szwecja	0	2
Syria	38	7
Singapur	—	27
Tanger	49	15
Tunis	646	170
Triest W. P.	64	43
Trinidad	10	—
Stany Zjedn.	139 422	159 292
Wenezuela	126	—
Wyspy Anglo-Nor.	430	390
Włochy	630	8
Inne kraje	78	118

Z ilości 17 771 q, wywiezionej do Anglii — reeksportowano do krajów trzecich 475 q.

W eksporcie szynek w puszkach brało udział 33 firmy.

Wywóz przetworów mięsnych wędzonych wykazuje dalszy spadek. Wywóz tych przetworów, tj. boczków, karczków, kielbas salami, polędwic, szynki wędzonych itp. wyniósł w poszczególnych kwartałach (w kwintalach):

I kwartał	1 709
II „	1 699
III „	711
IV „	783
1938	4 902
1937	7 328
1936	9 272

Eksport wędlin miał miejsce do następujących krajów (w kwintalach):

	1938	1937
Anglia	145	128
Austria	46	284
Afryka	226	289
Belgia	235	—
Czecho-Słowacja	2	7
Egipt	2	29
Francja	37	110
Holandia	51	109
Indie Brytyjskie	30	—
Palestyna	18	53
Szwajcaria	232	164
Szwecja	9	70
Stany Zjedn.	1 534	4 878
Watykan	2	—
Włochy	23	24
Wolne porty niemieckie	2 286	999
Inne kraje	24	184

W wywozie wędlin brało udział 37 firm.

Pewien spadek wykazuje także wywóz konserw z mięsa wieprzowego (niniejsze sprawozdanie nie obejmuje wywozu konserw cielęcych, drobiowych i wołowych), na co wpłynęły zmniejszone wysyłki do Stanów Zjedn. z przyczyn, wyżej wskazanych. Na podkreślenie zasługuje wzrost wywozu konserw mięsnych do niemieckich portów wolnocłowych.

W poszczególnych kwartałach wywieziono konserw z mięsa wieprzowego (w kwintalach):

I kwartał	5 393
II „	5 124
III „	2 933
IV „	3 421
1938	16 871
1937	18 387
1936	5 585

Eksport konserw mięsnych skierowany był do następujących krajów (w kwintalach):

	1938	1937
Afryka	302	256
Anglia	1 225	505
Austria	16	1
Bermudy	4	2
Brema W. P.	962	165
Egipt	6	123
Francja	26	53
Guatemala	5	—
Hamburg W. P.	1 629	458
Holandia	168	—
Indie Bryt.	8	1
Indie Holend.	22	—
Japonia	5	13
Kolumbia	5	—
Meksyk	14	—
Palestyna	2	74
Panama	11	—
Peru	14	—
Stany Zjedn.	12 013	15 813
Szwecja	34	10
Szwajcaria	105	9

Wenezuela	4	—
Włochy	81	11
Inne kraje	205	893

W wywozie konserw mięsnych brało udział 40 firm.

Również wywóz smalcu wykazuje b. poważny spadek. Od lipca 1937 r. do czerwca 1938 r. eksport smalcu nie był dokonywany—na skutek tego, że w Polsce ceny smalcu utrzymywały się na ogół na poziomie dość wysokim, podczas gdy smalec na rynku londyńskim był notowany b. nisko—w wyniku dużych dostaw amerykańskich. W poszczególnych kwartałach wywieziono smalcu (w kwintalach):

I kwartał	1
II „	508
III „	10 602
IV „	504
1938	11 621
1937	28 632
1936	55 028

Smalec został wywieziony do następujących krajów (w kwintalach):

	1938	1937
Anglia	11 108	21 631
Austria	—	1 545
Hiszpania	—	5 000
Kamerun	13	44
Malta	—	227
Niemcy	500	—
Wolne porty niemieckie	—	170
Inne kraje	—	15

W eksporcie smalcu brało udział 31 firm.

Poniższe, jedynie orientacyjne zestawienie ilustruje wywóz omówionych wyżej artykułów po przeliczeniu na sztuki świń (w przeliczeniu przyjęto na 1 sztukę świni 55 kg bekonu wzgl. 50 kg innych przetworów mięsnych i mięsa):

	1936	1937	1938
Świnie żywe	198 520	229 578	263 655
Świnie bite	98 344	124 867	158 584
Bekony	348 709	393 425	395 802
Szynki pekl.	11 716	1 234	112
Pecl. przetw. mięsne	47 536	51 774	45 646
Szynki w puszkach	215 704	380 690	344 554
Wędliny	18 544	14 656	9 804
Konserwy mięsne	11 170	36 754	33 742
Smalec	110 086	57 264	23 242

Razem: 1 060 329 1 290 242 1 275 141

Jak z powyższego wynika, udział eksportu uszlachetnionego w porównaniu z latami poprzednimi uległ zmniejszeniu, o czym zadecydował wzrost wywozu świń—w ramach umowy polsko-niemieckiej, przy równoczesnym zmniejszeniu wywozu szynek w puszkach. W okresie 3 ostatnich lat udział eksportu świń po uszlachetnieniu przemysłowym kształtował się, jak następuje (w %—ach ogólnego wywozu):

	1936	1937	1938
Surowiec	27.9	27.5	33.1
Półfabrykaty	32.9	30.5	31.0
Towary przerobione	39.2	42.0	35.9

Udział poszczególnych państw w eksporcie trzody chlewnej i przetworów mięsnych wynosił (w %—ach ogólnego wywozu):

	1937	1938
Anglia	39.1	38.8
Austria	10.8	8.5
Niemcy	13.5	24.3
Stany Zjedn.	29.9	24.5
Inne kraje	6.7	3.9

Na podkreślenie zasługuje wybitny wzrost udziału Niemiec w ogólnym eksporcie trzody chlewnej z Polski.

J. Staroń

KURS DLA EKSPEDYTORÓW CELNYCH — p. str. 246.

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE ZBOŻA I PRZETWORY

—Ruch cen zbóż w okresie 23/I ÷ 4/II 1939 r. kształtował się następująco (w zł za 100 kg):

	23 ÷ 28/I	30/I ÷ 4/II	Różnica %
Pszonica			
Warszawa	21.00	21.00	—
Poznań	18.50	18.50	—
Lwów	20.09	20.05	— 0.2
Średnia	19.86	19.85	— 0.06

Żyto			
Warszawa	14.33	14.20	— 1.0
Poznań	14.25	14.37½	+ 0.8
Lwów	13.98	13.84	— 1.1
Średnia	14.19	14.14	— 0.4

Owies			
Warszawa	14.75	14.56	— 1.3
Poznań	14.27½	14.27½	—
Lwów	16.29	16.19	— 0.7
Średnia	15.10	15.01	— 0.6

Jęczmień zwykły			
Warszawa	16.75	16.87½	+ 0.7
Poznań	16.75	17.00	+ 1.4
Lwów	17.12½	17.12½	—
Średnia	16.87	17.00	+ 0.7

Jęczmień browarny			
Warszawa	18.25	18.50	+ 1.3
Poznań	—	—	—
Lwów	20.25	20.40	+ 0.7
Średnia	19.25	19.45	+ 1.0

—Na rynku zbóż i przetworów w okresie sprawozdawczym (od 30 stycznia do 4 lutego) tendencja nie uległa poważniejszym zmianom. Również i obroty utrzymały się na poziomie, zbliżonym do przeciętnych obrotów w kilku ostatnich okresach. Na giełdzie warszawskiej straty kursowe (w zł na 100 kg) przedstawiają się następująco: wszystkie rodzaje I gat. maki pszennej 1.00, II gat. A 30 ÷ 65% 0.50 oraz wszystkie rodzaje maki żytniej 0.25; na giełdzie poznańskiej żyto zyskało zł 0.10, jęczmień 673/678 grł i 700/720 grł po zł 0.50, a otręby żytnie straciły zł 0.25—wszystko na 100 kg.

Ogólny obrót na giełdzie warszawskiej w okresie sprawozdawczym wyniósł 16 571 t, w tym 6 996 t żyta (dla okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, odpowiednie liczby wynosiły: 15 598 i 4 996).

Warszawa. Ceny hurtowe według cedyury urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu)—w zł za 100 kg parytet wagon Warszawa ładunek wagon (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): pszenica czerwona szklista 22.25 ÷ 22.75,—jednolita 20.25 ÷ 20.75,—zbierana 19.75 ÷ 20.25, żyto I standart 14.00 ÷ 14.25 (14.00 ÷ 14.50),—II standart bez notowań, jęczmień browarny 18.25 ÷ 18.75,—I standart 17.00 ÷ 17.25,—II standart 16.75 ÷ 17.00,—III standart 16.50 ÷ 16.75, owies I standart 14.75 ÷ 15.00,—eksportowy 478 ÷ 488 grł bez obrotów,—II standart 14.00 ÷ 14.50, mąka pszenna: I gat. 0 ÷ 30% 40.00 ÷ 41.00 (41.00 ÷ 42.00),—I gat. 0 ÷ 35% 38.00 ÷ 40.00 (39.00 ÷ 41.00),—I gat. 0 ÷ 50% 35.00 ÷ 38.00 (36.00 ÷ 39.00),—I gat. A 0 ÷ 65% 33.50 ÷ 35.00 (34.50 ÷ 36.00),—II gat. 35 ÷ 50% bez notowań,—II gat. A 30 ÷ 65% 30.00 ÷ 31.50 (30.50 ÷ 32.00),—II gat. B 35 ÷ 65% bez notowań,—II gat. C 50 ÷ 60% bez notowań,—II gat. D 50 ÷ 65% 25.50 ÷ 26.50,—III gat. 65 ÷ 70% 19.50 ÷ 21.50,—razowa 0 ÷ 95% bez notowań,—pastewna 16.00 ÷ 17.00, mąka żytnia I gat. 0 ÷ 30% 25.75 ÷ 26.75 (26.00 ÷ 27.00),—I gat. 0 ÷ 55% 24.25 ÷ 24.75 (24.50 ÷ 25.00),—razowa 0 ÷ 95% 19.25 ÷ 19.75 (19.50 ÷ 20.00), otręby pszenne grube z przemiału standartowego 12.25 ÷ 12.75,—średnie z przemiału standartowego 11.25 ÷ 11.75,—miałkie z przemiału standartowego 11.25 ÷ 11.75, otręby żytnie z przemiału standartowego 10.25 ÷ 10.75, otręby jęczmienne 9.75 ÷ 10.25.

Poznań. Ceny hurtowe według cedyury urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu)—w zł za 100 kg parytet dostawa bieżąca (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego spr-

wozdawczy): pszenica 18'25 ÷ 18'75, żyto 14'25 ÷ 14'50 (14'15 ÷ 14'40), jęczmień 638/650 grl bez notowań, — nowy 673/678 grl 16'25 ÷ 16'75 (15'75 ÷ 16'25), — 700/720 grl 17'00 ÷ 17'50 (16'50 ÷ 17'00), — browarny 16'75 ÷ 17'25, owies I standart 14'35 ÷ 14'75, — II standart 13'75 ÷ 14'25, mąka wraz z workiem: pszenna I gat. 0 ÷ 35% 35'75 ÷ 37'75, — I gat. 0 ÷ 50% 33'00 ÷ 35'50, — I gat. A 0 ÷ 65% 30'25 ÷ 32'75, — II gat. 35 ÷ 50% 29'00 ÷ 30'00, — II gat. 35 ÷ 65% 26'00 ÷ 28'50, — II gat. 50 ÷ 60% 24'50 ÷ 25'50, — II gat. A 50 ÷ 65% 23'50 ÷ 24'50, — II gat. 60 ÷ 65% 22'00 ÷ 23'00, — III gat. 65 ÷ 70% 18'00 ÷ 19'00, — razowa 0 ÷ 95% bez notowań, — pastewna bez notowań, mąka żytnia I gat. 0 ÷ 30% 25'25 ÷ 26'00, — I gat. A 0 ÷ 55% 23'50 ÷ 24'25, — razowa 0 ÷ 95% bez notowań, — II gat. 30 ÷ 55% bez notowań, — II gat. A 50 ÷ 55% bez notowań, otręby pszenne grube z przemiału standardowego 12'50 ÷ 13'00, — średnie z przemiału standardowego 11'25 ÷ 12'00, otręby żytnie z przemiału standardowego 10'75 ÷ 11'75 (11'00 ÷ 12'00), otręby jęczmienne 10'75 ÷ 11'75.

RYNEK AKCYJNY

za okres od 30 stycznia do 4 lutego 1939 r.

Rynek akcyjny giełdy warszawskiej w okresie sprawozdawczym kształtował się pod znakiem wzmocnienia tendencji; poza kilkoma akcjami, które okres sprawozdawczy zamknęły stratą, większość akcji odnotowała zyski — w wielu wypadkach nawet poważne. Obroty nieco wzrosły, a stosunkowo silniej akcjami towarzystw metalowo-przetwórczych. Salda tygodniowe (w zł; ze znakiem plus — zysk, ze znakiem minus — zniżka) poszczególnych akcji kształtowały się następująco: Banku Handlowego —1'00, Banku Zachodniego —0'50, Warsz. Tow. Fabryk Cukru +1'75, Warsz. Tow. Kopalń Węgla +2'00, Lilpopa +2'50, Modrzejowa +1'25, Norblina —2'00, Ostrowca (ser. B) +2'75, Starachowic +5'00, Zieleniewskiego i Fitzner-Gampera +2'00 oraz Tow. Zakładów Żyrdardowskich —0'75.

Na giełdach prowincjonalnych zainteresowanie akcjami było nadal minimalne.

GIEŁDA WARSZAWSKA

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu
w z ł z a a k c j e				
Bank Handlowy w Warszawie	zł 100	57'00	56'00	57'00
Bank Polski	zł 100	133'00	132'50	133'00
Bank Zachodni	zł 100	42'50	41'00	41'00
Warsz. Tow. Fabryk Cukru	zł 100	35'00	33'25	34'75
Warsz. Tow. Kopalń Węgla	zł 100	35'00	32'75	34'75
Lilpop	zł 100	93'00	91'00	92'50
Modrzejów	zł 50	20'00	18'75	19'75
Norblin	zł 100	102'00	100'00	102'00
Ostrowiec ser. B	zł 100	69'50	67'75	69'00
Starachowice	zł 100	54'00	48'50	54'00
Zjedn. Fabr. Maszyn, Kotłów i Wagon. Zieleniewski i Fitzner-Gamper	zł 100			77'00
Tow. Zakładów Żyrdardowskich	zł 100	61'50	60'50	61'50

GIEŁDA KRAKOWSKA

Akcje — w zł: Piasecki 23'00.

GIEŁDA LWOWSKA

Akcje — w zł: Chybie 86'00.

GIEŁDA POZNAŃSKA

Akcje — w zł (maksimum i minimum; w nawiasach — notowania z okresu poprzedzającego): Bank Polski 132'00 (133'00), H. Cegielski 58'00 — 56'00 (:9'00 — 58'00).

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

PRZESUNIĘCIE NA TERENIE RUMUNII STREFY CIĄŻENIA

P. K. P. ORAZ PORTÓW W GDYNI I GDAŃSKU

W II połowie ub. r. nastąpiło oddanie do eksploatacji nowej linii kolejowej, wybudowanej w północnej części Rumunii, mianowicie pomiędzy stacjami Ilva-Mica i Vatra Dornei. Powstanie tej nowej linii, łączącej Bukowinę z Siedmiogrodem, które w prasie gospodarczej nie spotkało się na ogół z większym zainteresowaniem — posiadać będzie doniosłe skutki gospodarcze nie tylko dla Rumunii, lecz również i dla Polski, albowiem powoduje automatycznie znaczne przesunięcie się dotychczasowej strefy ciężenia zarówno naszych kolei, jak i portów w Gdyni i Gdańsku.

Dotychczasowy stan był tego rodzaju, że Bukowina, Besarabia — a więc w ogóle północno-wschodnia część Rumunii — była bezwzględnie terenem, którego obrót z zagranicą o ile nie odbywał się przez porty morza Czarnego, kierowany być musiał przez Polskę — natomiast Siedmiogród, a zwłaszcza jego część północna i zachodnia, leżała geograficznie dla nas pod tym względem ogromnie niekorzystnie — jeśli już w ogóle nie poza sferą ciężenia ku naszym kolejom i portom, gdyż obrót towarowy odbywać się musiał daleką drogą okrężną przez prawie całą Rumunię, a to z uwagi na tę okoliczność, iż krótsza droga przez państwa trzecie ze względów taryfowych była jeszcze mniej dogodna.

Nowopowstała linia kolejowa całkowicie zmienia dotychczasowy stan rzeczy. Z jednej strony, bowiem, zbliża Polskę i jej porty do północnej i zachodniej części Siedmiogrodu o kilkaset kilometrów, otwierając nowe rynki zbytu dla polskiego przemysłu i stwarzając możliwość nowych transportów dla P. K. P. i portów polskiego obszaru celnego, z drugiej zaś strony, stwarza tym ostatnim, jak również kolejom polskim, poważną konkurencję na terenie Bukowiny, Besarabii i Moldawii, zbliżając północno-wschodnią część Rumunii do

przebieg granicznych rumuńsko-czeskich i rumuńsko-węgierskich, a zatem do drogi konkurencyjnej przez porty niemieckie — o jakie 300 ÷ 500 km.

Z powyższymi zmianami muszą się odtąd liczyć i polski przemysł, zainteresowany na rynku rumuńskim, i polskie koleje oraz zarządy portów Gdyni i Gdańska.

Na razie jednak wyżej nakreślony obraz doznaje pewnej korekty, a to z tego powodu, że zarząd kolei rumuńskich, oddając nową linię do eksploatacji, ustalił osobne obliczenie przewoźnego za nowy odcinek, tzn. nie sumuje się odległości nowej linii kolejowej z odległościami innych linii kolejowych do obliczenia przewoźnego. Ten sposób obliczenia przewoźnego sprawia, że koszty przewozu są wyższe niż byłyby przy obliczaniu za łączną długość przebiegu na dawnych i na nowej linii. Ta pewna poprawka nie zmienia jednak zasadniczego faktu — tym więcej, że kwestia sposobu obliczania przewoźnego może być w każdej chwili uregulowana odmiennie.

Należy wreszcie nadmienić, iż obecnie polski i rumuński zarządy kolejowe przeprowadzają prace nad ustaleniem zmian, jakie należy wprowadzić do taryf związkowych polsko-rumuńskich z powodu otwarcia wspomnianej linii kolejowej.

Zmiany te zostaną ogłoszone w najbliższym czasie.

M. Brz.

PRZEWOZY NA P. K. P. W LISTOPADZIE 1938 R. — Przebieg dzienny naładunek na P. K. P. w listopadzie 1938 r. w porównaniu z listopadem 1937 r. przedstawiał się następująco (w wagonach 15-tonowych):

	Listopad	
	1938	1937
Zboże	401	282
Mąka, kasze itp.	271	254
Ziemniaki	190	194
Sól	81	78

Cukier	91	87
Inne artykuły aprowizacyjne	415	427
Buraki cukrowe	1 746	1 507
Zwierzęta i ptactwo	196	177
Mięso i bekony	25	24
Drzewo ¹⁾	897	899
Węgiel i koks ²⁾	6 795	5 704
Ropa i produkty naftowe	202	199
Nawozy sztuczne	124	174
Materiały budowlane	1 047	718
Ruda oraz surowce dla przemysłu fabrycznego	468	549
Produkty przemysłowe	1 239	1 019
Narzędzia i maszyny rolnicze	7	—
Pozostałe	1 092	941
Drobnica i ładunki pośpieszne	1 970	1 859
Razem naładunek przesyłek handlowych	17 257	15 092
Przewozy gospodarcze	751	653
„ wojskowe	156	142
Razem naładunek w kraju	18 164	15 887
w tym:		
do przewozu w kraju	14 555	13 063
do wywozu przez granice lądowe i porty polskiego obszaru celnego	3 609	2 824
Naładunek w W. M. Gdańsku	270	398
Przyjęcie od kolei zagranicznych	188	179
Tranzyt	1 225	1 275
Ogółem:	19 847	17 739

Przewozy kolejowe w listopadzie 1938 r. kształtowały się wyjątkowo pomyślnie, wykazując pod względem wzrostu podobną dynamikę, jaka miała miejsce na początku roku 1938, a która załamała się dopiero w miesiącach letnich. W porównaniu z listopadem 1937 r. ogół przewozów zwiększył się przeciętnie dziennie o 2 108 wag. (11·9%), naładunek w kraju o 2 277 wag. (14·3%) oraz naładunek przesyłek handlowych o 2 165 wag. (14·3%).

Pod względem kierunku przewozów — przeciętny dzienny naładunek wzrósł przy nadaniu do przewozu w kraju o 1 492 wag. (11·4%), przy nadaniu do wywozu przez granice lądowe i porty p. o. c. o 785 wag. (27·8%) oraz przyjęcie od kolei zagranicznych zwiększyło się o 9 wag. (5·0%). Natomiast zmniejszył się naładunek w W. M. Gdańsku o 128 wag. (32·2%) oraz tranzyt o 50 wag. (3·9%).

Jak wynika z powyższych danych, przewozy kolejowe w listopadzie 1938 r. charakteryzuje wydatny wzrost przewozów w kraju oraz pomyślne kształtowanie się obrotów z zagranicą, zwłaszcza w wywozie, oraz jednocześnie b. znaczny spadek nadania w W. M. Gdańsku i stosunkowo niewielki spadek przewozów tranzytowych.

Jeżeli chodzi o poszczególne grupy towarów — to w porównaniu z listopadem 1937 r. wzrost przewozów wynosił przeciętnie dziennie przy: zbożu 119 wag. (42·2%), mące, kaszach itp. 17 wag. (6·6%), soli 3 wag. (3·8%), cukrze 4 wag. (4·6%), burakach cukrowych 239 wag. (15·9%), zwierzętach i ptactwie 19 wag. (10·7%), mięsie i bekonych 1 wag. (4·1%), węglu i koksie 1 091 wag. (19·1%), ropie i produktach naftowych 3 wag. (1·5%), materiałach budowlanych 329 wag. (45·8%), produktach przemysłowych 220 wag. (21·6%), drobnicy i ładunkach pośpiesznych 111 wag. (5·9%) oraz pozostałych towarach 151 wag. (16·0%).

Szczególnie wysoki wzrost przewozów zbóż nastąpił dzięki wzmożonej podaży i obrotom na rynku krajowym oraz wskutek zwiększe-

nia się wydatnie eksportu jęczmienia — a zwłaszcza żyta, które w większości wywieziono do Niemiec oraz do Danii, Belgii i Włoch. Przewozy mąki, kasz itp. wykazały na rynku wewnętrznym tylko nieznaczny wzrost, natomiast wielokrotnie zwiększył się wywóz mąki pszennej i żytniej do Anglii i krajów skandynawskich. Przewozy soli kształtowały się niepomyślnie przy eksporcie, ogół jednak przewozów wzrósł wskutek dalszego zwiększenia konsumpcji w kraju. Podobnie przedstawiała się sytuacja przy przewozach cukru. Sprzedaż tego artykułu na rynku wewnętrznym wzrosła stosunkowo wydatnie, podczas gdy zmniejszył się wywóz do Finlandii oraz brak było eksportu do Estonii i Belgii, który miał miejsce w listopadzie 1937 r. Znaczny wzrost przewozów buraków cukrowych tłumaczy się na ogół pomyślną sytuacją w przemyśle cukrowniczym, a ponadto ograniczonymi przewozami w miesiącu poprzedzającym, co zostało wyrównane z nadwyżką w miesiącu sprawozdawczym. Na wzrost przewozów zwierząt i ptactwa wpłynęły zwiększone obroty żywcem w kraju oraz zapotrzebowanie fabryk przetworów mięsnych, eksport bowiem bydła i trzody kształtował się nadal znikomo. Nastąpił natomiast wzrost wywozu kur i gęsi — głównie do Niemiec. Wzrost przewozów w grupie mięsa i bekonych spowodowany został zwiększonymi przewozami mięsa świeżego przeciętnie dziennie o 2 wag. (18·2%), które pokryły z nadwyżką spadek przewozu bekonych o 1 wag. (7·7%). Na ogólny wzrost przewozów węgla złożyło się zwiększenie przewozów na rynku wewnętrznym o 287 wag. (8·1%) oraz przy eksporcie o 804 wag. (37·5%). Wzrost przewozów w kraju nastąpił wskutek zapotrzebowania ze strony przemysłu i kolei żelaznych, jak również na cele opalowe, przy czym daje się zauważyć wydatny wzrost zbytu węgla w woj. wschodnich. Wyjątkowo pomyślnie kształtował się eksport węgla — wskutek wzrostu wywozu na rynki północno-skandynawskie oraz do Francji, Węgier i Jugosławii. Na uwagę zasługuje wywóz do Czecho-Słowacji i Niemiec. Zwiększył się również wywóz węgla bunkrowego dla zaopatrywania statków morskich. Wzrastające zapotrzebowanie rynku wewnętrznego zaznaczyło się korzystnie w zakresie przewozu produktów naftowych, których sprzedaż była o 8% wyższa niż w analogicznym miesiącu 1937 r. Wywóz produktów naftowych jest nadal nieznaczny. Szczególnie wysoki wzrost przewozów materiałów budowlanych nastąpił wskutek przedłużającego się sezonu budowlanego i postępujących inwestycji. Pomyślnie kształtowały się przewozy produktów przemysłowych.

Spadek przewozów objął nieliczną grupę towarów i wynosił przeciętnie dziennie przy: ziemniakach 4 wag. (2·1%), artykułach aprowizacyjnych osobno niewymienionych 12 wag. (2·8%), drzewie 2 wag. (0·2%), nawozach sztucznych 50 wag. (28·7%) oraz rudach i surowcach dla przemysłu fabrycznego 81 wag. (14·7%).

Niepomyślne zbiory ziemniaków wpłynęły na zmniejszenie przewozów kolejowych. Ogólny spadek przewozów drzewa jest minimalny, co nastąpiło wskutek tego, że wraz ze spadkiem wywozu przez granicę lądową i porty p. o. c. o 25 wag. (18·6%) — wzrosły jednocześnie przewozy w kraju o 33 wag. (4·6%). Wysoki spadek przewozów wykazały nawozy sztuczne, co prawdopodobnie posiada charakter przejściowy. Dalsze ograniczenie importu rud zagranicznych przyczyniło się do spadku przewozów tej grupy towarów.

N. K.

SZYBY NIEROZPRYSKUJĄCE SIĘ DLA SAMOCHODÓW I TAKSÓWEK — p. str. 246.

POLEPSZENIE STANU DRÓG W KIELECKIEJ CZĘŚCI C. O. P. — p. str. 246.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

Z RYNKU FRACHTOWEGO. — Ostatnie dni stycznia b. r. wniosły pewne przebieżki możliwości poprawy w związku z zakupami zboża, poczynionymi w Argentynie na rachunek Anglii. W związku z tym zaczerpnięto w portach La Platy kilkanaście statków pod pszenicę, a równocześnie pojawiły się na rynku różne inne towary. Ujawniło się zainteresowanie tonażem na późniejsze terminy, chociaż poza Anglią brak jest, jak dotąd, konkretnego zainteresowania na zboże ze strony innych importerów europejskich. Wyrażane jest przypuszczenie, że Rząd argentyński będzie wysyłał w kierunku Europy

ładunki nie sprzedane, by w ten sposób ułatwić dalszy skup od producentów, co obecnie jest hamowane brakiem miejsca w elewatorach.

Z drugiej strony, notują większe ożywienie w zakresie zakupów zboża w Australii — zarówno na rachunek europejski, jak i na rachunek krajów Dalekiego Wschodu. Za najbardziej charakterystyczne w międzynarodowym obrocie zbożowym uważane jest zainteresowanie się zbożem australijskim Z. S. R. R. z przeznaczeniem do Władysławostka.

Obok Australii ożywia się również rynek indyjski, wykazując żywsze zainteresowanie na tonaż pod transporty ryżu w różnych kierunkach. W ogóle światowy rynek frachtowy pozostawał ostatnio pod ożywczym wpływem Wschodu, gdzie w pewnych relacjach na niektóre terminy armatorzy mieli możliwość nieznacznie poprawić warunki.

Natomiast Ameryka Północna wykazała znaczne osłabienie działalności załadowczej. Pod zboże czarterowano zaledwie pojedyncze statki po stawkach minimalnych, a w pierwszych dniach bieżącego

¹⁾ W tym do wywozu przez granice lądowe i porty p. o. c. w listopadzie 1938 r. — 153 wag. 15-tonowe, a w listopadzie 1937 r. — 188 wag. 15-ton.

²⁾ W tym do wywozu przez granice lądowe i porty p. o. c. w listopadzie 1938 r. — 2 950 wag. 15-ton., a w listopadzie 1937 r. — 2 146 wag. 15-tonowych.

miesiąca zapotrzebowanie tonażu ograniczało się prawie wyłącznie do ładunków złomu. Złom natomiast wysyłany jest w większych partiach do Japonii, Włoch oraz Północnej Hiszpanii.

Na morzu Śródziemnym na ogół ruch mały. Na wzmiankę zasługuje podjęcie obsługi ostatnio zdobytych portów przez Hiszpanię Narodową (Barcelony i Tarragony), dokąd są już kierowane statki linii regularnych oraz trampy.

Z portów morza Czarnego zakontraktowano kilka statków pod zboże, makuchy, a nadto istnieje tu zapotrzebowanie statków na późniejsze terminy.

Na morzach Północnym i Bałtyckim brak, jak dotąd, oznak sezonowego ożywienia. Jedyńą bodaj oazą na Bałtyku pod tym względem jest Gdynia i Gdańsk, skąd obok zwykłych partij węgla obiegają oferty na zboże, drzewo, a w kierunku powrotnym — na złom. Wobec dużej podaży tonażu stawki są na ogół niskie, co zresztą usiłują wykorzystywać i wykorzystują załadowcy. Propozycje tych ostatnich co do stawek na drzewo uważane są jednak przez armatorów za niemożliwe do przyjęcia.

PODWYŻSZENIE SUBWENCJI DLA ŻEGLUGI W ANGLII —
p. str. 258.

PRACA I SPRAWY SOCJALNE

POLSKO-NIEMIECKI PROTOKÓL W SPRAWIE EMIGRACJI SEZONOWEJ.—Podpisany ostatnio w Berlinie protokół w sprawie polskiej emigracji sezonowej reguluje wiele istotnych dla robotnika polskiego spraw, związanych z wyjazdem, pobytem oraz warunkami pracy i płacy w Niemczech.

Osiągnięte porozumienie pozwoli na polepszenie ogólnej sytuacji polskiej emigracji sezonowej do Niemiec, zwłaszcza zaś robotników, zatrudnianych w gospodarstwach chłopskich w charakterze czeladzi. Uzgodniono m. in., że do czasu pracy tzw. czeladzi wliczany będzie każdy rodzaj pracy, a więc również zajęcia w gospodarstwie domowym, przy obrządzaniu i karmieniu bydła itd. Za każde 2 godziny pracy, przeprowadzane dziennie ponad normalny czas pracy, otrzymywać ma robotnik co tydzień wynagrodzenie ryczałtowe. Dalsze nadliczbowe godziny pracy wynagradzane będą według odpowiednio wyższych stawek.

Ustalono również, że robotnik polski ma prawo do wszelkiego rodzaju innych świadczeń i premij, które przewidują taryfy dla robotników niemieckich, np. w formie dodatku pieniężnego za pracę w okresie żniw itp. Umowy o pracę na rok 1939 określać mają minimalne stawki płacy gotówkowej za normalny czas pracy i godziny nadliczbowe.

Przewidziano poza tym ograniczenia przy wyjeździe osób poniżej 21 lat; będą one mogły pracować w Niemczech tylko wspólnie w jednym gospodarstwie z rodzicami, wzgl. z pełnoletnimi bratem lub siostrą.

Rozszerzona ma być również znacznie opieka duszpasterska nad emigrantem ze strony duchownych z Polski oraz opieka i nadzór nad warunkami pracy robotników polskich ze strony niemieckiej inspekcji pracy. Specjalna uwaga zwrócona będzie na gospodarstwa chłopskie.

Badanie stanu zdrowia i zdolności fizycznej do pracy przeprowadzane będzie w czasie rekrutacji w Polsce przez lekarzy powiatowych.

SAMORZĄD

INSTYTUT POPIERANIA WYNAŁAZKÓW.—Chcąc przystąpić w sposób konkretny do akcji, mającej za zadanie zorganizowanie pomocy dla wynalazczości w Polsce, Pan Minister Przemysłu i Handlu A. Roman powołał pod przewodnictwem P. Inż. K. Jackowskiego, Dyrektora Muzeum Techniki i Przemysłu, Komitet Organizacyjny Instytutu Popierania Wynalazków. Zadaniem Komitetu ma być opracowanie projektu organizacji tej akcji.

W skład Komitetu wejść mają przedstawiciele zainteresowanych rezydentów, jak również przedstawiciele samorządu gospodarczego, instytucji technicznych i eksperci, powołani ad personam.

Pierwsze zebranie Komitetu odbędzie się w Ministerstwie Przemysłu i Handlu prawdopodobnie w pierwszej połowie lutego.

PAWILON POLSKI NA WYSTAWIE NOWOJORSKIEJ.—W dn. 31/I b. r. odbyło się w Izbie Przemysłowo-Handlowej w Warszawie zebranie Komitetu Organizacyjnego Udziału Polski w Wystawie Nowojorskiej. W zebraniu tym, odbytym pod przewodnictwem P. Min. A. Zaleskiego, wzięli udział Pan Wiceminister Sokołowski, Radca Ekonomiczny Min. Spraw Zagr. P. J. Wszelaki, Naczelnik Sokołowski z Min. Przem. i Handlu oraz przedstawiciele Państwowego Instytutu Eksportowego, Związków Izb: Przemysłowo-Handlowych, Rolniczych i Rzemieślniczych, Rady Handlu Zagranicznego, Izby Handlowej Polsko-Amerykańskiej i członkowie Komitetu Organizacyjnego.

Obszerny referat sprawozdawczy wygłosił Komisarz Generalny P. St. Ropp, który m. in. podkreślił, że konstrukcja pawilonu wystawowego, ozdobionego wieżą, jest już gotowa. Pawilon ten jest usytuowany pomyslnie, obok pawilonu rządowego Stanów Zjedn. oraz blisko stacji autobusowej, co umożliwi dobrą komunikację oraz powinno zapewnić liczną frekwencję publiczności.

Wnętrze pawilonu będzie zawierało ok. 11 tys. eksponatów, obrazujących całokształt życia Polski w jej rozwoju historycznym oraz perspektywy przyszłości kraju.

REJESTR EKSPORTERÓW WŁÓKNA LNIANEGO.—Komitet Organizacji Wywozu Rady Handlu Zagranicznego ustalił ostatnio następujące wytyczne dla izb przemysłowo-handlowych i izb rolniczych przy wydawaniu opinii o firmach, ubiegających się o wpis do rejestru eksporterów włókna lnianego.

Opinię o kwalifikacjach handlowych przedsiębiorstwa lniarskiego, ubiegającego się o wpis do rejestru eksporterów włókna lnianego, wydaje właściwa izba przemysłowo-handlowa w porozumieniu z izbą rolniczą dla przedsiębiorstw, których centrala znajduje się na terenie danej izby. W przypadku, gdy w wydaniu opinii zainteresowane są inne izby poza izbą, właściwą dla siedziby zgłaszającego się przedsiębiorstwa—wydanie opinii powinno nastąpić w porozumieniu z tymi innymi izbami.

Przy wydawaniu opinii należy brać pod uwagę, iż: a) do rejestru przede wszystkim mogą być wpisane firmy, trudniące się zawodowo handlem włóknem lnianym i wyposażone w urządzenia techniczne (składy, odpowiadające wymaganiom obwieszczenia Min. Przem. i Handlu z dn. 10/XI 1938 r., trzpalnie ręczne i mechaniczne, pakularnie i czesalnie); b) firmy handlowe, nie posiadające urządzeń, mogą być wpisane do rejestru jeśli stale trudnić się będą handlem włóknem lnianym. W przypadku zgłoszenia do rejestru firmy handlowej bez urządzeń—podanie firmy, która otrzymała dodatnią opinię odnośnych izb przem.-handl. i rolniczych, może być oddane ostatecznemu zaopiniowaniu przez Podkomitet Standaryzacyjny Komitetu Organizacji Wywozu Rady Handlu Zagranicznego.

Opinia izb powinna brać pod uwagę przede wszystkim następujące elementy: a) charakter prawny firmy (spółka akcyjna, spółdzielnia, spółka z o. o., kupiec osobowy), b) wymienienie osób, prowadzących firmę (właściciel, członkowie zarządu) z określeniem zaangażowanych kapitałów, c) solidność kupiecką—zarówno w stosunku do odbiorców zagranicznych, jak i krajowych (reklamacje, sądy giełdowe itp.), d) urządzenia techniczne (przerób mechaniczny czy ręczny), czy firma je posiada (własne czy dzierżawione) oraz fachowość personelu, e) sposoby zakupu towarów (zakup towarów bezpośrednio u rolników, czy też korzystanie z pośrednictwa i jakiego), f) ustosunkowanie firmy do akcji standaryzacyjnej (czy firma standaryzowała w przeszłości, czy firma obecnie standaryzuje lub kiedy przystąpi do standaryzacji).

Opinia izby powinna być pozytywna lub negatywna z uzasadnieniem w oparciu o zbadanie elementów, wyliczonych powyżej. Jeżeli opinia pozytywna zostaje wydana warunkowo, należy wymienić

warunki, które firma winna spełnić, ażeby mogła być wpisana do rejestru.

Opinia izb jest poufna.

Firmy, ubiegające się o wpis do rejestru eksportowego, winny kierować podanie za pośrednictwem właściwej terytorialnie izby przemysłowo-handlowej. Podanie łącznie z opinią izba przesyła do Komitetu Organizacji Wywozu R. H. Z.

KURS DLA EKSPEDYTORÓW CELNYCH.—Izba Przemysłowo-Handlowa w Warszawie w porozumieniu z Min. Skarbu i przy udziale Zrzeszenia Polskich Przedsiębiorstw Transportowych i Ekspedycyjnych, organizuje 3-miesięczny kurs dla ekspedytorów celnych, mający na celu dokształcenie ekspedytorów czynnych zawodowo oraz przygotowanie nowych pracowników do tego zawodu.

W związku z tym podwójnym celem, program kursu, kładąc główny nacisk na towaroznawstwo celne i postępowanie celne, jako zasadnicze zręby wiadomości deklaranta, zawiera szereg podstawowych przedmiotów, wprowadzających w zagadnienia ceł, polityki celnej i organizacji handlu zagranicznego. Pełny program kursu obejmie następujące przedmioty: 1) Cło i polityka celna, rodzaje ceł, taryfa polska z dn. 23/VIII 1932 r.; 2) Towaroznawstwo celne; 3) Prawo celne (organizacja władz celnych, deklaracja celna, postępowanie celne, opłaty manipulacyjne); 4) Reglamentacja towarowa i dewizowa; 5) Organizacja handlu zagranicznego.

Wykładowcami na kursie będą wyżsi urzędnicy, wskazani przez Min. Skarbu.

Kurs rozpocznie się w dn. 20/II b. r. i będzie trwał 3 miesiące. Wykłady będą się odbywać w lokalu Zgromadzenia Kupców m. st. Warszawy w poniedziałki, środy i piątki w godzinach 18÷20.

POLEPSZENIE STANU DRÓG W KIELECKIEJ CZĘŚCI C. O. P.—Izba Przemysłowo-Handlowa w Sosnowcu przeprowadziła ostatnio badania nad stanem dróg kołowych w kieleckiej części C. O. P. W wyniku tych prac stwierdzono zostało, iż w rozbudowie dróg bitych zaznacza się ostatnio widoczna poprawa. Ilość dróg bitych wzrasta i wynosi obecnie 3 186,7 km, w czym wykonano ulepszonej nawierzchni na długości 47,8 km dróg państwowych. Największą ilość dróg bitych mają powiaty: konecki—495,2 km, kielecki—487,0 km i opoczyński—358,0 km, najmniej zaś: pińczowski—99,5 km i jędrzejowski—147,2 km. W stosunku do 1 km² powierzchni przypada więc w powiecie: koneckim—266 m/km², kieleckim—249 m/km², kozienickim—114 m/km², jędrzejowskim—115 m/km², gdy w pińczowskim zaledwie 88 m/km², pizy średniej dla całego osrodka kieleckiego 172 m/km².

Poprawę w rozbudowie dróg o nawierzchni twardej zawdzięczać należy zwiększeniu kredytów na cele drogowe, dzięki czemu wykonano m. in. nawierzchnię bitumiczną względnie z kostki granito-

wej na drodze państwowej Nr 13 i Nr 12 na długości 47,8 km. W dalszym jednak ciągu kredyty na utrzymanie dróg państwowych udzielane były, zdaniem Izby, w zbyt szczupłym stosunku do potrzeb, co utrudnia poprawę dotychczasowego, niezadowalającego jeszcze stanu dróg. Jak wynika bowiem z wykonanego w okresie 1937/38 planu drogowego, odnowiono nawierzchnię na długości 194,0 km, tj. zaspokojono zaledwie połowę potrzeb drogowych tego osrodka. W tych warunkach stan dróg bitych pozostawia dużo do życzenia, grubość bowiem nawierzchni nie przekracza 10÷11 cm, czyli średnio połowę normalnej grubości.

O ile chodzi o źródła kredytowe, całkowite wydatki na drogi w sumie ok. zł 10 miln.—pokryte zostały przez P. F. D. w 48%, Fundusz Pracy w 12%, fundusze samorządowe w 24% i świadczenia w naturze w 16%.

Na podstawie przeprowadzonych badań, Izba wyraziła pogląd, iż celem doprowadzenia dróg kołowych na terenie C. O. P. do należącego stanu, należałoby przede wszystkim: zwiększyć przynajmniej w dwójnasób kredyty na budowę i utrzymanie dróg państwowych i samorządowych; ułożyć ulepszoną nawierzchnię na całej trasie dróg państwowych, w pierwszym rzędzie zaś na traktach krakowskim i tarnowskim oraz na drodze wojewódzkiej, biegnącej od Krakowa do Sandomierza wzdłuż lewego brzegu Wisły; poszerzyć drogi państwowe i samorządowe do 6 m, przy jednoczesnym pogrubieniu nawierzchni.

SZYBY NIEROZPRYSKUJĄCE SIĘ DLA SAMOCHODÓW I TAKSÓWEK.—Wobec wydania przez urzędy wojewódzkie oraz Komisariat Rządu m. st. Warszawy nakazu zaopatrzenia autobusów, samochodów ciężarowych i taksówek w szyby ze szkła nierozpryskującego się najpóźniej do dn. 1/III b. r.—Związek Izb Przemysłowo-Handlowych wystąpił do Min. Komunikacji z memoriałem, w którym wskazał, iż w tak krótkim czasie fabryki krajowe nie zdołają wyprodukować dostatecznej ilości szkła nierozpryskującego się. Fabrykacja tego artykułu znajduje się w Polsce dopiero w stadium początkowym. W tych warunkach, według obliczeń Związku Izb, zaopatrzenie do dn. 1/III b. r. autobusów, samochodów ciężarowych i taksówek w szkło nierozpryskujące się zmusiłoby do importu tego szkła na kwotę ok. zł 2 miln.

Podzielając słusność stanowiska samorządu gospodarczego, Min. Komunikacji zawiadomiło Związek Izb, że ze względu na niedostateczny stan krajowej produkcji szyb bezpieczeństwa wzięło pod uwagę trudności w zaopatrywaniu się przedsiębiorstw samochodowych w tego rodzaju szyby i pozostawiło urzędem wojewódzkim możliwość przedłużenia terminu oszklenia szybami bezpiecznymi o 3 lub więcej miesięcy, w razie stwierdzenia rzeczywistego braku szyb wyrobu krajowego na rynku.

KRONIKA TYGODNIOWA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ:

Tymczasowe wprowadzenie w życie postanowień traktatu handlowego między Polską i Argentyną—rozporz. z dn. 25/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 45).

ROZPORZĄDZENIA RADY MINISTRÓW:

Zakaz używania francuskich nazw regionalnych dla produktów winnych—rozporz. z dn. 24/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 46).

Obowiązki osób fizycznych i prawnych oraz władz i instytucji w dziedzinie przygotowania personelu obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w czasie pokoju—rozporz. z dn. 24/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 10/1939, poz. 54).

ROZPORZĄDZENIA MINISTRÓW:

Zmiana rozporządzenia w sprawie szacowania nieruchomości ziemskich, przymusowo wykupywanych przy przeprowadzaniu reformy rolnej—rozporz. Ministra Rolnictwa i Ref. Roln. z dn. 16/I 1939 r., wyd. w poroz. z Ministrem Skarbu („Dz. Ust. R. P.” Nr 7/1939, poz. 37).

Wprowadzenie w życie na pewnych obszarach Państwa niektórych przepisów ustawy o nadzorze nad hodowlą bydła, trzody chlewnej i owiec—rozporz. Ministra Rolnictwa i Ref. Roln. z dn. 17/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 7/1939, poz. 38).

Zmiana rozporządzenia o obrocie pieniężnym z zagranicą oraz o obrocie zagranicznymi i krajowymi środkami płatniczymi—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 20/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 7/1939, poz. 40).

Tymczasowe uregulowanie ubezpieczeń społecznych górników i hutników na ziemiach odzyskanych i włączonych do woj. śląskiego—rozporz. Ministra Opieki Społecznej z dn. 23/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 48).

Ustalenie podstawowej ceny za spirytus na kampanię 1938/39—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 23/I 1939 r., wyd. w poroz. z Ministrem Rolnictwa i Ref. Roln. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 49).

Pobór scalonego podatku obrotowego od sprzedaży cementu i cukru—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 50).

Pobór scalonego podatku obrotowego od sprzedaży piwa, napojów winnych, wódek gatunkowych, octu, kwasu octowego i drożdży—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 51).

Pobór scalonego podatku obrotowego od sprzedaży artykułów Polskiego Monopolu Tytoniowego i Państwowego Monopolu Spirytusowego, soli, wprowadzonej do obrotu przez Polski Monopol Solny, oraz losów loteryj, urządzanych przez Polski Monopol Loteryjny—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 52).

Pobór scalonego podatku obrotowego od sprzedaży zapalek—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1937, poz. 53).

Rozciągnięcie przepisów o sztucznych środkach słodzących na obszar odzyskanych ziem Śląska Cieszyńskiego—rozporz. Ministra Skarbu z dn. 23/I 1939 r., wyd. w poroz. z Ministrem Opieki Społecznej („Dz. Ust. R. P.” Nr 10/1939, poz. 55).

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

24 lutego:

- Włosko-Polskie T-wo Górn. Rybnik „S. I. P. M. E. R.”, S. A.—o g. 16 w Rzymie, Via Versilia 2.
- Przem. Wap. „Sokolów Górny”, S. A.—o g. 18 w lok. S-ki w W-wie, Koszykowa 42.
- „T-wo Teatrów Stol.”, S. A.—o g. 9 w lok. S-ki w W-wie, Bielańska 5.

25 lutego:

- T-wo Zakł. Chem. „Streni”, S. A.—o g. 17 w lok. T-wa w W-wie, Mazowiecka 7.
- „Warsz. T-wo Poż. na Zast. Ruch.”, S. A.—o g. 18 w lok. S-ki w W-wie, pl. Napoleona 2.
- Pol. Przem. Wódzany Zakł. Przem. „Rektyf. Warsz., Winkelhausen i Akwawit”, S. A.—o g. 17 w lok. S-ki w W-wie, Dobra 48/50.

27 lutego:

- „Lubońska Fabr. Drożdży”, S. A.—o g. 17 w lok. B-ku Kwilecki, Potocki i S-ka w Poznaniu, al. Marcinkowskiego 11.

28 lutego:

- Kolej Lok. „Lwów—Stojanów”, S. A.—o g. 9 w lok. Biura Małop. Kolei Lok. we Lwowie, Jagiellońska 1.
- „Łódzkie Wąskotor. Elektr. Koleje Dojazdowe”, S. A.—o g. 11 w lok. S-ki w Łodzi, Piotrkowska 77.

2 marca:

- Zakł. Przem. „Boryszew”, S. A.—o g. 14 w lok. S-ki w Brukseli, 244 Av. Louise.
- Warsz. T-wo Fabr. Wyr. Met. i Emal. „Wulkan”, S. A.—o g. 18 w lok. T-wa w W-wie, Jagiellońska 4/6.
- „T-wo Kop. i Zakł. Hutn. Sosnowieckich”, S. A.—o g. 11 w lok. S-ki w W-wie, Kapucyńska 3.

SKARBOWOŚĆ I FINANSE

PRZEMÓWIENIE PANA PODSEKRETARZA STANU W MINISTERSTWIE SKARBU JÓZEFA KOŻUCHOWSKIEGO W SEJMIE¹⁾

Preliminarz Ministerstwa Skarbu na rok 1939/40 wynosi $\text{zł } 126\,610$ tys. w rubryce zwyczajnych wydatków i $\text{zł } 4\,852$ tys. nadzwyczajnych. W porównaniu z budżetem na rok 1938/39, który przewidywał $\text{zł } 138$ miln., jest to zmniejszenie przeważnie w dziale 5 wydatków, przewidzianych na ogólny zarząd skarbowy w budżecie nadzwyczajnych wydatków z tytułu pomocy przy zawartych układach konwersyjnych oraz z tytułu dopłat za obniżenie oprocentowania i przedłużenie okresów umorzenia wierzytelności długoterminowych (ustawa z dn. 20/XII 1932 r.). Pozostałe działy wydatków są preliniowane bez większych zmian w porównaniu z budżetem 1938/39.

Bezpośrednia administracja skarbowa znajduje się w dziale 1 — w kwocie $\text{zł } 7\,627\,860$, w dziale 2 — władze i urzędy skarbowe w kwocie — $\text{zł } 62\,295$ tys. w wydatkach zwyczajnych i $\text{zł } 1\,500$ tys. w wydatkach nadzwyczajnych, w dziale 3 — władze i urzędy celne — $\text{zł } 8\,957\,200$ oraz $\text{zł } 352\,620$ w wydatkach nadzwyczajnych, na koniec, w dziale 9 — Zarząd Długów Państwa, obecnie włączony do Departamentu Obrotu Pieniężnego, z kwotą $\text{zł } 569$ tys. Razem bezpośrednia organizacja władz administracji skarbowej wynosi w preliniowanych wydatkach $\text{zł } 81\,301$ tys.; w roku budżetowym 1938/39 odpowiednie pozycje administracji wynosiły prawie $\text{zł } 79$ miln.

Poza wymienionymi pozycjami, reprezentującymi całokształt bezpośredniej organizacji władz skarbowych we wszystkich instancjach — budżet Ministerstwa Skarbu obejmuje podległe władzy Ministra Skarbu organy administracji gospodarczej, która ma zadania, przekraczające wyłącznie interesy fiskalne: w dziale 4 — Straż Graniczna z preliniowaną kwotą $\text{zł } 18\,225$ tys., w dziale 7 — Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń — $\text{zł } 242$ tys., w dziale 10 — Biuro Rady Spółdzielczej — z kwotą $\text{zł } 438$ tys., poza tym w dziale 2a — Główna Komisja Klasyfikacyjna, jako organ powołany przejściowo do wykonania jednorazowych czynności klasyfikacyjnych, niezależnie od organów,

które w przyszłości obejmą stały nadzór nad katas-trem — kwota preliniowana wynosi $\text{zł } 8\,389$ tys. Wspólnym organem obrony interesów Skarbu dla całej administracji państwowej jest umieszczona w dziale 8 Prokuratoria Generalna — z kwotą $\text{zł } 1\,957$ tys. W ten sposób wydatki, preliniowane z budżetu Ministerstwa Skarbu na organy administracji gospodarczej, wspólnej dla całego życia gospodarczego, wynoszą $\text{zł } 29$ miln., podobnie jak w roku bieżącym.

Trzecia grupa posiada wydatki finansowe z różnych tytułów ustawowych lub umownych, związanych z Min. Skarbu, mianowicie: w dziale 1a preliniuje się — jak w poprzednich latach — $\text{zł } 5\,062$ tys. na przelew z tytułu państwowego podatku dochodowego i opłaty emerytalnej oraz wpłata na rzecz Funduszu Pracy, i w dziale 5 — pod tytułem ogólny zarząd skarbowy — preliniowana jest kwota $\text{zł } 5\,744$ tys. (w roku 1938/39 wynosiła ona $\text{zł } 6\,094$ tys.) oraz w budżecie nadzwyczajnym 1939/40 istnieje suma $\text{zł } 3$ miln. w porównaniu z budżetem 1938/39 zmniejszona o $\text{zł } 9$ miln.

W przeciwstawieniu do innych Ministerstw — administracja skarbowa nie oddziałuje bezpośrednio na czynności gospodarcze obywatela w kierunku, popierającym lub kierującym jego wytwórczością ekonomiczną. Ministerstwo Skarbu ściąga daniny bezpośrednie i pośrednie za pośrednictwem administracji i monopolów państwowych, następnie przydziela zebrane środki Ministerstwu dla ich działalności gospodarczej, w końcu wykonuje szereg zasadniczych czynności, mających na celu obsługę generalnych potrzeb życia gospodarczego, jak: ochrona waluty, nadzór nad zagadnieniami kredytu, współdziałanie z innymi resortami w dziedzinie polityki celnej, wykonywanie nadzoru nad ubezpieczeniami itd.

Jedynym wyjątkiem, który ustalił się z tytułu ogólnej pieczy nad wynikami kapitałowymi, niezależnym od reguły działania pośredniego, jest dział 11 — Państwowy Fundusz Budowlany. Jakkolwiek i tutaj bezpośredni kontakt z zainteresowanym obywatelem odbywa się za pośrednictwem instytucji finansowej, to jednak w tym dziale istnieje postać ustalania pro-

¹⁾ Wygłoszone na posiedzeniu Komisji Budżetowej Sejmu w dn. 6/II 1939 r.

gramowego oddziaływania na rynek mieszkaniowy przez administrację skarbową; odbywa się to przez uzgadnianie zasad rozdziałów kredytów, metody udzielania i ustalania wytycznych polityki zakupywania i inwestowania terenów budowlanych itd. Na świadczenia z tego tytułu preliminuje się zł 7 100 tys. — jak w poprzednim roku, w tym zł 500 tys. na akcje terenową.

Jak wynika z powyższego zestawienia, budżet wydatków Ministerstwa Skarbu jest przede wszystkim budżetem personalnym. Pozycje o charakterze inwestycyjnym lub dotacyjnym odgrywają rolę wtórną, ponieważ Skarb ze swego przeznaczenia i z podziału kompetencji powołany jest do obsługi wydatków celowych w budżetach innych Ministerstw.

Preliminuje się na rok 1939/40 18 387 etatów urzędniczych we wszystkich działach części 8 budżetu (Min. Skarbu), 2 547 niższych funkcjonariuszów oraz 274 etaty oficerskie i 5 175 szeregowych Straży Granicznej, razem 26 383. Ogólna suma wydatków na pracę wynosi zł 77 691 560 — w porównaniu z budżetem na 1938/39 w wysokości zł 75 472 600. Proponowana nadwyżka obejmuje 434 osoby, w tym 272 urzędników, 94 niższych funkcjonariuszów, oraz 7 oficerów i 61 szeregowych Straży Granicznej. Nie potrzebuję podkreślać znaczenia tych podwyżek, gdy przypomnę, że idzie tu o rozciągnięcie służby Straży Granicznej na granicy polsko-litewskiej na skutek nawiązania normalnych stosunków z Republiką Litewską oraz służby celnej na innych posterunkach — w związku z przyłączeniem Zaolzia. Poza tym preliminowane są zwiększenia w administracji skarbowej (94 osoby) i w Centrali — w tym w Zarządzie Długów Państwowych w związku z ostatnimi konwersjami i pożyczkami państwowymi.

Administracja skarbowa stanowi część wielkiego problemu organizacji Państwa i społeczeństwa. Państwo polskie nazajutrz po wojnie znalazło się niewątpliwie w trudnej sytuacji nie tylko politycznej, ale i gospodarczej, a przede wszystkim organizacyjnej.

Pokolenie, które reprezentowało maksimum sił moralnych, żywotnych i fizycznych, zostało powołane do pracy nad dziełem organizowania obrony, porządku, oświaty i administracji Państwa. Jak każdy wielki prąd, wytworzyło się ciężenie przeważnie do udziału w tej pracy, nieraz ze szkodą dla pracy w terenie, gdzie nieraz powstawały luki, niebezpieczne dla istniejących tradycji pracy społecznej czy kulturalnej.

Z drugiej strony ze względów na częste wstrząsy gospodarcze, na spadek cen, na rujnujące egzystencje ludzkie częste wypadki bezrobocia — powstała niebezpieczna, ale nieraz uzasadniona utrata wiary w siebie, w zdolność do walki o byt. Na skutek tego zaczęła pojawiać się czasami tendencja do uzyskania chociaż nędznej egzystencji, ale wolnej od groźby ruiny i bezrobocia.

Jeżeli porównamy oba te procesy, jeden — szczytny i dopełniony wiarą pokolenia w misję organizowania Państwa, i drugi — ofiarny i pełen determinacji przetrwania do jakiegoś bliżej nieokreślonego jutra — to musimy stwierdzić, że Polska znalazła się w posiadaniu szeregów może nie równych co do wartości, ale niewątpliwie ofiarnych i o wysokich kwalifikacjach moralnych.

Inaczej się przedstawia sytuacja, gdy idzie o zdolność gospodarczą kraju do wypracowania potrzebnych środków materialnych na utrzymanie tej dużej liczby pracowników publicznych. Na dz. 1/VII 1938 r. było 194 tys. pracowników przedsiębiorstw, monopolów

i funduszków, 91 tys. w służbie samorządu terytorialnego, nie licząc urzędników i pracowników w ubezpieczalniach, bankach, samorządzie gospodarczym oraz — wg Rocznika Statystycznego z 1935 r. — budżet admin. 1935/36 przewidywał 251 tys. urzędników, w tym nauczycieli 77 tys. Ponadto budżet publiczny jest obowiązany do świadczenia emerytalnego 94 tys. osób, którym przysługują emerytury, 103 tys. uprawnionym do emerytur z przedsiębiorstw i monopolów, ponadto z okresu wojny pozostało 212 tys. uprawionych inwalidów lub rodzin po tych, którzy polegli w czasie wojny. Do tego dochodzi jeszcze ok. 1/4 miln. ubezpieczonych w ubezpieczalniach.

Na tle tych dużych liczb administracja skarbowa stanowi stosunkowo nie największą liczbę pracowników. Natomiast, niewątpliwie, stan materialny administracji skarbowej jest niezadowolający — nawet na tle ogólnego poziomu płac i zaopatrzenia pracowników publicznych. W Centrali Ministerstwa było na dz. 1/X 1938 r. 13.2% pracowników do trzydziestego roku życia i 13.3% powyżej pięćdziesiątego roku życia, w izbach skarbowych było 22.7% pracowników do trzydziestego roku życia i prawie 10% powyżej pięćdziesiątego roku, w administracji celnej — podobnie, jak w Centrali — 12.2% i 13%. Z zestawienia tych liczb wynika, że młode pokolenie nie znajduje atrakcji w służbie skarbowej. Wg Rocznika Statystycznego z 1935 r. (str. 229) do dwudziestego dziewiątego roku życia włącznie było w 1933 r.: a) ogółem 387 tys. funkcjonariuszów państwowych, co stanowiło 15.9%, b) tylko administracja i nauczyciele 124 tys. — 25.3% (powyżej 50 lat — 12.9%), c) wojsko, policja i Straż Graniczna 85 tys. — 18.2% (powyżej 50 lat — 3.1%), d) poczta, telegraf i telefon 28 tys. — 20.9%, e) Polskie Koleje Państwowe 142 tys. — 5.6%.

Na 2 926 urzędników I kategorii było 1 498 z wykształceniem prawniczym, a już tylko 374 z studiami handlowymi i 117 z ekonomicznymi, 188 — z rolniczymi, 249 — z technicznymi, reszta posiada studia, mniej związane ze służbą skarbową. W II kategorii — na 8 627 pracowników — było 895 z studiami handlowymi, 378 techników, natomiast 4 678 miało ogólne wykształcenie, a już 2 475 było zwolnionych od poziomu wykształcenia. W porównaniu z ogółem administracji publicznej — na 44 148 pracowników państwowych było równolegle 18 034 urzędników skarbowych, co daje 40.8% ogółu badanego.

Według memoriału, złożonego Panu Ministrowi Skarbu przez urzędników Skarbu, wynika, że w grupie X skarbowców było 52.3%, w grupie IX — 47.6%.

Jestem daleki od czynienia tej obserwacji dla stwierdzenia, że gdzieindziej jest stan dobry, lecz podaję powyższe dla wyjaśnienia, że Ministerstwo w tym stanie rzeczy widzi usprawiedliwienie dla najkonieczniejszych awansów w swoim resorcie.

W tym stanie rzeczy jest oczywiste, że zasadnicze linie rozwoju wydatków na administrację skarbową muszą pozostawać pod wpływem związku z działaniem aparatu skarbowego, jak i ze zmianami, zachodzącymi w działaniu istniejących źródeł podatkowych.

Aby nie przeciążać szczegółową analizą tematu, zatrzymam się tylko na porównaniu wydatków działu 2 (władze i urzędy skarbowe) z wpływami z podatków bezpośrednich, jako najważniejszej charakterystycznymi dla pracy tych urzędów.

Rok budżetowy	Wpływy z podatków bezpośrednich (bez specj. i in. nadzwyczaj. podatków)		Wydatki na administrację skarbową w dziale 2	
	miln. zł	wskaźnik	miln. zł	wskaźnik
	1935/36	521·6	100	61·6
1936/37	646·4	124	57·6	93 ¹
1937/38	717·6	137	57·4	93 ¹
1938/39	751·5	144	60·7	98 ¹
1939/40	798·0	153	62·0	101·2

Dla charakterystyki tych liczb należy nadmienić, że w ciągu tych lat zakres prac władz skarbowych powiększył się ponadto w następujących dziedzinach:

- prace komisji klasyfikacyjnych,
- ustalanie ulg dla nabywców pojazdów mechanicznych w związku ze zwrotem podatku,
- ustalanie ulg w podatku dochodowym dla osób, inwestujących na ziemiach wschodnich,
- ustalanie ulg w podatku przemysłowym przy nabywaniu świadectw przemysłowych w związku z akcją zwalczania bezrobocia,
- stały wzrost czynności w związku z wzrostem ilości ksiąg handlowych i gospodarczych oraz zapisków, deklarowanych przy wymiarze podatków itd.

Ilość opodatkowanych gospodarstw wzrosła z 4 342 tys. do 4 910 tys. w latach 1934 ÷ 1937, podczas gdy kwota podatkowa spadła w tych latach z zł 69 miln. do zł 65 miln. Ilość opodatkowanych nieruchomości spadła z 583 tys. w 1934 r. do 556 tys. w 1937 r., gdy kwota wymierzonego podatku wzrosła z zł 80 miln. do zł 84 miln. Liczba płatników podatku przemysłowego z 667 tys. w 1934 r. wzrosła do 717 tys. w 1936 r.; również liczba płatników podatku dochodowego z pracy najemnej wzrosła z 349 tys. w 1934 r. do 694 tys. w 1937 r. Według Gł. Urzędu Stat. („Statystyka Przemysłowa” 1936 r., str. 12) liczba zakładów przemysłowych wszelkiej kategorii (bez górniczych) wzrosła z 9 639 w 1933 r. do 10 087 w 1936 r. Wypłaty brutto pracownikom fizycznym i umysłowym wzrosły z zł 727 miln. w 1933 r. do zł 907 miln. w 1936 r.

Liczby powyższe świadczą, że praca administracji skarbowej, zarówno specjalna, jak i wynikająca z tytułu poboru danin, niewątpliwie wzrosła.

Jak wynika z załącznika do preliminarza na 1939/40 r., wydatki na płace we wszystkich częściach budżetu — z wyjątkiem cz. 6 i działu 5 cz. 7 — wynoszą zł 635 miln., z tego na administrację Min. Skarbu wypada ok. 12·5%.

Na posiedzeniu Komisji Budżetowej Sejmu w dn. 3/II 1936 r. Pan Wicepremier Kwiatkowski powiedział: „Budżet Min. Skarbu w całym budżecie państwowym można uznać za stosunkowo skromny. Bez wydatków na emerytury i renty i bez obsługi długów państwowych wynosi on w stosunku do reszty budżet skarbu wynosi np. w Danii 8·2%, we Francji 9%, we Włoszech 9·1%, w Czecho-Słowacji 9·4%, w Austrii 10%, w Rumunii 14·2%”. Słowa te dostatecznie charakteryzują potrzeby merytoryczne innych budżetów w Polsce, co może być zrealizowane tylko kosztem jak najdalej posuniętych oszczędności w budżecie Min. Skarbu.

Przechodząc do pozycji szczegółowych, nasuwają się następujące ważniejsze zagadnienia:

W dziale 2 przewiduje się utworzenie 8 nowych urzędów skarbowych oraz odpowiednie kwoty na wynagrodzenie sezonowych pracowników kontrakto-

wych oraz na wynagrodzenie 104 praktykantów na stanowiska I kategorii, drugie tyle dla praktykantów II kat. Jak już wskazałem wyżej, służba skarbową ma niedostateczną liczbę urzędników z odpowiednimi studiami i w wieku poniżej lat 30; ten stan rzeczy był wielokrotnie rozważany w Ministerstwie — na skutek czego postanowiono przeprowadzić przeszkolenie zarówno praktykantów do I, jak do II kategorii. Poza tym przewidziano kredyty na awansowanie pewnej liczby pracowników.

Na podstawie ustawy z dn. 29/III 1935 r. o klasyfikacji gruntów dla podatku gruntowego została powołana — zgodnie z rozporządzeniem Min. Skarbu z dn. 20/VI 1936 r. i innych — Główna Komisja Klasyfikacyjna, 11 wojewódzkich komisji klasyfikacyjnych i 127 powiatowych komisji. Poza tym na obszarze woj. śląskiego działa 1 komisja wojewódzka i 3 powiatowe. W 5 powiatowych komisjach prace klasyfikacyjne zakończono. Na terenie województw środkowych i wschodnich zebrano plany, sprawdzono i sporządzono nowe pomiary, posuwając dość daleko realizację przewidzianych zadań. Tam, gdzie plany nie istnieją, prowadzone są prace aerofotogrametryczne; dotąd dokonano zdjęć 3 500 tys. ha. Na obszarze woj. zachodnich odnowiono mapy katastralne i wykonano prace w 93% ogólnego zadania. Na obszarze woj. południowych wykonano 74% ogólnego zadania. Na terenie 10 powiatów w woj. zachodnich i południowych prace zostały ukończone.

Na 1939/40 r. utrzymuje się te same etaty, kredyty powiększono w celu umożliwienia dokonania awansów. Również powiększono kredyty na dokonanie pomiarów kraju. Natomiast z uwagi na częściowe ukończenie robót klasyfikacyjnych zmniejszono w § 3 o prawie 15% wydatki na podróże służbowe i przesiedlenia.

W dziale 3 przewiduje się powiększenie etatów na płace w służbie celnej z powodu otwarcia granicy polsko-litewskiej, utworzenia nowych urzędów na nowej granicy polsko-czesko-słowackiej oraz na skutek wzrostu pracy urzędów celnych w Gdyni. Poza tym przewidywane są awanse oraz wynagrodzenia 10 praktykantów w I kat. i 20 praktykantów w II kat., ponadto płace 70 kontraktowych rewidentek-kobiet.

W dziale 4 na Straż Graniczną przewiduje się zwiększenie o 7 etatów oficerów i 61 etatów szeregowych oraz 3 cywilne — na skutek utworzenia nowych jednostek organizacyjnych na granicy polsko-czesko-słowackiej. Poza tym przewiduje się awanse.

W dziale 5 wydatków zwyczajnych przewidziane jest zmniejszenie wydatków na ogólny zarząd skarbowy o zł 350 tys.

Dział 7 — Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń — nie przewiduje żadnych zmian w ilości etatów. Nie-wielka podwyżka płac przewiduje awanse do IX i VIII grupy uposażenia.

Również w dziale 8 — Prokuratoria Generalna — nie przewidziano zwiększenia etatów, natomiast podwyższono preliminarz z powodu zamierzonych awansów.

Dział 9 — Urząd Długów Państwa — zorganizowany w dotychczasowej postaci na skutek zarządzenia Ministra Skarbu z dn. 31/XII 1934 r. — sprawuje zarząd wszystkimi długami Państwa i gwarancjami finansowymi Państwa, podlegającymi zapisaniu do księgi długów Państwa. Poza tym do jego kompetencji należy wykonywanie czynności, związanych z planowym umarzaniem pożyczek oraz losowaniem, prowadzenie ewidencji tytułów imiennych, tytułów, sądownie zastrzeżonych lub unieważnionych, wydawanie duplikatu

w miejsce utraconych tytułów, kontrola, przechowywanie oraz niszczenie tytułów dłużnych Skarbu Państwa itd.

Z uwagi na emisję obligacji 4% pożyczki konsolidacyjnej (przejęcie nowych obligacji oraz przygotowanie do losowania), dokonanie czynności w związku z 5% pożyczką konwersyjną, przejęcia z urzędów skarbowych depozytów, obejmujących 6% pożyczkę narodową itp.—przewiduje się powiększenie etatu o 20 urzędników i 2 funkcjonariuszów w związku z zarządzaniem Ministra Skarbu z dn. 27/VII 1938 r. Ponadto przewiduje się awanse i kredyt na 10 pracowników sezonowych.

Z uwagi na coraz ściślejszy związek pomiędzy administracją długów państwowych i pracami Centrali Ministerstwa na wniosek Ministra Skarbu, Rada Ministrów postanowiła w dn. 15/XI 1938 r. zatwierdzić nowy statut organizacyjny Ministerstwa Skarbu, na mocy którego w § 5 przewidziano wcielenie Zarządu Długów Państwa do Departamentu Obrót Pieniężnego.

W dziale 10—Rada Spółdzielcza—przewiduje się powiększenie kredytów na awanse. Nadzór Biura Rady Spółdzielczej obejmuje 11 związków rewizyjnych i 27 central gospodarczych, łączących około 13 700 spółdzielń oraz 5 000 spółdzielń niezwiązkowych.

W 1936 r. było 12 004 spółdzielń (w 1933 r.—11 669 spółdzielń, w tym spożywczych 1 552, rolniczo-spożywczych 2 659, rolniczo-handlowych 392, mleczarskich 1 332, kredytowych 5 423). Członków spółdzielń było 2 804 tys. Wspomniane spółdzielnie sprzedały towarów za zł 822 miln. w 1928 r. i za zł 496 miln. w 1936 r. Ponadto udzieliły kredytów za zł 547 miln.

W dziale 11—Państwowy Fundusz Budowlany—nie przewiduje się żadnych zmian w porównaniu z budżetem na 1938/39 r. Państwowy Fundusz Budowlany został utworzony na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 22/IV 1927 r. o rozbudowie miast. Plan akcji kredytowej ustala co roku Komitet Ekonomiczny przez określenie kwoty kredytów, przeznaczenia i zasad kredytowania. W 1938 r. przeznaczono na budownictwo miejskie zł 29 miln., budownictwo robotnicze zł 12 miln., na akcje terenową — zł 1,5 miln., na plany zabudowy—zł 500 tys., na budowę garaży—zł 1 miln., na budownictwo wiejskie zł 7 miln. Poza budownictwem wiejskim — kredyty pozostałe rozprawdza B. G. K.

Do końca 1937 r. przyznano ze wszystkich źródeł 37 346 pożyczek na kwotę zł 714 miln.; przy pomocy tych kredytów sfinansowano budowę 134 tys. mieszkań o 361 tys. izb — nie licząc budownictwa robotniczego przy pomocy T. O. R. i budownictwa wiejskiego.

Świadczenia Państwowego Funduszu Budowlanego przeznaczone są na pokrywanie części oprocentowania pożyczek budowlanych z tytułu różnicy między oprocentowaniem P. F. B. a oprocentowaniem, pobieranym od dłużnika, następnie—na pokrywanie różnicy pomiędzy wartością nominalną a kursową papierów wartościowych oraz z tytułu oszacowania obiektów budowlanych i innych wydatków — stosownie do dekretu Prezydenta Rzplitej z dn. 27/XI 1935 r. o ulgach w spłacie kredytów budowlanych.

Administracja Min. Skarbu stanowi wrażliwy aparat na wszelkie oddziaływanie życia gospodarczego—

zarówno w dziedzinie wpływów, pobieranych we wszelkich postaciach, jak i na terenie tych zapotrzebowań, z jakimi życie gospodarcze i społeczne zwraca się do budżetu poprzez poszczególne Ministerstwa czy fundusze. Gospodarka pieniądzem wymaga ze strony administracji skarbowej jak najdalej idącej obserwacji tych wszystkich zjawisk, które łączą się z kosztem pieniądza, rentownością procesów inwestycyjnych, wzrostem wydatków pozagospodarczych, wreszcie metodą opodatkowania życia gospodarczego.

Dla tego wydaje się słuszne wskazać, że już w okresie, kiedy gospodarka budżetowa była niewątpliwie deficytowa, kiedy Państwo zaciągało pożyczki wewnętrzne na pokrywanie niedoborów, związanych z utrzymaniem Państwa, w dn. 30/I 1935 r. Minister Skarbu Prof. Zawadzki na posiedzeniu Komisji Budżetowej Sejmu powiedział, że już w 1934 r. zapowiedział „na razie reformę ordynacji podatkowej i reformy podatku gruntowego. Ordynacja podatkowa została wniesiona i uchwalona w roku zeszłym przez Sejm”.

W roku 1936 Pan Minister Skarbu na Komisji Budżetowej Sejmu w dn. 3/II poświęcił temu zagadnieniu wiele uwagi. Wspomniawszy o zmianie ordynacji podatkowej, Pan Minister oświadczył: „Reforma w kierunku usuwania różnych nadbudówek podatkowych znalazła wyraz w scalaniu szeregu podatków; w szczególności zostały scalone z podatkiem dochodowym dodatki kryzysowy i 15%-owy, z podatkiem od nieruchomości — dodatki kryzysowy i 15%-owy i nadzwyczajna danina majątkowa, z podatkiem przemysłowym — dodatek 15%-owy i nadzwyczajna danina majątkowa, 10%-owy interwencyjny, 25%-owy samorządowy” itd.

Zestawienie tych oświadczeń o zagadnieniu uporządkowania ustroju podatkowego wskazuje na jego znaczenie dla życia gospodarczego i dla administracji skarbowej. Na tej drodze niewątpliwie również znajduje się uproszczenie zasad administrowania tym odpowiedzialnym aparatem. Na drodze komasacji, uproszczenia i dostosowania do potrzeb rozwoju gospodarczego kraju widzimy przede wszystkim właściwe pole dla przywrócenia normalnych warunków dla pracy i wynagrodzenia administracji.

W tej dziedzinie nasuwa się również ważna dla administracji sprawa likwidacji zaległości w dziedzinie egzekucji. Kiedy w 1934/35 r. było 16 700 tys. tytułów wykonawczych zaległych — w dn. 30/IX 1938 r. pozostało jeszcze ok. 9 miln. tytułów wykonawczych nie załatwionych. Niewątpliwie, w tym wypadku należy widzieć nie tylko zmniejszenie nacisku kryzysowego, ale i rezultat cytowanych prac nad uporządkowaniem ustawodawstwa podatkowego. Należy również w tym upatrywać możliwość zmniejszenia wywołanej przez zawile przepisy formalne—ale trudnej i ofiarnej—pracy aparatu skarbowego.

Drugie generalne zagadnienie administracji skarbowej — jest to trudna w obecnej sytuacji sprawa poprawy bytu tej administracji. Jak już wspominaliśmy, jest to zagadnienie, wykraczające poza ramy budżetu Ministerstwa Skarbu.

Przede wszystkim i ponad wszystkim, co należałoby powiedzieć z powodu aktualności — na pierwsze miejsce wysuwa się naczelne zagadnienie równowagi budżetu. Zadanie utrzymania tej równowagi nakłada granice i drogi rozwiązaniu zagadnienia w najbliższym czasie. Epoka, którą przeżywamy, wysu-

nęła na pierwsze miejsce zadanie obrony Państwa i zmusza nas do szukania szeregu etapów pośrednich. W pierwszym rządzie należy wymienić częściową likwidację podatku specjalnego, następnie przedstawione Izbowi Ustawodawczemu liczby o awansach na rok 1938/39.

Poprawę bytu funkcjonariuszów państwowych w roku 1938/39 powodują:

1) obniżenie norm specjalnego podatku od wynagrodzeń w sumie ogólnej ok. zł 75 500 tys. rocznie—wyraża się w stosunku do funkcjonariuszów państwowych, osób wojskowych i emerytów sumą ok. zł 60 miln. rocznie;

2) awanse (bez wojska, K. O. P.)—ok. zł 20 miln. rocznie;

3) przybytek etatów (bez wojska i K. O. P.): w porównaniu stanów faktycznych z dn. 1/VII 1937 r. (369 294 osób) i z dn. 1/VII 1938 r. (380 250 osób)—wynosi 10 956 osób;

4) wzrost wydatków na płace (bez wojska i K. O. P.): w porównaniu stanu faktycznego z 1937/38 r. (zł 1 011 225 868) i z 1938/39 r. (zł 1 063 519 668) — wynosi zł 52 293 800 rocznie;

5) z innych pomocy wymienić należy: lokatę w Spółdzielczym Banku Urzędniczym z o. o. — na oddłużenie funkcjonariuszów państwowych w kwocie zł 500 tys., wydatki na pomoce dla pracowników państwowych (bez wojska i K. O. P.) wynoszą zł 102 miln., a więc wzrost w stosunku do 1937/38 (zł 95 miln.) o zł 7 miln.;

6) dodatek lokalny do uposażenia funkcjonariuszów państwowych w Gdyni zwiększony z 10% do 20%, co daje zł 820 tys. rocznie;

7) podwyżka emerytur (wskutek wprowadzenia z dniem 1/VII 1938 r. „lex Ostafin” z uwzględnieniem opłat) zł 9 530 tys.

Zdaje sobie sprawę, że zagadnienie uposażenia jest sprawą, wymagającą troskliwego podejścia. Ta polityka jest realizowana przez Rząd. Jeżeli realizacja ta nie pokrywa się z postulatami sfer pracowników państwowych—to grają tu rolę okoliczności siły wyższej, zmuszające władze do dania pierwszeństwa postulatowi w hierarchii najwyższym—obronie narodowej.

Na zakończenie pozwalam sobie jeszcze kilka słów podać o tych zmianach, które przynosi ze sobą nowy statut Ministerstwa. Utrzymano Gabinet Ministra w kierunku skupienia w nim wszystkich spraw, związanych z działalnością Ministra Skarbu i Wicepremiera; utworzono Departament Organizacyjno-Administracyjny dla spraw organizacyjnych, budżetowo-gospodarczych, karno-skarbowych i likwidacyjnych oraz Ochrony Skarbowej; do Departamentu Obrót Pieniężnego włączono Zarząd Długów Państwa; Departament Budżetowy przekształcono na Departament Budżetu i Majątku Państwa. Ponadto utworzono Biuro Emerytur i Rent z dawnego Wydziału Emerytur.

*

Przedstawiony Wysokiej Komisji referat o preliminarzu wydatków Ministerstwa Skarbu nie obejmuje wytycznych polityki finansowej i gospodarczej Ministra Skarbu.

Obejmuje natomiast, zdaje się, w moim referacie całokształt zagadnień organizacyjnych Ministerstwa Skarbu oraz te problemy, które się ściśle wiążą nie z dynamiką resortu, ale z liczbowym przedstawieniem spraw resortu i człowieka, który w tym resorcie z poświęceniem i oddaniem pracuje.

BUDŻET

DOCHODY I WYDATKI BUDŻETOWE W GRUDNIU 1938 R.—Według danych tymczasowych—dochody i wydatki budżetowe Państwa w grudniu 1938 r.—w porównaniu z grudniem 1937 r.—przedstawiały się następująco (w tys. zł):

	Dochody		Wydatki	
	1937	1938	1937	1938
A.—ADMINISTRACJA:				
Prezydent Rzeczypospolitej . . .	4	3	257	287
Sejm	27	18	276	297
Senat	3	—	123	121
Kontrola Państwowa	1	—	421	416
Prezydium Rady Ministrów . . .	—	—	288	304
Min. Spraw Zagranicznych . . .	499	514	3 140	3 784
„ „ Wojskowych	125	157	65 555	70 891
„ „ Wewnętrznych	1 325	1 313	18 008	21 909
„ Skarbu	139 806	142 215	23 843	11 641
„ Sprawiedliwości	3 018	3 177	8 258	8 115
„ Przemysłu i Handlu	2 451	2 273	4 170	4 606
„ Komunikacji	1 489	1 899	5 957	6 221
„ Rolnictwa i Ref. Roln.	175	93	3 328	4 988
„ Wyznań i Ośw. Publ.	474	335	29 614	31 093
„ Opieki Społecznej	774	2 231	3 853	6 821
„ Poczty i Telegrafów	1	—	141	152
Emerytury i zaopatrzenia	2 933	2 777	14 839	16 007
Renty inwalidzkie i pensje	—	—	8 345	9 041
Długi państwowe	—	—	18 686	19 504
R a z e m:	153 105	157 005	209 102	216 198

B. — PRZEDSIĘBIORSTWA:

Prezydium Rady Ministrów:				
Polska Agencja Telegr.	5	5	—	—

M-stwo Spraw Wewnętrznych:				
Gazeta Admin. i Pol. Państw.	—	—	—	—
Państw. Zakłady Wodociągowe na G. Śląsku	—	—	—	—
Ministerstwo Skarbu:				
Mennica Państwowa	—	—	—	—
Państw. Zakład Emerytalny . . .	—	—	—	—
M-stwo Przemysłu i Handlu:				
a) Przedsiębiorstwa nieskomercjalizowane:				
Przedsięb. państwowe o kap. miesz. i wydzierżawione . . .	3	28	—	—
Nadania górnicze i tereny naft. Państw. Huta Ołowiu i Srebra w Strzybnicy	35	101	—	—
Żupa solna w Łączynie	—	—	2	—
b) Przedsiębiorstwa skomercjalizowane:				
„Polmin” Państw. Fabr. Ol. Min. Państw. Kop. Węgla „Brzeszcze” Zjedn. Fabr. Zw. Azot. w Mościcach i Chorzowie	—	90	—	—
25	—	—	—	—
Ministerstwo Komunikacji:				
Polskie Koleje Państwowe . . .	4 000	—	—	—
Państw. Wytwórnie Mater. Drogowych	—	—	—	—
Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln.:				
Lasy Państwowe	2 500	1 500	—	—
Państw. Przetwórnice Mięsne . .	—	—	—	—
Państw. Zakłady Przemysłowo-Zbożowe	—	—	143	682
Ministerstwo Wyzn. Rel. i Oświecenia Publicznego:				
Państwowe Wydawn. Książek Szkolnych	—	—	—	—

M-stwo Opieki Społecznej:				
Zdrowijska Państwowe	—	—	—	—
Przeds. Państw. Zakładu Higieny	—	—	—	—
Szpitala Państwowe	—	—	119	65
M-stwo Poczty i Telegrafów:				
Polska Poczta, Telegraf i Telefon	3 241	3 121	—	—
Państw. Zakł. Tele- i Radiotechn.	—	—	—	—
R a z e m:	9 809	4 845	265	747

C. — MONOPOLE:

Ministerstwo Skarbu:				
Monopol solny	4 000	4 000	—	—
„ tytoniowy	25 000	26 000	—	—
„ spirytusowy	20 541	28 031	—	—
„ zapalczany	1 500	1 500	—	—
„ loteryjny	1	10	—	—
R a z e m:	51 042	59 541	—	—

D. — FUNDUSZE:

M-stwo Spraw Wojskowych:				
Fundusz Kwaterunku Wojsko- wego	—	—	—	—
M-stwo Opieki Społecznej:				
Fundusz Pracy	—	—	—	—
R a z e m:	—	—	—	—

Ogółem: 213 956 221 391 209 367 216 945

Grudzień wykazuje z reguły wzrost dochodów budżetowych—niezależnie od tego, czy poprzedzał przeważający poprzednio spadek dochodów w listopadzie, czy też—jak w ostatnich 2 latach—wzrost grudniowy dochodów był dalszym ciągiem ruchu zwykłego, trwającego już od ostatniego miesiąca I półrocza budżetowego (z reguły mniej wydajnego dochodowo dla Państwa), tj. od września. Podkreślić należy, że w bież. roku budżetowym wzrost dochodów w grudniu był nieznacznie większy niż w ub. roku budż.—tak samo, jak nieznacznie większy był w bież. roku budż. rezultat łączny wspomnianego wyżej 4-miesięcznego ruchu zwykłego dochodów (zł 29·5 miln. w 1937/38 r. i zł 31·3 miln. w 1938/39 r.). Podkreślić jeszcze należy, że w związku ze wzrostem dochodów w grudniu kurczył się zazwyczaj też i deficyt budżetowy w tym miesiącu; natomiast jeśli chodzi o nadwyżkę budżetową, to jej wzrost równoczesny ze wzrostem dochodów przy 4 nadwyzkowych rezultatach grudniowych w ostatnim 8-leciu wystąpił tylko w jednym wypadku.

Zmiany strony dochodowej oraz salda gospodarki budżetowej w pierwszych 9 miesiącach roku budżetowego przedstawia poniższe zestawienie, obejmujące okres ostatnich 8 lat budżetowych (w miln. zł):

Mie- siąc	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39
Docho- dy								
IV	229·1	194·8	159·8	155·1	156·1	175·5	190·7	201·9
V	199·6	175·3	141·8	146·7	161·9	174·1	180·4	200·0
VI	175·8	147·8	132·3	135·1	145·1	174·1	186·2	200·7
VII	192·8	171·9	142·8	143·6	158·4	177·8	191·6	196·5
VIII	169·1	162·8	144·9	143·0	146·0	167·8	184·5	190·1
IX	173·6	154·2	155·1	157·7	149·6	175·3	189·0	190·7
X	211·1	177·8	177·6	172·5	169·2	190·4	197·7	211·8
XI	193·6	165·5	159·6	174·5	160·2	184·8	206·7	213·7
XII	198·3	179·2	175·5	182·1	178·0	192·8	214·0	221·4
Deficyt (nadwyżka)								
IV	-21·1	-4·1	-15·6	-15·3	-23·3	+0·5	+0·8	+2·5
V	-12·1	-14·6	-24·5	-25·5	-20·9	-0·2	+0·3	+0·8
VI	-43·6	-39·3	-24·1	-36·5	-36·1	+0·8	-0·6	-0·7
VII	-25·4	-17·0	-26·2	-27·5	-25·6	+0·7	+0·5	+0·4
VIII	-13·4	-18·0	-25·0	-29·6	-29·7	-3·0	+0·6	-0·8
IX	-8·5	-27·9	-21·9	-16·7	-27·7	+0·3	+0·6	-3·0
X	-4·2	-10·3	-14·1	-7·0	-27·9	+1·3	+1·4	-4·9
XI	+1·2	-10·3	-23·1	-16·7	-28·1	+1·6	+2·9	+3·1
XII	+0·1	-9·1	-18·2	-4·7	-11·9	+0·6	+4·6	+1·8

Docho-
dy budżetowe—po bardzo silnej zwyzce w październiku (o zł 21·1 miln.) i słabszej znacznie w listopadzie (o zł 1·9 miln.)—w grudniu zwykowały znów nieco poważniej (o zł 7·7 miln.), osiągając poziom rekordowy—jak dotychczas—w bież. roku budżetowym. Wzrost dochodów w grudniu nastąpił w 2 grupach: w grupie administracji (z zł 152·5 miln. w listopadzie do zł 157·0 miln. w grudniu) oraz w grupie monopolów, których wpłaty z zł 56·3 miln. w listopadzie podniosły się do zł 59·5 miln. w grudniu; natomiast w grupie przedsiębiorstw nastąpił w grudniu—minimalny zresztą—

spadek dochodów (z zł 4 850 tys. do zł 4 845 tys.)—tak, że tu raczej można mówić o stabilizacji. Wzrost dochodów w grupie administracji dotyczył dominujących w tej grupie dochodów Min. Skarbu (z zł 137·2 miln. do zł 142·2 miln.), a w zakresie tych ostatnich—jedynie dochodów z danin (z zł 133·0 miln. do zł 139·6 miln.). Przy prawie utrzymanej ogólnej sumie wpłat przedsiębiorstw poważniejszą zwyzkę (z zł 2·7 miln. w listopadzie do zł 3·1 miln. w grudniu) wykazała wpłata Poczty i Telegrafu, poważniejszą zaś zniżkę—wpłata Lasów Państwowych (z zł 2·0 miln. do zł 1·5 miln.).

Porównanie grudnia 1938 r. z grudniem 1937 r. wykazuje wzrost w 1938 r. dochodów budżetowych o zł 7·4 miln., tj. o ok. 3½%. Nieco wyższe dochody w 1938 r. wykazała grupa administracji—o zł 3·9 miln., tj. o 2½%, a silniejszy jeszcze wzrost nastąpił w grupie monopolów, mianowicie o zł 8·5 miln., tj. o przeszło 16%; tylko grupa przedsiębiorstw wykazała w 1938 r. w grudniu (podobnie jak w poprzednich miesiącach) niższą sumę wpłat, mianowicie o zł 5·0 miln., tj. o blisko połowę. W grupie przedsiębiorstw spadek wpłat w 1938 r. nastąpił głównie na skutek odpadnięcia wpłaty Polskich Kolei Państwowych (w 1937 r. zł 4·0 miln.), a także na skutek redukcji o 40% wpłaty Lasów Państwowych.

Wydatki budżetowe—idąc w ślad za dochodami—podniosły się z zł 210·6 miln. w listopadzie do zł 216·9 miln. w grudniu (o ok. 3%). Wzrost wydatków nastąpił w grupie administracji (z zł 210·1 miln. do zł 216·2 miln.), a także w bardzo drobnej zresztą—grupie przedsiębiorstw, do których dopłaty zostały podniesione z zł 546 tys. do zaledwie zł 747 tys. Zwyzka wydatków administracji najsilniejsza była w zakresie obsługi długów (z zł 14·5 miln. do zł 19·5 miln.).

Porównanie grudnia 1938 r. z grudniem 1937 r. wykazuje wzrost w 1938 r. wydatków o zł 7·6 miln., tj. o ok. 3½%. Wzrosły w 1938 r. zarówno wydatki administracji (o zł 7·1 miln.), jak i—minimalne zresztą—dopłaty do przedsiębiorstw (z zł 265 tys. do zł 747 tys.). Podkreślić należy, że wydatki Min. Skarbu były w 1937 r. przeszło 2-krotnie wyższe, co tłumaczy się tym, że w 1937 r. nastąpiła spłata zł 10·0 miln. Bankowi Polskiemu z tytułu kredytu bezprocentowego.

W okresie pierwszych 3 kwartałów roku budż. 1938/39 docho-
dy budżetowe wyniosły zł 1 826·8 miln., czyli dość poważnie więcej (o przeszło 5%) niż w tymże okresie roku budż. 1937/38 (zł 1 740·7 miln.), a także nieznacznie więcej od ¼ budżetu na 1938/39 r. (zł 1 813·2 miln.). Wydatki budżetowe wyniosły w okresie kwiecień—grudzień roku budż. 1938/39 zł 1 825·0 miln.—wobec zł 1 729·5 miln. w analogicznym okresie roku budż. 1937/38 i prelimitowanych ¼ budżetu w wys. zł 1 813·0 miln. Nadwyżka budżetowa za okres pierwszych 3 kwartałów 1938/39 r. wyniosła zł 1·8 miln., gdy za ten sam okres 1937/38 r. mieliśmy nadwyżkę w wysokości zł 11·2 miln. Zaznaczyć należy, że podane sumy, prelimitowane w budżecie, obejmują kwoty, podlegające budżetowaniu miesiecznemu.

Analizując rozwój gospodarki budżetowej w ostatnich latach, podkreślić należy, że poprawa, zapoczątkowana w końcu 1935/36 r., osiągnięta w pełni w 1936/37 r., wzmocniona jeszcze w 1937/38 r.—postępuje dalej w bież. roku budżetowym, wyrażając się przede wszystkim wzrostem dochodów (a w ślad za nimi—wydatków). Rozmiary i charakter poprawy występują szczególnie wyraźnie przy porównaniu bież. roku budżetowego z szeregiem lat poprzednich. Mianowicie, porównanie pierwszych 3 kwartałów roku budż. 1938/39 z takimże okresem roku budż. 1936/37 wykazuje wzrost dochodów w b. r. o zł 214·2 miln. i bardzo nieznacznie większy wzrost wydatków, bo o zł 215·0 miln. Porównanie zaś z rokiem 1935/36 wykazuje w b. r. zwyzkę dochodów o zł 402·5 miln., wydatków zaś tylko o zł 169·5 miln. Cofając się dalej, dopiero w roku 1931/32 natrafiamy na wyższe—i to częściowo tylko—sumy wykonania budżetu, mianowicie jedynie jeśli chodzi o wydatki, które w okresie 3 kwartałów 1931/32 r. były o zł 45·0 miln. wyższe od wydatków w bież. roku budż., natomiast dochody były w 1931/32 r. o zł 83·9 miln. niższe; istniał więc w 1931/32 r. bardzo poważny deficyt budżetowy. Zrównoważone—podobnie jak w bież. roku budż.—wykonanie budżetu (poza 2 latami, bezpośrednio poprzedzającymi) znajdujemy—idąc wstecz—dopiero w 1930/31 r. Dochody w okresie pierwszych 3 kwartałów 1930/31 r. były wyższe od tegorocznych o zł 239·1 miln., wydatki zaś—o zł 246·8 miln. Trzeba pamiętać, że w międzyczasie nastąpił silny wzrost realnej wartości złotego, bowiem np. w listopadzie 1930 r. wskaźnik cen hurtowych wynosił 80·0, gdy obecnie stanowi 55·0. Jednocześnie uwzględnić trzeba, że powyższe sumy ogólne dochodów i wydatków są słabo porównywalne—choćby w związku ze zmianami w sposobie budżetowania.

W stosunku do budżetu na rok 1938/39 docho-
dy, faktycznie osiągnięte w okresie pierwszych 3 kwartałów, stanowiły 75·6%, czyli nieznacznie więcej od teoretycznej normy budżetowej dla 9 miesięcy—przy założeniu równomiernego wykonywania budżetu (¼=75·0%). Najlepiej przedstawiają się wpłaty monopolów, które dały aż 78·3% sumy, przewidzianej w budżecie na cały rok. Naj-

mniejszy procent budżetu wykazały wpłaty przedsiębiorstw (48·6%), chociaż wpłaty z tytułu nadań górniczych i terenów naftowych przekroczyły całoroczny budżet o 204·3%, a wpłaty przedsiębiorstw o kapitale mieszanym i wydzierżawionych—o 20·7%, wpłaty „Gazety Admin. i Pol. Państwa”, Państw. Przetw. Mięsnych, kop. „Brzeszcze” oraz Mościc i Chorzowa dały 100% budżetu, a wpłata P. A. T.—akurat 75·0%. Dochody administracyjne dały 76·7%, czyli więcej od idealnego procentu budżetu, przypadającego na 9 miesięcy, przy czym najważniejsze z nich—dochody Min. Skarbu—dały aż 78·0% budżetu (dość znacznie wyżej normy budżetowej).

Wydatki w okresie 3 kwartałów roku budż. 1938/39 stanowią w stosunku do budżetu całorocznego 75·5%, czyli niewiele więcej od normy budżetowej (75·0%). Taki sam mniej więcej procent wykonania budżetu, jak ogół wydatków, wykazały wydatki administracji (ściśle: 75·51% wobec 75·49%), natomiast dopłaty do przedsiębiorstw wyniosły mniej, mianowicie 68·1% sumy, prelimitowanej na cały rok.

Zaznaczyć należy, że w roku budż. 1937/38 wykonanie budżetu osiągnęło rozmiary nieco większe od tegorocznych. Mianowicie, dochody budżetowe dały w okresie 3 kwartałów 1937/38 r. 77·7% (wobec 75·6% w b. r.) budżetu i wydatki—76·6% (wobec 75·5% w b. r.).

WPŁYWY Z DANIN ORAZ MONOPOLÓW W GRUDNIU 1938 R. — Według danych tymczasowych — wpływy z danin publicznych oraz monopolów państwowych w grudniu 1938 r. — w zestawieniu z listopadowymi — przedstawiały się następująco (w tys. zł):

	Listopad	Grudzień
1. — PODATKI BEZPOŚREDNIE:		
Podatek gruntowy	11 752	8 341
Podatek od nieruchomości miejskich i niektórych wiejskich	18 095	9 356
Podatek przemysłowy	27 698	37 897
„ dochodowy	27 161	28 368
„ od kapitałów i rent	473	303
„ „ energii elektrycznej	575	741
„ „ uboju	774	789
Odsetki od zaległości, grzywny i kary	1 747	1 855
Razem:	88 275	87 650
2. — PODATEK MAJĄTKOWY		
	210	207
3. — SPECJALNY PODATEK OD WY-NAGRÓDZEŃ		
	8 268	8 336
4. — PODATKI POŚREDNIE:		
Podatek od wina	230	321
„ „ piwa	871	640
„ „ cukru	11 318	13 232
„ „ drożdży	1 085	2 165
„ „ tłuszczów	15	5
„ „ olejów mineralnych	2 265	2 171
„ „ zapalniczek	—	—
„ „ kwasu octowego	25	20
„ „ kwasu węglowego	51	45
„ „ cukru skrobiowego	238	219
Akcyzowe opłaty patentowe	149	449
Odsetki od zaległości, grzywny i kary	1	56
Razem:	16 158	19 323
5. — DODATKI DO PODATKU OD CU-KRU		
	70	75
6. — CŁO		
	10 330	11 067
7. — OPŁATY STEMPLOWE I DANINY POKREWNE:		
Opłaty stempłowe	7 314	8 039
Podatek spadkowy i od darowizn	621	650
Razem:	7 935	8 689
8. — DODATKI DO DANIN PUBLICZ-NYCH		
	1 444	3 975
9. — PODATKI ZNIESIONE		
	336	270
10. — MONOPOLE		
Monopol solny	4 300	4 000
„ tytoniowy	25 000	26 000
„ spirytusowy	25 039	28 031
„ loteryjny	2 000	1 500
„ zapalczany	3	10
Razem:	56 342	59 541
Ogółem:	189 368	199 133

W grudniu—po niższe listopadowej—występował zazwyczaj silny wzrost wpływów skarbowych, przy czym w tym miesiącu osiągnął wyższy poziom—obok marcowego—najwyższy w okresie całego roku budżetowego. W ostatnich 3 latach—trendu zwykłego—powyższy obraz kształtowania się wpływów skarbowych uległ o tyle zmianie, że również i w listopadzie następuje wzrost wpływów, w związku z czym nasilenie wzrostu w grudniu jest może nieco słabsze.

Ruch wpływów z danin i monopolów w poszczególnych miesiącach 8-letniego budżetowego 1931/32÷1938/39 przedstawia następująco zestawienie (+ oznacza zwykłe, — oznacza spadek wpływów):

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39
Mie-sięce	m i l i o n y zł							
IV	-14·2	-8·1	+9·5	+1·4	-4·8	-13·8	+2·7	-50·9
V	+4·4	+14·9	-15·1	-15·4	-0·5	+0·2	+7·3	+0·3
VI	-23·0	-22·7	-10·5	-4·2	-10·3	+2·6	+5·1	+0·7
VII	+6·2	+6·1	+8·2	+8·8	+11·3	+3·2	+4·5	-2·1
VIII	-10·5	-9·4	+5·8	-3·7	-3·9	-8·8	-5·6	-3·5
IX	+0·8	+3·4	+6·3	+13·7	-2·7	+4·6	+1·4	-3·3
X	+31·9	+19·4	+19·9	+13·1	+16·3	+12·2	+4·6	+16·7
XI	-15·0	+1·8	-11·0	-0·7	-9·7	-1·9	+18·4	+8·3
XII	+8·8	+7·6	+14·9	+6·8	+28·2	+11·6	+3·6	+9·8
I	-12·5	-23·1	-19·2	-19·9	-14·5	-23·2	-26·8	
II	-23·4	-12·8	-21·1	-9·2	-4·7	+1·0	-8·7	
III	+8·1	+11·5	+18·9	+11·2	+19·5	+11·3	+73·3	

Wzrost wpływów skarbowych w grudniu w stosunku do listopada nastąpił zarówno w zakresie danin, z których dochód podniósł się o zł 6·6 miln., jak i w zakresie monopolów, które po niższe w listopadzie—wykazały w grudniu wzrost wpłat, mianowicie o zł 3·2 miln., tj. o ok. 6%.

Wpływy z podatków bezpośrednich—najważniejsze spośród wszystkich danin—po bardzo silnej zwwyżce w październiku i listopadzie—w grudniu nieco osłabły, lecz bardzo nieznacznie, bo tylko o zł 0·6 miln., tj. zaledwie o 3/4%. W listopadzie gwałtownie zwyczajowo wpływy z podatku gruntowego (o zł 8·0 miln.) oraz z podatku od nieruchomości (o zł 13·6 miln.)—z racji przypadających na ten miesiąc płatności II raty tych podatków za 1938 r. W konsekwencji w grudniu nastąpił silny spadek wpływów z tych 2 podatków (odpowiednio—o zł 3·4 miln. i o zł 8·7 miln.), mimo to jednak wpływy grudniowe były tu stosunkowo wysokie. Wzrosły natomiast w grudniu w stosunku do listopada wpływy z 2 głównych podatków: dochodowego i przemysłowego. Wzrost wpływów z podatku dochodowego był nieznaczny (o zł 1·2 miln.), natomiast wpływy z podatku przemysłowego podniosły się aż o zł 10·2 miln., co było związane z wykupem świadectw przemysłowych na rok 1939.

Porównanie grudnia 1937 r. z grudniem 1938 r.—przy nieznacznych zmianach w podstawach opodatkowania (np. zwolnienie dywidend od podatku dochodowego)—wykazuje wzrost wpływów z podatków bezpośrednich z zł 78·0 miln. w 1937 r. do zł 87·7 miln. w 1938 r. Wpływy z podatku gruntowego były takie same (zł 8·35 miln. w 1937 r. i zł 8·34 miln. w 1938 r.), dochód z podatku od nieruchomości wzrósł z zł 9·1 miln. do zł 9·4 miln., podatek przemysłowy dał w grudniu 1938 r. zł 37·9 miln., gdy w listopadzie 1937 r.—zł 33·5 miln., podatek dochodowy wykazał w 1938 r. zł 28·4 miln. wpływów, gdy w 1937 r.—zł 23·6 miln. Z uwagi na to, że płatność najważniejszych podatków w 1938 r. oparta jest częściowo na obrotach i dochodach z 1937 r., a częściowo na obrotach i dochodach z 1938 r., stwierdzić można, iż poważny wzrost wpływów z tych źródeł świadczy o poprawie w zakresie obrotów i dochodów w obu ostatnich latach.

Dochód ze specjalnego podatku od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszy publicznych, wzrósł w grudniu w stosunku do listopada o zł 0·1 miln., przy czym był znacznie niższy w grudniu 1938 r. niż w grudniu 1937 r. (zł 8·3 miln. wobec zł 13·5 miln.)—w związku z przeprowadzoną od początku 1938/39 r. jego reformą, znacznie obniżającą pobór z tytułu tego podatku.

Wpływy z podatku majątkowego dały w grudniu 1938 r. zł 207 tys.—wobec zł 210 tys. w listopadzie i zł 266 tys. w grudniu 1937 r.

Wpływy z podatków pośrednich—po obniżeniu się w listopadzie o zł 2·2 miln.—w grudniu znowu wzrosły, i to silniej, bo o zł 3·2 miln. O zwwyżce zdecydował dominujący wśród podatków pośrednich podatek od cukru, który w grudniu dał dochód o zł 1·9 miln. wyższy niż w listopadzie. Poza tym wzrosły silnie wpływy z podatku od drożdży (o zł 1·1 miln.) oraz wpływy z akcyzowych opłat patentowych (o zł 0·3 miln.)—te ostatnie, jak zwykle na ultimo roku.

W porównaniu z grudniem 1937 r. wpływy z podatków pośrednich w grudniu 1938 r. były—analogicznie, jak i w poprzednich miesiącach—wyższe (zł 19·3 miln. wobec zł 18·3 miln.). Wskazuje to na wzrost w 1938 r. obrotów gospodarczych. W pierwszym rzę-

dzie wyższy był w 1938 r. dochód z podatku od cukru (zł 13·2 miln. wobec zł 12·5 miln.). Tak samo wyższe były wpływy: z podatku od wina (zł 0·32 miln. wobec zł 0·25 miln.), z podatku od piwa (zł 0·6 miln. wobec zł 0·5 miln.), z podatku od drożdży (zł 2·2 miln. wobec zł 1·9 miln.); wpływy z podatku od olejów mineralnych były identyczne (zł 2·2 miln.).

Dochód z ceł—po niższe w październiku (o zł 1·1 miln.) oraz w listopadzie (o zł 2·6 miln.)—dopiero w grudniu nieznacznie podniósł się (o zł 0·7 miln.), przy czym zauważyć należy, że wartość importu stale zwiększała. Jak wiemy jednak, nie tyle ogólna suma importu, ale jego struktura, a poza tym wahania we wpłatach W. M. Gdańska, zmiany w wysokości wyplat z tytułu zwrotów ceł i inne jeszcze przyczyny decydują o kształtowaniu się dochodu z ceł. Na tendencję wpływów z ceł w ostatnich miesiącach, niewątpliwie, największy wpływ miał wzrost wypłacanych zwrotów ceł—w związku ze zwiększeniem wywozu zbóż. Ten również czynnik sprawił, że wpływy z ceł w grudniu 1938 r. były niższe niż w grudniu 1937 r. (zł 11·1 miln. wobec zł 12·1 miln.).

Dochód z opłat stemplowych (łącznie z daninami pokrewnymi) wykazał w grudniu wzrost o zł 0·8 miln., osiągając poziom rekordowy w bież. roku budżetowym. Zwiększyły się w grudniu głównie wpływy z samych opłat stemplowych (o zł 0·7 miln.), podczas gdy wpływy z podatku spadkowego wzrosły zaledwie o zł 0·03 miln. Porównanie grudnia 1938 r. z grudniem 1937 r. wykazuje wyższe w 1938 r. wpływy z podatku spadkowego o zł 0·1 miln. oraz z opłat stemplowych o zł 0·2 miln. Przypuszczać należy, że odpowiednio do wzrostu obrotów gospodarczych, których opłaty stemplowe dotyczą, wzrost wpływów w 1938 r. byłby większy—gdyby nie oddziaływanie zniżkowe przeprowadzonych zmian w ustawodawstwie o opłatach stemplowych.

Wpływy z dodatków do danin—w związku ze wzrostem wpływów z samych danin—wykazały w grudniu w stosunku do listopada wzrost, i to bardzo silny, bo o zł 2·5 miln. W stosunku do grudnia 1937 r. wpływy z dodatków do danin w grudniu 1938 r. były niewiele większe (zł 4·0 miln. wobec zł 3·8 miln.).

Wpłaty monopolów, które w listopadzie silnie obniżyły się, mianowicie o zł 6·7 miln. (głównie z racji odpadnięcia wpłaty monopolu zapalczanego), w grudniu odzyskały prawie połowę straty poprzedniego miesiąca, podnosząc się o zł 3·2 miln. Wzrosły wpłaty 2 największych monopolów: tytoniowego—o zł 1·0 miln. oraz spirytusowego—o zł 3·0 miln., natomiast obniżyły się wpłaty: monopolu solnego—o zł 0·3 miln. oraz loterii—o zł 0·5 miln.

W grudniu 1937 r. wpłaty monopolów były znacznie niższe niż w grudniu 1938 r. (zł 51·0 miln. wobec zł 59·5 miln.). Niższe w 1937 r. były wpłaty monopolów: tytoniowego (zł 25·0 miln. wobec zł 26·0 miln.) oraz spirytusowego (zł 20·5 miln. wobec zł 28·0 miln.), natomiast wpłaty monopolu solnego oraz loterii były identyczne.

Zestawienie wpływów z danin i monopolów w grudniu 1938 r. z przeciętną miesięczną wpływów, przewidzianych w budżecie na rok 1938/39, oraz z wpływami, osiągniętymi w tym samym miesiącu 2 lat poprzednich—przedstawia się następująco (w miln. zł):

	$\frac{1}{12}$ budżetu na 1938/39 r.	Grudzień		
		1938	1937	1936
Podatki bezpośrednie	62·6	87·7	78·0	70·2
Specjalny podatek od wynagrodzeń	8·7	8·3	13·5	14·6
Podatek majątkowy	0·1	0·2	0·3	0·1
Podatki pośrednie	16·3	19·3	18·3	16·4
Dodatki do podatku od cukru . .	0·07	0·08	0·1	0·1
Cło	14·6	11·1	12·1	9·2
Opłaty stemplowe	7·4	8·7	8·4	7·6
Nadzwyczajny dodatek do danin .	1·6	4·0	3·8	3·3
Monopole	57·7	59·5	51·0	48·4

Jak widzimy, w grudniu 1938 r. większość danin dała wpływy wyższe od przeciętnej miesięcznej normy budżetowej—z wyjątkiem cła oraz specjalnego podatku od wynagrodzeń; także i wpłaty monopolów były w grudniu wyższe od normy miesięcznej.

Zestawienie wpływów z danin i monopolów w okresie pierwszych 3 kwartałów roku budżetowego 1938/39 z wpływami, osiągniętymi w tym samym okresie roku budż. 1937/38, oraz z budżetem na rok 1938/39 przedstawia się następująco:

	3 kwartały		
	1937/38	1938/39	
	miln. zł	% budżetu	
Daniny publiczne	1 017·8	1 052·0	78·7
Podatki bezpośrednie	532·2	611·2	81·3
w tym:			
podatki gruntowe	43·9	43·5	63·9
podatek od nieruchomości	69·8	73·4	86·3
„ przemysłowy	197·2	226·0	83·7
„ dochodowy	194·2	240·0	81·3
Podatki pośrednie	146·5	161·7	82·9

	w tym:		
podatek od cukru	106·9	118·0	83·1
Cło	117·9	113·6	64·9
Opłaty stemplowe	65·7	67·1	75·8
Podatek majątkowy	2·0	1·4	96·1
Danina majątkowa	8·0	—	—
Specjalny podatek od wynagrodzeń .	130·6	79·0	75·6
Dodatek do podatku od cukru	0·5	0·6	65·9
Nadzwyczajny dodatek do danin . .	14·0	14·9	78·5
Podatki zniesione	0·4	2·5	246·4
Monopole	490·8	541·8	78·3
	w tym:		
tytoniowy	247·5	261·0	75·7
spirytusowy	181·7	220·3	81·8

Ogółem daniny i monopole: 1 508·6 1 593·8 78·6

Wpływy z danin publicznych i monopolów państwowych dały w ciągu pierwszych 3 kwartałów roku budż. 1938/39 sumę, wyraźnie przekraczającą normę, przypadającą teoretycznie na ten okres—przy założeniu równomierności wpływów (75·0%). Ponad normę budżetową podniosły się zarówno rzeczywiste wpłaty monopolów, jak i—choć w nieco wyższym stopniu—wpływy z danin. W zakresie danin nadwyżkę ponad idealny procent budżetu, przypadający na 3 kwartały, dały wszystkie prawie daniny—z wyjątkiem jedynie cła oraz zupełnie drobnego dodatku do podatku od cukru. Szczególnie silną nadwyżkę dały podatki pośrednie i podatki bezpośrednie, a spośród tych ostatnich—zwłaszcza podatek od nieruchomości oraz podatek przemysłowy.

Wpływy skarbowe w ostatnich 3 latach budżetowych są na ogół dość porównywalne—zarówno z uwagi na zbliżone obowiązujące normy zasadnicze, jak i z uwagi na prawie taki sam terminarz podatkowy. Porównywalność ta poważniej osłabić się może od roku kalendarzowego 1939—wobec wejścia w życie niektórych uchwalonych w ub. sesji nowelizacji podatkowych. Jak dotychczas, do ważniejszych różnic należy reforma podatku specjalnego od wynagrodzeń z funduszy publicznych, znacznie redukująca wpływy z tego źródła, zniesienie daniny majątkowej, zmiany w zakresie opłat stemplowych (np. w zakresie opłat od przejścia własności nieruchomości), ustanie z początkiem bież. roku budżetowego ulg generalnych z 1935 r., przesunięcie wielu wymiarów w podatku gruntowym z ub. roku budż. na bież. rok budż. itp. Z tymi zastrzeżeniami—stwierdzić można, że wpływy z danin i monopolów w okresie pierwszych 3 kwartałów bież. roku budżetowego były większe od wpływów w tymże okresie 1937/38 r. o blisko 6% i od wpływów w analogicznym okresie 1936/37 r. o przeszło 14%. W zakresie monopolów w 1938/39 r. wpłaty monopolów tytoniowego i spirytusowego były wyższe niż w 2 latach poprzednich, solnego zaś i loterii—niższe. W zakresie danin wszystkie dały w 1938/39 r. większy dochód niż w 2 latach poprzednich—z wyjątkiem (nie licząc zupełnie drobnej kwoty podatku majątkowego) jedynie silnie ustawą zredukowanego specjalnego podatku od wynagrodzeń oraz wpływów z ceł, jeśli chodzi o porównanie 1938/39 r. z 1937/38 r. Licząc bez podatku specjalnego—wpływy z pozostałych danin były w 1938/39 r. (w okresie pierwszych 3 kwartałów) o blisko 10% większe niż w 1937/38 r. i o przeszło 23% większe niż w 1936/37 r. Szczególnie silnie zwiększały w 1938/39 r. w stosunku do lat poprzednich wpływy z podatków bezpośrednich (o blisko 15% w stosunku do 1937/38 r. i o blisko 23% w stosunku do 1936/37 r.), a zwłaszcza—co zasługuje na szczególne podkreślenie—wpływy z podatku dochodowego i przemysłowego, które w okresie 3 kwartałów kolejnych lat budżetowych, od 1936/37 r. poczynając, wynosiły (w miln. zł): podatek dochodowy—184·7, 194·2 i 240·0, podatek przemysłowy—170·6, 197·2 i 226·0.

PODATKI I OPŁATY

SCALONE PODATKI OBROTOWE

Obowiązująca od dn. 1/I 1939 r. ustawa z dn. 4/V 1938 r. o podatku obrotowym („Dz. Ust. R. P.” Nr 34/1938, poz. 292), która uchyliła dotychczasową ustawę z dn. 15/VII 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym („Dz. Ust. R. P.” Nr 46/1936, poz. 339)—spowodowała, że wszelkie rozporządzenia Ministra Skarbu, wydane na podstawie tej uchylonej ustawy, utraciły swą moc obowiązującą. Z tych więc względów przepisy dotychczasowych rozporządzeń Ministra Skarbu, dotyczące poboru scalonego podatku przemysłowego od obrotu od szeregu artykułów—zarówno wytwarzanych na obszarze Państwa, jak i przywożonych z zagranicy—należało oprzeć na nowej podstawie prawnej, wynikającej z przepisów art. 9 ust. 3 ustawy o podatku obrotowym, przy równoczesnym uwzględnieniu zarów-

no nowej struktury stawek podatkowych, jak i odmiennej definicji przedmiotu opodatkowania.

Rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r., ogłoszone w „Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939 (pozycje 50÷53), normują na nowych podstawach prawnych pobór scalonego podatku obrotowego od szeregu artykułów, których ilość i rodzaj w stosunku do dotychczasowego stanu nie uległy żadnej zmianie. Nowe rozporządzenia, których najistotniejsze przepisy omawiamy poniżej, obowiązują od dn. 1/I 1939 r.

Cement i cukier

W myśl rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r. o pborze scalonego podatku obrotowego od sprzedaży cementu i cukru („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 50), do opłacania tego podatku obowiązane są osoby, które wytwarzają cement lub cukier we własnych zakładach przemysłowych albo powierzają surowce do przerobu na cement lub cukier obcym zakładom przemysłowym (§ 2). Scalony podatek obrotowy pobiera się od obrotu, osiągniętego przez cementownię lub cukrownię ze sprzedaży cementu lub cukru. Podatek ten wynosi 4% podstawy obliczenia—o ile chodzi o cement, i 5·25% podstawy obliczenia—o ile chodzi o cukier. Dotychczas obowiązujące stawki scalonego podatku były nieco niższe, mianowicie dla cementu—3·8%, a dla cukru—5%.

Scalony podatek obrotowy obejmuje wszystkie fazy obrotów cementem i cukrem w stanie nieprzerobionym—od cementowni lub cukrowni aż do konsumenta, za którego uważa się nabywcę, który nabyty cement lub cukier przerabia lub zużywa. Scalony podatek nie obejmuje jednakże fazy obrotu, powstałej ze sprzedaży cukru przez cukrownię innym cukrowniom w celu przerobu na cukier wyższego gatunku, gdyż faza ta podlega opodatkowaniu na zasadach ogólnych, a dopiero sprzedaż przerobionego na wyższy gatunek cukru podlega podatkowi scalonemu.

Od obrotów cementem i cukrem, od których został pobrany scalony podatek, nie pobiera się już oddzielnie podatku obrotowego, wymierzanego na zasadach ogólnych.

Regulując, jak to widać z dotychczas przedstawionych przepisów, kwestię scalenia obrotów cukrem i cementem w sposób, podobny do rozporządzenia uchylonego—nowe rozporządzenie wprowadza jednakże pewne novum, którego dotychczas nie było, mianowicie obejmuje ono podatkiem scalonym również i obroty, osiągnięte z prowizyj i innych wynagrodzeń za czynności komisantów, agentów lub pośredników przy sprzedaży cementu i cukru w stanie nieprzerobionym. Osoby zatem, zajmujące się pośrednictwem lub komisową sprzedażą, nie mają obowiązku opłacania oddzielnie podatku obrotowego od otrzymanych z tego tytułu wynagrodzeń. Nowe rozporządzenie nie przewiduje uprawnień dla cukrowni do doliczania do ceny sprzedanej cukru części scalonego podatku obrotowego, jak to stanowił przepis § 5 uchylonego rozporządzenia.

Artykuły monopolowe

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 52) normuje pobór scalonego podatku od sprzedaży artykułów Polskiego Monopolu Tytoniowego i Państwowego Monopolu Spirytusowego, soli (kuchennej, kąpielowej, bydlęcej, rybackiej i przemysłowej), wprowadzonej do obrotu przez Polski Monopol Solny, oraz losów loteryj, urządzanych przez Polski Monopol Loteryjny. Do opłacania scalonego podatku od sprzedaży powyższych artykułów obowiązane są przedsiębiorstwa państwowe: „Polski Monopol Tytoniowy”, „Państwowy Monopol Spirytusowy”, „Polski Monopol Solny” i „Polski Monopol Loteryjny”.

Scalony podatek obrotowy wynosi 6·8% od całkowitej sumy prowizji (rabatu, różnicy ceny towaru itp.), udzielonej przy sprzedaży wyżej wymienionych artykułów, oraz od całkowitej sumy prowizji, udzielonej przy sprzedaży losów loteryj, urządzanych przez Polski Monopol Loteryjny. Scalony podatek obrotowy obejmuje wszystkie fazy obrotów nieprzerobionymi artykułami, o których była mowa wyżej, a ponadto obroty, osiągnięte z prowizji i innych wynagrodzeń za czyn-

ności komisantów, agentów lub pośredników przy sprzedaży tych artykułów.

Instytucje, obowiązane do opłacania scalonego podatku obrotowego, uprawnione są zarazem do potrącania tego podatku od całkowitej sumy prowizji (rabatu, różnicy ceny towaru itp.), udzielanej przy sprzedaży artykułów.

Nowe rozporządzenie Ministra Skarbu—poza podwyższeniem stawki podatku scalonego od sprzedaży losów loteryj, urządzanych przez Polski Monopol Loteryjny, z 5% do 6·8% oraz objęciem scalonym podatkiem prowizji komisantów, agentów i pośredników—innych zmian nie wprowadziło.

Zapałki

Scalony podatek obrotowy od sprzedaży zapałek (rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r. — „Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 53) obejmuje wszystkie fazy obrotów zapałkami w handlu oraz obroty, osiągnięte z prowizji i innych wynagrodzeń za czynności komisantów, agentów lub pośredników przy sprzedaży zapałek. Podatek ten, który wynosi: a) od zapałek normalnych i innych zapałek, zaliczanych do rzędu zapałek normalnych—zł 35 od 1 miln. zapałek, b) od wszelkich innych zapałek—zł 43·80 od 1 miln. zapałek—obowiązana jest wpłacać Spółka Akcyjna do Eksploatacji Państwowego Monopolu Zapałczanego w Polsce. Od tych zaś obrotów, od których został pobrany podatek scalony, nie pobiera się już oddzielnie podatku obrotowego, obciążającego poszczególne fazy obrotu.

Z przedstawionych powyżej przepisów rozporządzenia Ministra Skarbu o pborze scalonego podatku obrotowego od sprzedaży zapałek widać, że wprowadza ono dwie zmiany, mianowicie: nieznaczne podwyższenie stawki scalonego podatku (z zł 43 do zł 43·80 i z zł 34·40 do zł 35 od 1 miln. zapałek) oraz objęcie scalonym podatkiem prowizji komisantów, agentów i pośredników. Osoby te zatem nie są obowiązane do opłacania oddzielnie podatku obrotowego od prowizji, osiągniętej przy sprzedaży zapałek.

Piwo, napoje winne, wódki gatunkowe, ocet, kwas octowy i drożdży

Na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 26/I 1939 r. o pborze scalonego podatku obrotowego od sprzedaży piwa, napojów winnych, wódek gatunkowych, octu, kwasu octowego i drożdży („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 51) do opłacania scalonego podatku od artykułów, szczegółowo wymienionych w poniższym zestawieniu, obowiązani są:

1) od artykułów, wytwarzanych na obszarze Państwa—wytwórcy, tj. osoby, wytwarzające wspomniane artykuły—z wyjątkiem octu spirytusowego, od którego scalony podatek obrotowy opłaca Dyrekcja Państwowego Monopolu Spirytusowego;

2) od artykułów, sprowadzanych na obszar Państwa—osoby, opłacające od tych artykułów cło, podatek spożywczy lub opłatę monopolową.

Stawki scalonego podatku obrotowego dla każdego rodzaju artykułów wynoszą:

Nr porządkowy	Nazwa artykułu	Stawka podatku od artykułów:	
		wytworzonych na obszarze Państwa %% od obrotu	sprowadzonych na obszar Państwa zł od 100 kg wagi ¹⁾
1.	Piwo pełne	6·8	14
2.	Piwo dubeltowe	6·8	20
3.	Piwo mocne (porter i inne piwa mocne)	6·8	27
4.	Miód sycony (do picia)	7·2	27
5.	Arak i rum	7·2	143
6.	Likier	7·2	211
7.	Koniak i destylaty winne	7·2	179

¹⁾ Łącznie z wagą naczynia lub bezpośredniego opakowania.

8. Inne wódki gatunkowe, destylaty i nalewki oraz wyroby ze spirytusu owocowego i pejsachowego	7·2	163
9. Wino gronowe i rodzynkowe, zawierające do 16% alkoholu włącznie	7·2	34
10. Wino gronowe i rodzynkowe, zawierające ponad 16% alkoholu	7·2	85
11. Wino owocowe i jagodowe	5·25	16
12. Wino musujące i gazowane gronowe	7·2	211
13. Wino musujące i gazowane owocowe oraz jagodowe	5·25	79
14. Wino szuczne	7·2	20
15. Moszcz winny	7·2	20
16. Moszcz owocowy i jagodowy	5·25	16
17. Ocet spirytusowy	12	5

(od sumy, należnej Dyrekcji za spirytus, wydawany do wyrobu octu wytwórciom octu spirytusowego—§ 3 ust. 2 p. 4 rozp.)

18. Ocet winny oraz innego rodzaju ocet fermentacyjny—poza octem spirytusowym	5·25	5
19. Kwas octowy do celów spożywczych	7·7	23 (od wagi netto)
20. Ocet z kwasu octowego	zwolniony	5
21. Drożdże piekarniane	8·3	33

Scalony podatek oblicza się:

1) od artykułów, wytworzonych na obszarze Państwa na rachunek własny, z wyjątkiem octu spirytusowego—od obrotu, osiągniętego przez wytwórcę;

2) od napojów alkoholowych, sprzedawanych przez wytwórcę detalicznie we własnym zakładzie gastronomicznym—od wartości hurtowej tych napojów, przez którą rozumie się ustaloną na podstawie prawidłowych ksiąg handlowych cenę sprzedażną, otrzymywaną przez wytwórcę przy sprzedaży tych napojów odsprzedawcom;

3) od artykułów, wytworzonych na obszarze Państwa na rachunek osób trzecich—od całkowitej wartości sprzedażnej tych artykułów;

4) od octu spirytusowego—od sumy, należnej Dyrekcji Państwowego Monopoliu Spirytusowego za spirytus, wydawany do wyrobu octu wytwórciom octu spirytusowego;

5) od artykułów, sprowadzanych na obszar Państwa—od 100 kg tych artykułów łącznie z wagą naczynia lub innego bezpośredniego opakowania—z wyjątkiem kwasu octowego, który podlega opodatkowaniu od wagi netto; w razie przywozu wspomnianych artykułów w cysternach lub w innych podobnych środkach przewozowych—za wagę wymiarową do podatku przyjmuje się wagę netto z dodaniem 20% tej wagi.

Jeżeli chodzi o artykuły, wytworzone na obszarze Państwa, scalony podatek obejmuje wszystkie fazy obrotu tymi artykułami w stanie nieprzerobionym—od wytwórcy do konsumenta. Natomiast przy artykułach, przywożonych spoza granicy celnej lub z obszaru W. M. Gdańska, scalony podatek obejmuje wszystkie fazy obrotu w stanie nieprzerobionym do konsumenta.

W związku z przywozem artykułów spoza granicy celnej scalony podatek pobierać się będzie w urzędach celnych równocześnie z należnościami celnymi, a przy wwozie wspomnianych artykułów przez urzędy celne, położone na obszarze W. M. Gdańska, względnie przy wwozie tychże artykułów z obszaru W. M. Gdańska—w urzędzie przekazowo-odbiorczym na obszarze Państwa równocześnie z należnościami celnymi, podatkiem spożywczym lub opłatą monopolową.

Krajowi wytwórcy zwolnieni są od obowiązku opłacania scalonego podatku obrotowego przy przywozie spoza granicy celnej lub z obszaru W. M. Gdańska następujących artykułów, sprowadzanych luzem (we wszelkich naczyniach z wyjątkiem butelek):

1) wszelkich destylatów oraz półwyrobów lub gotowych wyrobów wódczanych (likierów, rumu, araku, koniaku itp. wyrobów wódcza-

nych)—o ile artykuły te przeznaczone są dla gorzelnii owocowych lub fabryk wódek do dalszego przerobu;

2) wina kwaśnego lub skażonego—o ile wina te przeznaczone są dla wytwórni octu lub gorzelnii owocowych do dalszego przerobu;

3) wina gronowego—o ile wina te przeznaczone są dla wytwórni win gazowanych lub musujących do dalszego przerobu.

Ponadto wolny jest od scalonego podatku przywóz spoza granicy celnej lub z obszaru W. M. Gdańska kwasu octowego, przeznaczonego do celów przemysłowych lub laboratoryjnych. Jako dowód takiego właśnie przeznaczenia kwasu octowego służyć będzie zaświadczenie właściwej terytorialnie izby przemysłowo-handlowej.

Obroty, osiągnięte z eksportu artykułów, wymienionych w powyższym zestawieniu, są wolne od scalonego podatku obrotowego w myśl art. 3 p. 8 ustawy o podatku obrotowym.

Wł. K.

AKCYZY I MONOPOLE

PODSTAWOWA CENA ZA SPIRYTUS NA KAMPANIĘ 1938/39.
—Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 23/I 1939 r., wydanym w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Ref. Roln. („Dz. Ust. R. P.” Nr 9/1939, poz. 49) zostały ustalone podstawowe ceny za 1 hl 100% spirytusu surowego, który w kampanii 1938/39 będzie dostarczony na poczet kontyngentu zakupu przez gorzelnie rolnicze, w wysokości następującej (w zł za 1 hl):

Województwo

Warszawskie	66·99
Łódzkie	67·04
Kieleckie	66·33
Lubelskie	65·14
Białostockie	68·85
Wileńskie	75·78
Nowogródzkie	71·31
Poleskie	70·21
Wołyńskie	67·67
Poznańskie	64·42
Pomorskie	66·51
Krakowskie	66·50
Lwowskie	66·61
Stanisławowskie	64·83
Tarnopolskie	63·32
Śląskie	73·89

Ceny te rozumie się franco wagon lub statek najbliższej stacji towarowej normalnotorowej kolei żelaznej lub przystani. Powyższe ceny, ustalone dla gorzelnii w poszczególnych województwach, będą miały zastosowanie do całej produkcji spirytusu tych gorzelnii w kampanii 1938/39 na poczet kontyngentu zakupu bez względu na zmianę podziału administracyjnego, przewidzianą w ustawie z dn. 9/IV 1938 r. o zmianie granic województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego („Dz. Ust. R. P.” Nr 27/1938, poz. 240).

PIENIĄDZ I KREDYT

WYJAŚNIENIA ZWIĄZKU BANKÓW W POLSCE

Obrót rozrachunkowy z Czecho-Słowacją.—1) Przy skutecznianiu przekazów za pośrednictwem P. I. R. z tytułów, wymienionych w ust. 1 pp. a, b i c § 2 * okólnika Komisji Dewizowej Nr 29 wydanie V (p. „Polska Gospodarcza” zesz. 2/1939, str. 63)—należy żądać przedłożenia wniosków i wszystkich dowodów, przepisanych w okólnikach Komisji Dewizowej, jeżeli przekaz następuje w związku z importem czesko-słowackich towarów do Polski lub polskich towarów do Czecho-Słowacji, dokonanym przed dn. 15/I 1939 r. włącznie (a więc bez świadectwa rozrachunkowego). Wnioski te mogą być przez banki dewizowe załatwiane we własnym zakresie działania bez względu na wysokość kwoty; kierowanie ich do Komisji Dewizowej powinno następować tylko w razie rozbieżności między poszczególnymi dokumentami lub w razie ich braku.

Niezależnie od obowiązku składania wniosków obowiązuje przepis, zawarty w p. 8 informacji P. I. R. dla importatorów towarów czesko-słowackich do Polski z dn. 14/I b. r. o obowiązku umieszczania na drukach P. I. R. 101 oświadczenia: „Oświadczam, iż towar wyżej wymieniony przekroczył granicę celną polsko-czesko-słowacką przed dniem 1/I 1939 r.”.

Upoważnienie Banku Polskiego i banków dewizowych, zawarte w § 2 okólnika Komisji Dewizowej, nie odnosi się do obrotów towarowych, dokonanych przed dniem 11/X 1938 r. włącznie między osobami fizycznymi i prawnymi, mającymi swe stałe miejsce zamieszkania, względnie siedzibę, na terenie obecnej Czecho-Słowacji, a osobami fizycznymi i prawnymi, mającymi swe stałe miejsce zamieszkania, względnie siedzibę, na odzyskanych terenach Rzeczypospolitej Polskiej. Wszystkie wnioski, dotyczące zobowiązań mieszkańców tych ziem, względnie mieszkańców Czecho-Słowacji, należy — bez względu na tytuł wniosku — kierować do Komisji Dewizowej, jeżeli zobowiązania te powstały przed dniem 11/X 1938 r. włącznie.

2) Jeżeli Komisja Dewizowa w swej decyzji podaje rachunek, na który w P. I. R. wpłata winna być zapisana, należy o tym zawiadomić P. I. R., podając numer i datę decyzji Komisji Dewizowej, oraz rachunek.

3) Inkaso weksli, wysłanych przed dniem 10/I 1939 r. do Czecho-Słowacji i opatrzonych adnotacją, przewidzianą w p. II a i b okólnika Komisji Dewizowej Nr 26 (p. „Polska Gospodarcza” zesz. 32/1936, str. 942) — reguluje list Komisji Dewizowej do Związku Banków w Polsce Nr 2004 JP/UN z dn. 28/I 1939 r.:

„W związku z przepisami, zawartymi w § 6 okólnika Komisji Dewizowej Nr 29 z dn. 10/I 1939 r. (wydanie V), Komisja Dewizowa wyjaśniła, że sprawdzenie tytułu zobowiązania, na którego pokrycie weksel był wysłany za granicę na zlecenie osób fizycznych i prawnych, mających miejsce zamieszkania lub siedzibę w Czecho-Słowacji, winno następować na podstawie dokumentów, złożonych przy wnioskach o zezwolenie na wysyłkę weksla, lub dokumentów, złożonych dodatkowo w tym oddziale Banku Polskiego lub w banku dewizowym, którego adnotacją jest umieszczona na wekslu.

Dla uproszczenia manipulacji, Komisja Dewizowa zwalnia Bank Polski i banki dewizowe od obowiązku sprawdzania tytułu zobowiązania w sposób, określony powyżej, przy wekslach nieprzekraczających równowartości zł 500 — jeżeli bank otrzyma oświadczenie (affidavit) banku akcyjnego czesko-słowackiego, niemieckiego lub węgierskiego; oświadczenia te muszą zawierać wszystkie dane, potrzebne dla sprawdzenia tytułu zobowiązania, mianowicie: tytuł należności, wierzyciel, na którego zlecenie weksel był wysłany za granicę, i jego siedziba oraz pochodzenie towaru. Niniejsze zwolnienie od sprawdzania tytułu zobowiązania nie odnosi się do weksli, przesyłanych do inkasa do tego oddziału Banku Polskiego lub oddziału banku dewizowego, którego adnotacją umieszczona jest na wekslu, gdyż w takich przypadkach sprawdzenie nie powinno następczą trudności”.

O grupie, do której winien być zaliczony weksel, przesyłany bankom do inkasa, decyduje miejsce zamieszkania, względnie siedziba osoby w Czecho-Słowacji, na której zlecenie weksel był pierwotnie przesyłany z Polski, względnie pochodzenie towaru.

Przekaz sumy zainkasowanej wymaga zatem zezwolenia Komisji Dewizowej, jeżeli:

a) pierwotny odbiorca wekslu odstąpił lub oddał go z jakiegokolwiek tytułu osobie, zamieszkałej w miejscowości, należącej obecnie do innego kraju;

b) weksel pochodzi z przywozu do Polski towaru z miejscowości, należącej obecnie do innego kraju niż siedziba pierwotnego odbiorcy wekslu.

4) Podaje się do wiadomości pismo Komisji Dewizowej Nr 1186 AG/JZ z dn. 18/I 1939 r.:

„Komisja Dewizowa podaje do wiadomości, że należności firm krajowych od kontrahentów czesko-słowackich z tytułu: a) kosztów transportu morskiego, łącznie z opłatami, związanymi z takim transportem, b) kosztów ubocznych tranzytu, jeżeli zostały pokryte w dewizie przez krajowego wierzyciela — mogą być nadal przyjmowane wyłącznie w dewizie lub w złotych z rachunku zagranicznego wolnego”.

Wystawianie duplikatów potwierdzeń banku dewizowego. — Przy wystawianiu duplikatów potwierdzeń banku dewizowego (na egz. V zgłoszenia wywozowego) należy przestrzegać, aby zarówno na odcinku dolnym, przeznaczonym dla eksportera, jak i górnym, kierowanym do Instytutu, umieszczona została czerwonym atramentem wzmianka „duplikat”. Należy przy tym podać numer i datę potwierdzenia poprzednio wystawionego.

Duplikaty potwierdzeń banku dewizowego (odcinki górne egz. V) należy nadsyłać do Instytutu przy osobnych listach z podaniem powodu wystawienia duplikatu.

Należy unikać wystawiania duplikatów potwierdzeń banku dewizowego (egz. V) we wszystkich przypadkach, gdy sprawa może być załatwiona drogą zawiadomienia eksportera listem, wzgl. notą bankową o dokonaniu skupu waluty eksportowej (wyplaty w ciężar zagranicznego rachunku wolnego).

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIEŁDA WARSZAWSKA

za okres od 30 stycznia do 4 lutego 1939 r.

Na rynku dewiz w okresie sprawozdawczym tendencja uległa wzmocnieniu; również i obroty — w wyniku większego zapotrzebowania wzrosły. Salda tygodniowe (w zł na 100 jednostkach walutowych; ze znakiem plus — zwyżka, ze znakiem minus — spadek) kształtowały się następująco: franki francuskie +0.01, franki szwajcarskie +0.05, belgi -0.20, floreny holenderskie +0.10, korony szwedzkie +0.15 oraz korony duńskie +0.10; poza tym dolary gotówkowe obniżyły się o zł 0.00¹/₈ na \$ 1, dolary telegraficzne zyskały zł 0.00¹/₄ na \$ 1 oraz funty szterlingi podniosły się o zł 0.03 na £ 1.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu
Dolary St. Zjedn. . .	\$ 1	.	.	5.29 ³ / ₈
„ „ „ telegr. . .	\$ 1	5.30 ¹ / ₈	5.29 ⁵ / ₈	5.30 ¹ / ₈
Funty szterlingi . .	£ 1	24.81	24.77	24.81
Franki francuskie .	100 fr.	14.03	14.01	14.03
Franki szwajcarskie .	100 fr.	119.75	119.50	119.55
Belgi	100 blg.	89.65	89.40	89.40
Marki niemieckie .	100 RM	—	—	—
Korony czesko-słow.	100 K	.	.	18.11
Liry włoskie . . .	100 lir.	27.85	27.84	27.85
Floreny holenderskie	100 fl.	285.60	283.50	285.60
Gulden gdańskie .	100 guld.	—	—	—
Korony szwedzkie .	100 kor.	127.90	127.60	127.85
Korony duńskie . .	100 kor.	110.80	110.60	110.75
Korony norweskie .	100 kor.	124.50	124.35	124.50

Na rynku papierów lokacyjnych państwowych nastrój był mocny i wszystkie kursy zwyżkowały; obroty nieco wzrosły — głównie w zakresie premiówek. Sztuki i serie obu emisji 3% Poż. Inwestycyjnej zyskały po zł 1.00; wśród pozostałych pożyczek — 4% Poż. Konsolidacyjna podniosła się o 0.25% nom., a 5% Poż. Konwersyjna — o 1.25% nom.

Mocny nastrój charakteryzował również rynek papierów lokacyjnych prywatnych; stosunkowo poważnie wzrosły obroty listami zastawnymi towarzystw kredytowych ziemskich. Zyski kursowe (w % -ach nominalu) kształtowały się następująco: 8% L. Z. Tow. Kred. Przem. Polskiego 1.00, 4¹/₂% L. Z. Tow. Kred. Ziemskiego w Warszawie 0.50, 4¹/₂% L. Z. Pozn. Ziem. Kredyt. 1.50, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1933 r. 0.75, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1936 r. 0.25, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1933 r. 0.75, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1938 r. oraz 5% L. Z. Tow. Kred. m. Lublina z 1933 r. 0.25.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu
Papier państwowe				
w zł za sztukę				
3% Pożyczka Premiowa Inwestycyjna				
I emisja sztuki	zł w zł. 100	86.00	84.75	85.50
„ „ serie	„ „ „ „	91.50	90.50	91.50
II „ sztuki	„ „ „ „	87.00	85.50	86.50
„ „ serie	„ „ „ „	92.50	92.38	92.50
4% Pożyczka Premiowa Dolarowa	\$ ¹)	42.80	42.25	42.50
w % % nominalu				
4% Pożyczka Konsolidacyjna	zł w zł. 100	66.50	66.50	66.50
4 ¹ / ₂ % „ Wewnętrzna	zł	65.50	65.38	65.50
5% „ Konwersyjna	zł	71.00	69.75	71.00
5% „ Konwers. Kol.	zł	68.25	66.50	68.25

Listy zastawne i obligacje banków

5 ¹ / ₂ % L. Z. Państw. Banku Roln.	zł w zł. 1927	81.00	81.00	81.00
5 ¹ / ₂ % „ „ „ „	„ „ „ „	81.00	81.00	81.00
7% ²) L. Z. Banku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	81.00	81.00	81.00
8% ²) „ „ „ „	„ „ „ „	81.00	81.00	81.00

¹) \$ 5 = zł 44.57.

²) Na zasadzie dekretu Prezydenta Rzplitej z dn. 18/XI 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 89/1938, poz. 607) oprocentowanie zostało obniżone na 5¹/₂%, począwszy od daty płatności drugiego kuponu, płatnego po wejściu w życie wspomnianego dekretu.

5½%	Obl. Kom. B. Gosp. Kraj.	zł w zł.	1927	81'00	81'00	81'00
5½%	" " " " "	zł w zł.	1924	81'00	81'00	81'00
5½%	Obl. Bud. B. Gosp. Kraj.	zł w zł.	1927	81'00	81'00	81'00
5½%	L. Z. " " " "	zł w zł.	1924	81'00	81'00	81'00
5½%	" " " " "	zł w zł.	1927	81'00	81'00	81'00
5½%	Obl. Kom. B. Gosp. " "	zł w zł.	1924	81'00	81'00	81'00
5½%	" " " " "	zł w zł.	1927	81'00	81'00	81'00
6%	Obl. B. Gosp. Kraj.	zł		97'00	97'00	97'00

Listy zastawne i obligacje
towarzystw kredytowych

8% ¹⁾	L. Z. Tow. Kred. Przem. Pol- skiego ²⁾	£				80'00
4½%	L. Z. Tow. Kred. Ziemińskiego w Warszawie	zł	64'50	63'25	64'00	-64'50
4½%	L. Z. Tow. Kred. Ziemińskiego we Lwowie	zł			64'00	
4½%	L. Z. Pozn. Ziem. Kredyt.	zł			64'50	
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1933 r.	zł	73'00	71'75	72'75	-73'50 ³⁾ -72'75 ³⁾ -72'00
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1936 r.	zł	72'50	71'75	72'50	-73'00
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1925 r.	zł			62'00	
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1933 r.	zł	65'75	65'50	65'50	
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1938 r.	zł			63'50	
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Lublina z 1933 r.	zł	61'88	61'75	61'75	
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Piotrkowa z 1933 r.	zł			61'75	
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Radomia z 1933 r.	zł	61'00	61'00	61'00	

Obligacje miast			
VI 6%	Poż. Konwers. m. Warszawy	zł	83'00

POŻYCZKI POLSKIE
NA GIEŁDACH ZAGRANICZNYCH¹⁾

(maksimum — minimum — ultimo; w nawiasach — obroty)

	16 ÷ 21/I	23 ÷ 28/I	30/I ÷ 4/II
New York			
4½% dolarowa			
1920	37—34½—34½ (4 000)	—	35—33¾—35 (5 000)
8% Dillon			
1925	36—34¾—34¾ (12 000)	—	34—33⅞—34 (3 000)
4½% stabiliz.			
1927	45—45—45 (2 000)	—	43—40—40 (9 000)
4½% Warszawy			
1928	bez obrotów	—	30⅞—30—30 (6 000)
4½% Śląska			
1928	33—33—33 (2 000)	—	27—27—27 (5 000)
Londyn			
4½% stabiliz.		42'21—42'21—	—
1927	—	—42'21	
Zurych			
4½% stabiliz.			
1927	—	—	—
Par yż ²⁾			
4½% stabiliz.			
1927	—	34'11—33'44	34'71—32'14
Mediolan			
7% włoska			
1924	102'70—102'30— —102'30	100'70—100'10— —100'45 (225)	100'56—100'46— —100'56 (50)

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

KRONIKA ZAGRANICZNA

ANGLIA

PODWYŻSZENIE SUBWENCJI DLA ŻEGLUGI.—Przeciętny wskaźnik frachtowy za cały rok 1938, obliczony przez Angielską Izbę Żeglugową, wynosi 126·9 (ważony przy podstawie 1935 r.=100) oraz 95 (przy podstawie 1929 r.=100). W angielskich sferach żeglugowych największe zainteresowanie budzi indeks 95, w oparciu o który został zbudowany plan subwencji dla oceanicznej żeglugi trampowej w 1934 r. Plan ten, jak wiadomo, przewidywał subwencję zasadniczo w wysokości £ 2 miln.—z tym jednak, że kwota ta była wypłacana w całej wysokości w tym wypadku o ile wskaźnik nie przekroczy 92, a za każdy punkt powyżej—miało być potrącane £ 250 tys. Ponieważ za ub. rok wskaźnik wykazuje 95, tj. o 3 punkty powyżej 92, przeto na podstawie planu z 1934 r. armatorzy mogliby oczekiwać uzyskania subwencji w wysokości £ 1 250 tys.

W związku z powyższym zainteresowane sfery żeglugowe podnoszą, że plan z 1934 r. nie przewidywał wzrostu kosztów eksploatacyjnych, które w międzyczasie znacznie się podniosły; i tak np. w okresie ostatnich 2 lat ceny bunkru-węgla wzrosły w Anglii o 25÷30%, płace załóg o 20% oraz materiałów rozchodowych o 10%. Wobec tego wspomniane sfery domagają się zwiększenia subwencji.

W połowie ub. miesiąca zostały zgłoszone odpowiednie postulaty w angielskim Board of Trade, przy czym przedstawiony został 5-letni plan tej pomocy o charakterze eksploatacyjnym na ogólną sumę £ 42·5 miln. Z powyższej sumy przypadłoby rocznie na subwencje dla regularnej żeglugi wielkiej (oceanicznej) £ 5 miln., dla linii kontynentalnych—£ 0·5 miln., dla trampingu oceanicznego—£ 2·5 miln. i dla żeglugi przybrzeżnej—£ 0·5 miln.

Nadto przedstawiciele żeglugi angielskiej domagają się, by Rząd otoczył specjalną opieką banderę narodową, by zarządził wyłączność obsługi niektórych obrotów (drzewo, węgiel) w pewnych relacjach dla statków brytyjskich, by wreszcie wywarł odpowiednio bardziej energiczny aniżeli dotychczas nacisk na kraje importujące w kierunku korzystania przez nie z bandery brytyjskiej.

Z powyższego widać, że w odniesieniu do trampingu oceanicznego postulaty armatorów

zmierzają do podwojenia pomocy rządowej w porównaniu z planami z 1934 r., co jest motywowane głównie wzrostem kosztów eksploatacyjnych.

Nie wiadomo na razie, jak się ustosunkuje do omawianych postulatów Minister Skarbu angielskiego, można jednak stwierdzić, że opinia publiczna jest znakomicie przygotowana w kierunku pozytywnego załatwienia sprawy. Obok przesłanek natury pokojowo-gospodarczych, gra tutaj nieodparty argument potrzeb obrony kraju.

„Hansa” z dn. 21/I b. r. ocenia odnośne nastroje jako noszące wyraźne ślady pewnej psychozy, która sztucznie utrzymuje naród angielski, od czasu kryzysu wrześniegowego, w hypnozie. Nadto wymieniony organ żeglugi niemieckiej uważa, że postulaty powyższe w zakresie pomocy ze źródeł publicznych są nie tylko bardzo daleko idące, lecz noszą w sobie zarodek agresywności.

O ile żądania te zostaną zrealizowane, bandera niemiecka znajdzie się wobec zaostrożnej konkurencji żeglugi brytyjskiej, co stanowić będzie nowe i znaczne obciążenie. Urze-

¹⁾ Na zasadzie dekretu Prezydenta Rzplitej z dn. 18/XI 1938 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 89/1938, poz. 607) oprocentowanie zostało obniżone na 5½%, poczynawszy od daty płatności drugiego kuponu, płatnego po wejściu w życie wspomnianego dekretu.

²⁾ Gwarantowane przez Skarb Państwa.

³⁾ Dotyczy drobnych odcinków.

¹⁾ Kursy — w %-ach nominatu, obroty — w jednostkach walutowych danego kraju (w Mediolanie—w t, siącach).

²⁾ Notowania w stosunku do parytetu pożyczki w guldenach.

czywistnienie nowego programu postawi Anglię nie tylko w szeregu krajów, wysoko subwencjonujących swoją żeglugę, lecz Anglia stanie się wręcz krajem, przodującym w tym zakresie. Wreszcie, wymieniony organ niemiecki, wskazując na wyjątkowe trudności, z jakimi walczy żegluga niemiecka, zmuszona w znacznie wyższym stopniu, aniżeli żegluga brytyjska, odnawiać swój tonaż, domaga się by odpowiedzialni kierownicy niemieccy przedsięwzięli niezwłoczne środki zaradcze na wypadek bodaj częściowego zrealizowania projektowanego programu w Anglii.

Mniej alarmująco, ale również z nieukrywanym niepokojem omawia powyższe żądanie żeglugi brytyjskiej „The Scandinavian Shipping Gazette”. Ten organ, reprezentujący opinię państw skandynawskich, stwierdza, że ujawnienie stanowiska Rządu brytyjskiego będzie oczekiwane z dużym zainteresowaniem nie tylko przez armatorów angielskich, lecz także i przez armatorów innych państw. Podkreśla dalej, że chodzi tu nie tylko o wysokość sumy, jaka zostanie przeznaczona na subwencje, nie mniej bowiem doniosłe znaczenie będzie posiadać ustosunkowanie się Rządu angielskiego do żądania armatorów większego wykorzystania siły nabywczej kraju i potęgi imperium brytyjskiego w interesie żeglugi brytyjskiej w traktatach handlowych z innymi państwami. Byłby to nader niebezpieczny krok, który prowadziłby w niełatwą do przewidzenia ponurą przyszłość.

J. K.

HISZPANIA

KATALONIA.—Szybkie postępy ofensywy armii narodowej w Hiszpanii zwracają uwagę na obszar, stanowiący obecny cel posunięć militarnych Gen. Franco: na Katalonię—kraj, który do chwili wybuchu wojny domowej stanowiąc „generalitat”, autonomiczną część republiki hiszpańskiej, a którego przysze stanowisko w ustroju państwowym Hiszpanii jest całkowicie niejasne.

Katalonia leży w północno-wschodniej części półwyspu Iberyjskiego; od wschodu granicę jej stanowi morze Śródziemne, od północy graniczy z Francją. Obejmuje ona 32 197 km² obszaru, w 1934 r. liczyła 2 928 tys. mieszkańców. Administracyjnie dzieli się Katalonia na 4 prowincje: Barcelonę—ze stolicą tej samej nazwy, Tarragonę, Léridę i Geronę. W obecnej chwili 3 pierwsze prowincje i duża część czwartej są już zajęte przez wojska narodowe, ofensywa dzieje w kierunku zdobycia reszty czwartej i ostatniej prowincji. Kraj jest na zachodzie i zwłaszcza na północy górzysty, w przeważnej części jednak stanowi urodzajną równinę. Przez swe bogactwa naturalne, przez swe siły wodne, rolnictwo i nade wszystko przez żywy i przedsiębiorczy charakter swej ludności, Katalonia wyróżnia się w wybitnie jaskrawy a korzystny sposób od reszty Hiszpanii; w całej Hiszpanii nie ma kraju, który pod względem różnorodności produkcji i organizacji gospodarki, a także pod względem dobrobytu ludności można byłoby porównać z Katalonią.

Najludniejszą z prowincji katalońskich jest prowincja Barcelona; przy 7 691 km² obszaru liczy ona 1 939 tys. mieszkańców, a więc okrążyło dwa razy więcej, niż pozostałe 3 prowincje razem. Stolicą prowincji barcelońskiej, a zarazem stolicą Katalonii jest Barcelona; liczba mieszkańców tego miasta w 1934 r. wynosiła 1 148 129, a zatem o 100 tys. więcej od Madrytu. Barcelona, leżąca nad morzem Śródziemnym, rozwinęła się

także jako port; aczkolwiek naturalne położenie portu barcelońskiego jest mało korzystne i musiało być uzupełnione licznymi budowlami sztucznymi, to jednak ustępuje on tylko dwóm innym portom na morzu Śródziemnym—Marsylii i Genui. Toteż w Barcelonie mają swą siedzibę dwa największe hiszpańskie towarzystwa okrętowe: Compañia Transmediterranea—z tonażem ponad 100 tys. brt, i Compañia Transatlantica—z tonażem 95 tys. brt.

Ustrój rolny w Katalonii różni się zasadniczo od ustroju rolnego w pozostałej Hiszpanii, gdzie podstawą jego są latyfundia, dzierżawione przez chłopów; tutaj chłop jest właścicielem swego gospodarstwa, dzięki czemu intensywność uprawy jest znacznie wyższa. Głównymi produktami rolnictwa katalońskiego są: oliwki, wino, orzechy, migdały, w okolicach Tortosy zaś, w delcie Ebra, uprawiany jest ryż. Lasy korkowe w północnej części prowincji barcelońskiej są obfitym źródłem surowca dla licznych fabryk korków, które—z kolei—stanowią poważny obiekt eksportu.

Bogactw naturalnych nie posiada Katalonia w nadmiarze. Najważniejszym z pomiędzy skarbów ziemnych są złoża soli potasowych; w 1936 r. wydobyto okrążyło 170 tys. t potasu. Cała ta prawie ilość została wywieziona za granicę, zbyt w kraju jest bowiem minimalny. Poza solami potasowymi, wydobywa się w Katalonii rudę żelazną, ołów i węgiel kamienny, ale ilości tych surowców są tak nieznaczne, że nie wystarczają nawet na pokrycie własnych potrzeb przemysłu katalońskiego. Natomiast niezmiernie znaczenie posiada dla Katalonii siła wodna niezliczonych rzek i potoków w Pirenejach. Siła ta, eksploatowana po części przez kapitał zagraniczny, jest źródłem wielkiego bogactwa kraju i uczyniła z niego teren, stojący na pierwszym w Europie miejscu pod względem elektryfikacji.

Przechodząc do przemysłu, wypada zaznaczyć, że Katalonia jest najbardziej ze wszystkich krajów hiszpańskich uprzemysłowiona, co zawdzięcza wspomnianej już przedsiębiorczej naturze swojej ludności. W pozostałej Hiszpanii, w wyniku specyficznego rozwoju historycznego, mieszczaństwo stanowi klasę mało rozwiniętą, szczupłą i ubogą; tu—przeciwnie—ludność, dzięki swemu żywemu charakterowi, zdołała się oprzeć przeciwnościom i wytworzyła stan mieszczański, który z kolei przyczynił się istotnie do stworzenia silnego i wielorodnego przemysłu. W dziedzinie przemysłu nad wszystkimi prowincjami katalońskimi góruje prowincja barcelońska, gdzie od setek lat kwitnie przede wszystkim przemysł włókienniczy. Pierwotnym surowcem dla wyrobów włókienniczych była wełna kastylska, ale od końca ubiegłego stulecia przemysł coraz więcej przechodził na bawełnę, importowaną głównie z Ameryki. W przemyśle bawełnianym przerabiano ostatnio rocznie okrążyło 400 tys. bel bawełny na ok. 75 tys. krosnach o 3-2 miln. wrzecion, a cały przemysł włókienniczy w prowincji barcelońskiej, obejmujący oprócz produkcji wyrobów wełnianych i bawełnianych także produkcję płótna, juty i jedwabiu, a wreszcie trykotaże i wyroby dziane—za trudniał przyktożę domową ok. 200 tys. robotników.

Na drugim miejscu w przemyśle Katalonii stoi przemysł metalowy, w którym przed wojną zatrudnionych było ok. 50 tys. robotników. Wreszcie na wzmiankę zasługuje przemysł chemiczny.

Ten niernormalny stan rzeczy, w którym jedna z prowincji Państwa—właśnie Katalonia—stała na prawdziwie wysokim pozio-

mie rozwoju gospodarczego, wyróżniając się pod tym względem i odbijając jaskrawie od reszty Państwa, stanowił od długich lat przyczynę niustannych sporów politycznych w Hiszpanii. Dla ochrony przemysłu katalońskiego przed konkurencją zagranicy, import wyrobów przemysłowych do Hiszpanii był tamowany wysokimi cłami przywzowowymi, co pociągało za sobą, oczywiście, wysoki poziom cen wyrobów przemysłowych w pozostałej Hiszpanii i stanowiło źródło niezadowolnienia z Katalonii. Z drugiej strony, kwitnący stan przemysłu katalońskiego był przyczyną wysokich wpływów podatkowych w tym kraju, jednakże wpływy te były, ku wyraźnemu niezadowoleniu ludności miejscowej, zużywane na pokrycie potrzeb fiskalnych całego Państwa. Te momenty gospodarcze były przeto tłem ciągłego wrzenia wewnętrznego w Hiszpanii i stanowiły, obok momentów natury etnologicznej i kulturalnej, podłoże silnych ruchów separatystycznych w Katalonii. Zadaniem nowego rządu będzie zatem przede wszystkim doprowadzenie do takiego uregulowania stosunków gospodarczych w samej Katalonii oraz pomiędzy Katalonią i resztą Hiszpanii, aby te motywy niustannych niepokojów wewnętrzno-politycznych mogły zniknąć z powierzchni.

(m. n.)

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

ZE ŚWIATOWYCH RYNKÓW ZBOŻOWYCH.—Ceny w okresie 23/I+4/II 1939 r. kształtowały się następująco (w walucie danego kraju, w Buenos Aires, Liverpoolu i Hamburgu—w \$ — za 100 kg):

	23 I	30 I	4 II	Różnica
Pszenica				
Berlin . . .	21'10	21'10	—	—
Praga . . .	168'81	169'06	+ 0'1	—
Chicago . .	2'74	2'70	— 1'5	—
Buenos Aires	2'32	2'32	—	—
Liverpool . .	3'16	—	—	—
Wiedeń . . .	—	—	—	—
Hamburg . .	3'17½	3'20½	+ 0'9	—
Żyto				
Berlin . . .	19'30	19'30	—	—
Praga . . .	140'37½	140'62½	+ 0'1	—
Chicago . .	1'84	1'82	— 1'1	—
Wiedeń . . .	—	—	—	—
Hamburg . .	2'33½	2'36	+ 1'0	—
Owies				
Berlin . . .	—	—	—	—
Praga . . .	122'70	124'20	+ 1'2	—
Chicago . .	2'21	2'22	+ 0'4	—
Buenos Aires	1'49	1'43½	— 3'7	—
Liverpool . .	3'03	—	—	—
Wiedeń . . .	—	—	—	—
Hamburg . .	2'17	2'14½	— 1'2	—
Jęczmień browarny				
Berlin . . .	—	—	—	—
Praga . . .	137'00	137'00	—	—
Chicago . .	2'64	2'64	—	—
Wiedeń . . .	—	—	—	—
Hamburg . .	—	—	—	—

METALE

METALE NIEŻELAZNE.—W I połowie stycznia na światowym rynku metali nieżelaznych panował nastrój spokojny i wyczekujący. Kursy wszystkich ważniejszych metali lekko niżkowały. Na stosunkowo

korzystnym poziomie utrzymały się kursy miedzi i cyny, natomiast ołów i cynk były notowane bardzo nisko. Do wyczekującego usposobienia klienteli przyczynia się naprężona sytuacja polityczna i pewne osłabienie koniunktury, które zaznaczyło się w Stanach Zjedn. ku końcowi ub. r. Jednakże z początkiem b. r. stan zatrudnienia przemysłu żelaznego w Stanach Zjedn. przekroczył znowu 50% zdolności wytwórczej — wobec 25% w tymże okresie ub. r., co rokuje lepsze nadzieje na przyszłość również i dla metali nieżelaznych.

Stan rynku poszczególnych metali przedstawiał się w okresie sprawozdawczym następująco:

Na rynku miedzi panowała tendencja słaba i zlekka zniżkowa. Jednakże w Stanach Zjedn. dotychczasowa cena krajowa 11.25 cts. za lb nie została obniżona, gdyż istnieje nadzieja na poprawę sytuacji — głównie w związku z realizacją zamierzonego planu zbrojeń. Wywóz miedzi ze Stanów Zjedn. wyniósł w listopadzie ub. r. 24.6 tys. t, przy czym głównymi odbiorcami byli: Japonia — 7.9 tys. t, Francja — 2.9 tys. t, Niemcy — 2.5 tys. t, Anglia — 2 tys. t i Włochy — 1.5 tys. t; wywóz do Czecho-Słowacji spadł do 0.5 tys. t. Została uruchomiona nowa elektroliza miedzi w Bor (Jugosławia), która ma wytwarzać 1 000 t na miesiąc, z czego znaczna część jest przeznaczona na eksport. Zapasy miedzi w Londynie spadły z 31.5 tys. t w końcu 1937 r. do 29.6 tys. t w końcu 1938 r.

Na rynku cyny również zaznaczyła się lekka zniżka. Światowe zapasy cyny wzrosły z 25 tys. t na początku 1938 r. do 29.5 tys. t w końcu grudnia tegoż roku. W liczbie tej zawiera się jednak ok. 8 tys. t cyny, należącej do zapasu wyrównawczego (poolu), skutkiem czego zapasy, przeznaczone na sprzedaż, wynoszą tylko 21.5 tys. t, co nie jest liczbą

zbyt dużą. Dalszy rozwój sytuacji na rynku cyny zależy przede wszystkim od kształtowania się koniunktury w Stanach Zjedn. W Londynie zapasy cyny wzrosły z 2.4 tys. t w końcu 1937 r. do 9.4 tys. t w końcu 1938 r.

Rynek ołowiu wykazał tendencję zlekka zniżkową. Na ogół jednak położenie tego metalu nie jest niekorzystne, gdyż produkcja jest przystosowana do spożycia i zapasy nie są duże. W Londynie stan zapasów w końcu 1938 r. wynosił 11 tys. t — wobec 7 tys. t na początku tegoż roku. Cena krajowa ołowiu w Stanach Zjedn. została utrzymana na dotychczasowym poziomie 4.85 cts. za lb.

Rynek cynku, zgodnie z ogólną tendencją, przedstawiał się słabo. Pogłoski o wznowieniu kartelu cynkowego nie sprawdziły się. Stan rynku tego metalu jest bardzo niepomysłny, gdyż produkcja przewyższa zbyt i zapasy wzrosły w Stanach Zjedn. z 120.8 tys. t w końcu 1937 r. do 126.6 tys. t w końcu 1938 r., a w Anglii w tymże okresie — z 20.2 tys. t do 25.4 tys. t.

Ruch cen poszczególnych metali przedstawiał się następująco (pierwsza liczba oznacza transakcje kasowe, druga — terminowe): miedź standard zniżkowała o £ 1⁵/₈ wzgl. ⁵/₈, miedź elektrolityczna i rafinowana o £ 1³/₄, cyna straciła £ ³/₄ wzgl. ⁷/₈, ołów zniżkował o £ ³/₄ wzgl. ⁵/₈, a cynk o £ ¹/₄ wzgl. pozostał bez zmiany, srebro zyskało w obu wypadkach po ¹/₂ d na uncji, a złoto straciło 0.6¹/₂ na uncji, blacha biała zniżkowała o sh 1¹/₄ na sl.rzynce; ceny innych metali nie uległy zmianie.

W poniższym zestawieniu podane są ceny wymienionych metali — w £ za 1 016 kg — z wyjątkiem: blachy białej, która notowana jest w sh za skrzynkę o 112 arkuszach o wym. 20" × 14" × 0.24 mm, platyny — w £ za uncję, złota w sh za uncję i srebra — w d za uncję.

Metal	Poprzedni okres ultimo	Okres sprawozdawczy: maksimum	minimum	ultimo
Miedź standard:				
kasa . 44 ¹ / ₂ - ⁵ / ₈	44 ⁷ / ₈	42 ¹¹ / ₁₆	42 ¹⁵ / ₁₆	43
term. 44 ³ / ₄ - ⁷ / ₈	45 ¹ / ₈	43 ¹ / ₁₆	43 ³ / ₁₆	44 ¹ / ₄
elektrol. 50- ³ / ₄	51	47 ³ / ₄	48	49
rafinow. 49 ¹ / ₂ -50 ³ / ₄	50 ³ / ₄	47 ¹ / ₂	47 ³ / ₄	49
Cyna:				
kasa . 217- ¹ / ₂	217 ⁷ / ₈	216 ¹ / ₄	216 ¹ / ₄	216 ³ / ₄
term. . 218- ¹ / ₈	218 ³ / ₄	217	217 ¹ / ₈	217 ¹ / ₄
Ołów:				
kasa . 15 ⁷ / ₁₆ - ¹ / ₈	14 ¹⁵ / ₁₆	14 ¹ / ₂	14 ⁵ / ₈	14 ³ / ₄
term. . 15 ¹ / ₂ - ⁹ / ₁₆	15 ³ / ₁₆	14 ¹¹ / ₁₆	14 ⁷ / ₈	14 ¹⁵ / ₁₆
Cynk:				
kasa . 14- ¹ / ₄	14	13 ¹ / ₂	13 ¹⁵ / ₁₆	14
term. . 14 ¹ / ₁₆ - ¹ / ₈	14 ³ / ₁₆	13 ¹ / ₁₆	14 ¹ / ₁₆	14 ¹ / ₈
Glin:				
dla kraju 94	94	94	94	94
„ zagr. 90	90	90	90	90
Nikiel:				
dla kraju 180-185	185	180	180	185
„ zagr. 180-185	185	180	180	185
Blacha biała . .	21 ¹ / ₂	20 ¹ / ₄	21 ¹ / ₄	20 ¹ / ₄
Platyna „spong” .	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂
Srebro:				
kasa . . 21 ¹ / ₂ - ³ / ₄	23 ³ / ₄	21 ³ / ₄	21 ³ / ₄	22 ¹ / ₄
term. . . 20 ³ / ₄ -21	21 ³ / ₈	20 ⁷ / ₈	21- ¹ / ₂	
Złoto .	149.5 ¹ / ₂	150.5	148.7 ¹ / ₈	148.11

— Ceny starych metali wykazały przeważnie lekką zwyżkę. Ceny hurtowe loco Paryż w dn. 9/I 1939 r. były następujące (we fr. za 100 kg; w nawiasach — ceny z dn. 26/XII 1938 r.): miedź 510 (500), brąz 490 (485), mosiądz 295 (290), ołów 215 (215), cynk 160 (160).

PRZEDRUK DOZWOLONY, LECZ Z PODANIEM ŹRÓDŁA

REDAKCJA I ADMINISTRACJA

ELEKTORALNA 2 (parter)

Telefony: 5 12 66 (Red.), 5 12 73 i 5 35 35 (Adm.), 5 12 50 (Druk.)

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA W KRAJU: kwartalnie — zł 15, półrocznie — zł 30, rocznie — zł 60; **ZA GRANICĄ:** kwartalnie — zł 25, półrocznie — zł 50, rocznie — zł 100.

CENY OGŁOSZEŃ HANDLOWYCH (przed tekstem) w zeszytach zwykłych: IV str. okładki — zł 500; II i III str. okł. — zł 400; str. zwycz.: 1 str. — zł 300, ¹/₂ str. — 200, ¹/₄ str. — zł 125, ¹/₈ str. — zł 75. Przy ogłoszeniach kombinacyjnych, petitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%.

CENY OBWIESZCZEŃ SPÓŁEK AKCYJNYCH (za tekstem): 1 str. — zł 200, ¹/₂ str. — zł 110, ¹/₃ str. — zł 80, ¹/₄ str. — zł 70, ¹/₆ str. — zł 55, ¹/₈ str. — zł 40, ¹/₁₆ str. — zł 20. Za ogłoszenia liczbowe, tabelaryczne, bilanse itp. do cen powyższych dolicza się 50%.

Redaktor Naczelny: **WACŁAW SZURIG**

Redaktor: **EDMUND CZAPLICKI**

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
JERZY LUBOWICKI

Redaktor działu rolniczego:
CZESŁAW BOBROWSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
BOLESŁAW KACZMARKIEWICZ

Wydawca: Sp. Wyd. z ogr. odp. „PRZEMYSŁ I HANDEL“

OBWIESZCZENIA SPÓŁEK AKCYJNYCH

III OGŁOSZENIE

Likwidator Spółki Belgijska Spółka dla Handlu w Polsce „SOCOPOL”, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

a po francusku

Société Beige pour le Commerce en Pologne „SOCOPOL”

Société à responsabilité limitée

mająca siedzibę w Warszawie przy ul. Kopernika 15

na mocy uchwały Zgromadzenia Spółników z dn. 31 grudnia 1938 r., objętej protokołem notariusza Witolda Raczkiewicza w Warszawie Nr rep. 2462 przeszła z dniem 1 stycznia 1939 r. w stan likwidacji.

Wzywa się wierzycieli Spółki, aby swe wierzytelności zgłosili w ciągu trzech miesięcy od daty ostatniego ogłoszenia, stosownie do art. 268 Kod. Handl.

168

Likwidator (—) Aleksander Saccard, Inż.

II OGŁOSZENIE

Zarząd Towarzystwa Zakładów Chemicznych „Strem”

Spółka Akcyjna w Warszawie

ma zaszczyt prosić PP. Akcjonariuszów Spółki na

**XXX ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

które ma się odbyć w dn. 25 lutego 1939 r. o godz. 17 w lokalu Towarzystwa w Warszawie przy ul. Mazowieckiej Nr 7.

Porządek obrad jest następujący:

1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie władz Towarzystwa; 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu i rachunku strat i zysków za rok 1937/38 oraz udzielenie absolutorium władzom Towarzystwa; 4) Uchwała odnośnie czystego zysku; 5) Budżet i plan działania na 1938/39; 6) Wybór członków Rady Nadzorczej na miejsce ustępujących; 7) Upoważnienie dla Zarządu do zaciągnięcia pożyczki długoterminowej na cele inwestycyjne i w związku z tym do obciążenia hipotecznego czystymi wpisami, kaucjami i prawem zastawu nieruchomości Spółki w Strzemieszycach, Tarchominie, Łodzi i Lwowie; 8) Upoważnienie Rady Nadzorczej do zawarcia umowy służbowej z członkami Zarządu i Dyrektorem Zarządzającym; 9) Wolię wnioski.

PP. Akcjonariusze, życzący sobie wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć swoje akcje lub kwity depozytowe albo zastawne instytucji kredytowych polskich lub zagranicznych z wyszczególnieniem numerów akcji w biurze Towarzystwa najpóźniej na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia, tj. do dn. 18 lutego 1939 r.

160

II OGŁOSZENIE

Zarząd firmy „Tow. Wyrobów Wełnianych M. A. Wiener”

Spółka Akcyjna w Łodzi

obwieszcza, że w dn. 21 lutego 1939 r. o godz. 4 po poł. odbędzie się w kancelarii Notariusza Klesa w Łodzi przy ul. Pomorskiej Nr 21

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW TEJŻE SPÓŁKI**

z następującym porządkiem dziennym:

1) Otwarcie zgromadzenia i wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania ogólnego i rachunkowego Zarządu za lata 1936, 1937 i 1938; 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 4) Powzięcie uchwały co do wyników gospodarczych lat 1936, 1937 i 1938 i udzielenie absolutorium Zarządowi; 5) Wybory Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Sprawy, związane z działalnością poprzednich zarządów; 7) Upoważnienie zarządu do sprzedaży nieruchomości Spółki.

Zwraca się uwagę PP. Akcjonariuszy na przepisy art. 399 Kod. Handl.

115-4-6

I OGŁOSZENIE

Komisja Likwidacyjna

firmy Standard Nobel w Polsce, Spółka Akcyjna

w likwidacji w Warszawie

ma zaszczyt zawiadomić PP. Akcjonariuszów, że w dn. 6 marca 1939 r. o godz. 5 po poł. odbędzie się w lokalu Spółki przy ul. Piusa XI Nr 10, I piętro

**NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

z następującym porządkiem dziennym:

1) Zagajenie posiedzenia i wybór przewodniczącego; 2) Ustalenie ceny sprzedaży nieruchomości.

W myśl § 24 statutu Spółki, Akcjonariusze mają prawo uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu o ile przynajmniej na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia złożą Spółce, której siedziba mieści się obecnie w Warszawie, przy ul. Piusa XI Nr 10, I piętro — akcje lub zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcji u notariusza lub w instytucji kredytowej krajowej względnie w „Banque de Paris et des Pays Bas” w Paryżu, w „National Bank of New York”, lub w „The Chase National Bank of the City of New York” w Nowym Yorku. W zaświadczeniu należy wymienić liczbę akcji i stwierdzić, że akcje nie będą wydane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia.

169-6-7

Zarząd Przemysłu Gumowego „Ardal”

Spółki Akcyjnej w Lidzie

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że Walne Zgromadzenie nie odbędzie się w dn. 14 lutego b. r., i że w związku z tym zwołuje się na dz. 1 marca 1939 r. na godz. 12 w południe do kancelarii notariusza Antoniego Szymańskiego w Warszawie, Senatorska 19

**ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW**

z następującym porządkiem obrad:

1) Reasumpcja uchwał Walnego Zgromadzenia z dn. 9 kwietnia 1938 r. w sprawie zatwierdzenia sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1936/37 r.;

2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdań Zarządu i Rady Nadzorczej oraz rachunku zysków i strat za rok sprawozdawczy 1937/38;

3) Podział zysków i strat;

4) Ustalenie liczby oraz wybór członków Zarządu i Rady Nadzorczej;

5) Przeniesienie siedziby Spółki z Lidy do innego miasta w kraju i zmiana § 2 statutu.

157

II OGŁOSZENIE

Zarząd Fabryki Konserw Zygmunta Ruckera, Spółka Akcyjna

w e L w o w i e

zwołuje

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

na dz. 25 lutego 1939 r. o godz. 13 w lokalu Spółki, ul. Żółkiewska 223/5 z porządkiem dziennym:

1) Wybór przewodniczącego; 2) Zatwierdzenie protokołu poprzedniego Zgromadzenia; 3) Zamknięcie rachunków za okres od 1/IV do 12/X 1937 r., sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej, udzielenie absolutorium; 4) Powzięcie uchwały odnośnie zamknięcia rachunków, oraz odnośnie okresu od 12/X 1937 r. do 31 III 1938 r. i bilansu otwarcia na dz. 1/IV 1938 r.; 5) Wybór członków Rady Nadzorczej; 6) Wnioski i interpelacje.

Akcjonariusze, zamierzający uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni najpóźniej do dn. 17 lutego 1939 r. złożyć w Zarządzie Spółki swoje akcje.

104a

Spółka Akcyjna Przemysłu Korkowego Wicander i S-ka

Warszawa, ul. Marszałka Focha 9

Bilans za rok operacyjny 1938

STAN CZYNNY. — I. Majątek stały: Budynek mieszkalny zł 266 779'85; Inwentarz martwy zł 144 015'62; II. Majątek płynny: Gotówka w kasie i bankach zł 51 393'16; Papiery procentowe zł 1 546'00; Odbiorcy i inni zł 54 989'66; Weksle zł 6 063'99; Towary zł 83 820'15; Straty w latach ubiegłych do roku 1937 (włącznie) zł 69 889'29; Razem zł 678 497'72.

STAN BIERNY. — I. Kapitały własne: Kapitał zakładowy zł 350 450'00; II. Kapitał amortyzacyjny: saldo z roku ubiegłego zł 152 596'75, więcej dopisano w roku sprawozdawczym zł 1 720'50 = zł 154 317'25; III. Zobowiązania: Dostawcy i inni zł 164 628'52; IV. Zysk w 1938 r. zł 9 101'95; Razem zł 678 497'72.

Rachunek strat i zysków

WINIEN. — Koszty administracji ogólnej zł 41 549'64; Koszty kredytów zł 5 186'47; Podatki państwowe, komunalne i świadczenia zł 11 752'58; Opal, światło i woda zł 3 889'92; Odpisy amortyzacyjne zł 1 720'50; Spisane należności wątpliwe zł 976'63; Eksploatacja nieruchomości zł 1 077'49; Zysk w 1938 r. zł 9 101'95; Razem zł 75 255'18.

MA. — Zysk na towarach zł 74 715'68; Odzyskano należności wątpliwych zł 539'50; Razem zł 75 255'18. 183

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Zjednoczone Zakłady Materiałów Wybuchowych i Azotu

Spółka Akcyjna, Łaziska-Górne

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 13 marca 1939 r. o godz. 12 w lokalu „Śląskiego Zakładu Kredytowego” w Katowicach odbędzie się

CZWARTE ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

Zjednoczonych Zakładów Materiałów Wybuchowych i Azotu, Sp. Akc., Łaziska-Górne z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej na okres od 1 stycznia do 31 grudnia 1938 r.; 3) Zatwierdzenie bilansu na dz. 31 grudnia 1938 r., rachunku strat i zysków oraz podział zysków; 4) Udzielenie absolutorium Radzie Nadzorczej i Zarządowi; 5) Wybór nowej Rady Nadzorczej; 6) Uzupełnienie protokołu Walnego Zgromadzenia z dn. 14 marca 1938 r. uwagą o wypłaceniu dywidendy w wysokości 5%; 7) Wolne wnioski.

Każda akcja daje na Walnym Zgromadzeniu prawo do jednego głosu. PP. Akcjonariusze mają prawo uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu, jeżeli są zapisani do księgi akcyjnej przynajmniej na tydzień przed odbyciem Walnego Zgromadzenia.

PP. Akcjonariusze mogą wykorzystać prawo głosu przez pełnomocników, przy czym pełnomocnictwo nie potrzebuje notarialnego uwierzytelnienia.

189-6-8

Zarząd

I OGŁOSZENIE

Rada Banku Amerykańskiego w Polsce, Spółki Akcyjnej

zawiadamia, że

DOROCZNE ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW BANKU

odbędzie się w dn. 6 marca 1939 r., w poniedziałek, o godz. 12 w południe w lokalu Banku w Warszawie, przy ul. Królewskiej Nr 3, z następującym porządkiem obrad:

1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania i bilansu za 1938 r. oraz rachunku zysków i strat; 2) Ustalenie liczby oraz wybory członków Rady i wyznaczenie wynagrodzenia; 3) Wybory członków Komisji Rewizyjnej i wyznaczenie wynagrodzenia; 4) Wnioski.

Właściciele akcji na okaziciela, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć swoje akcje lub świadectwa depozytowe polskich instytucji kredytowych względnie „Den norske Creditbank w Oslo”, najpóźniej do dn. 27 lutego 1939 r., w kasie Banku Amerykańskiego w Polsce, S. A. w Warszawie. 190

I OGŁOSZENIE

„Vistula” Allgemeine Versicherungs-Gesellschaft, Spółka Akc.

w Tczewie w likwidacji

W piątek, dn. 17 marca 1939 r. o godz. 10 min. 30 przed poł. odbędzie się w Tczewie, przy ul. Kopernika 9

NADZWYCZAJNE ZEBRANIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zmiany w składzie Komisji Likwidacyjnej;
- 2) Różne.

187

II OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej Polski Przemysł Wódczany Zakłady Przemysłowe Rektyfikacja Warszawska Winkelhausen i Akwawit

zawiadamia, że w dn. 25 lutego 1939 r. o godz. 17 w lokalu Zarządu Spółki w Warszawie przy ul. Dobrej Nr 48/50 odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Otwarcie Zgromadzenia i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu z działalności Spółki i rozpatrzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1937/38;
- 3) Sprawozdanie Rady Nadzorczej;
- 4) Zatwierdzenie bilansu oraz rachunku strat i zysków;
- 5) Udzielenie pokwitowania władzom Spółki;
- 6) Powzięcie uchwał w sprawie podziału zysków;
- 7) Wybór 2 członków Rady Nadzorczej;
- 8) Ustalenie wynagrodzenia dla władz Spółki;
- 9) Wnioski.

Właściciele akcji na okaziciela korzystają z prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu, o ile na 7 dni przed terminem Zgromadzenia złożyli w biurze Zarządu Spółki swe akcje lub zaświadczenia depozytowe. Zgromadzenie odbędzie się w pierwszym terminie bez względu na ilość reprezentowanych na nim akcji.

I OGŁOSZENIE

Société Anonyme Belge des Etablissements Industriels Boryszew Belgijska Spółka Akcyjna Zakłady Przemysłowe Boryszew

Zarząd w Brukseli, 244 Avenue Louise

Rada Zarządzająca zaprasza posiadaczy udziałów (dawnych akcji i świadectw założycielskich) na

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

które odbędzie się w dn. 2 marca 1939 r. o godz. 14 w Zarządzie Spółki, Bruksela, 244 Avenue Louise, z następującym porządkiem obrad:

- 1) Sprawozdanie Rady Zarządzającej i Komisji Rewizyjnej;
- 2) Bilans i rachunek strat i zysków na dz. 30/VI 1938 r.;
- 3) Udzielenie pokwitowania Radzie Zarządzającej i Komisji Rewizyjnej;
- 4) Budżet na 1938/39 rok operacyjny;
- 5) Wybory Udziałowcy, którzy chcą brać udział w Walnym Zgromadzeniu, winni zastosować się do art. 35, 36 i 37 statutu. Udziały (dawne akcje i świadectwa założycielskie) można składać w Brukseli w Zarządzie Spółki, 244, Avenue Louise i w Banku F. M. Philippson, w Warszawie w biurze Spółki ul. Mińska Nr 25. 177

I OGŁOSZENIE

Spółka Akcyjna dla Eksploatacji Letniska „Zamek Pieskowa Skała” Warszawa, E. Plater 35/5

zawiadamia, że

ROCZNE ZEBRANIE AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w dn. 18 marca b. r. o godz. 11 rano w kancelarii Notariusza Płiszczyńskiego w Gmachu Hipoteki.

Porządek obrad:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu za 1938 r.;
- 3) Wnioski Komisji Rewizyjnej;
- 4) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu i rachunku strat i zysków za 1938 r. oraz pokrycie strat;
- 5) Pokwitowanie władz z działalności za 1938 r.;
- 6) Wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 7) Uchwalenie budżetu na 1939 r.;
- 8) Wolne wnioski.

186-6-9

Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów
Lwowskiego Towarzystwa Akcyjnego Browarów, Spółka Akc.
w e L w o w i e

odbyte w dn. 28 stycznia 1939 r., zatwierdziło bilans zamknięcia za rok administracyjny 1937/38 od dn. 1 października 1937 r. do dn. 30 września 1938 r.

Rachunek bilansu

STAN CZYNNY. — Grunty zł 2 590 132'10; Budynki zł 5 137 875'57; Urządzenia techniczne zł 4 274 959'88; Bezczki transportowe zł 556 833'20; Wagony piwne zł 687 966'27; Inwentarz zakładowy i biurowy zł 480 614'46; Inwentarz żywy zł 33 388'80; Specjalny rachunek przejściowy różnic kursowych zł 220 555'74; Gotówka w kasie i bankach zł 859 660'61; Papiery procentowe zł 21 726'75; Weksle w portfelu zł 54 722'27; Akcje innych przedsiębiorstw zł 40 800'00; Materiały zł 446 808'80; Półfabrykaty zł 105 062'40; Gotowe wyroby i towary zł 860 072'43; Dłużnicy zł 3 652 558'28; Sumy przechodzące zł 57 329'08; Przeniesienie strat z lat ubiegłych zł 380 298'08
Suma bilansu zł 20 461 364'72.

Suma pozabilansowe zł 259 700'45.

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 6 000 000'00; Kapitał zapasowy zł 169 026'63; Kapitał rezerwy zł 1 627 758'01; Fundusze zapomogowe zł 222 000'00; Specjalny rachunek przejściowy różnic kursowych zł 1 814 140'02; Kapitał amortyzacyjny zł 5 439 510'05; Zobowiązania zł 5 101 598'25; Zysk za 1937/38 r. zł 87 331'75; Suma bilansu zł 20 461 364'72.

Sumy pozabilansowe zł 259 700'45.

Suma zobowiązań zagranicznych zł 1 477 380'45.

Rachunek strat i zysków

STRATY. — Koszty administracji zł 443 897'09; Koszty fabrykacji i transportu zł 2 774 649'63; Koszty fabrykacji działów ubocznych zł 148 659'76; Koszty sprzedażne i handlowe zł 485 749'24; Koszty utrzymania oddziałów zł 279 724'18; Koszty kredytów zł 233 045'78; Podatki zł 2 398 756'35; Świadczenia socjalne zł 104 359'73; Amortyzacje i odpisy zł 1 791 228'50; Czysty zysk zł 87 331'75; Suma rachunku strat i zysków zł 8 747 402'01.

ZYSKI. — Utarg za piwo zł 7 278 881'44; Utarg za odpadki zł 108 940'64; Utarg w działach ubocznych zł 235 794'62; Dochody z realności zł 2 374'72; Odsetki od papierów wartościowych zł 6 048'80; Różnice kursowe zł 420 366'44; Dochody nadzwyczajne zł 694 995'35; Suma rachunku strat i zysków zł 8 747 402'01.

164

I OGŁOSZENIE

Zarząd Zjednoczonych Ziemiańskich Mleczarni Parowych
w Warszawie, Spółka Akcyjna

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, iż

ZWYCZAJNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w dn. 7 marca 1939 r. o godz. 5 po poł. w lokalu firmy „Aleksander Janasz” w Warszawie ul. Czackiego 1, z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór przewodniczącego; 2) Odczytanie sprawozdania za 1938 r.; 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 4) Zatwierdzenie bilansu na 31 grudnia 1938 r. oraz rachunku zysków i strat; 5) Wybór członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Wynagrodzenie dla Komisji Rewizyjnej; 7) Wolne wnioski.

Gdyby Walne Zgromadzenie z powodu niedostatecznej liczby reprezentowanych akcji w powyższym terminie nie doszło do skutku, ponowne Zgromadzenie odbędzie się w tymże dniu o godz. 6 po południu z tym samym porządkiem dziennym i będzie ważne bez względu na liczbę reprezentowanych na Zgromadzeniu akcji.

175-6-8

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

Towarzystwa Browaru „Szopen” w Wilnie, Spółka Akc.

odbędzie się w dn. 19 lutego 1939 r. o godz. 19 w lokalu Zarządu T-wa w Wilnie przy ul. Sierakowskiego 18.

Porządek obrad:

1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdań, bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok op. 1937/38 i powzięcie odnośnej uchwały; 2) Kwitowanie władz Spółki z wykonania obowiązków; 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie preliminarza wydatków na rok op. 1938/39; 4) Upoważnienia dla Zarządu; 5) Wolne wnioski akcjonariuszów.

174

I OGŁOSZENIE

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

Banku Akceptacyjnego, Spółki Akcyjnej

odbędzie się w dn. 28 lutego 1939 r. o godz. 11 w lokalu Spółki w Warszawie przy ul. Nowogrodzkiej Nr 50 z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Zmiana § 21 Statutu Banku Akceptacyjnego. S. A. (dotychczasowe brzmienie: „Członkowie Rady co rok wybierają z pomiędzy siebie Prezesa i stale urzędującego Wiceprezesa; wybór Prezesa i Wiceprezesa podlega zatwierdzeniu Ministra Skarbu”; projektowane brzmienie: „Członkowie Rady co rok wybierają z pomiędzy siebie stale urzędującego Prezesa. Wybór Prezesa podlega zatwierdzeniu Ministra Skarbu”); 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok 1938; 4) Podział zysków za rok 1938; 5) Oznaczenie wynagrodzenia dla członków Komisji Rewizyjnej; 6) Zatwierdzenie budżetu wydatków na rok 1939; 7) Uzupełniające wybory członków Rady Banku; 8) Wybory Komisji Rewizyjnej.

170-6-7

I OGŁOSZENIE

Rada Nadzorcza i Zarząd Spółki Akcyjnej „Persil”
Polska Spółka Akcyjna Bydgoszcz, w Bydgoszczy

mają zaszczyt prosić PP. Akcjonariuszów Spółki na

VII ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

mające się odbyć w dn. 8 marca 1939 r. o godz. 11 przed poł. w siedzibie Spółki w Bydgoszczy przy ul. Gdańskiej Nr 46 z następującym porządkiem dziennym:

1) Wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej; 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie bilansu netto i rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1938 i udzielenie pokwitowania władzom Spółki; 4) Podział zysków; 5) Wybory do Rady Nadzorczej — zgodnie z § 11 statutu Spółki; 6) Podwyższenie kapitału akcyjnego; 7) Zmiana § 3 statutu, któremu nadaje się brzmienie następujące: „Kapitał akcyjny Spółki wynosi zł 2 000 000 00 i podzielony jest na 2000 akcji na okaziciela po zł 1 000 nominalnej wartości każda”; 8) Wnioski akcjonariuszów, które wpłyną do Zarządu w ustawowym terminie.

PP. Akcjonariusze, życzący sobie wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszów, winni złożyć swoje akcje w biurze Spółki w Bydgoszczy przy ul. Gdańskiej Nr 46, co najmniej 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia. Zamiast akcji mogą być złożone poświadczenia, stwierdzające złożenie akcji u notariusza, w instytucji kredytowej krajowej lub w bankach: Schweizerischer Bankverein in Basel” w Szwajcarii wzgl. „De Twentsche Bank N. V. Amsterdam” w Holandii. Zaświadczenie takie ma tylko wówczas znaczenie, o ile w nim wymieniona będzie liczba akcji i stwierdzenie, że akcje te nie będą wydane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia.

PP. Akcjonariusze, pragnący wnieść dodatkowe sprawy na porządek dzienny Walnego Zgromadzenia, winni zgłosić je najpóźniej na 14 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.

173

I OGŁOSZENIE

R. Draft i S-ka Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza
w Ch e ł m i e

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 18 marca 1939 r. o godz. 17 w kancelarii Notariusza Włodzimierza Rewskiego w Chelmie przy ul. Sienkiewicza Nr 5 odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej za 1938 r.; 3) Zatwierdzenie bilansu, rachunku zysków i strat, podział zysków oraz udzielenie Zarządowi absolutorium; 4) Zatwierdzenie budżetu na 1939 r.; 5) Pokwitowanie Zarządu z dokonanych robót wstępnych przy budowie magazynu i schronu, oraz zatwierdzenie projektu i kosztorysu tej budowy; 6) Wybory Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 7) Wnioski PP. Akcjonariuszów, zgłoszone ustawowo.

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Zgromadzeniu, winni dokonać formalności, przepisanych art. 59 Prawa o Spółkach Akcyjnych z 1928 r.

159-6-9

Powszechny Bank Związkowy w Polsce

SPÓŁKA AKCYJNA

Bilans surowy w dn. 31 grudnia 1938 r.

STAN CZYNNY	zł
Kasa i sumy do dyspozycji	9 147 861'36
Waluty zagraniczne	96 788 91
Papiery wartościowe	1 786 024'72
Papiery wartościowe ust. kap. zapas.	570 547 16
Udziały konsorcjalne	887 047'14
Banki krajowe	1 072 822'90
Banki zagraniczne	2 401 967 69
Dyskonto	26 746 783'97
Protesty	729 723'77
Kredyty w rach. bież.	23 970 905'62
Pożyczki terminowe	8 361 102'04
Kredyty akceptacyjne i rebusowe	5 074 312'52
Nieruchomości	5 097 518'46
Rachunki oddziałów	43 734 974'67
Różne rachunki	991 231'95
Rachunki wynikowe	4 250 483'55

134 920 096 43

Dłużnicy z tyt. gwarancji	10 311 209'60
Inkaso	15 126 305'10

STAN BIERNY	zł
Kapitał zakładowy	8 000 000'00
Kapitały rezerwowe	1 577 000'00
Fundusz amortyzacyjny nieruchomości	662 913'52
Wkłady	39 224 531'25
Rachunki bieżące	8 900 118'07
Różne natychm. płatne zobowiązania	232 073'72
Banki krajowe	5 973 778 11
Banki zagraniczne	2 275 619 76
Redyskonto weksli	11 272 264'17
Dyskonto akceptów Banku Akceptacyjnego	631 800 00
Zobowiązania z tyt. kredytów akceptacyjnych i rebusowych	5 074 312'52
Rachunki oddziałów	43 751 668 20
Różne rachunki	2 461 726 46
Rachunki wynikowe	4 882 290 65

134 920 096 43

Zobowiązania z tyt udzielonych gwarancji	10 311 209'60
Różni za inkaso	15 126 308'10

156

Kolomyjskie Koleje Lokalne, Spółka Akcyjna w likwidacji

III ogłoszenie o otwarciu likwidacji Spółki

XLV Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów Spółki: Akcyjnej „Kolomyjskie Koleje Lokalne” uchwaliło w dn. 6 grudnia 1938 r. otwarcie likwidacji Spółki z dniem 1 stycznia 1939 r.

Wobec tego wzywa się wierzycieli Spółki do zgłoszenia ich wierzytelności do dn. 11 sierpnia 1939 r. w lokalu Spółki we Lwowie, ul. Jagiellońska 5-7.

182

Likwidatorowie

Wysyłajcie listy pocztą lotniczą

II OGŁOSZENIE

Kolej Lokalna Lwów – Stojanów, Spółka Akcyjna

XXIII ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

Spółki Akcyjnej „Kolej Lokalna Lwów-Stojanów” odbędzie się w dn. 28 lutego 1939 r. o godz. 9 przed poł. w lokalu Biura Małopolskich Kolei Lokalnych we Lwowie, przy ul. Jagiellońskiej Nr 1, II p. z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu z czynności oraz Rady Nadzorczej o zamknięciu rachunków za okres czasu od 1 stycznia do 31 grudnia 1938 r. i uchwała co do udzielenia absolutorium Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- 2) Podział zysku;
- 3) Zatwierdzenie preliminarza kosztów administracyjnych Spółki.

Warunki prawa uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu określa § 20 statutu Spółki.

185

Zarząd

II OGŁOSZENIE

Zarząd Kompanii Handlu Zamorskiego, Spółka Akcyjna

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w dn. 3 marca 1939 r. o godz. 17 w lokalu Spółki przy ul. Moniuszki Nr 6 w Warszawie, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Powzięcie uchwały o powiększeniu kapitału zakładowego Spółki o sumę zł 1 000 000 do sumy zł 2 000 000, w drodze emisji 2 000 sztuk nowych akcji na okaziciela po zł 500 wartości nominalnej każda;
- 3) Zmiana paragr. 3 statutu Spółki, a mianowicie: uchylenie brzmienia dotychczasowego i zastąpienie go treścią następującą: „Kapitał zakładowy Spółki wynosi zł 2 000 000 (dwa miliony złotych) i jest podzielony na 4 000 akcji na okaziciela po zł 500 nominalnej wartości każda. Kapitał zakładowy zostanie wpłacony gotówką”;
- 4) Upoważnienie władz Spółki w sprawie dokonania nowej emisji oraz sposobu przydziału Akcjonariuszom nowych akcji;
- 5) Wolne wnioski.

Akcjonariusze mają prawo uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, jeżeli złożą w miejscu oznaczonym w ogłoszeniu zwołania, przynajmniej w tygodniu przed terminem Zgromadzenia swoje akcje, ewentualnie zaświadczenia depozytowe lub zastawne instytucji kredytowych z oznaczeniem numerów akcji.

178

Towarzystwo Przemysłowe Koseckich, Spółka Akc. we Lwowie

Bilans na dz. 31 grudnia 1936 r.

STAN CZYNNY.—Grunty zł 36 866'48; Budynki zł 137 580 48; Maszyny i aparaty zł 51 481'60; Inwentarz fabryki zł 14 245 01; Urządzenia biurowe zł 2 744 28; Efekty zł 96 00; Zapasy zł 173 909 98; Kasa zł 676 15; Rymesy zł 3 818 24; Dłużnicy zł 188 784 99; Strata za lata ubiegłe zł 137 283 77, strata za rok bieżący zł 5 962 06, łączna strata zł 143 245 83; Razem zł 753 449'04.

STAN BIERNY.—Kapitał akcyjny zł 137 600 00; Rezerwa na straty u odbiorców zł 2 659 34; Rezerwa na odnowienie maszyn zł 2 258 96; Rezerwa na cele dobroczynne zł 300 00; Wierzyciele zł 471 342 87; Akcepty zł 80 216 37; Towary konsygnacyjne zł 104 74; Specjalny rachunek przechodni różnic kursowych zł 58 966 76; Razem zł 753 449'04.

Rachunek strat i zysków

za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1936 r.

STRATY.—Ruch fabryki zł 111 997 00; Koszty handlowe zł 18 137 34; Odsetki zł 2 272 06; Podatki zł 1 579 94; Prowizja zł 6 193 60; Amortyzacja zł 11 109 87; Razem zł 151 289 81.

ZYSKI.—Sprzedaż likierów zł 143 495 49; Sprzedaż soków bezalkoholowych zł 1 832 26; Strata za 1936 r. zł 5 962 06; Razem zł 151 289 81.

180

Bilans na dz. 31 sierpnia 1938 r.

AKTYWA. — 1) Grunty zł 109 254'20; 2) Budynki: a) mieszkalne zł 109 251'44, b) fabryczne zł 341 865'39; 3) Maszyny zł 562 389'64; 4) Czionki zł 18 180'10; 5) Ruchomości zł 70 403'23; 6) Konto kapitału amortyzacyjnego zł 1 800'00; 7) Udziały zł 83 771'25; 8) Papiery wartościowe zł 3 422'25; 9) Gotówka w kasie i bankach zł 2 304'31; 10) Weksle klientelskie zł 2 676'01; 11) Należności: a) odbiorcy zł 84 446'92, b) różne zł 43 160'00; 12) Zapasy towarowe zł 44 307'52; 13) Półfabrykaty zł 9 492'23; 14) Konto przejściowe zł 4 122'29; 15) Strata: przeniesienie z lat ubiegłych zł 406 881'31; Strata w roku bieżącym zł 11 144'06; **Suma bilansowa zł 1 908 872'15.**
Zyro należności zł 9 749'01.

PASYWA. — 1) Kapitał akcyjny zł 550 000'00; 2) Fundusz rezerwowy zł 26 892'95; 3) Fundusz amortyzacyjny: a) budynki mieszkalne zł 44 897'15, b) budynek fabryczny zł 133 487'46, c) maszyny zł 513 654'05, d) inwentarz zł 20 445'92, e) czionki zł 2 738'31; 4) Hipoteki zł 530 000'00; 5) Konto przejściowe zł 15 818'73; 6) Zobowiązania: a) długoterminowe zł 37 931'25, b) krótkoterminowe zł 9 455'80, c) dostawcy zł 9 550'53; 7) Akcepty własne zł 14 000'00; **Suma bilansowa zł 1 908 872'15.**
Zyro zobowiązania zł 9 749'01.

Rachunek strat i zysków za 1937/38 r. op.

WINIEN. — 1) Koszty handlowe zł 71 577'75; 2) Koszty produkcyjne zł 850 020'12; 3) Podatki zł 12 301'58; 4) Odsetki zł 518'43; 5) Odpisy: a) na budynki zł 5 213'09, b) na inwentarz zł 1 714'48, c) na maszyny zł 23 385'07, d) na czionki zł 909'01, e) na wątpliwe należności zł 77'02, f) na udziałach zł 3 000'00; 6) Przeniesienie strat z lat ubiegłych zł 406 881'31; **Ogółem zł 1 375 597'86.**

MA. — 1) Dochód brutto zł 957 403'16; 2) Wpływ odpisanych należności zł 11'90; 3) Zysk na różnicach kursowych zł 157'43; 4) Strata: Przeniesienie z lat ubiegłych zł 406 881'31; Strata w roku bieżącym zł 11 144'06; **Ogółem zł 1 375 597'86.**

158

II OGŁOSZENIE

Zarząd Firmy Spółka Akcyjna dla Gospodarki Rolnej Nasiennej i Leśnej „Select”

podaje do wiadomości, że w dn. 21 lutego 1939 r. o godz. 11 przed poł. odbędzie się w siedzibie Zarządu Spółki w Poznaniu ul. Matejki 50

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad:

1) Zagajanie i wybór przewodniczącego; 2) Sprawozdanie Zarządu; 3) Sprostowanie bilansu i rachunku zysków i strat za 1936/37 r.; 4) Rozpatrzenie sprawozdania Zarządu, bilansu oraz rachunku zysków i strat, oraz sprawozdanie Komisji Rewizyjnej za rok operacyjny 1937/38 r.; 5) Udzielenie pokwitowania dla Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 6) Powzięcie uchwał o podziale lub pokryciu strat i uchwalenie wynagrodzenia dla członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 7) Wybór członka Zarządu; 8) Wybór członka Komisji Rewizyjnej; 9) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, chcący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, zechcą przedstawić swoje akcje względnie świadectwa depozytowe lub zastawowe w biurze Zarządu Spółki najpóźniej na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.
Zarząd: Dr Józef Laudowicz 172

II OGŁOSZENIE

Likwidatorzy firmy Wschodnie Towarzystwo dla Handlu, Przemysłu i Urzędzeń Rolnych, Spółka Akcyjna

zawiadamiają PP. Akcjonariuszów, że w dn. 25 lutego 1939 r. o godz. 2 po poł. w kancelarii Karola Grymińskiego, Notariusza w Warszawie, odbędzie się

ZWYCZAJNE ZGROMADZENIE WALNE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

1) Sprawozdanie likwidatorów; 2) Zatwierdzenie bilansu otwarcia likwidacji; 3) Wolne wnioski. 87-3-6

Bilans na dz. 30 czerwca 1938 r.,

zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów w dn. 3 lutego 1939 r.

STAN CZYNNY. — I. Majątek stały: Grunty zł 247 660'00; Budynki: fabryczne zł 311 400'00, gospodarcze zł 117 529'80, mieszkalne zł 240 865'00; Maszyny, urządzenia, aparaty, kolejka zł 1 788 799'29; Inwentarz żywy zł 4 755'00; Inwentarz martwy zł 80 410'99; Nowe budowle i instalacje zł 228 731'33; II. Majątek płynny: Kasa zł 14 903'10; Weksle zł 20 000'00; Bank Cukrownictwa r-k kamp. 1937/38 zł 721 815'00; Papiery % zł 8 328'00; Akcje i udziały zł 60 332'00; Cukier i prod uboczne zł 673 942'30; Materiały pomocnicze zł 93 224'53; Plantatorzy zł 437 016'90; Dłużnicy zł 83 936'16; Wątpliwe należności zł 33 695'38; Rozrachunki kartelowe zł 15 382'16; Koszty organizacji Sp. Akc. zł 10 000'00; Rozliczenia międzyokresowe zł 80 166'89; Kaucje własne zł 23 615'35; Strata z lat ubiegłych zł 264 315'49; Strata okresu sprawozdawczego zł 72 795'42; **Suma bilansowa zł 5 633 620'09.**

Poza bilansem. — Weksle gwarancyjne zł 330'00; Weksle zyrowane zł 50 000'00; **Ogółem zł 5 683 950'09.**

STAN BIERNY. — I. Kapitały własne: Kapitał zakładowy zł 800 000'00; Kapitał amortyzacyjny zł 904 679'91; II. Zobowiązania: Akcepty zł 1 285 199'44; Bank Cukrownictwa r-k kamp. 1938/39 zł 1 992 580'00; Kredyt plantatorski zł 280 000'00; Weksle w portfelu zł 20 000'00; Wierzyciele zł 292 789'50; Plantatorzy zł 976'36; R-k specj. przejśc. różnic kursowych zł 31 032'26; Rozliczenia międzyokresowe zł 9 462'62; Zobowiązania za plantatorów zł 16 900'00; **Suma bilansowa zł 5 633 620'09.**

Poza bilansem. — Akcepty kaucyjne zł 330'00; Weksle zyrowane zł 50 000'00; **Ogółem zł 5 683 950'09.**

Rachunek strat i zysków

WINIEN. — Koszty administracji ogólnej zł 83 003'35; Koszty fabrykacji zł 1 686 435'62; Koszty sprzedaży zł 114 507'16; Koszty kredytów zł 230 731'19; Podatki państw. i komun. zł 98 750'19; Świadczenia socjalne zł 34 365'24; Cele społeczne zł 36 033'69; Amortyzacja zł 74 219'74; Inne koszty i straty zł 20 158'80; **Ogółem zł 2 378 204'98.**

MA. — Cukier i produkty uboczne z kamp. 1936/37 r. zł 27 995'41; Cukier i produkty uboczne z kamp. 1937/38 r. zł 2 257 175'03; Różne zyski zł 20 239'12; Strata zł 72 795'42; **Ogółem zł 2 378 204'98.**

155

I OGŁOSZENIE

NADZWYCZAJNE WALNE ZEBRANIE AKCJONARIUSZY

Spółki Akcyjnej Lubońska Fabryka Drożdży w Luboniu powiat poznański

odbędzie się w dn. 27 lutego 1939 r. o godz. 17 w lokalu Banku Kwilecki, Potocki & S-ka w Poznaniu, Al. Marcinkowskiego 11.

Porządek obrad:

1) Powzięcie uchwał następującej treści: a) Nadzwyczajne Walne Zebranie uchwała obniżyć kapitał akcyjny o sumę zł 1 268 600 do sumy zł 2 500 000 przez umorzenie części akcji; b) ustęp 1 § 3 statutu otrzymuje następujące brzmienie: „Kapitał zakładowy Spółki wynosi zł 2 500 000 i podzielony jest na 25 000 akcji po zł 100, brzmiących na okaziciela. Zarząd ma prawo stosownie do swego uznania umieszczać na jednym płaszczu do 10 sztuk akcji”. Ustęp 2 pozostaje bez zmian;

2) Wolne wnioski i głosy.

Dodatkowe wnioski, należycie umotywowane, mogą akcjonariusze wnieść do Zarządu pisemnie najpóźniej do dn. 11 lutego 1939 r.

W Walnym Zebraniu uczestniczyć mogą właściciele akcji, którzy najpóźniej do dn. 20 lutego 1939 r. złożą w Zarządzie Spółki w Luboniu swe akcje lub też zaświadczenia, wydane na dowód złożenia akcji u notariusza albo w jednej z krajowych instytucji kredytowych oraz w Reichs-Kredit-Gesellschaft w Berlinie.

Lubon, dn. 30 stycznia 1939 r.

Zarząd (—) Inż. Józef Sztark

163

Towarzystwo Cukrowni i Rafinerii „Klemensów“

SPÓŁKI AKCYJNEJ

Bilans na dz. 1 lipca 1938 r.

STAN CZYNNY. — I. Majątek płynny: Kasa zł 54 384'3; Papiery wartościowe w depozytach zł 92 636'00; Materiały pomocnicze i pędne zł 281 235'78; Cukier i produkty poboczne zł 1 154 698'99; Dłużnicy zł 1 000 543'89; Rozrachunki z tytułu komisowej sprzedaży zł 46 079'38; Sumy przechodnie zł 67 433'30; Hodowla nasion buraków cukrowych — saldo zł 1 402'77; Strata za okres sprawozdawczy zł 168 654'27; **Suma bilansu zł 2 867 068'64.**

Udzielone gwarancje zł 750 000'00; Różni za udzielone gwarancje zł 40 000'00; Różni za nasze depozyty zł 230 000'00; **Razem zł 1 020 000'00.**

STAN BIERNY. — I. Kapitały własne: Kapitał akcyjny zł 487 500'00; Kapitał zapasowy zł 65 123'24; Kapitał rezerwowy — saldo na dz. 1/VII 1937 r. zł 233 080'22; Przeniesiono na r-k strat i zysków w myśl uchwały Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszów zł 106 578'00; Pozostało zł 126 502'22; Dopisano w myśl uchwały Nadzw. Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszów zł 123 003'73; Razem kapitał rezerwowy zł 249 505'95; Ogółem kapitały własne zł 802 129'19; II. Zobowiązania: Wierzyciele zł 1 905 648'11; Rozrachunki z tytułu komisowej sprzedaży zł 129 520'57; Sumy przechodnie zł 13 784'90; Rezerwa na wątpliwe należności — saldo zł 15 985'84; **Suma bilansu zł 2 867 068'64.**

Udzielone gwarancje zł 40 000'00; Różni za udzielone gwarancje zł 750 000'00; Różni za swoje depozyty zł 230 000'00; **Razem zł 1 020 000'00.**

Rachunek strat i zysków za 1937/38 r.

STRATY. — Koszty fabrykacji: Koszty administracji ogólnej zł 29 806'25; Koszty kredytów zł 84 623'00; Podatki państwowe i komunalne zł 50 269'48; Koszty fabrykacji (bezpśrednie) zł 2 773 380'69; Razem koszty fabrykacji zł 2 938 079'42; Inne koszty: Prowizja Banku Cukrownictwa zł 32 411'60; Prowizja S. H. C. zł 3 188'89; Podatek obrotowy zł 84 392'97; Ofiara do dyspozycji O. O. Kom. Pom. Zimowej Bezrobotnym zł 12 650'40; Różne ofiary i zapomogi zł 3 406'20; Reszta podatku dochodowego za ubiegłe lata zł 85 038'85; Odpisana strata na dłużnikach zł 106 578'00; Razem inne koszty zł 327 666'91; Wartość rewanu cukru z ubiegłego roku zł 978 152'30; Wartość cukru kupionego zł 36 000'00; Wartość rewanu melasu z ubiegłego roku zł 863'89; **Razem zł 4 280 762'52.**

ZYSKI. — Wpływ za sprzedany cukier w okresie sprawozdawczym zł 2 694 633'84; Wartość rewanu cukru w dn. 30/VI 1938 r. zł 1 137 264'46; Razem zł 3 831 898'30; Wartość wyprodukowanych złotych maczek zł 13 555'36; Wpływ za sprzedany melas w okresie sprawozdawczym zł 58 313'47; Wartość melasu, wydane bezpłatnie plantatorom zł 6 972'80; Wartość rewanu melasu w dn. 30/VI 1938 r. zł 3 574'37; Wpływ za sprzedane wysłodziny zł 11 166'53; Wartość wysłodzin, wydanych bezpłatnie plantatorom zł 77 803'20; Wpływ za sprzedane w ciągu roku odpadki zł 1 526'22; Wpływ z kuponów 3% Premii Pożyczki Inwestycyjnej zł 720'00; Przelew z kapitału rezerwowego na pokrycie straty na dłużnikach zł 106 578'00; Strata za okres sprawozdawczy zł 168 654'27; **Razem zł 4 280 762'52.**

162

I OGŁOSZENIE

Zarząd Zakładów Włókienniczych R. Biedermann, Spółka Akc.

w Łodzi

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 9 marca 1939 r. o godz. 17 w miejscu siedziby Spółki w Łodzi przy ulicy Kiłińskiego 2, odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Zagajenie Zgromadzenia i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Rady Nadzorczej za 1938 r. operacyjny;
- 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu rachunku strat i zysków za rok ubiegły 1938;
- 4) Powzięcie uchwały o podziale zysków;
- 5) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania z wykonan przez nie obowiązków;
- 6) Wybór Rady Nadzorczej i określenie wynagrodzenia dla Rady Nadzorczej.

166-6-8

Ziemski Bank Hipoteczny, Spółka Akcyjna we Lwowie;

Skrócony bilans surowy w dn. 31 grudnia 1938 r.

STAN CZYNNY. — Kasa i sumy do dyspozycji zł 551 234'08; Bilety skarbowe zł 0'00; Waluty zagraniczne zł 597'44; Papiery wartościowe zł 71 666'15; Papiery wart. ustaw. kapit. zapas. zł 139 758'48; Udziały konsorcjalne zł 45 514'50; Banki krajowe zł 131 739'83; Banki zagraniczne zł 85'50; Dyskonto zł 1 811 232'82; Protesty zł 1 135 293'05; Kredyty w rachunkach bieżących zł 498 430'81; Pożyczki terminowe zł 5 282 863'54; Kredyty akcept. i remburs. zł 0'00; Należn. z tytułu transakcyj dewiz. na termin i report. zł 0'00; Nieruchomości zł 698 738'81; Różne rachunki zł 740 038'14; Długoterminowe pożyczki hipoteczne zł 186 428'63; Rachunki wynikowe zł 331 165'05; **Suma bilansowa zł 11 624 786'83.**

Dłużnicy z tytułu gwarancji zł 26 400'00; Inkaso zł 90 063'21.

STAN BIERNY. — Kapitał zakładowy zł 5 000 000'00; Kapitały rezerwowe zł 282 564'67; Fundusz amort. nieruchomości zł 176 103'61; Wkłady zł 2 605 451'97; Rachunki bieżące zł 296 737'81; Różne natychmiast płatne zobowiązania zł 96 354'48; Banki krajowe zł 500 000'00; Banki zagraniczne zł 1 429'75; Redyskonto weksli zł 712 192'37; Dyskonto akcept. Banku Akceptacyjnego zł 731 388'00; Zastaw walorów zł 0'00; Wierzyciele hipoteczni zł 0'00; Zobowiązania z tyt. kred. akcept. i remburs. zł 0'00; Zobowiązania z tyt. trans. dewiz. na termin i report. zł 0'00; Różne rachunki zł 622 747'50; Listy zastawne (obligacje) zł 86 428'63; Rachunki wynikowe zł 413 388'04; **Suma bilansowa zł 11 624 786'83.**

Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji zł 26 400'00; Różni za inkaso zł 90 063'21.

161

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej „Prasa Nowa“ Zakłady Wydawnicze i Graficzne we Lwowie

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 10 marca 1939 r. o godz. 12 w południe odbędzie się w lokalu Spółki we Lwowie, ul. Sokoła 4

NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Powzięcie uchwały o obniżeniu kapitału zakładowego o zł 400 000, tj. do kwoty zł 1 200 000, przez umorzenie 800 sztuk akcji po zł 500 każda;
- 3) Uchwalenie następujących zmian statutu: a) § 5 brzmieć będzie: „Wszelkie ogłoszenia, wymagane przez prawo lub statut, uskutecznią się w „Monitorze Polskim” i ewentualnie w piśmie wskazanym przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu po myśli art. 338 K. H.”; b) § 9 brzmieć będzie: „Kapitał akcyjny Spółki wynosi zł 1 200 000 i jest podzielony na 2 400 akcji na okaziciela po zł 500 każda. Pokrycie kapitału akcyjnego, wynoszącego pierwotnie zł 1 600 000, nastąpiło w ten sposób, że za realność obj. wchl. 358 ks. gr. dla I dz. m. Lwowa, ocenioną na zł 440 000 i wniesioną jako aport, wydano 880 akcji imiennych; reszta zaś kapitału akcyjnego została w gotówce pełno wypłacona. Akcje imienne zostały zgodnie z ustawą (art. 347 § 1 K. H.) i statutem po drugim roku obrotowym zamienione na akcje okazicielskie”; c) skreśla się §§ 10, 11 i 13 statutu; d) w § 29 zamiast słów „art. 69 prawa o spółkach akcyjnych” — wstawia się słowa „art. 409 Kod. Handl.”; e) w § 31 zamiast słów „art. 73 prawa o spółkach akcyjnych” — wstawia się słowa „art. 412 Kod. Handl.”; f) w § 44 zamiast słów „art. 89 prawa o spółkach akcyjnych” — wstawia się słowa „art. 376 Kod. Handl.”; g) § 61 brzmieć będzie: „W wypadkach, statutem nieprzewidzianych, obowiązują postanowienia Kodeksu Handlowego”; h) zmienia się numerację paragrafów statutu wskutek skreślenia §§ 10, 11 i 13;
- 4) Wolne wnioski.

Wobec tego, że zwołane z tym samym porządkiem dziennym na dz. 7 lutego 1939 r. Walne Zgromadzenie nie doszło do skutku, ponieważ wymagana statutem ilość kapitału akcyjnego nie była reprezentowana — zwraca się uwagę, że Walne Zgromadzenie w dn. 10 marca 1939 r. będzie mogło powziąć ważne uchwały w sprawach, porządkiem dziennym objętych, bez względu na wysokość reprezentowanego na nim kapitału akcyjnego.

Akcjonariusze, pragnący uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć w Spółce swoje akcje lub zaświadczenia — po myśli art. 399 K. H. — przynajmniej na tydzień przed terminem Walnego Zgromadzenia.

167-6-8

Towarzystwo Akcyjne Zakładów Hutniczych HUTA BANKOWA

Rok obrachunkowy 1937/1938

Bilans w dniu 30 czerwca 1938 r.

STAN CZYNNY (w frankach francuskich)

Nieruchomości: Grunty 2 450 084'62; Koncesje 5 707 210'56; Budynki fabryczne i domy mieszkalne murowane i żelazne 17 301 660'42; Urządzenia przemysłowe, maszyny, narzędzia 105 474 097'16; Dzierżawa gruntów, domów mieszkalnych, budynków, urządzeń przemysłowych i maszyn — Walcownia Renard 13 202 837'74; Razem 144 135 890'50; Kapitały obrotowe: Kasa i banki 9 660 347'92; Weksle 9 291 433'07; Papiery wartościowe w portfelu 11 916 853'77; Dłużnicy handlowi i różni dłużnicy 59 466 388'57; Wpłaty, należne od akcjonariuszów, którzy nabyli 40 000 akcji, emitowanych w 1929 r. 137 290'00; Materiały i wyroby 96 871 696'26; Razem 187 344 009'59; Rachunek przechodni: Dłużnicy za gwarancje, kaucje i poręki 32 134 533'00; **Ogółem stan czynny 363 614 433'09.**

STAN BIERNY (w frankach francuskich)

Kapitał zakładowy: 200 000 akcji, z tego 194 000 akcji zakładowych i 6 000 akcji zamortyzowanych i zamienionych na akcje użytkowe 50 000 000'00; Obligacje: Emisja 1930 r. 23 077 000'00; Amortyzacja i kapitały zasobowe: Premium od akcji emitowanych w 1913 r. 3 040 028'43, w 1929 r. 22 000 000'00; Amortyzacja nieruchomości, urządzeń przemysłowych, maszyn, narzędzi 75 742 328'96; Kapitał zapasowy statutowy 5 000 000'00; Kapitał zapasowy na dywidendy 1 904 660'75; Nadzwyczajny kapitał zapasowy (art. 41 Statutu) 95 787'63; Fundusz na wątpliwe wierzytelności i roboty nowe 3 243 708'48; Kapitał rezerwowy na nieprzewidziane okoliczności 14 833 333'33; Razem 125 859 847'58; Rachunki kredytowe: Dostawcy i akcepty 46 168 382'62; Kredytorzy różni 78 837 113'00; Dywidenda i kupony od obligacji do wypłacenia 741 229'39; Razem 125 746 725'01; Rachunek przechodni: Gwarancje, kaucje i poręki 32 134 533'00; Zyski i straty: Pozostałość z roku operacyjnego 1936/1937 1 864 895'00; Zysk roku operacyjnego 1937/1938 4 931 431'50; Razem 6 796 327'50; **Ogółem stan bierny 363 614 433'09.**

Powyższy bilans został zatwierdzony przez Ogólne Zebranie Akcjonariuszów w dn. 23 grudnia 1938 r.

Za zgodność: Przedstawiciel Towarzystwa w Polsce

(—) W. Świrtun

Rok operacyjny 1937/1938

Bilans zakładów w Polsce na dz. 30 czerwca 1938 r.

AKTYWA (w złotych)

Majątek stały: Grunty 1 819 646'12; Koncesje 3 377 077'01; Budynki fabryczne 7 741 102'85; Budynki gospodarcze 436 544'60; Budynki mieszkalne 4 254 238'32; Urządzenia techniczne 46 380 663'38; Inwentarz żywy 18 700'00; Ruchomości 255 737'20; Razem majątek stały 64 283 709'48; Majątek płynny: Kasa i banki 663 853'91; Weksle w portfelu 39 904'58; Papiery wartościowe (o dochodzie zmiennym) 366 183'90; Dłużnicy handlowi i dłużnicy różni: Udział w kapitale zakładowym organizacji syndykato-owych 834 999'73; Należności z tytułu operacji handlowych z organizacjami syndykatoowymi 4 786 766'31; Odbiorcy 3 844 573'85; Dostawcy 78 791'17; Różni 312 409'11; Wątpliwe należności w postępowaniu reindykacyjnym 11'00; Wątpliwe należności, wynikające z operacji handlowych przez organizacje syndykatoowe 239 690'93; Razem 10 097 242'10; Remont Wielkiego Pieca w Hucie w Zawierciu 149 911'17; Sumy przechodnie: Dłużnicy za gwarancje, kaucje i poręki 4 524 400'00; Materiały i wyroby: Materiały surowe 4 862 785'62; Materiały pomocnicze i pedne 2 704 264'22; Półfabrykaty 3 918 663'17; Wyroby gotowe 2 865 649'40; Razem 14 351 362'41; Razem majątek płynny 30 192 858'07; Straty i zyski: Pozostałość z ubiegłego roku operacyjnego 4 704 410'77; Odchodzi: Zysk z roku operacyjnego 1937/1938 60 770'96 pozostaje 4 643 639'81; **Ogółem aktywa 99 120 207'36.**

PASYWA (w złotych)

Kapitał zakładowy: Kapitał, przeznaczony na działalność w Polsce 15 000 000'00; Kapitał rezerwowy: Fundusz rezerwo-owy 6 984 328'87; Rezerwa na wątpliwe wierzytelności na nowe roboty 467 836'26; Razem 7 452 165'13; Kapitał amortyzacyjny:

Amortyzacja koncesyj, budynków, urządzeń technicznych, in-ventarza i ruchomości: Saldo z roku ubiegłego 30 313 961'07; Dopisano w roku sprawozd. 1937/1938 3 357 224'14; Mniej: Od-pisano z powodu ubytku obiektów inwestycyjnych 1 135 060'76; Pozostaje 2 222 163'38; Razem 32 536 124'45; Zobowiązania: Banki 1 757 776'30; Wierzyciele 25 996 562'72; Akcepty 3 397 224'44; Dostawcy 3 521 327'12; Odbiorcy 82 482'37; Robo-cizna i różni wierzyciele 1 417 406'64; Sumy przechodnie: Re-zerwy opodatkowane 1 094 575'62; Specjalny rachunek prze-jęciowy różnic kursowych 2 340 162'57; Gwarancje, kaucje i porę-ki 4 524 400'00; Razem 79 959 138'19; **Ogółem pasywa 99 120 207'36.**

Sumy pozabilansowe. — Weksle żyrowane w obiegu 1 886 209'66; Żyra na wekslach gwarancyjnych, dotyczących wy-łącznie Towarzystwa 1 628 891'00; Zobowiązania z tytułu weksli żyrowanych w obiegu 1 886 209'66; Zobowiązania z tytułu żyr na wekslach gwarancyjnych, dotyczących wyłącznie To-warzystwa 1 628 891'00; Zobowiązania względem wierzycieli zagranicznych 30 719 884'12.

Powyższy bilans Zakładów w Polsce został zatwierdzony przez Ogólne Zebranie Akcjonariuszów w dniu 23 grudnia 1938 r.

Za zgodność: Przedstawiciel Towarzystwa w Polsce

(—) W. Świrtun

Okres sprawozdawczy 1937/1938

Rachunek strat i zysków Zakładów Towarzystwa w Polsce

DEBET (w złotych)

Koszty administracji ogólnej i wydziałów gospodarczych 3 265 043'75; Utrzymanie domów mieszkalnych podwórz, ogro-żeń i przynależności 367 267'65; Czyszczenie zapłacone za dzierżawę zakładów przemysłowych 452 652'00; Koszty remontu różnych urządzeń w dzierżawionych zakładach 289 572'91; Podatki pań-stwowe i komunalne 1 459 395'59; Koszt własny wyrobów, sprzedanych przez Towarzystwo 59 759 962'13; Koszty sprze-daży 781 359'17; Procenty i skonta 754 361'82; Różnice kursowe 36 782'07; Odpisanie nieściągalnych należności 87 417'44; Inne straty 1 709'30; Odpisy amortyzacyjne budynków, urządzeń przemysłowych, inwentarza i ruchomości 3 357 224'14; Zysk roku sprawozdawczego 1937/1938 60 770'96; **Ogółem 70 673 518'93.**

KREDYT (w złotych)

Kwota uzyskana ze sprzedaży i przychód z eksploatacji za-kładów 68 302 562'28; Odszkodowania, wynikające z umów re-gulujących produkcję 2 370 699'45; Różne wpływy 257'20; **Ogółem 70 673 518'93.**

Powyższy rachunek strat i zysków został zatwierdzony przez Ogólne Zebranie Akcjonariuszów w dn. 23 grudnia 1938 r.

Za zgodność: Przedstawiciel Towarzystwa w Polsce

176

(—) W. Świrtun

III OGŁOSZENIE

Zarząd Tomaszowskiej Przedzalni Włny Czesankowej

Spółka Akcyjna, Łódź, Przejazd 30

stosownie do art. 441 § 1 Kod. Handl. podaje niniejszym do wiadomości, że Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjona-riuszów Spółki w dn. 4 stycznia 1939 r. uchwaliło

obniżenie kapitału akcyjnego Spółki

z zł 3 000 000 do zł 2 500 000.

Wierzyciele Spółki, którzy chcą wnieść swe sprzeciwy prze-ciwko obniżeniu kapitału, winni to uczynić w trybie, przewi-dzianym w art. 441 § 1 Kod. Handl. 62-2-4-6

Likwidator Spółki Akcyjnej Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Ulepszonych Nawierzchni „Strada”

Warszawa, al. Ujazdowskie 30

ogłasza

o przystąpieniu do likwidacji Spółki

i wzywa wierzycieli — po raz trzeci — do zgłoszenia swych roszczeń w ciągu 3 miesięcy od daty niniejszego ogłoszenia.
171 Likwidator: Inż. T. Panusz

I OGŁOSZENIE

Zaprasza się Akcjonariuszów firmy
„Towarzystwo Przemysłowe Koseckich” Spółka Akc. we Lwowie
na

WALNE ZGROMADZENIE TEJŻE FIRMY

które odbędzie się w dn. 14 marca 1939 r. o godz. 11 przed poł.
w kancelarii Notariusza Dra Wawrzyńca Typrowicza we Lwo-
wie, ul. Romanowicza 6 z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Sprawozdanie z działalności Spółki, zatwierdzenie bilan-
su oraz rachunku zysków i strat za 1937 r. i kwitowanie władz
Spółki z wykonania przez nie obowiązków;
- 2) Wybór władz Spółki, a to 6 członków Rady Nadzorczej
i 3 członków Zarządu na lat 3. 181-6-8

I OGŁOSZENIE

Włosko-Polskie Towarzystwo Górnicze Rybnik „S. I. P. M. E. R.”
Societa Italo-Polacca Miniere Rybnik „S. I. P. M. E. R.”
Spółka Akcyjna w Mediolanie

ma zaszczyt zawiadomić PP. Akcjonariuszów, że na dz. 24 lu-
tego 1939 — XVII roku o godz. 16 zostaje zwołane w Rzy-
mie, przy Via Versilia Nr 2

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Sprawozdanie jedyne wyłącznego Zarządcy oraz Ko-
misji Rewizyjnej; 2) Rozpatrzenie bilansu na dz. 31 grudnia
1938 — XVI roku i powzięcie odnośnych uchwał; 3) Nomi-
nacja Zarządcy na 1939 r.; 4) Ustalenie wysokości wynagro-
dzenia Zarządcy na 1939 r.

Właściciele akcji imiennych, pragnący skorzystać z prawa
głosu, winni wpisać swe akcje do księgi Towarzystwa co naj-
mniej na trzy dni przed terminem Zgromadzenia. Akcje na
okaziciela winny być zdeponowane w „Naca Commerciale Ita-
liana” w Mediolanie co najmniej na osiem dni przed termi-
nem Zgromadzenia.

Zarządca: Dr Antonio Salaroli 165-6-7

I OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akc. Zakłady Elektro, Sp. Akc. w Łaziskach Górnych
zawiadamia, że w dn. 28 lutego 1939 r. o godz. 10 w biurze
Zarządu w Łaziskach Górnych odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie
i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu i Rady Nadzorczej, bil-
ansu oraz rachunku zysków i strat; 3) Powzięcie uchwały
o rozporządzeniu zyskiem; 4) Pokwitowanie Zarządu i Rady
Nadzorczej; 5) Wybór Rady Nadzorczej. 179-6-7

Pierwsze Polskie Zakłady Linoleum, Spółka Akcyjna

Warszawa, ul. Marszałka Focha 9

Bilans za rok operacyjny 1938

STAN CZYNNY. — I. Majątek stały: Grunty fabryczne
zł 242 152 70; Bocznicza kolejowa zł 29 854 76; II. Majątek płyn-
ny: Rachunek organizacji zł 85 995 87; Dłużnicy zł 2 643 200 00;
Razem zł 3 001 203 33.

STAN BIERNY. — I. Kapitały własne: Kapitał zakładowy
zł 3 000 000 00; II. Wierzyciele zł 1 203 33; Razem zł 3 001 203 33.

Rachunek strat i zysków

Ze względu na to, że Spółka znajduje się jeszcze w stadium
organizacji i żadnych obrotów towarowych za czas sprawoz-
dawczy nie było — rachunek strat i zysków nie wykazuje
żadnych pozycji. 184

Korzystajcie z poczty lotniczej !!!

Wycinki z gazet

i czasopism całego świata
w każdej żądanej sprawie

Jaко najlepsze źródło informacji, nie-
zbędne dla wszystkich biur i instytucyj:
państwowych, społecznych, kulturalnych,
przemysłowych i handlowych oraz dla
osób wszelkich zawodów, zbiera i na
zamówienie dostarcza, tudzież załatwia
prenumeraty dzienników i czasopism
krajowych i zagranicznych

Informacja Prasowa Polska

Dyrekcja i ekspedycja: Warszawa, Bracka 5. Tel. 941-53

Korespondenci we wszystkich stolicach

BANK

M I E S I Ę C Z N I K
POŚWIĘCONY BANKOWOŚCI I
ZAGADNIENIOM FINANSOWYM

ADRES REDAKCJI
i ADMINISTRACJI
WARSZAWA
NOWY ŚWIAT 7
KONTO P.K.O. 27

ZAWIERA

artykuły, sprawozdania, kronikę, przegląd
bibliografii i prasy z zakresu pieniążnictwa
i kredytu, organizacji i techniki bankowej

PODAJE

systematyczny przegląd i oświetlenie wszyst-
kich wydarzeń i zagadnień, mających zwią-
zek z bankowością i rynkiem pieniążno-
kapitałowym w Polsce i z a g r a n i c ą

PRENUMERATA:

ROZCZNA WYNOŚI zł 18, PÓLROCZ. zł 9
NUMER POJEDYŃCZY zł 1 50
DLA PRACOWNIKÓW BANKOWYCH
PRENUMERATA ROCZNA zł 12
PÓLROCZNA zł 6 - - - - -

P R A C A   Z B I O R O W A

CHAŁUP
NICTWO

MATERIAŁY
U W A G I
W N I O S K I

NAKŁADEM
TYGODNIKA „POLSKA GOSPODARCZA”
WARSZAWA

---

288 STRON DRUKU

CENA ZŁ 8-

P O L M I N

PAŃSTWOWA FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH

CENTRALA WE LWOWIE, AKADEMICKA 7

D O S T A R C Z A:

BENZYNY: LOTNICZE wysokooktanowe i etylizowane do szybkoobrotowych motorów spalinowych o wysokiej kompresji zwłaszcza dla silników lotniczych, **MOTOROWE I MIESZANKI** do napędu pojazdów mechanicznych

NAFTE rafinowaną do celów oświetleniowych. „Termolinę” do prymusów, lamp żorowych, latarni morskich itp. **ETER** naftowy do fabrykacji olejków eterycznych

WYSOKOWARTOŚCIOWE OLEJE do łożysk wirówek mleczarskich, silników elektrycznych, maszyn prężadniczych i rolniczych, kompresorów amoniakalnych, lokomobli, turbin wodnych; do silników Diesla, sprężarek, do turbin parowych, turbopomp itp., do cylindrów maszyn parowych i lokomobli o różnych temperaturach par, do transformatorów jako oleje izolacyjne, w garbarstwie jako oleje gorbarckie, do samochodów i motocykli, oleje emulgujące w przemyśle włókienniczym oraz oleje bezbarwne, mające zastosowanie do celów kosmetycznych i farmaceutycznych

SMARY do łożysk kulkowych, do łańcuchów i zespołów kół zębatach, wyciągów kopalnianych, żurawi, wózków oraz w przemyśle lakierniczym i farbiarskim

PARAFINE bezwonna do powlekania serów, impregnacji higienicznych kubków i naczyń papierowych oraz do wyrobu środków kosmetycznych i leczniczych

ASFALTY: przemysłowe do różnych celów, do zalewania kabli, akumulatorów i baterji elektrycznych, izolacyjne w budownictwie do izolacji przed wilgocią fundamentów, murów, posadzek i stropów, do izolacji rur gazowych, wodociągowych i kablowych, papowe do fabrykacji papy dachowej, drogowe do budowy nawierzchni drogowych oraz masy asfaliowe do zalewania spoin w brukach, masy kablowe „A” i „B”, „Lim bit” preparat do budowy nawierzchni drogowych na zimno

KOPALNIE WŁASNE • GAZOCIĄGI
RAFINERIA W DROHOBYCZU
ODDZIAŁY HANDLOWE W CAŁEJ POLSCE
STACJA BUNKROWA W GDYNI
STACJE BENZYNOWE W CAŁEJ POLSCE